

A green missile is shown launching from the sea, with a large plume of white smoke and fire trailing behind it. The missile has a small Iranian flag on its side. In the background, several other missiles are also launching, creating a dramatic scene against a dark, cloudy sky. The overall tone is one of power and military capability.

رخدادهای موشکی
جلد سوم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رخدادهای موشکی

در آینده جراید و رسانه‌ها

جلد سوم (۱-۳)

سال ۱۳۷۷-۱۳۷۳

مرکز حفظ و نشر آثار
فرماندهی موشکی
نیروی هوا فضای سپاه

مرکز حفظ و نشر آثار
فرماندهی موشکی
نیروی هوا فضای سپاه

عنوان و نام پدیدآور:

رخدادهای موشکی درآینه جراید و رسانه‌ها / انجمن پیشکسوتان سپاس.

مشخصات نشر: تهران: انجمن پیشکسوتان سپاس، ۱۴۰۲

مشخصات ظاهری: ۲۹۷ ص.

شابک:-

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: رخدادهای موشکی ایران و عراق

شناسه افزوده: انجمن پیشکسوتان سپاس

شناسه افزوده: مرکز حفظ و نشر آثار فرماندهی موشکی

نیروی هوا فضای سپاه

رده بندی کنگره:-

رده بندی دیویی: -

شماره کتابشناسی ملی:-

رخدادهای موشکی در آینه جراید و رسانه‌ها

گردآوری و نشر: انجمن پیشکسوتان سپاس
ناظر پروژه: مرکز حفظ و نشر آثار فرماندهی موشکی
نیروی هوا فضای سپاه

مؤلف: گروه تألیف انجمن پیشکسوتان سپاس
محقق: گروه پژوهش انجمن پیشکسوتان سپاس
ویراستار: گروه ویراستاری انجمن پیشکسوتان سپاس
صفحه آرا: معصومه مقدومی
طراح جلد: مونا سمیاری

نوبت چاپ: اول / پاییز ۱۴۰۲

فهرست مطالب

۱۱.....	سخن مؤلف.....
۱۳.....	مقدمه.....
۱۷.....	سال ۱۳۷۳.....
۲۱.....	همکاری موشکی ایران و کره شمالی.....
۲۸.....	همکاری موشکی ایران و چین.....
۳۰.....	همکاری موشکی ایران و روسیه.....
۳۲.....	همکاری مشترک موشکی ایران با روسیه، چین و کره شمالی.....
۳۳.....	همکاری مشترک موشکی ایران با کره شمالی و سوریه.....
۳۴.....	حمله موشکی ایران به پایگاه منافقین در عراق.....
	واکنش محافل و رسانه‌ها و شخصیت‌های خارجی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران.....
	اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران.....
۳۹.....	رخداد های موشکی عراق.....
۴۰.....	لیست موشک‌های عراق.....
۴۴.....	

- ۴۵.....سال ۱۳۷۴.....
- ۴۹.....همکاری موشکی ایران و کره شمالی.....
- ۵۶.....همکاری موشکی مشترک ایران با کره شمالی و لیبی.....
- ۵۸.....همکاری موشکی ایران و چین.....
- ۶۵.....همکاری موشکی ایران و روسیه.....
- ۶۶.....همکاری موشکی مشترک ایران با روسیه، چین و کره شمالی.....
- اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های خارجی در خصوص فعالیت‌های
- ۶۸.....موشکی ایران.....
- اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های
- ۷۴.....موشکی و نظامی ایران.....
- ۷۶.....برگزاری رزمایش‌ها.....
- ۷۷.....رخدادهای موشکی عراق.....
- ۸۷.....سال ۱۳۷۵.....
- ۹۱.....همکاری موشکی ایران و کره شمالی.....
- ۹۵.....همکاری موشکی ایران با کره شمالی و سوریه.....
- ۹۶.....همکاری موشکی ایران و روسیه.....
- ۱۰۰.....همکاری موشکی ایران و چین.....

واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های خارجی در خصوص فعالیت‌های موشکی

ایران..... ۱۰۴

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های

موشکی ایران..... ۱۰۸

رزمایش نیروهای مسلح ایران..... ۱۱۰

رخدادهای موشکی عراق..... ۱۱۱

لیست موشک‌های عراق..... ۱۲۹

سال ۱۳۷۶..... ۱۳۵

همکاری موشکی ایران و روسیه..... ۱۳۹

همکاری موشکی ایران و چین..... ۱۵۴

همکاری موشکی ایران و کره شمالی..... ۱۵۷

همکاری موشکی مشترک ایران با روسیه، چین و کره شمالی..... ۱۶۱

همکاری موشکی ایران و لیبی..... ۱۶۳

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های خارجی در خصوص فعالیت‌های

موشکی ایران..... ۱۶۴

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های

موشکی ایران..... ۱۷۵

- ۱۷۷.....برگزاری رزمایش‌ها
- ۱۸۱.....رخدادهای موشکی عراق
- ۱۸۷.....سال ۱۳۷۷
- ۱۹۱.....همکاری موشکی ایران و روسیه
- ۲۱۱.....همکاری موشکی ایران و چین
- ۲۱۵.....همکاری موشکی ایران و کره شمالی
- ۲۱۸.....همکاری موشکی مشترک ایران با روسیه، چین و کره شمالی
- .....اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های خارجی در خصوص
- ۲۲۱.....فعالیت‌های موشکی ایران
- .....اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های
- ۲۶۷.....موشکی ایران
- ۲۸۸.....رزمایش نیروهای مسلح ایران

به نام خدا

سخن مؤلف

عزیزان و گرامیان، با اهدای سلام و احترام؛

ضمن سپاس و قدردانی فراوان از این که ما را مورد لطف خود قرار داده و اثر پیش رو را مطالعه می فرمایید، به اطلاع می رساند، این اثر حاصل هزاران ساعت تلاش و کوشش تیم پژوهشی انجمن پیشکسوتان سپاس است که با جمع آوری و پالایش صدها هزار خبر، گزارش، سخنرانی و ... از منابع آشکار مختلف از جمله روزنامه های موجود داخلی و خارجی و فضای مجازی مانند اینترنت، به لطف و یاری ایزد منان کتاب حاضر را تدوین و ارائه کرده اند تا باشد که مورد بهره برداری برای شما عزیزان و امور آموزشی و پژوهشی قرار گیرد. از اینرو، خواهشمند است قبل از بررسی مطالب کتاب حتما موارد زیر را مطالعه بفرمایید.

با توجه به اینکه محتوای کتاب از منابع و طرق مختلف جمع آوری شده و گاهی برای تهیه یک خبر مجبور به ادغام چندین خبر یا سخنرانی یا اظهار نظر بوده ایم لازم است به این موارد توجه شود:

۱. کتاب حاضر حالت روزشمار نداشته و سعی شده است اخبار به صورت بسته های مرتبط با هم تهیه و

ارائه شوند اما در هر بسته تلاش شده تا خبرها به ترتیب تاریخ پشت سر هم قرار گیرند؛

۲. ماهیت اخبار هیچ تغییری نکرده و محتوای خبر همان محتوای اصلی آن است؛

۳. با توجه به گذشت سال ها از انتشار اخبار و ترجمه های مختلف برخی از خبرها، شکل و زبان نوشتاری

خبر ممکن است با متن اصلی خبر یا خبرها تفاوت داشته باشد اما در اصل و موضوع خبر تغییر ایجاد

نشده است؛

۴. تیتیر خبرها با توجه به روند اخبار و به تشخیص مؤلف یا مؤلفان تهیه شده و اکثر یا تمام آنها با تیتیرهای رسانه‌ها متفاوت است؛
۵. خبرها نسبت به موضوع و ارتباط آنها با یکدیگر پشت سر هم آمده‌اند؛ لذا ممکن است منابع به ترتیب تاریخ انتشار اخبار قرار نگرفته باشند؛
۶. تا حد امکان سعی شده منابع اخبار به ترتیب قرارگیری خبرها پشت سر هم باشند؛
۷. با توجه به اینکه برای برخی از اخبار زمان‌های مختلفی ذکر شده بود، تاریخ و ساعتی برای وقوع حادثه انتخاب شده که در بین خبرها بیشترین تکرار را داشته است.
- از اینکه با ارائه نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود ما را برای ارائه هرچه بهتر دیگر آثار مشابه یاری می‌فرمایید پیشاپیش سپاسگزاریم.
- در پایان، از کلیه عزیزانی که به هرنحوی (جمع‌آوری، پالایش، تدوین و یا با ارائه نظرات خود) ما را یاری فرموده‌اند تشکر و قدردانی می‌کنیم.
- همچنین کمال تشکر و قدردانی خود را از کلیه عزیزانی که لطف فرموده و مجلدهای قبلی را مطالعه و مطالبی را به‌عنوان اشکال یا ابهام منعکس کرده‌اند اعلام داشته و مطالبی را برای اطلاع به عرض این عزیزان و دیگر عزیزانی که بعداً مطالعه خواهند فرمود به عرض می‌رسانیم.
۱. نظر به اینکه بین تاریخ شمسی و میلادی برخی از خبرها اختلاف وجود داشت سعی بر این شد تا به تاریخ میلادی استناد شود؛
۲. همان‌طور که در بند ۵ مطالب فوق هم آمده، سعی شده خبرها نسبت به موضوع و ارتباط با یکدیگر پشت سر هم قرار گیرند لذا ممکن است تقدم و تأخر تاریخ آنها در برخی از اخبار رعایت نشده باشد.
۳. جدول ابتدای ۲ جلد اول کتاب که مربوط به شلیک موشک‌های عراق و ایران است باید با عنوان موشک‌های اسکاد منتشر می‌شد که به اشتباه جدول موشک‌های شلیک‌شده ایران و عراق نوشته شده است.

مقدمه

دفاع مقدس صفحه زرینی در تاریخ ملت ایران محسوب می‌شود که در برگیرنده مجموعه‌ای از فضایل و ارزش‌های گرانبها و دست‌یافته‌ها و تجربیات ذی‌قیمتی است که تأمل و تدبر در آن و تفهیم و درک عمیق مفاهیم نظری و عملی و کاربست آن در مسیر پیش‌رونده انقلاب اسلامی می‌تواند در تسهیل راه و تضمین دست یا فتن به اهداف والای انقلاب اسلامی کمک شایانی را به جبهه انقلاب بنماید.

مجاهدت مخلصانه و ایثار و از خودگذشتگی کم‌نظیر رزمندگان ولایت‌مدار که فرمان امام خود را فصل‌الخطاب قرار داده و باورمند به لطف و عنایت الهی و ائمه معصومین (ع) در سخت‌ترین صحنه‌ها و در پیچیده‌ترین حجمه‌های جریان استکبار با روحیه‌ای علوی و عاشورایی، تلاش دشمنان را به سخره گرفته و با همت و عزم راسخ خود عاشورایی مکرر را آفریدند، تصویری جذاب و بدیع را در همه دلدادگان به انقلاب اسلامی و آزاداندیشان جهان فراهم آورد.

در آن برهه تاریخی که دشمن بعثی با وحشیگری و سبوعیت بی‌حدوحصر، با پشتوانه و حمایت‌های بی‌دریغ قدرت‌های جهانی شرق و غرب و کمک‌های مالی دول مرتجع عربی دامنه تجاوزات خود را به عمق میهن اسلامی و شهرهای بی‌دفاع ما کشانده و محاصره تسلیحاتی ایران امکان دستیابی به ابزار و تجهیزات معمول دفاعی را هم دشوار کرده بود، امکان تأمین سلاح موشکی زمین به زمین برای مقابله با دشمن، تنها معجزه‌های الهی و اتفاقی خارق‌العاده محسوب می‌شود که ضمن فراهم شدن قابلیت بازدارندگی و مقابله با تجاوزات دشمن در جنگ شهرها، بسترساز شکل‌گیری مهمترین مولفه قدرت دفاعی و ابزار تأمین امنیت ملی کشور و شاخص‌ترین و موثرترین سلاح آفندی جبهه مقاومت در برابر جبهه استکبار و رژیم صهیونیستی قرار گرفت.

مستندسازی این تاریخ از ابعاد مختلف، ضمن آنکه رسالتی واجب برای محفوظ ماندن آن از هرگونه تحریف و تحلیل غیر واقع بوده، ادای دینی است به همه کسانی که در پدید آوردن این اتفاق تاریخ‌ساز

نقشی داشتند و در راس همه، سردار عالیقدر، دانشمند برجسته و پارسای بی‌ادعا، شهید گرانقدر حاج حسن
تهرانی مقدم که بنیانگذار و پدر قدرت موشکی ایران محسوب می‌شوند.

امید است این‌گونه محصولات فرهنگی در راستای رسالت خطیر پاسداری از راه امام و شهیدان مقبول
الطاف الهی قرار گیرد.

نوشتار حاضر تلاش برادرانی است که با استفاده از اطلاعات موجود آشکار در روزنامه‌های سال‌های
مقاومت و بعد از آن و خبرگزاری‌های مختلف از موضوع موشکی تهیه شده است؛ امید است این جمع‌آوری
وسیله‌ای برای معرفی زحمات فرزندان انقلاب باشد.

شھید یوسف قارلقی

شھید احسان میرزکجند

شھید بستراد سلا نوری

شھید مهدی پیرانیان

شھید حسن تهرانی مقدم

شھید سید مرتضی فاطمی نیا

شھید یوسف خاری

شھید سعید امین

شھید سید مهدی رشادی

شھید محمد حسین زلفی کشی

شھدای موسیقی سپاہ پاسداران انقلاب اسلامی

سال ۱۳۷۳

شهید احسان میردرکوند

در بسیج با دوستانی آشنا شد که شب‌ها بی‌آنکه چیزی از کسی بخواهند تا صبح به پاسداری از اموال و خانه‌های مردم می‌پرداختند و روزها در جستجوی اشرار و منافقینی بودند که قصد تعرض به آرامش و امنیت همگانی داشتند و در هنگام خطر بی‌آنکه از کسی یا قدرتی بترسند، بی‌مهابا خود را به میان معرکه می‌انداختند و حتی جان شیرین خویش را تقدیم آرمانهایشان می‌کردند. او که خود نیز از چنین روحیه‌ای برخوردار بود، خیلی زود با آنها جوش خورد و همپای آنها در معرکه‌ها حضور یافت.

سامانه موشکی شهاب-۱
حد اکثر برد: ۳۰۰ کیلومتر
سال تولید: ۱۳۷۲

فهرست سال ۱۳۷۳

- ۲۱.....همکاری موشکی ایران و کره شمالی
- ۲۸.....همکاری موشکی ایران و چین
- ۳۰.....همکاری موشکی ایران و روسیه
- ۳۳.....همکاری مشترک موشکی ایران با روسیه، چین و کره شمالی
- ۳۹.....همکاری مشترک موشکی ایران با کره شمالی و سوریه
- ۴۲.....حمله موشکی ایران به پایگاه منافقین در عراق
- اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های خارجی در خصوص فعالیت‌های
موشکی ایران.....۴۳
- اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های
موشکی ایران.....۴۷
- ۴۸.....رخدادهای موشکی عراق
- ۵۲.....لیست موشک‌های عراق

همکاری موشکی ایران و کره شمالی

سفر هیئت ایرانی به کره شمالی

سال ۱۹۹۴: محسن رضایی، فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، یک هیئت ایرانی را برای گفتگوهای ایران و کره شمالی درباره همکاری تسلیحاتی که شامل توسعه سیستم‌های جدید تسلیحاتی؛ از جمله موشک‌هایی مانند نودونگ (Nodong) است هدایت می‌کند.

Paula A. DeSutter, *Denial and Jeopardy Detering Iranian Use of NBC Weapons* (Washington, DC: National Defense University Press, ۱۹۹۷), pp. ۲۴-۲۳.

تحويل موشک‌های کره‌ای با برد ۹۶۵ کیلومتر به ایران

سال ۱۹۹۴: گفته می‌شود کره شمالی تحويل موشک‌های بالستیک با برد ۹۶۵ کیلومتر را به ایران آغاز کرد.

[توجه: این زمان در تاریخ گاه‌نگاری، ۴ اکتبر ۱۹۹۳ ذکر شده اما صحت آن تأیید نشده است.]

James Kraska, "Iran Flexes Maritime Muscles in Gulf," *Defense News*, ۴ October ۱۹۹۳, pp. ۲۶-۲۵.

کمک کره شمالی به ساخت موشک در ایران

سال ۱۹۹۴: ایران با کمک کره شمالی، موشک‌های بالستیک خود را با برد ۷۰۰ تا ۱۰۰۰ کیلومتر و دورتر طراحی کرده و می‌سازد.

Joseph S. Bermudez, Jr., "Iran's Missile Development," *The International Missile Bazaar: The New Suppliers Network* (San Francisco: Westview Press, ۱۹۹۴), William C. Potter and Harlan W. Jencks, eds., pp. ۶۵-۶۱.

کمک ایران به کره شمالی برای تولید موشک نودونگ

چهارم ژانویه ۱۹۹۵: ایرانی‌ها بودجه لازم را برای ساخت موشک نودونگ (Nodong) به‌وسیله کره شمالی تأمین می‌کنند و در حال کار بر روی یک موشک دوربرد با سوخت جامد با کمک چینی‌ها هستند.

Arye Egozi, "Israeli Press on CW Capabilities," *Yediot Aharonot* (Tel Aviv), ۴ January ۱۹۹۵, p. ۱۳; in FBIS Document FTS۲۳, ۱۹۹۷.۰۵۲۳.۰۲۹.۰۶ May ۱۹۹۷.

مذاکرات ایران و کره شمالی برای تولید موشک‌های دوربرد

پنجم ژانویه ۱۹۹۵: ایران برای خرید موشک نودونگ (Nodong) با برد ۱۰۰۰ کیلومتر، با کره شمالی مذاکراتی را انجام داده است.

Zeev Schiff, "Iran Reportedly Negotiating Missile Deal With Russia," *Haaretz* (Tel Aviv), ۵ January ۱۹۹۶; in FBIS Document FTS۵, ۱۹۹۶.۱۰۵۰۰۰۴۲۵ January ۱۹۹۶.

واکنش آمریکا به کمک کره شمالی برای تولید موشک‌های نودونگ در ایران

سیزدهم ژانویه ۱۹۹۵: مقامات آمریکایی اذعان می‌کنند کمک نظامی کره شمالی به ایران، از آنچه تصور می‌شد قابل توجه‌تر است. این مقامات اکنون ادعاهای کره جنوبی را تأیید می‌کنند که تهران موشک‌های

نودونگ (Nodong) را از کره شمالی دریافت کرده است و توانایی حمله به اسرائیل را از ایران دارد.

Steve Rodan, "What the US is whispering to Israel about Iran," Jerusalem Post, ۱۳ January ۱۹۹۵, p. ۹, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

سرمایه‌گذاری مشترک ایران و کره شمالی برای تولید موشک اسکاد

پانزدهم ژانویه ۱۹۹۵: یکی از اقدامات مهم ایران برای دستیابی به زرادخانه هسته‌ای، تلاش برای سرمایه‌گذاری مشترک با کره شمالی به منظور تولید موشک دوربرد اسکاد (Scud) است. تخمین زده می‌شود ایران ۲۰۰ موشک اسکاد-بی (Scud-B) خریداری کند. ایران می‌خواهد برد این موشک را به ۱۶۰۰ کیلومتر برساند.

Con Coughlin, "Iran plays with nuclear fire as Israel watches," Sunday Telegraph (London), ۱۵ January ۱۹۹۵, p. ۲۰, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

ادعای آمریکا در خصوص تمایل ایران به توسعه موشک‌های کره‌ای

بیست‌وششم ژانویه ۱۹۹۵: ایران ممکن است به توسعه موشک بالستیک میان‌برد (IRBM) کره شمالی موسوم به تائپودونگ-۱ یا ۲ (Taepodong-۱ یا Taepodong-۲) علاقه‌مند باشد که در اوایل سال جاری به وسیله اطلاعات ایالات متحده شناسایی شد. حداکثر برد این موشک ۱۰۰۰ تا ۱۲۰۰ مایل (۲۰۰۰ کیلومتر) و یک موشک سوخت مایع برآورد شده است که به نظر می‌رسد دو مرحله دارد. برخلاف نودونگ (Nodong)، تائپودونگ باید مرحله به مرحله به محلی که مونتاژ شده منتقل شود. حمل‌کننده نودونگ ممکن است بتواند هر دو مرحله تائپودونگ را انجام دهد اما برخی از کارشناسان احساس می‌کنند که تائپودونگ برای حمل اولین مرحله به یک حمل‌کننده ویژه نیاز دارد.

Anthony H. Cordesman, Threats and Non-Threats from Iran (Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, ۲۶ January ۱۹۹۵), pp. ۵۹, ۴۶.

نگرانی آمریکا از همکاری موشکی کره شمالی با ایران

ژانویه ۱۹۹۵: گزارش سازمان سیا آمریکا که به مقامات دولت ایالات متحده ارائه شده حاکی از آن است که ایران در حال کار بر روی کلاهک گاز اعصاب دوتایی است. این گزارش می‌افزاید ایران همچنین در تلاش است تا توانایی حمل عوامل CBW را با موشک‌های بالستیک به‌دست آورد. افزایش تماس بین ایران و کره شمالی و اخیراً خرید ۴۰ میلیارد دلاری تسلیحات؛ از جمله خرید تانک، توپ، جنگنده و موشک‌های اسکاد-بی و سی (Scud-B and Scud-C) به‌وسیله ایران از کره شمالی نگران کننده است. ایران همچنین موشک‌های بالستیک خود را تولید کرده و کره شمالی را به تولید نسل جدیدی از موشک‌های بالستیک تشویق می‌کند.

James Adams, "Iran making chemical arsenal," Sunday Times (London), ۵ February ۱۹۹۵, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

تکذیب همکاری موشکی ایران و کره شمالی

فوریه - مارس ۱۹۹۵: حسن طاهریان، مدیرکل بخش خاور دور وزارت امور خارجه ایران، همکاری موشکی با کره شمالی را انکار کرد. طاهریان گفت، ما این را انکار می‌کنیم و به‌دلیل کمبود نیاز و همچنین خودکفایی در تولیدات نظامی، همکاری نظامی ما بسیار محدود و حدوداً صفر است. طاهریان برخی معاملات کوچک بین ایران و کره شمالی را تأیید کرد اما گفت هیچ همکاری موشکی بین ایران و کره شمالی وجود ندارد و ما این را انکار می‌کنیم.

اعتقاد بر این است که ایران دارای موشک‌های اسکاد-سی (Scud-C) کره شمالی با برد ۵۰۰ کیلومتر

است.

-Iran Denies Missile Cooperation With North Korea," Reuters, ۱۹ February ۱۹۹۵, in Executive News Service, ۲۰ February ۱۹۹۵.

-Anthony H. Cordesman, *Iran and Nuclear Weapons* (Washington, DC: Center for Strategic and

International Studies, 7 February 2000), p. 36.

-Flashpoints: Iran," *Jane's Defence Weekly*, 4 March 1995, p. 18, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

همکاری تسلیحاتی و موشکی ایران و کره شمالی

پنجم ژوئن ۱۹۹۴: ایران روابط مهمی با کره شمالی دارد و در ازای موشک و سلاح‌های دیگر، نفت خود را [به کره شمالی] می‌فروشد.

-<https://www.nytimes.com/05/06/1994/weekinreview/iraq-played-catch-me-if-you-can-north-korea-says-what-if-you-do.html?searchResultPosition=14>

اظهارات تحلیلگران غربی درباره کاهش خرید موشک‌های کره شمالی از سوی ایران

نوامبر ۱۹۹۵: تحلیلگران غربی معتقدند اقتصاد ضعیف و تحریم‌ها، ایران را مجبور می‌کند هزینه‌های نظامی خود را کاهش دهد. سال ۱۹۹۲ پیش‌بینی شد که ایران در حال آماده شدن برای ساخت یک سلاح عادی عظیم است. از آن زمان، ایران مجبور شده است چندین معامله تسلیحاتی را لغو یا به تعویق بیندازد. به نظر می‌رسد تلاش گسترده برای به‌دست آوردن موشک‌های بالستیک نودونگ (Nodong) از کره شمالی لغو یا به‌مدت نامعلومی به تعویق افتاده است.

-R. Jeffrey Smith, "Projected Iranian Buildup Scaled Back, Analysts Say; Weak Economy and Western Embargo Are Cited," *Washington Post*, 18 November 1995, p. A22, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

ادعای اسرائیل درخصوص تحویل موشک نودونگ کره شمالی به ایران

سال ۱۹۹۵: گزارش اطلاعاتی اسرائیل حاکی از آن است که کره شمالی اوایل سال ۱۹۹۵ دوازده موشک نودونگ-۱ (Nodong-1) یا بیشتر به ایران ارسال کرده است.

Adel Darwish, "Israel Claims Iran Has North Korean Missiles," *Independent (London)*, 2 May 1995, p. 10; in FBIS Document FBIS-TAC2, 003-95- May 1995.

گزارش منابع امارات در خصوص تعداد موشک‌های کره شمالی در ایران

سال ۱۹۹۵: ایران احتمالاً بیش از ۶۰ موشک دوربرد کره شمالی را در اختیار دارد؛ اگرچه یک منبع، ۱۷۰ را گزارش کرده است. ایران قصد دارد تا اواخر دهه ۱۹۹۰ چند صد موشک از این دست داشته باشد. ایران همچنین ممکن است آزمایش موشک‌های جدید ساخت کره شمالی خود را آغاز کند و از یک پرتابگر متحرک از یک محل آزمایش در نزدیکی قم شلیک کند. ایران احتمالاً دارای فن‌آوری تولید موشک و حدود ۲۰۰ موشک بالستیک کوتاه‌برد سی. اس. اس-۸ (CSS-۸) چینی است.

در خبر دیگری که سال ۱۹۹۵ منتشر شد آمده است: ایران دارای موشک‌های بالستیک اسکاد-بی (Scud-B) با برد ۳۰۰ کیلومتر و اسکاد-سی (Scud-C) با برد ۵۰۰ کیلومتر است و گفته می‌شود قصد دارد ۵۸۲ موشک نودونگ (Nodong) با برد ۱۰۰۰ کیلومتر را از کره شمالی خریداری کند.

-Anthony H. Cordesman, *Threats and Non-Threats from Iran* (Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, ۲۶ January ۱۹۹۵), pp. ۵۶, ۴۶, ۴۲.

-Major Mary Brown et al., "Challenges to Stability, Iranian Threat," Air University Tutorial, -۱۹۹۴ ۱۹۹۵, Combatant Commands Informational Series: USCENCOM www.au.af.mil.

گزارش نشریات اسرائیلی در خصوص لغو فروش موشک‌های کره شمالی به ایران

کره شمالی برنامه فروش موشک به ایران را لغو کرد.

روزنامه معتبر اسرائیلی جروزالم پست (JERUSALEM) یا اورشلیم، روز سه‌شنبه در گزارشی اعلام کرد کره شمالی برنامه فروش موشک‌های زمین به زمین برد بلند با قابلیت‌های هسته‌ای و شیمیایی به ایران را لغو کرد.

روزنامه معتبر هآرتس هم گزارش یک جمله‌ای خود [در این باره] را در صفحه اول قرار نداد و نگفت که

کره شمالی چه زمانی [این اقدام را انجام می‌دهد].

<https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/Digitised/Search?ST=۱&AT=search&k=Surface-to-surface۲۰٪missile۲۲٪۲۰٪iran۲۲٪۲۰٪۲۲٪iraq۲۲٪>

کمک کره شمالی برای مونتاز موشک اسکاد - سی در ایران

در گزارشی اعلام شد ایران تا سال ۱۹۹۴ بین ۱۵۰ تا ۲۰۰ دستگاه موشک اسکاد-سی (Scud Mod-C) به دست می‌آورد؛ همان‌طور که درباره اسکاد-بی (Scud Mod-B) این کار را انجام داد. همچنین گزارش شده است که کره شمالی به ایران در تبدیل یک کارخانه تعمیر و نگهداری موشک به تأسیسات مونتاز اسکاد-سی کمک کرده است. گفته می‌شود کارکنان نظامی ایران نیز برای آموزش ساخت و بهره‌برداری از این موشک به کره شمالی سفر کرده‌اند.

https://fas.org/irp/threat/missile/rumsfeld/pt2_katz.html

فروشن تجهیزات موشکی کره شمالی به ایران

تخصص تولید و مهندسی معکوس کره شمالی، به گسترش صنعت موشکی آنها [ایران] کمک کرده است. گفته می‌شود کره شمالی موشک‌های اسکاد-بی و سی (Scud B and C)، زیرساخت‌ها، مونتاز موشک‌ها و تجهیزات پشتیبانی را به ایران فروخته است. آنها [کره‌ای‌ها] احتمالاً مشاوره فنی زیادی به کشورهای دیگر نیز داده‌اند.

<https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep13935,21.pdf>

همکاری موشکی ایران و چین

کمک چین به ایران برای تولید موشک دوربرد

سال ۱۹۹۴ یا ۱۹۹۵: توسعه موشک سجیل (Sejil) احتمالاً از اواخر دهه ۱۹۹۰ آغاز شده اما به سختی می‌توان این برنامه را جدا از سایر برنامه‌های موشکی ایران دانست که توسعه آنها خیلی زودتر شروع شده است. مهمتر از همه اینکه ایران توسعه موشک‌های زلزال (Zelzal) را از سال ۱۹۹۴ یا ۱۹۹۵ آغاز کرد. ایران به تولید موشک‌های زلزال نیاز داشت تا توانایی داخلی تولید سوخت یا پیشرانه جامد مرکب را در مقادیر نسبتاً زیاد توسعه دهد. از فن‌آوری و تجهیزات به کار رفته در تولید سوخت زلزال تقریباً به‌طور قطع برای پروژه موشکی سجیل هم استفاده شده است. اعتقاد بر این است که چین به ایران در بهبود توانایی تولید سوخت جامد موشک‌های زلزال و سجیل کمک کرده است.

همچنین چهارم ژانویه ۱۹۹۵ هم در خبری آمده است؛ ایرانی‌ها در حال کار بر روی یک موشک دوربرد با سوخت جامد با کمک چینی‌ها هستند.

-Anthony H. Cordesman With the assistance of Scott Modell, Aaron Lin, and Michael Peacock Iran's Rocket and Missile Forces and Strategic Options, octobr ۲۰۱۴

https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/۱۴۱۰۰۷_Iran_Rocket_Missile_forces.pdf

-Arye Egozi, "Israeli Press on CW Capabilities," *Yediot Aharonot* (Tel Aviv), ۴ January ۱۹۹۵, p. ۱۳; in FBIS Document FTS۲۳, ۱۹۹۷.۰۵۲۳.۰۲۹۰۶ May ۱۹۹۷.

تولید موشک‌های ایرانی با کمک چین

بیست و ششم ژانویه ۱۹۹۵: ایران از کمک‌های چین برای تولید گروهی از موشک‌ها به نام نازعات (Nazeat) استفاده کرده است که طولانی‌ترین آنها سیستم موشک ایران - ۱۳۰ (Iran-۱۳۰) است. ایران همچنین در زمان جنگ ایران و عراق، موشک بزرگ دیگری را به نام شاهین - ۲ (Shahin-۲) ارائه کرد.

نازعات مجموعه‌ای از موشک‌های تولیدی ایران است که تا ۱۰ سری ساخته شده است.

Anthony H. Cordesman, *Threats and Non-Threats from Iran* (Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, ۲۶ January ۱۹۹۵), pp. ۵۶, ۴۶, ۴۲.

همکاری موشکی ایران و روسیه

مذاکرات ایران و روسیه برای تولید موشک‌های دوربرد

پنجم ژانویه ۱۹۹۵: ایران برای خرید فن‌آوری موشک‌های زمین به زمین از روسیه با این کشور مذاکره کرد. مذاکرات ایران با روسیه بر روی فن‌آوری مربوط به موشک‌های اس.اس-۴ (SS-۴) با برد ۲۰۰۰ کیلومتر متمرکز است.

Zeev Schiff, "Iran Reportedly Negotiating Missile Deal With Russia," *Haaretz* (Tel Aviv), ۵ January ۱۹۹۶; in FBIS Document FTS۵, ۱۹۹۶.۱۰.۵۰۰۰۴۲۵ January ۱۹۹۶.

ادعای منابع اطلاعاتی آلمان در خصوص کمک روسیه به توسعه موشکی ایران

سال ۱۹۹۵: سرویس اطلاعاتی فدرال آلمان (BND) (Bundesnachrichtendienst) اعلام کرد روسیه موتور موشکی آر دی - ۲۱۴ (RD-۲۱۴) را به ایران تحویل داده که می‌تواند به توسعه موشک‌های با برد ۲۰۰۰ کیلومتر کمک کند.

Heinz Vielain, "Intelligence Service Warns: Iran Is Developing Nuclear Weapons," *Welt am Sonntag* (Hamburg), ۲۷ April ۱۹۹۷, p. ۴; in "BND Says Iran 'Stepped Up' Arms Program 'Considerably'," FBIS Document FTS۲۸, ۱۹۹۷.۰۴۲۸.۰۰۳۰۳ April ۱۹۹۷.

نگرانی در خصوص افزایش روابط نظامی روسیه با ایران

به گزارش بنیاد هریتیج (heritage)؛ نگرانی درباره افزایش روابط نظامی روسیه با ایران به‌ویژه در زمینه گسترش سلاح و تسلیحات، از سال ۱۹۹۴ که مقامات ارشد ایران برای اولین بار اقداماتی را به‌منظور برقراری ایجاد روابط با بوروکرات‌های مسئول برنامه‌های هسته‌ای و موشکی روسیه پس از شوروی در مجتمع نظامی - صنعتی انجام دادند افزایش پیدا کرده است. تهران برای تسهیل دسترسی به فن‌آوری پیشرفته روسیه حداکثر ۲۵ میلیون دلار پرداخت کرده است.

بنیاد هریتیج (*The Heritage Foundation*) اندیشکده محافظه‌کار آمریکایی مستقر در واشینگتن دی.سی. است که در جریان ریاست جمهوری رونالد ریگان که سیاست‌هایش به‌طور قابل ملاحظه‌ای برگرفته از یک مطالعه هریتیج بود این بنیاد نقشی پیشرو در جنبش محافظه‌کار داشت. از آن زمان، هریتیج اثرگذاری قابل توجهی در سیاست‌گذاری آمریکا داشته و یکی از اثرگذارترین سازمان‌های تحقیقاتی محافظه‌کار در آمریکا قلمداد می‌شود.

<https://www.heritage.org/europe/report/countering-russian-iranian-military->

همکاری مشترک موشکی ایران با روسیه، چین و کره شمالی

نقش کره شمالی و شوروی سابق در سرعت تولید موشک‌های ایران

پنجم ژوئن ۱۹۹۴: مقامات آمریکایی می‌گویند ایران احتمالاً یک دهه یا بیشتر با ساخت بمب فاصله دارد اما اگر موفق شود مواد هسته‌ای و دانشمندی از اتحاد جماهیر شوروی سابق و کره شمالی به دست آورد می‌تواند گام‌های سریع‌تری بردارد.

<https://www.nytimes.com/05/06/1994/weekinreview/iraq-played-catch-me-if-you-can-north-korea-says-what-if-you-do.html?searchResultPosition=۱۴>

ادامه فروش تجهیزات و فن‌آوری هدایت موشکی کره شمالی و چین به ایران

هجدهم نوامبر ۱۹۹۵: کره شمالی و چین هنوز تجهیزات و فن‌آوری هدایت موشکی و موشک‌های برد کوتاه اسکاد-بی و سی (Scud-B and Scud-C) را به ایران عرضه می‌کنند.

R. Jeffrey Smith, "Projected Iranian Buildup Scaled Back, Analysts Say; Weak Economy and Western Embargo Are Cited," Washington Post, ۱۸ November ۱۹۹۵, p. A۲۲, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

همکاری مشترک موشکی ایران با کره شمالی و سوریه

همکاری موشکی ایران با کره شمالی و سوریه

سال ۱۹۹۵: ایران موشک یینگ-جی-۲ (Ying Ji-۲) را در اختیار دارد و گزارش‌ها حاکی از آن است که کره شمالی و سوریه ممکن است برای افزایش برد موشک کروز ابریشم به ۴۰۰ کیلومتر با ایران همکاری کنند.

Duncan Lennox and Barbara Starr, "Briefing: Cruise Missiles," *Jane's Defence Weekly*, ۱ June ۱۹۹۶, pp. ۲۱-۱۹.

حمله موشکی ایران به پایگاه منافقین در عراق

۷ نوامبر ۱۹۹۴: رادیو تهران گفت، ایران اوایل امروز پس از تلاش شورشیان [منافقین] برای حمله به تأسیسات نفتی این کشور، با موشک به پایگاه نظامی [منافقین] مجاهدین خلق تبعیدی در نزدیکی بغداد در عراق حمله کرد. رادیو تهران تلفات سنگینی را گزارش داد و افزود دو [منافق] چریک تا عراق تعقیب شدند.

[منافقین] مجاهدین در بیانیه‌ای اصابت چهار موشک به پایگاه اشرف در ۵۰ مایلی شمال بغداد را تأیید اما گزارش‌های مربوط به تلفات را تکذیب کردند. این حمله پس از لغو هفته گذشته یک ماموریت دیپلماتیک ایران در بغداد صورت گرفت.

تهران بغداد را به حمایت نظامی و مالی از [منافقین] مجاهدین متهم کرده است. عراق هم ایران را به حمایت از کردهای عراقی و شورشیان شیعه متهم کرده است.

<https://www.nytimes.com/07/11/1994/world/iran-fires-missiles-at-rebel-base-in-iraq.html?searchResultPosition=111>

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های خارجی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران

گزارشی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران

سال ۱۹۹۴: موشک - ۲۰۰ (Mushak-۲۰۰) ایران در سال ۱۹۸۹ تولید شد و "احتمالاً به‌وسیله سوخت جامد رانده می‌شود و دارای یک سیستم هدایت اینرسی ساده است." گویا سازمان صنایع دفاعی ایران (DIO) موشک‌های عقاب (Oghab) و شاهین - ۱ و - ۲ (Shahin-۱ and -۲) را می‌سازد. موشکی که سال ۱۹۸۸ در نمایشگاه اسلحه در تهران به نمایش در آمد، از آن زمان چیزی درباره آن ذکر نشده است.

موشک شاهین-۲ (Shahin-۲) به‌جای یک موتور تک و بزرگ، به خوشه‌هایی از موشک‌های کوچک متکی است. کارخانه‌های ایران توانسته‌اند موشک‌های توپخانه‌ای بومی و موشک‌های برد کوتاه بسازند. ایران توانایی مونتاژ و ساخت موشک‌هایی با طراحی خارجی مانند اسکاد-مد-بی (Scud-Mod. B). کره شمالی را دارد. این گزارش می‌افزاید؛ تاکنون هیچ اطلاعات فنی درباره موشک‌های ۱۲۰ و ۱۶۰ (Mushak-۱۲۰) و (Mushak-۱۶۰) ایران در دسترس نیست. از آنجا که ایران قصد دارد تعداد زیادی از این دو موشک را به‌سرعت تولید کند، فرض بر این است که آنها از یک طراحی ساده و نگهداری آسان برخوردار هستند. به‌دلیل دامنه آنها، موشک‌ها احتمالاً دارای یک سیستم هدایت هستند؛ اگرچه به احتمال زیاد یک نوع ساده و ارزان مانند یک سیستم ساده اینرسی است. این سیستم را می‌توان از قطعاتی از اقلام دومنظوره در نظر گرفت که برای استفاده غیر نظامی ساخته شده و در بازار آزاد قابل خریداری هستند.

به نظر می‌رسد نازعات (Nazeat) ایران مشابه موشک توپخانه دلیو.اس-۱ (WS-۱) چین است اما هیچ مدرک محکمی مبنی بر ارتباط این دو وجود ندارد.

Joseph S. Bermudez, Jr., "Iran's Missile Development," The International Missile Bazaar: The New Suppliers Network (San Francisco: Westview Press, ۱۹۹۴), William C. Potter and Harlan W. Jencks, eds., pp. ۶۵-۶۱.

آغاز توسعه موشک شهاب-۳

سال ۱۹۹۴: توسعه شهاب-۳ (Shahab-3) ایران آغاز شده است.

Steve Rodan, "Israel in Iranian Missile Range by ۱۹۹۹," Jerusalem Post, ۱ October ۱۹۹۷, p. ۱, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

نگرانی مقامات آمریکا از ادامه فعالیت‌های موشکی ایران و عراق

سال ۱۹۹۴: رئیس سازمان سیای آمریکا (CIA) با حمله به ایران گفت طرح‌های تسلیحاتی عراق و ایران ۸ تا ۱۰ سال پس از قانون منع تسلیحاتی و ساخت و گسترش سلاح‌های شیمیایی و کشتار جمعی ادامه داشته و عراق هنوز موشک‌های اسکاد (Scud) دارد. این دو رژیم [ایران و عراق] در مخالفت با روند صلح و تمایل به استفاده از تروریسم و تلاش برای دستیابی به سلاح‌های کشتار جمعی با یکدیگر هم عقیده هستند.

<https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/Digitised/Search?ST=۱&AT=filter&K=iraq۲۰٪missile&KA=iraq۲۰٪missile&DF=&DT=&Display=۰&AO=false&NPT=&L=&CTA=&NID=&CT=&WC=&YR=۱۹۹۴>

اظهارات کارشناسان اسرائیلی و آمریکایی در خصوص توان موشکی ایران

سال ۱۹۹۴: کارشناسان اسرائیلی تخمین می‌زنند ایران در سال ۱۹۹۴ حداقل ۲۵۰ تا ۳۰۰ موشک

اسکاد (Scud) و ۸ تا ۱۵ پرتابگر موشک (launchers) در اختیار دارد؛ اگرچه برخی از کارشناسان آمریکایی معتقدند که بسیار کمتر از این تعداد است.

Anthony H. Cordesman, *Threats and Non-Threats from Iran* (Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, ۲۶ January ۱۹۹۵), p. ۵۶.

اظهارات مسئولان اسرائیلی در خصوص توان موشکی ایران

سیزدهم مارس ۱۹۹۵: روزنامه اسرائیلی *Yediot Aharonot* به نقل از یک مقام بلندپایه دفاعی اسرائیل گفت؛ سوریه، ایران، لیبی و سایر کشورهای عربی که نام آنها فاش نشده است موشک‌های برد بلند و میان‌برد آماده پرتاب به اسرائیل دارند.

"۱,۰۰۰ Arab Missiles Are Aimed At Israel," *Plain Dealer* (Cleveland), ۱۳ March ۱۹۹۵, p. ۷A, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

استخدام کارشناسان آلمانی برای تولید موشک بالستیک در ایران

مارس ۱۹۹۵: گفته می‌شود صنایع هواپیمایی مدنی و دفاعی ایران برای برنامه‌های موشک بالستیک خود ۵۰ نفر از کارشناسان آلمانی را استخدام کرده است.

Intelligence Newsletter, ۱۶ March, ۱۹۹۵, p. ۷, cited in "Ballistic, Cruise Missile, and Missile Defense Systems: Trade and Significant Developments, March - June ۱۹۹۵," *Nonproliferation Review*, James Martin Center for Nonproliferation Studies, Fall ۱۹۹۵, Vol. ۳, No. ۱, p. ۱۶۱.

گزارش FAS در خصوص موشک‌های شهاب ایران

تعداد موشک‌ها و پرتابگرهای (TEL) فعال شهاب-۲ (Shahab-۲) مشخص نیست و تخمین‌ها بسیار متفاوت است.

افدراسیون دانشمندان آمریکایی [FAS] اظهار داشت کل ذخایر شهاب-۱ و ۲ (Shahab-۱ and ۲) ایران بین ۲۰۰ تا ۴۵۰ موشک است که با توجه به برآوردهای (FAS) برای موجودی شهاب-۱، ایران دارای صفر تا ۲۰۰ موشک شهاب-۲ است). با گزارش ۱۴۰ تایی نیروی هوایی در مارس ۲۰۰۶، تعداد کل پرتابگرها زیر ۱۰۰ است. تهدید موشکی بیان می‌کند که ایران تا سال ۱۹۹۴ بین ۱۵۰ تا ۲۰۰ اسکاد-سی (SCUD-C) از کره شمالی خریداری کرده است که پس از آزمایش و مهندسی معکوس احتمالی، امروز ایران بین ۳۰۰ تا ۴۰۰ شهاب - ۱ و ۲ در اختیار دارد.

افدراسیون دانشمندان آمریکایی (FAS): یک اندیشکده سیاست جهانی غیرانتفاعی آمریکایی است که قصد دارد از علم و تجزیه و تحلیل علمی برای ایجاد امنیت بیشتر جهان استفاده کند. FAS در سال ۱۹۴۶ به وسیله دانشمندانی که در پروژه منهتن برای توسعه اولین بمب اتمی کار می‌کردند تأسیس شد.

Anthony H. Cordesman With the assistance of Scott Modell, Aaron Lin, and Michael Peacock Iran's Rocket and Missile Forces and Strategic Options, octobr ۲۰۱۴

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران

ساخت هفتاد درصد قطعات موشک اسکاد - سی در کشور

خاطرات روزانه / آیت‌الله هاشمی رفسنجانی / سال ۱۳۷۳ / کتاب «صبر و پیروزی»

پنج‌شنبه ۱۳ بهمن ۱۳۷۳ // ۲ رمضان ۱۴۱۵ // ۲ فوریه ۱۹۹۵: آقای [محمد] فروزنده، [وزیر

دفاع]، گزارش ساخت هفتاد درصد قطعات [موشک] اسکاد-سی، در داخل را داد و از زیاده‌خواهی ستاد

کل [نیروهای مسلح] شکایت کرد و برای کسور اعتبارات نظامیان استمداد نمود.

<https://www.rafsanjani.ir/records>

رخدادهای موشکی عراق

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌ها در خصوص فعالیت‌های موشکی عراق

پنهان‌کاری فعالیت‌های تسلیحاتی عراق از سازمان ملل

سازمان ملل عراق را متهم به پنهان کردن تسلیحات نظامی کرد.

لندن - ایرنا، ۲۲/۱۰/۷۳ برابر با ۱۲ ژانویه ۱۹۹۵: سازمان ملل متحد عراق را متهم کرد که علاوه بر ارائه اطلاعات غلط در زمینه برنامه سلاح‌های بیولوژیکی، سیستم‌های رادار برای شناسایی موشک‌های بالستیک و دیگر جنگ افزارهای نظامی را از دید ناظران این سازمان مخفی کرده است.

هفته‌نامه دفاعی «جینز دیفنس» در جدیدترین شماره خود نوشت، هیئت اعزامی سازمان ملل به عراق برای نظارت بر فعالیت‌های تسلیحاتی این رژیم، به رغم پنهان‌کاری دولت صدام، با استفاده از گزارش‌های اطلاعاتی و دیگر داده‌ها موفق به کشف مقر یک سیستم رادار موشکی در این کشور شدند که به‌وسیله چین ساخته شده است. به گزارش این هفته‌نامه، متخصصان نظامی سازمان ملل در بررسی خود دریافتند این سیستم رادار که در محل پرتاب آزمایشی موشک نصب شده بود برای ردیابی موشک‌های بالستیک به کار گرفته شده و در دسامبر سال ۱۹۹۰ نیز در دو پرتاب موشک مورد استفاده قرار گرفته است. این هفته‌نامه به نقل از گزارش سازمان ملل می‌افزاید؛ مقام‌های عراقی که به‌وسیله ماموران سازمان ملل مصاحبه شده‌اند از ارائه پاسخ درباره سلاح‌های بیولوژیکی خودداری کرده و با اطلاعاتی متناقض و گمراه‌کننده تصویری

مغشوش و مبهم از فعالیت‌های رژیم عراق در این زمینه ترسیم کردند. جینز دیفنس افزود عدم همکاری عراق با سازمان ملل تاثیر زیادی در مخالفت با لغو تحریم‌هایی که سال ۱۹۹۰ علیه این کشور وضع شد خواهد داشت.

در گزارش سازمان ملل، همکاری عراق در زمینه منهدم کردن موشک‌ها و سلاح‌های شیمیایی و احداث سیستم کنترل درازمدت سلاح‌ها تایید شده است.

در گزارش دیگری هم آمده است؛ عراق هنوز بخش‌هایی از طرح تسلیحاتی خود را از تحقیقات سازمان ملل مخفی می‌کند. بغداد دارای سیستم راداری برای موشک‌های هدایت‌شونده است. کمیسیون A UN در گزارشی در ارتباط با برنامه‌های گذشته گفت، به‌طور کلی عراق داوطلبانه اطلاعاتی را ارائه نکرده و عدم شفافیت قابل توجهی را نشان داده است و فقط در صورت مواجهه با شواهد و مدارک کمیسیون، اطلاعات را افشا می‌کند.

جینز (Jane's) ادعا می‌کند یک سازمان درباره مسائل امنیت و ثبات جهانی است که به‌وسیله گروه اطلاعات جین منتشر می‌شود و حوزه فعالیت آن شامل مسائل امنیتی، بین‌المللی، ثبات دولت، تروریسم و شورش، درگیری‌های جاری، جنایات سازمان‌یافته و تکثیر تسلیحات است.

-<https://www.irna.ir/news/۵۸۸۱۶۷۴۱>

-<https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/Digitised/Search?ST=۱&AT=filter&K=iraq۲۰٪missile&KA=iraq۲۰٪missile&DF=&DT=&Display=۰&AO=false&NPT=&L=&CTA=&NID=&CT=&WC=&YR=۱۹۹۴>

نصب دوربین‌های سازمان ملل در سایت‌های تولید موشک‌های بالستیک عراق

عراق به مقامات سازمان ملل اجازه داده است تا یک سیستم نظارت دقیق بر صنایع تسلیحاتی خود از جمله؛ قراردادان حدود ۵۰ دوربین از راه دور در سایت‌های تولید موشک‌های بالستیک نصب کند.

<https://www.nytimes.com/۰۹/۱۰/۱۹۹۴/world/diplomats-see-new-belligerence-in-iraq.html?searchResultPosition=۴۲>

ادامه فعالیت‌های موشکی عراق

عراق بر روی دو موشک با برد کمتر از ۱۵۰ کیلومتر که از نظر سازمان ملل مجاز بود کار کرد. پیش‌رانه الصمود (Al-Samoud) مایع و پیش‌رانه ابابیل-۱۰۰ (Ababil-۱۰۰) جامد است. الصمود اساساً یک اسکاد (Scud) کوچک است و این برنامه به بغداد اجازه داد تا پیشرفت‌های تکنولوژیکی را که می‌تواند برای یک برنامه موشکی با برد بیشتر اعمال شود توسعه دهد.

طبق گفته سازمان سیای آمریکا، موشک الصمود طوری طراحی شده که قادر به عبور از محدودیت برد ۱۵۰ کیلومتر تعیین‌شده از سوی سازمان ملل، با برد عملیاتی بالقوه حدود ۱۸۰ کیلومتر است.

الصمود برای حمل کلاهک واحد (HE) ساخته شده بود و عراق ظاهراً قصد داشت یک کلاهک متداول برای این موشک تولید کند. کلاهک الصمود یک برون یابی از طراحی کلاهک اسکاد (Scud) است که بعداً برای موشک الفتح (Al Fath) به کار گرفته شد. ساخت این کلاهک حدود هشت ماه طول کشید و در تابستان ۱۹۹۴ به پایان رسید.

الصمود دارای کلاهک اصلی با قطر پایه ۵۰۰ میلی‌متر و طول ۲ متر با وزن ۳۰۰ کیلوگرم بوده و مکانیزم فیوز آن مشابه مکانیزم موشک اسکاد است. طرح اصلی کلاهک، شامل یک تقویت‌کننده رو به جلو و دو تقویت‌کننده عقب در پایه کلاهک است که یکی از آنها برای ایجاد انفجار یکنواخت در سیستم و دیگری به‌عنوان مکانیزم تخریب خودکار در صورت انحراف موشک از مسیر از پیش تعیین‌شده کار می‌کند. از آنجا که عراق از دقت کافی در سیستم هدایت و کنترل بی‌بهره بود، تقویت‌کننده‌های پشتیبان و اضطراری هرگز ترکیب نشده و نتوانستند یک تقویت‌کننده جلو را ایجاد کنند و یک کلید خردکن ضربه‌ای در دماغه گرافیتی کلاهک گنجانیده شده است.

به گفته یک مقام ارشد موشکی، تمایل عراق برای دستیابی به برد بیش از ۱۵۰ کیلومتر منجر به تغییر سریع برای کاهش جرم بار از ۳۰۰ کیلوگرم به ۲۰۰ تا ۲۵۰ کیلوگرم با ۱۰۰ تا ۱۲۰ (HE) شد. عراق با

جابجایی صفحه پایه و قسمت جلوی بدنه کلاهک، جرم کلاهک را کاهش داد و باعث کاهش حجم (HE) شد. اصلاحات کلاهک نیز تا سال ۲۰۰۱ ادامه داشت. اواخر سال ۲۰۰۱ در یک آزمایش پرواز، از قطعات استوانه‌ای و مخروطی کلاهک ساخته‌شده بهتر با محموله ۲۴۰ کیلوگرم استفاده کرد و به برد ۱۵۱ کیلومتر رسید.

<https://www.globalsecurity.org/wmd/world/iraq/samoud.html>

تلاش عراق برای تولید موشک

پس از عملیاتی شدن سیستم نظارت کمیسیون موشکی در منطقه در آگوست ۱۹۹۴، فعالیت‌های موشکی عراق که منع قانونی داشت به مرحله تولید نزدیکتر شد. عراق تلاش‌های خود را برای حمایت از امکانات موشکی از سر گرفت. عراق تعدادی سفارش به‌طور مستقیم و غیر مستقیم (از طریق واسطه‌ها و شرکت‌های جلو) به‌منظور خرید تجهیزات، فن‌آوری‌ها و مواد لازم برای فعالیت‌های مربوط به موشک و غیر موشک در این تأسیسات انجام داده است. عراق گفت بسیاری از این تلاش‌ها در راستای حمایت مستقیم از برنامه ابابیل-۱۰۰ (Ababil-100) برای توسعه بومی آن و تولید موشک‌های زمین به زمین با برد بین ۱۰۰ تا ۱۵۰ کیلومتر بود.

<https://www.globalsecurity.org/wmd/world/iraq/samoud.html>

سال ۱۳۷۴

شهید بهمنزاد ملا نوروزی

کاری را تا به انجام نمی‌رساند ول کن نبود. می‌گفت: برای کسب موفقیت باید سمج بود. تا مداومت در کاری نداشته باشی، به نتیجه نمی‌رسی. جمله‌ای را که فراموش کرده بود در کجا خوانده است، همیشه ورد زبان داشت: بزرگترین افتخار در این نیست که هرگز سقوط نکنی، بلکه در این راز نهفته است که هر بار سقوط کردی، دوباره برخیزی. اگر کودک همان نخستین بار که به زمین می‌خورد از راه رفتن منصرف شود، هرگز راه رفتن نمی‌آموزد.

سامانه موشکی شهاب-۲
حداکثر برد: ۵۰۰ کیلومتر
سال تولید: ۱۳۷۳

فهرست سال ۱۳۷۴

- ۵۱.....همکاری موشکی ایران و کره شمالی.....
- ۷۲.....همکاری موشکی مشترک ایران با کره شمالی و لیبی.....
- ۷۴.....همکاری موشکی ایران و چین.....
- ۸۱.....همکاری موشکی ایران و روسیه.....
- ۸۲.....همکاری موشکی مشترک ایران با روسیه، چین و کره شمالی.....
- اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های خارجی در خصوص فعالیت‌های
موشکی ایران.....۸۴
- اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های
موشکی و نظامی ایران.....۹۰
- ۹۲.....برگزاری رزمایش‌ها.....
- ۹۳.....رخدادهای موشکی عراق.....
- ۱۰۲.....لیست موشک‌های عراق.....

همکاری موشکی ایران و کره شمالی

گزارش سازمان سیاى آمریکا در خصوص تحویل پرتابگر موشک اسکاد به ایران

پنجم آوریل ۱۹۹۵: سازمان سیاى آمریکا گزارش داد کره شمالی اخیراً حداقل چهار پرتابگر یا لانچر (TEL) ترانسپورتر اسکاد (Scud) را در اختیار ایران قرار داده که تعداد پرتابگرهای ایران را دو برابر کرده است. پرتابگرها در اواخر سال ۱۹۹۴ منتقل شدند و با موشکهای اسکاد-بی (Scud-B) و اسکاد-سی (Scud-C) کار می کنند اما با نودونگ-۱ (۱-Nodong) کار نمی کنند. گزارش [سازمان سیاى آمریکا] سیا در پاسخ به سؤالاتی است که از سوی کمیته اطلاعات سنای ایالات متحده در ۱۰ ژانویه ۱۹۹۵ ارسال شده است.

-Tony Capaccio, "North Korea Has Transferred Mobile Scud Launchers To Iran," Defense Week, ۱ May ۱۹۹۵, pp. ۱۴, ۱; Barbara Starr, "Iran Gets 'Scud' TELs from North Korea," Jane's Defence Weekly, ۱۳ May ۱۹۹۵, p. ۵; Paul Mann, editor, "CIA Disclosures," Aviation Week and Space Technology," Vol. ۱۴۲, No. ۸, ۱۹ May ۱۹۹۵, p. ۱۹, in Lexis-Nexis Academic Universe, www.lexis-nexis.com.

-<https://www.iranwatch.org/our-publications/weapon-program-background-report/iran-missile-milestones۲۰۲۰-۱۹۸۵->

گزارش منابع غربی و اسرائیلی در خصوص ارسال موشکهای کره شمالی به ایران

تاریخ دوم مه ۱۹۹۵: در گزارشی به نقل از منابع اطلاعاتی غربی و اسرائیلی آمده، کره شمالی دوازده فروند یا بیشتر، موشک بالستیک نودونگ-۱ (۱-Nodong) را به ایران منتقل کرده است. این موشکها

در اوایل سال جاری به ایران ارسال شدند. همچنین گفته می‌شود نودونگ-۱ به اسکاد-دی (Scud-D) نیز می‌گویند که بردی معادل ۱۵۰۰ کیلومتر دارد.

ایندیپندنت لندن نیز به نقل از منابع اطلاعاتی اسرائیل در گزارشی اعلام کرد ایران تاکنون بیش از ۲۰۰ موشک اسکاد-بی (Scud-B) از کره شمالی تهیه کرده است ولی ایرانی‌ها این ادعاها را انکار می‌کنند و اسرائیل، آمریکا و انگلستان را به داشتن یک جنگ تبلیغاتی علیه ایران متهم می‌کنند اما اسرائیل اصرار دارد که ایران حداقل ۱۲ موشک نودونگ کره شمالی را به‌دست آورده است.

-Adel Darwish, "Tehran Missiles 'Can Reach Israel'," Independent (London), ۲ May ۱۹۹۵, p. ۱۰, in Lexis-Nexis Academic Universe, www.lexis-nexis.com; Adel Darwish, Independent (London), "۲ May ۱۹۹۵, in "Israel Claims Government Received DPRK Missiles," FBIS-NES۲, ۰۸۵-۹۵- May ۱۹۹۵.
-Adel Darwish, "Tehran missiles 'can reach Israel'," Independent (London), ۲ May ۱۹۹۵, p. ۱۰, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

سفر وزیر امور خارجه کره شمالی به ایران

۲۹ مه - ۲ ژوئن ۱۹۹۵: وزیر امور خارجه کره شمالی، کیم یونگ‌نام (Kim Yŏng Nam)، به تهران سفر کرد و ایران پیشنهاد داد هزینه حدود ۳۰۰ میلیون دلار موشک اسکاد (Scud) خریداری شده از کره شمالی را با نفت پرداخت کند. پیش از این، کره شمالی برای فروش موشک به ایران، بر پرداخت ارز (پول نقد) اصرار کرده بود. منابع سرویس مخفی ایالات متحده می‌گویند ایران ممکن است در گذشته با اسکناس‌های ۱۰۰ دلاری تقلبی [هزینه‌های خود را] پرداخت کرده باشد.

"Oil for Missiles with DPRK," Iran Brief, ۱ August ۱۹۹۵, in Lexis-Nexis Academic Universe, www.lexis-nexis.com.

تلاش ایران برای تهیه و توسعه موشک‌های کره‌ای

ژوئن ۱۹۹۵: بنا به گزارش‌ها؛ ایران هم‌اکنون به موشک اسکاد (Scud) که قبلاً از چین و کره شمالی

خریداری کرده دسترسی دارد. ایران همچنین علاوه بر داشتن حدود ۲۰۰ تا ۳۰۰ موشک اسکاد، علاقه‌مند به خرید موشک‌های بالستیک میان‌برد نودونگ (NoDong) از کره شمالی است و تلاش می‌کند تا نودونگ را پس از آماده شدن این موشک برای فروش، از کره شمالی به‌دست آورد. علاوه بر این، ایران تلاش می‌کند موشک‌های خود را با قابلیت سلاح‌های کشتار جمعی توسعه دهد.

در گزارش دیگری نیز آمده؛ ایران قرار است موشک‌های نودونگ-۱ را با برد ۱۰۰۰ کیلومتر (۶۲۵ مایل) از کره شمالی دریافت کند؛ به این معنی که آنها می‌توانند به اسرائیل برسند.

ایران همچنین دارای موشک‌های اسکاد-سی (Scud-C) کره شمالی با برد ۶۰۰ کیلومتر (۳۷۵ مایل) است.

-R. Jeffrey Smith, "Iran's Missile Technology Linked to China, Report Says," Washington Post, 17 June 1995, p. A14, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.
-<https://www.nytimes.com/05/01/1995/world/iran-may-be-able-build-atomic-bomb-5-years-us-israeli-officials-fear.html?searchResultPosition=1>
-<https://www.airforcemag.com/article/0696iran/>

تحویل موشک نودونگ کره شمالی به ایران

به گزارش هفته‌نامه جینز؛ ژوئن ۱۹۹۵ کره شمالی تقریباً ۲۰ موشک نودونگ-۱ (۱-Nodong) و هشت پرتاب‌کننده (TEL) ترانسپورتر را به ایران تحویل داده است.

جینز (Jane's) یک نشریه درباره مسائل امنیت و ثبات جهانی است که به‌وسیله گروه اطلاعات جین منتشر می‌شود. پوشش آن شامل مسائل امنیتی، بین‌المللی، ثبات دولت، تروریسم و شورش، درگیری‌های جاری، جنایات سازمان‌یافته و تکثیر تسلیحات است.

Duncan Lennox, "Ballistic Missiles," Jane's Defence Weekly, 17 April 1996, pp. 43-44, 40.

ادعای شرکت کره جنوبی در خصوص نحوه فروش موشک کره شمالی به ایران

بیست و چهارم ژوئن ۱۹۹۵: شرکت توسعه تجارت کره جنوبی به اشتباه خود درباره این ادعا که ایران در ازای نفت از کره شمالی موشک دریافت می‌کند اعتراف کرد. این شرکت گفت به اشتباه گزارش داده که ایران موشک‌های کره شمالی را در ازای نفت به دست آورده است. سخنگوی این شرکت امیدوار است این گزارش روابط مثبت ایران و کره جنوبی را به خطر نیندازد.

- "Iran-DPRK Missile Story Called 'Mistake'," Korea Times (Seoul), ۲۵ July ۱۹۹۵, p. ۸; in FBIS Document FTS۲۵, ۱۹۹۵-۷۲۵-۰۰۱۳۲ July ۱۹۹۵

- Korea Times (Seoul), ۲۵ July ۱۹۹۵, p. ۸, cited in "Ballistic, Cruise Missile, and Missile Defense Systems: Trade and Significant Developments, July-October ۱۹۹۵," Nonproliferation Review, James Martin Center for Nonproliferation Studies, Winter ۱۹۹۶, Vol. ۳, No. ۲, p. ۱۷۳.

ادعای منابع اسرائیلی در خصوص کمک کره شمالی به فعالیت‌های موشکی ایران

اگوست ۱۹۹۵: منابع اسرائیلی اعلام کردند، کره شمالی قصد داشت قبل از توقف توسعه موشکی اخیر خود، موشک نودونگ (Nodong) با برد ۱۰۰۰ کیلومتر را به ایران منتقل کند.

کره شمالی ممکن است برخی از فن‌آوری‌های نودونگ را در اختیار ایران قرار داده باشد اما اکنون تصور می‌شود که کره در ساخت تأسیسات یک مرکز تولید موشک‌های اسکاد-بی و سی (Scud-B and Scud-C) به ایران کمک می‌کند.

همچنین در گزارش دیگری آمده است؛ طبق برآوردهای اطلاعاتی اسرائیل، کره شمالی انتقال موشک‌های نودونگ (شهاب-۳) را به ایران از سال ۱۹۹۵ آغاز کرده است.

-Flight International, ۹۵-۵/۹-۹۵/۳۰/۸, p. ۴, cited in "Ballistic, Cruise Missile, and Missile Defense Systems: Trade and Significant Developments, July -October ۱۹۹۵," Nonproliferation Review, James Martin Center for Nonproliferation Studies, Winter ۱۹۹۶, Vol. ۳, No. ۲, p. ۱۷۳.

-<https://www.unitedagainstnucleariran.com/north-korea-iran>

تکذیب خرید موشک از کره شمالی

سی‌ام دسامبر ۱۹۹۵: ایران خرید موشک‌های دوربرد از کره شمالی را کلاً انکار کرد. محمد فروزنده، وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح گفت، سیاست ایران نادیده گرفتن ادعاهای بی‌اساس غربی است. فروزنده افزود اگر ایران این موشک‌ها را خریداری کرده بود آن را برای مردم آشکار می‌کرد. با این حال، کارشناسان غربی بر این باورند که ایران نه تنها در تلاش برای خرید موشک‌های نودونگ (Nodong) ۱۰۰۰ کیلومتری از کره شمالی است بلکه در تلاش است تا آنها را به‌طور مشترک تولید کند.

"Iran Denies Long-Range Missile Purchase From DPRK," Xinhua News Agency (Beijing), ۳۰ December ۱۹۹۵, in Lexis-Nexis Academic Universe, www.lexis-nexis.com.

تحریم شرکت‌های کره شمالی کمک‌کننده به برنامه موشکی ایران

سال ۱۹۹۶: [شرکت] لیونگکسان (Lyongaksan) و شرکت بازرگانی پوگانگ (Pugang) کره شمالی به‌دلیل کمک به برنامه‌های موشکی ایران، از سوی وزارت امور خارجه آمریکا تحریم شدند.

Mark Gorwitz, "Foreign Assistance to Iran's Nuclear and Missile Programs," October ۱۹۹۸, p. ۳۷.

گزارش جینز در خصوص تولید موشک اسکاد کره شمالی در ایران

طبق گزارش ویژه [گروه اطلاعاتی] جینز در سال ۱۹۹۵ (Jane's ۱۹۹۵)، ظاهراً به‌دلیل کمبودهای فن‌آوری، ایران مقادیر قابل توجهی موشک [اسکاد-بی (Scud Mod B)] تولید نکرده است. ایران ممکن است تولید اسکاد-بی را به‌خاطر برنامه اسکاد-سی (Scud Mod C) که بودجه آن را خودش در کره شمالی تأمین کرده رها کند.

بر اساس گزارش ویژه جینز، اسکاد-سی کلاهی کوچکتری نسبت به اسکاد-بی دارد و برد آن بیش از ۳۰۰ مایل است. این موشک همچنین دارای یک سیستم هدایت اینرسی به‌روزر شده است که دقت آن را

بهبود می‌بخشد. گفته می‌شود کره شمالی تولید این موشک را در سال ۱۹۸۹ آغاز و صدور آنها به ایران را در ژانویه ۱۹۹۱؛ زمان جنگ خلیج فارس بین عراق و ائتلاف تحت رهبری آمریکا شروع کرده است. یک آزمایش شلیک مستقیم هم در ایران در ماه مه سال ۱۹۹۱ انجام شد.

گروه اطلاعاتی جین که اکنون به نام جانس یا جینز شناخته می‌شود یک شرکت اطلاعاتی منبع باز جهانی و متخصص در مباحث نظامی، امنیت ملی، هوا فضا و حمل و نقل است که نام آن از نویسنده بریتانیایی فرد تی جین گرفته شده است.

https://fas.org/irp/threat/missile/rumsfeld/pt۲_katz.htm

احتمال همکاری و فروش موشک کره شمالی به ایران

بیست و هفتم فوریه ۱۹۹۶: [به گزارش گروه اطلاعاتی جینز]، کره شمالی ممکن است موشک نودونگ-۱ (Nodong-۱) را به ایران فروخته باشد. همچنین ممکن است این دو کشور درباره امکان همکاری در ساخت کارخانه تولید نودونگ در ایران بحث کرده باشند. علاوه بر این، [گروه اطلاعاتی] جینز می‌گوید کره شمالی توسعه نودونگ و پرتابگر متحرک آن را در سال ۱۹۹۵ به پایان رسانده است.

"Headline News Puk 'T'ando Missile Nodong ۱ Ho' Iran'e P'anmae," Joongang Ilbo, ۲۹ February ۱۹۹۶, www.joins.com.

حضور ایران در باشگاه کشورهای با قابلیت تولید موشک بالستیک

ایران در سال ۱۹۹۵ با توانایی عملیاتی اولیه ۳۰۰ کیلومتری شهاب-۱ (Shihab-۱) به باشگاه کشورهای پیوست که قابلیت موشک‌های بالستیک مستقلی دارند. این موشک‌ها در واقع موشک‌های اسکاد-بی (Scud-B) کره شمالی با برد ۳۰۰ کیلومتر بودند. بعداً ایران موشک‌های شهاب-۲ (Shihab-۲) با برد ۵۰۰ کیلومتر را به دست آورد که این موشک‌ها بر پایه موشک‌های اسکاد-سی (Scud-C) ساخته شده‌اند. این موشک‌ها تمام محدوده مورد علاقه ژئوپلیتیک ایران به‌ویژه اسرائیل را پوشش نمی‌دادند.

ایران علاقه‌مند به خرید یک موشک بالستیک با برد طولانی‌تر بود و تصمیم گرفت در تأمین بودجه برای توسعه نودونگ-۱ (Nodong-۱) یک موشک بالستیک دوربرد) به‌وسیله کره شمالی شرکت کند.

<https://www.iranwatch.org/library/government/united-states/congress/hearings-prepared-statements/prepared-testimony-celeste-wallander-house-international-relations-committee>

همکاری موشکی مشترک ایران با کره شمالی و لیبی

ادعای منابع اطلاعاتی غربی و اسرائیل در خصوص همکاری موشکی ایران و لیبی

آوریل ۱۹۹۵ - مه ۱۹۹۵: آژانس‌های اطلاعاتی غربی ادعا می‌کنند که ایران و لیبی قصد دارند موشک‌های بالستیک دوربرد را مشترکاً توسعه دهند.

به گفته آژانس‌های اطلاعاتی غربی، لیبی پیشنهاد کرده ۳۱ میلیون دلار بابت خرید مواد و دانش فنی که ایران از کره شمالی، چین و سایر کشورها به‌دست آورده است پرداخت کند. این اقلام می‌تواند شامل تجهیزات یک کارخانه سوخت مایع باشد. ظاهراً دو کشور برای افزایش برد موشک اسکاد-بی (Scud-B) و توسعه موشک الفتح (Al-Fatah) لیبی با یکدیگر همکاری خواهند کرد. گزارش اطلاعات غربی به‌دنبال سفر یک هیئت از وزارت دفاع ایران به طرابلس منتشر شد.

منابع اطلاعاتی غربی به همکاری‌های گذشته دو کشور اشاره کرده و می‌گویند در طول جنگ ایران و عراق، لیبی در ازای تسلیحات شیمیایی، موشک‌هایی را به ایران تحویل می‌داد که لیبیایی‌ها از آنها علیه چاد استفاده کرده بودند.

همچنین اعتقاد بر این است که لیبی در حال توسعه یک موشک زمین به زمین با برد ۶۰۰ مایل است. مه ۱۹۹۵ هم در خبر دیگری به نقل از منابع اسرائیلی آمده است؛ ایران موشک‌های نودونگ (Nodong) کره شمالی را به‌دست آورده است. این منابع ادعا می‌کنند که ایران با کمک لیبی فن‌آوری تجهیز نودونگ

به کلاهک‌های معمولی را که چهار برابر بیشتر از اسکاد-بی قدرت تخریب دارند به‌دست آورده است.

[توجه: این مقاله همچنین از نودونگ به‌عنوان اسکاد-دی یاد می‌کند.]

-Adel Darwish, *Independent* (London), ۲ May ۱۹۹۵, p. ۱۰, cited in "Ballistic, Cruise Missile, and Missile Defense Systems: Trade and Significant Developments, July -October ۱۹۹۵," *Nonproliferation Review*, James Martin Center for Nonproliferation Studies, Winter ۱۹۹۶, Vol. ۳, No. ۲, p. ۱۷۳.

-International Security Digest, April ۱۹۹۵, cited in Times, ۱ April ۱۹۹۵, cited in "Ballistic, Cruise Missile, and Missile Defense Systems: Trade and Significant Developments, March -۱۹۹۵/June ۱۹۹۵," *Nonproliferation Review*, James Martin Center for Nonproliferation Studies, Fall ۱۹۹۵, Vol. ۳, No. ۱, p. ۱۶۱.

-Michael Evans, "Libya and Iran 'plan joint missile project'," *Times* (London), ۱ April ۱۹۹۵, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

-Adel Darwish, "Tehran missiles 'can reach Israel'," *Independent* (London), ۲ May ۱۹۹۵, p. ۱۰, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

پیشرفت موشکی ایران با کمک کره شمالی و لیبی

ایران با داشتن موشک‌های اسکاد-بی، اسکاد-سی (SCUD B، SCUD C) و [موشک زمین به زمین سی.اس.اس-۸ (CSS-۸) چینی مشتق‌شده از موشک زمین به هوا] یک برنامه موشکی بلندپروازانه دارد. ایرانی‌ها برای اولین بار موشک‌های اسکاد را از لیبی و کره شمالی برای استفاده در طول جنگ ایران و عراق به‌دست آوردند. اکنون ایرانی‌ها خود قادر به تولید موشک هستند؛ این امر با تجهیزات و کمک فنی قابل توجه کره شمالی محقق شده است. ایران در چند سال گذشته در راستای هدف خودکفایی در تولید موشک‌های بالستیک پیشرفت چشمگیری داشته است.

<http://www.bits.de/public/documents/iran/iranbackground۰۳۲۱۰۰.pdf>

همکاری موشکی ایران و چین

ادعای سازمان سیاى آمریکا در خصوص تأمین تجهیزات موشکی ایران از چین

سال ۱۹۹۶: سازمان سیاى آمریکا در گزارشی اظهار داشت ایران عمده تجهیزات دوربرد موشکی را از شرکت‌های چینی و روسی دریافت می‌کند.

Anthony H. Cordesman, *Iran and Nuclear Weapons* (Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, ۷ February ۲۰۰۰), p. ۳۹.

کمک چین به تولید موشک عقاب و اسکاد در ایران

آوریل ۱۹۹۵: گفته می‌شود چین در ساخت موشک عقاب (Oghab) و خط تولید اسکاد-بی (Scud-B) به ایران کمک کرده است.

Pamela Pohling Brown, *Strategic Digest*, April ۱۹۹۵, pp. ۴۹۴-۴۹۳.

گزارش منابع غربی و اسرائیلی درباره کمک چین به فعالیت‌های موشکی ایران و پاکستان

ژوئن - جولای ۱۹۹۵: به گزارش سازمان سیاى آمریکا (CIA) و منابع اطلاعاتی غربی، دفاع نیوز (Defense News) و روزنامه هآرتس تل‌آویو؛ چین اجزای مهمی از سیستم‌های موشکی پیشرفته و سایر فن‌آوری‌های حساس را به ایران و پاکستان تحویل داده که عبارتند از: طراحی و تولید عمومی

وسایل نقلیه پرتاب، طراحی و تحقیق درباره سیستم‌های کنترل، پیش‌رانه‌ها یا سیستم‌های رانش، رایانه‌ها و سیستم‌های هدایت اینرسی، امکانات و تاسیسات زمینی، مطالعه آیرودینامیک و پردازش مواد، توسعه موشک‌های هسته‌ای چینی، توسعه موشک‌های استراتژیک هسته‌ای مبتنی بر زیردریایی، موشک‌های تاکتیکی زمین به زمین، موشک‌های دفاع هوایی و موشک‌های کروز، راکتورهای هسته‌ای، آموزش علمی و فنی-تخصص و مؤلفه‌های تولید موشک و ده‌ها و شاید صدها سیستم هدایت موشکی که این اجزای سازنده می‌توانند توانایی تهران را در بهبود دقت موشک‌های اسکاد (Scud) خود که از کره شمالی خریداری کرده بالا برده و آن را قادر کند تا موشک‌های مورد نیازش را بدون کمک خارجی و به‌صورت خودکفا بسازد.

دفاع نیوز (Defense News) در ژوئن ۱۹۹۵ هم اطلاعاتی را منتشر کرد که می‌گوید در گزارش طبقه‌بندی‌شده سازمان سیا آمریکا (CIA) در ماه مه ۱۹۹۵ با عنوان همکاری فن‌آوری موشکی چین و ایران، یک رویکرد خط زمانی وجود دارد.

شرکت‌های انتقال‌دهنده این فن‌آوری و تجهیزات عبارتند از: شرکت‌های تابعه CASC، سرمایه‌گذاری‌های

Jetcote، Trail Power International، شرکت صنایع فضایی سیچوان، شرکت صنعت علم و فن‌آوری فضایی

شیان، ۵۰٪ مالک شرکت صنعت بزرگ دیوار چین (CGWIC).

-<https://carnegieendowment.org/۱۲/۰۹/۱۹۹۶/chinese-assistance-to-iran-s-weapons-of-mass-destruction-and-missile-programs-pub۱۲۹->

-Elaine Sciolino, New York Times, ۲۲ June ۱۹۹۵, pp. A۱, AV, cited in "Ballistic, Cruise Missile, and Missile Defense Systems: Trade and Significant Developments, March -۱۹۹۵/June ۱۹۹۵," Nonproliferation Review, James Martin Center for Nonproliferation Studies, Fall ۱۹۹۵, Vol. ۳, No. ۱, pp. ۱۶۲-۱۶۱.

-Elaine Sciolino, "CIA Report Says Chinese Sent Iran Arms Components," New York Times, ۲۲ June ۱۹۹۵, pp. A۱, AV, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com; Martin Fletcher, "CIA arms sales report deepens US-China strains," Times (London), ۲۳ June ۱۹۹۵, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

Aluf Ben, "Maneuvering Between Giants," Haaretz (Tel Aviv), ۷ July ۱۹۹۵, p. B۱; in "Commentary Views Defense Relations With PRC," FBIS Document FBIS-NES۱۲, ۱۳۳-۹۵- July ۱۹۹۵, p. ۴۶.

-Evan S. Medeiros, Arms Control Today, July-August ۱۹۹۵, p. ۲۴, cited in "Ballistic, Cruise Missile, and Missile Defense Systems: Trade and Significant Developments, July -October ۱۹۹۵," Nonproliferation Review, James Martin Center for Nonproliferation Studies, Winter ۱۹۹۶, Vol. ۳, No. ۲, p. ۱۷۳.

-<https://www.iranwatch.org/our-publications/weapon-program-background-report/history-irans-ballistic-missile-program>

-https://fas.org/irp/threat/missile/rumsfeld/pt2_katz.htm

-https://carnegieendowment.org/files/Repairing_۱۲.pdf

نگرانی آمریکا از صدور فن‌آوری موشکی چین به ایران و پاکستان

نیویورک، ایرنا، ۷۴/۴/۲ برابر با ۲۳ و ۲۴ ژوئن ۱۹۹۵: سخنگوی وزارت امور خارجه آمریکا (نیکلاس برتر) اعلام کرد ما مشغول بررسی اطلاعات و گزارش‌های مربوط به تحویل قطعات موشک‌های بالستیک از جانب چین به ایران و پاکستان هستیم.

روزنامه نیویورک تایمز در شماره روز پنجشنبه خود با استناد به یک گزارش سازمان سی‌ای [آمریکا] به اعضای کنگره این کشور مدعی شد که چین ده‌ها و شاید هم صدها قطعات سیستم کامپیوتری موشک‌های بالستیک و ابزارآلات مربوطه را به ایران تحویل داده است. نیکلاس برتر روز پنجشنبه در پاسخ به سئوالات خبرنگاران در این زمینه گفت، ما همواره نگران انتقال تکنولوژی موشکی بوده‌ایم و نگرانی عمیق خود را از همکاری موشکی چین با ایران به اطلاع مقامات دولت پکن رسانده‌ایم و خواستار توضیحات در این زمینه شده‌ایم. وی در پاسخ به این سؤال که در صورت صحت این گزارش‌ها عکس‌العمل آمریکا چه خواهد بود گفت ما تا قبل از اثبات این مسأله اقدامی نخواهیم کرد و هرگونه تصمیم‌گیری در اعمال تحریم‌ها علیه چین منوط به دستیابی به اطلاعات و شواهد تردیدناپذیر درباره نقض مقررات کنترل صدور تسلیحات موشکی است. وی با ابراز تأسف از تصمیم مقامات دولت چین در لغو برخی از ملاقات‌های خود با مقامات دولت آمریکا هم گفت ما از ناخرسندی دولت چین از سفر غیر رسمی رئیس‌جمهوری تایوان به آمریکا مطلعیم؛ لیکن روابط آمریکا و چین مهمتر از آن است که به لغو ملاقات‌های دوره‌ای مقامات و کارشناسان دو کشور بیانجامد. وی این ملاقات‌ها را بخشی از توافقی‌های گذشته دو کشور دانست و گفت، از پائیز سال ۱۹۹۴ میلادی که چین به رعایت مقررات صدور تسلیحات موشکی متعهد شده است، ملاقات‌های دوره‌ای

مستمر، بخش عمده‌ای از تبادل نظرات دو کشور را تشکیل می‌دهد. برتر افزود؛ مساله همکاری موشکی چین با ایران و پاکستان، قرار بود در ملاقات ۲۲ خرداد ماه رابرت اینهورن (دستیار وزیر خارجه آمریکا) با همتای خود در پکن مطرح شود که این ملاقات ازسوی دولت چین لغو شد.

-<https://www.irna.ir/news/۵۸۳۷۳۶۲>

-yun.ir/sq2m۵۸.

تکذیب صدور موشک‌های چینی به ایران و پاکستان

بیست و چهارم ژوئن ۱۹۹۵: ایران، پاکستان و چین ادعاهای سازمان سیای آمریکا مبنی بر صادرات موشک‌های چینی را به ایران و پاکستان که بر خلاف رژیم کنترل فن‌آوری موشکی (MTCR) است رد کردند.

"Khamene'i Hails Guard Corps on Ashura Exercise General Comments on Exercise," IRNA (Tehran), ۲۰ June ۱۹۹۵; in FBIS Document FTS۲۰, ۱۹۹۵-۶۲۰۰۰۰۶۳۹ June ۱۹۹۵.

تکذیب انتقال تکنولوژی موشکی چین به ایران و پاکستان

به گزارش‌های خبرگزاری جمهوری اسلامی از پکن در ژوئن و جولای ۱۹۹۵ و آوریل ۱۹۹۶؛ شنگو فانگ، سخنگوی وزارت خارجه چین، روز سه‌شنبه در یک کنفرانس مطبوعاتی ادعاهای آمریکا مبنی بر انتقال تکنولوژی موشکی و صدور تجهیزات جنگ‌افزارهای شیمیایی به ایران را موهوم و بی‌اساس و دروغ خواند. وی گفت چین اصول عدم انتقال تکنولوژی موشکی را رعایت می‌کند و به اظهارات برخی کشورها در این زمینه اهمیت نمی‌دهد. وی تأکید کرد من با قاطعیت اعلام می‌کنم که چین هرگز تجهیزات و تسلیحات شیمیایی و موشکی در اختیار ایران قرار نداده است و این‌گونه ادعاها بی‌اساس است. آمریکا قبلاً نیز چنین اتهامات بی‌اساسی را مطرح کرده بود. شینگو فانگ در پاسخ به این سؤال که آمریکا اخیراً در

گزارشی چین را به عدم رعایت پیمان منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای و تولید تسلیحات بیولوژیکی متهم کرده است افزود، این ادعاها کاملاً بی‌اساس است و طبق اطلاعات موجود، این آمریکا است که سرگرم تحقیق و تولید درباره سلاح‌های بیولوژیکی است.

-yun.ir/8kb9k8

-<https://www.irna.ir/news/5837132>

-<https://www.irna.ir/news/5791326>

روزنامه کیهان، ۷۴/۴/۲۹، ش ۱۵۳۹۹، ص آخر.

راه‌اندازی کارخانه تولید و مونتاژ موشک‌های چینی در ایران

ایرانی‌ها همزمان با تلاش خود برای ساخت زرادخانه هسته‌ای، دارای یک برنامه موشکی زمین به زمین هستند که بیشتر به‌وسیله چین پشتیبانی می‌شود و در صورت توسعه یا اصلاح، توانایی حمل کلاهک هسته‌ای را در منطقه خواهد داشت. چینی‌ها در حال راه‌اندازی کارخانه مونتاژ تولید موشک‌های بالستیک برد متوسط ام-۹ و ام-۱۱ (m-۹)، (m-۱۱) در ایران هستند که برد آنها فقط چند صد کیلومتر است. همچنین گزارش شده است که ایران موشک کروز کرم ابریشم (Silkworm ۲-HY) چینی را در اختیار دارد.

در گزارش دیگری هم آمده که چین کارخانه‌ای برای مونتاژ کرم ابریشم در ایران ساخته است. همچنین بنا بر دیگر گزارش‌های رسیده؛ چین به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران کمک کرده تا برد موشک کرم ابریشم را به بیش از ۴۰۰ کیلومتر برساند.

-<https://www.nytimes.com/05/01/1995/world/iran-may-be-able-build-atomic-bomb-5-years-us-israeli-officials-fear.html?searchResultPosition=10>

-<https://fas.org/nuke/guide/iran/doctrine/dajd/ch0.html>

لغو مذاکرات چین و آمریکا در خصوص فروش فن آوری موشکی به ایران

شانزدهم ژوئن ۱۹۹۵: چین جلسه آینده با آمریکا را برای بحث درباره ادعای فروش تکنولوژی موشک‌های بالستیک چین به ایران لغو کرد. یک مقام آمریکایی گفت معاملات چین با ایران ممکن است محدود به موشک‌های کوتاه‌برد باشد که از سوی رژیم کنترل فن آوری موشکی (MTCR) محدود و ممنوع نشده است. با این حال، مقاله‌ای در دفاع نیوز (*Defense News*) ادعا کرد سازمان سیا شواهد زیادی دارد که نشان می‌دهد چین فن آوری موشک بالستیک میان‌برد را در اختیار ایران قرار داده است اما یک مقام آمریکایی و وزارت خارجه چین، داشتن شواهد فعلی درباره چنین نقل و انتقالاتی را تکذیب کردند.

R. Jeffrey Smith, *Washington Post*, ۱۷ June ۱۹۹۵, p. A۱۴, cited in "Ballistic, Cruise Missile, and Missile Defense Systems: Trade and Significant Developments, March -۱۹۹۵/June ۱۹۹۵," *Nonproliferation Review*, James Martin Center for Nonproliferation Studies, Fall ۱۹۹۵, Vol. ۳, No. ۱, p. ۱۶۲; *Executive News Service*, ۲۰ June ۱۹۹۵, cited in Thomas Beal, UPI (Beijing), cited in "Ballistic, Cruise Missile, and Missile Defense Systems: Trade and Significant Developments, March -۱۹۹۵/June ۱۹۹۵," *Nonproliferation Review*, James Martin Center for Nonproliferation Studies, Fall ۱۹۹۵, Vol. ۳, No. ۱, p. ۱۶۲.

واکنش آمریکا به لغو مذاکرات با چین در خصوص فروش فن آوری موشکی به ایران

شانزدهم ژوئن ۱۹۹۵: مقامات آمریکایی اعلام کردند، لغو دیدار مقامات این کشور از سوی چین برای بحث درباره گسترش موشکی، این فرصت را از ایالات متحده می‌گیرد تا مستقیماً نگرانی‌های خود را با چین برطرف کند.

برخی گزارش‌های اطلاعاتی حاکی از آن است که چین می‌تواند مقداری از تجهیزات، مواد و دانش علمی را در اختیار ایران قرار دهد که ایران از آنها برای تولید موشک‌های میان‌برد خود استفاده کند.

R. Jeffrey Smith, "Iran's Missile Technology Linked to China, Report Says," *Washington Post*, ۱۷ June ۱۹۹۵, p. A۱۴, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

احتمال تحریم چین از سوی آمریکا

نهم مارس ۱۹۹۶: چین به دلیل فروش موشک با مجازات روبرو است.

به گزارش خبرگزاری فرانسه از واشنگتن؛ ایالات متحده در حال بررسی تحریم‌های پکن به دلیل فروش موشک به ایران است. جان هولوم (John Holum)، مدیر آژانس کنترل تسلیحات و خلع سلاح [آمریکا]، روز پنجشنبه گفت بدیهی است که ما یک سری نگرانی‌های بسیار جدی [درباره فروش موشک چینی به ایران] داریم.

<https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/Digitised/Search?ST=۱&AT=filter&K=iraq۲۰٪۲۲٪missile۲۲٪۲۰٪۲۲٪iran۲۲٪&KA=iraq۲۰٪۲۲٪missile۲۲٪۲۰٪۲۲٪iran۲۲٪&DF=&DT=&Display=۰&AO=false&NPT=&L=&CTA=&NID=&CT=&WC=&YR=۱۹۹۶>

همکاری موشکی ایران و روسیه

تلاش آمریکا برای جلوگیری از فروش فن‌آوری موشک‌های روسی به ایران

سی‌ام ژوئن ۱۹۹۵: معاون رئیس‌جمهور آمریکا، آل گور (Al Gore)، اعلام کرد روسیه متعهد می‌شود با پایان دادن به تحویل سلاح‌های خود به ایران و محدود کردن فروش فن‌آوری موشک‌های بالستیک در بازار جهانی، از گسترش سلاح‌های متعارف جلوگیری کند.

Richard Boudreaux, "Russia Agrees to Stop Selling Arms to Iran," Los Angeles Times, ۱ July ۱۹۹۵, p. A۱, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

کمک نهادهای روسی به توسعه موشکی ایران

علیرغم پایبندی روسیه به رژیم کنترل فن‌آوری موشکی (MTCR)، نهادهای روسی از سال ۱۹۹۵ به ایران در «توسعه موشک‌های جدید و افزایش خودکفایی تهران در تولید موشک کمک کرده‌اند».

<https://www.iranwatch.org/our-publications/weapon-program-background-report/history-irans-ballistic-missile-program>

همکاری موشکی مشترک ایران با روسیه، چین و کره شمالی

نگرانی آمریکا از تولید موشک‌های ایران با فن‌آوری چین و دیگر کشورها

در گزارشی به نقل از یک سخنرانی آمده است، شاه‌دیان دیگر با جزئیات، توانایی موشکی ایران و پیامدهای نظامی آنها را بررسی خواهند کرد. اجازه دهید به جای آن، بر نقش چین در این زمینه و قابلیت اعمال قانون تحریم‌های ایالات متحده آمریکا تمرکز کنیم. به‌طور کلی، مؤلفه‌های تهدید موشکی ایران که بیشترین نگرانی را برای ایالات متحده و دوستانش ایجاد می‌کند، موشک‌های ایران هستند؛ موشک‌های ۳۰۰ کیلومتری اسکاد-بی (Scud-B) و موشک‌های ۵۰۰ کیلومتری اسکاد-سی (Scud-C) ایران که از سوی کره شمالی تأمین می‌شوند. قابلیت‌های تولید اسکاد (Scud) که ظاهراً شامل تجهیزات و یا فن‌آوری چینی است. موشک‌های ۱۵۰ کیلومتری سی. اس. اس-۸ (CSS-۸) که از سوی چین عرضه می‌شود و انواع موشک‌های کروز ضد کشتی که برخی از چین خریداری شده و برخی دیگر به‌وسیله ایران و با کمک چین ساخته شده‌اند.

در سال ۱۹۹۵ نیز گزارش شد که چین "ده‌ها و شاید صدها سیستم هدایت موشکی و ابزارآلات رایانه‌ای" را به ایران منتقل کرده است. علاوه بر این، یک گزارش مطبوعاتی اخیر نشان می‌دهد که ایران ممکن است در حال ساخت و توسعه یک موشک جدید ۱۵۰۰ کیلومتری به نام «زلزال-۳» (Zelzal-۳) بر اساس فن‌آوری چین، روسیه، کره شمالی و آلمان باشد.

موشک‌های کوتاه‌برد زلزال از موشک‌های ساخته شده ایران است که در سه سری؛ زلزال-۱ با برد ۱۵۰ کیلومتر، زلزال-۲ با برد ۲۱۰ کیلومتر و زلزال-۳ با برد ۲۰۰ تا ۲۵۰ کیلومتر طراحی و ساخته شده است.

خانواده زلزال در سال‌های جنگ ایران و عراق به‌عنوان یک پایه برای موشک‌های بومی ایران در نظر گرفته شد که با سوخت جامد فعالیت می‌کردند. به‌نظر می‌رسد موشک فاتح-۱۱۰ از روی موشک زلزال-۳ ساخته شده باشد.

<https://carnegieendowment.org/۱۲/۰۹/۱۹۹۶/chinese-assistance-to-iran-s-weapons-of-mass-destruction-and-missile-programs-pub۱۲۹->

ادعای سازمان سیای آمریکا در خصوص تأمین تجهیزات موشکی ایران از روسیه

سال ۱۹۹۶: سازمان سیای آمریکا در گزارشی اظهار داشت ایران عمده تجهیزات دوربرد موشکی را از شرکت‌های روسی و چینی دریافت می‌کند.

Anthony H. Cordesman, *Iran and Nuclear Weapons* (Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, ۷ February ۲۰۰۰), p. ۳۹.

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های خارجی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران

نگرانی آمریکا و اسرائیل از دسترسی ایران به بمب اتم

پنجم ژانویه ۱۹۹۵: مقامات آمریکایی و اسرائیلی نگرانند ایران بتواند ظرف ۵ سال بمب اتمی بسازد. دکتر چوبین (Dr. Chubin) در یک مصاحبه تلفنی از ژنو گفت من موافقم که آنها [ایرانی‌ها] در تلاش برای تولید سلاح هسته‌ای و به‌دست آوردن موشک‌های دوربرد هستند اما من نتیجه نمی‌گیرم که ایرانی‌ها برای هدف گرفتن کشور دیگری کلاهک هسته‌ای را روی موشک‌های دوربرد قرار می‌دهند؛ من فکر می‌کنم این بیشتر یک وسیله دفاعی است. وی همچنین در یک مصاحبه تلفنی از ژنو گفت اینجا [ایران] کشوری است که نمی‌تواند موشک‌های خود را بسازد. این کشور ۱۰ سال است که برنامه موشکی دارد و هنوز موشک‌هایی با فن‌آوری ۱۹۵۰ از کره شمالی وارد می‌کند.

<https://www.nytimes.com/05/01/1995/world/iran-may-be-able-build-atomic-bomb-5-years-us-israeli-officials-fear.html?searchResultPosition=1>

تکذیب ارسال موشک‌های فرانسوی به ایران

بیست‌وپنجم مارس ۱۹۹۵: قبرس ظاهراً موشک‌هایی را که از فرانسه دریافت کرده و گفته می‌شود به سمت ایران می‌رفت به نمایش گذاشت.

چارلز / شارل پاسکوا (Charles Pasqua)، وزیر کشور فرانسه، از وزارت دادگستری این کشور خواست تا دادرسی کیفری علیه یکی از همکاران مجله فرانسوی ال اکسپرس (L'Express) را که کشور فرانسه

را به نقض تحریم‌های تسلیحاتی علیه ایران با ارسال محموله‌های موشکی فرانسوی به تهران متهم کرده آغاز کند.

دفتر ادوارد بالادور، نخست‌وزیر فرانسه (Edouard Balladur's) هم گفت، تعداد ۶ موشک در اکتبر ۱۹۹۴ با ممنوعیت صادرات و فروش مجدد آنها، به قبرس ارسال شده است.

سخنگوی نیکوزیا (Nicosia) هم دریافت موشک‌ها به وسیله قبرس را تأیید کرد اما گفت آنها برای دفاع از خود قبرس است.

وزارت دفاع فرانسه نیز گفت وابسته دفاعی فرانسه در قبرس، همه موشک‌ها را دیده و بررسی کرده است که شماره سریال آنها با شماره‌های ارائه شده از سوی سازنده فرانسوی آنها مطابقت دارد.

David Buchan, "Pasqua Aide Linked to Iran Arms," Financial Times (London), ۲۳ March ۱۹۹۵, p. ۲, in Lexis Nexis, www.lexis-nexis.com; David Buchan, "Pasqua targets missile claim," Financial Times (London), ۲۴ March ۱۹۹۵, p. ۲, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com; "Missile denial," Herald (Glasgow), ۳۱ March ۱۹۹۵, p. ۸, in Lexis Nexis, www.lexis-nexis.com.

ادعاهای مقامات اسرائیل در خصوص فروش موشک‌های اوکراین به ایران

مه ۱۹۹۵: یک مقام ارشد دفاعی اسرائیل به روزنامه اسرائیلی جروزالم پست گفت، اسرائیل از فروش هشت موشک SS-N-۲۲ اوکراین به ایران، از چند ماه پیش مطلع بوده و به آن اعتراض کرده است.

گفته شده که یک واسطه به نمایندگی از یک فروشنده اسلحه در ایالات متحده پیشنهاد خرید موشک از اوکراین را [به اسرائیل] داد اما اظهار داشت که معامله او به نتیجه نرسید و در نهایت ایران هر موشک را ۴۵۰ هزار دلار خرید.

Alon Pinkas, "Ukraine sold missiles to Iran despite protest," Jerusalem Post, ۱۴ May ۱۹۹۵, p. ۲, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

نگرانی اسرائیل از دستیابی ایران به موشک‌های بالستیک

اکتبر ۱۹۹۵: نیروی دفاعی اسرائیل (IDF) اهمیت زیادی برای نظارت بر تلاش‌های ایران به منظور دستیابی به سلاح‌های غیر متعارف، از جمله موشک‌های بالستیک دوربرد قائل است.

Gerald M. Steinberg, "Middle East Space Race Gathers Pace," *Jane's International Defense Review*, October ۱۹۹۵, pp. ۲۳-۲۰.

تمرکز مسئولان اسرائیل و آمریکا در خصوص برنامه موشکی ایران

نوزدهم اکتبر ۱۹۹۵: انبوه تسلیحات ایران، به‌ویژه برنامه موشکی زمین به زمین این کشور، در دستور کار نشست تل‌آویو بین اسحاق رابین (Yitzhak Rabin)، نخست‌وزیر و وزیر دفاع اسرائیل و جان دویتش (John Deutch)، رئیس سازمان سیا ایالات متحده، در دستور کار قرار دارد.

Alon Pinkas, "Rabin, CIA director discuss Iranian missile program," *Jerusalem Post*, ۲۰ October ۱۹۹۵, p. ۱, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

گزارش دفتر تحقیقات کنگره آمریکا در خصوص توان موشکی ایران

دوازدهم سپتامبر ۱۹۹۵: گزارش دفتر تحقیقات کنگره آمریکا می‌گوید ایران موشک‌های میان‌برد دارد. این گزارش، چندین گزارش قبلی را مبنی بر اینکه ایران موشک‌های زمین به زمین نودونگ-۱ (Nodong-۱) کره شمالی با برد ۱۳۰۰ کیلومتر و وزن ۱۰۰۰ کیلوگرمی دارد تأیید می‌کند.

Alon Pinkas, "Report: Israel, Iran have medium-range missiles," *Jerusalem Post*, ۱۳ September ۱۹۹۵, p. ۱, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

گزارش مؤسسه بین‌المللی مطالعات استراتژیک آمریکا در خصوص توان موشکی ایران

اکتبر ۱۹۹۵: مؤسسه بین‌المللی مطالعات استراتژیک در گزارشی اعلام کرد موشک‌های زمین به زمین

ایران با برد ۳۰۰ کیلومتر می‌توانند به شهرهای عربستان سعودی، یمن و کشورهای حوزه خلیج فارس اصابت کنند.

The Military Balance 1996-1995, Oct. ۱۹۹۵, pp. ۲۸۵-۲۸۱, cited in "Ballistic, Cruise Missile, and Missile Defense Systems: Trade and Significant Developments, July-October ۱۹۹۵," *Nonproliferation Review*, James Martin Center for Nonproliferation Studies, Winter ۱۹۹۶, Vol. ۳, No. ۲, p. ۱۷۳.

ادعای مقامات عراقی در خصوص برنامه موشکی ایران

ششم اکتبر ۱۹۹۵: ژنرال عراقی، حسین کامیل حسن (Husayn Kamil Hasan) که به اردن عزیمت

کرده گفت، ایران برنامه موشکی دوربرد دارد.

Jeanne Assouly and Chritian Hoche, "Why I Fled Iraq," *Le Vif/L' Express* (Brussels), ۶ October ۱۹۹۵, pp. ۷۳, ۷۰, ۶۹; in "Husayn Kamil Discusses Reasons for Defecting," FBIS Document FTST6, ۱۹۹۵۱۰۰۶۰۰۰۳۱۱ October ۱۹۹۵.

گزارشی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران

بیست‌وهشتم فوریه ۱۹۹۶: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مسئول اصلی موشک‌های زمین به زمین ایران است و ارتش رسمی ایران انواع دیگر موشک‌ها و راکت‌ها را فرماندهی می‌کند. ارتش ایران همچنین مسئولیت موشک‌های دوربرد شاهین (Shahin)، عقاب (Oghab) و نازعات (Nazeat) را بر عهده دارد.

ایران دارای ۸۸۰ تا ۸۹۰ موشک‌انداز (MRLs) گوناگون شامل؛ ۲۴۰ میلی‌متری M-۱۹۸۹، ۷۰۰

پرتابگر چینی تیپ ۶۳ (۱۰۷ میلی‌متری)، ۱۰۰ فروند پرتاب‌کننده BM-۲۱ و ۵ پرتاب‌کننده BM-۱۱

شوروی است. ایران همچنین حداقل ۵۰ موشک‌انداز (MRL)، از جمله سیستم موشک‌انداز حدید (Hadid)

۱۲۲ میلی‌متری ۴۰ گلوله ساخته است. آنها [ایرانی‌ها] در حال حاضر موشک‌های آرش (Arash) و نور

(Noor)، انواع موشک‌های ۱۲۲ میلی‌متری روسی، چینی، فجر (Fajer) و هاصب (Haseb) را که

نسخه‌هایی از یک موشک ۱۰۷ میلی‌متری چینی هستند تولید می‌کنند که برخی از این موشک‌ها دارای کلاهک‌های شیمیایی هستند.

ایران همچنین دارای دو نسخه از نازعات است: یک سیستم پرتاب‌کننده (TEL) قابل حمل و نقل آسپار یا پرتابل^۱ که ظاهراً مبتنی بر فن‌آوری چینی با استفاده از یک موتور دارای سوخت جامد و یک سیستم ساده هدایت اینرسی است و نسخه ۳۵۵٫۶ میلی‌متری با کلاهک ۱۵۰ کیلوگرمی که برد آن به ۱۰۵ کیلومتر می‌رسد و نسخه ۴۵۰ میلی‌متری که دارای برد ۱۳۰ تا ۱۵۰ کیلومتر با کلاهک ۲۵۰ کیلوگرمی است.

Anthony H. Cordesman, *Iran's Evolving Conventional Military Forces*, Working Draft (Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, ۲۸ February ۱۹۹۶), pp. ۳۱-۲۹.

تلاش ایران برای افزایش برد و دقت موشک‌ها

سال ۱۹۹۵ در گزارشی آمده است؛ ایران نیز ممکن است مانند عراق در اواخر دهه ۱۹۸۰، دنبال کاهش عدم دقت و افزایش برد موشک‌های بالستیک خود و افزایش دقت با موشک‌های کروز (cruise) پیشرفته‌تر باشد. وزیر امور خارجه ایران، علی ولایتی، نه تأیید و نه تکذیب کرد که در سفرش به چین در بهار ۱۹۹۵، سیستم‌های کنترل موشکی را برای افزایش دقت اسکادهای (Scuds) ایرانی دریافت کرده است؛ این در حالی است که گزارش شده که این یکی از اهداف اصلی سفر وی بوده است.

در دسترس بودن تجاری سیستم موقعیت یاب جهانی جی.پی.اس (GPS)، به‌ویژه سیستم‌های بعدی یا جدیدتر، امکان افزایش دقت موشک‌های بالستیک را برای ایرانی‌ها فراهم می‌کند. جی.پی.اس همچنین افزایش دقت موشک‌های کروز ایرانی را تضمین می‌کند. ساخت موشک‌های کروز «بسیار ارزان‌تر از موشک‌های بالستیک است و مشکل سرعت بالا برای شروع مجدد را ندارند و می‌تواند هدف خاصی را در محدوده ۱۰ تا ۲۰ متر بزند.» معرفی آنها با هدایت فرماندهی ترمینال، نوید استفاده بیشتر از سلاح‌های

بیولوژیکی و شیمیایی ایران را می‌دهد.

طبق گزارش‌ها، ایران موشک کروز ۲-Silkworm HY را در اختیار دارد و گزارش شده است که چین کارخانه‌ای در ایران برای مونتاژ کرم ابریشم ساخته است. چین همچنین در حال کمک به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی برای افزایش برد کرم ابریشم به بیش از ۴۰۰ کیلومتر است.

شواهدی نیز وجود دارد که نشان می‌دهد ایران موشک کروز ضد کشتی چینی سی-۸۰۲ (C۸۰۲) را مستقر کرده است. سی-۸۰۲ (C۸۰۲) بردی ۱۲۰ کیلومتری با "سیستم هدایت کافی و کلاهک ۷۰۰ کیلوگرمی" دارد.

-<https://fas.org/nuke/guide/iran/doctrine/dajd/ch۰.html>

-Paula A. DeSutter, Denial and Jeopardy Detering Iranian Use of NBC Weapons (Washington, DC: National Defense University Press, ۱۹۹۷), pp. ۵۳, ۵۲, ۳۶

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های موشکی و نظامی ایران

اظهارات جانشین فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی درباره توان دفاعی ایران

سردار سرتیپ پاسدار سیدرحیم صفوی، جانشین فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و فرمانده قرارگاه ثارالله که به مناسبت هفته بزرگداشت پاسدار در جمع خبرنگاران حضور پیدا کرد، در پاسخ به سؤال خبرنگاران درباره توان نظامی و دفاعی کشور گفت، سپاه پاسداران از نظر تجهیزات پیشرفته نظامی از قابلیت و کارایی بالایی برخوردار است و به موشک‌های بالستیکی زمین به زمین، موشک‌های زمین به هوا از جمله؛ سام ۲ و سام ۶ و موشک‌های ساحل به دریا مجهز است و برای دفاع از میهن اسلامی در آمادگی کامل به سر می‌برد.

کیهان، ۱۳۷۴/۱۰/۵، ش ۱۵۵۳۱، ص ۱۵.

افتتاح نمایشگاه دستاوردهای فنی مهندسی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

نمایش دستاوردهای موشکی و پدافندی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. دستاوردهای موشکی و پدافندی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در نمایشگاه فنی مهندسی «فتح» که بعداز ظهر روز یکشنبه با سخنان فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی سرلشکر پاسدار محسن رضایی و با حضور فرماندهان عالی‌رتبه نظامی در محل دائمی نمایشگاه‌های تهران افتتاح شد، به نمایش در آمد. این نمایشگاه با اهداف ارائه توان عملیاتی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بر چهار محور اساسی تحقیقات و خودکفایی نظامی، بازسازی تجهیزات نظامی، مهندسی رزمی و بازسازی اقتصادی کشور بر پا شده است

سال ۱۳۷۴

که فعالیت‌های گسترده سپاه در زمینه ساخت تجهیزات، مهمات، وسایل الکترونیکی، مخابراتی و تجهیزات کمک‌آموزشی در آن به نمایش در آمد.

کیهان، ۴/۱۰/۱۳۷۴، ش ۱۵۵۳۰، ص ۱۴.

برگزاری رزمایش‌ها

آمادگی نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی برای رزمایش عاشورا

بیستم ژوئن ۱۹۹۵: سرتیپ رحیم صفوی، معاون اول فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی درخصوص برنامه‌های رزمایش عاشورا گفت، به‌عنوان بخشی از رزمایش نظامی عاشورا، ۱۰۰۰۰۰ نفر از نیروهای ایرانی به همراه تجهیزات زرهی مدرن شامل؛ ۵۰۰ تانک اصلی جنگی، نفربر، توپخانه، کاتیوشا و سایر ابزارها مانند موشک‌های زمین به زمین، زمین به هوا و سطح به دریا در منطقه اردو زدند.

-“Khamene'i Hails Guard Corps on Ashura Exercise General Comments on Exercise,” IRNA (Tehran), ۲۰ June ۱۹۹۵; in FBIS Document FTS۲۰, ۱۹۹۵.۶۲۰۰۰.۶۳۹ June ۱۹۹۵.

IRNA (Tehran), ۲۰ June ۱۹۹۵, cited in “Ballistic, Cruise Missile, and Missile Defense Systems: Trade and Significant Developments, March -۱۹۹۵June ۱۹۹۵,” *Nonproliferation Review*, James Martin Center for Nonproliferation Studies, Fall ۱۹۹۵, Vol. ۳, No. ۱, p. ۱۶۱

-IRNA (Tehran), ۲۰ June ۱۹۹۵, cited in “Ballistic, Cruise Missile, and Missile Defense Systems: Trade and Significant Developments, March -۱۹۹۵June ۱۹۹۵,” *Nonproliferation Review*, James Martin Center for Nonproliferation Studies, Fall ۱۹۹۵, Vol. ۳, No. ۱, p. ۱۶۱

رخدادهای موشکی عراق

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌ها در خصوص فعالیت‌های موشکی عراق

تشریح برنامه تسلیحات کشتار جمعی عراق

سازمان ملل - ایرنا ۷۴/۶/۴ برابر با ۲۶ اگوست ۱۹۹۵: رئیس کمیسیون خلع سلاح عراق پرده از برنامه‌های گسترده تسلیحات کشتار جمعی عراق برداشت و اطلاعاتی را فاش کرد که حاکی از تدارک وسیع رژیم عراق برای رویارویی با هر قدرت برتر جهانی بوده است. رالف اکیوس عصر روز جمعه در یک مصاحبه مطبوعاتی در مقر سازمان ملل اعلام کرد: برنامه تسلیحات بیولوژیکی عراق به مراتب وسیع‌تر از آن چیزی بود که در گذشته تصور می‌شد و عراقی‌ها بر روی توانایی‌های بیولوژیکی خود به‌عنوان ستون فقرات تسلیحات کشتار جمعی این کشور و به عبارتی، عامل برابرکننده در هرگونه رویارویی احتمالی با قدرت‌های خارجی حساب می‌کردند. وی با اشاره به اطلاعات جدیدی که مقامات عراقی اخیراً در اختیار وی گذارده‌اند، گفت عراقی‌ها اعتراف کردند که انواع مختلف ترکیبات بیولوژیکی را در گذشته تولید و به کلاهک‌های موشکی و بمب‌های هوایی تزریق کرده‌اند. وی لیست تسلیحات بیولوژیکی عراق تولیدشده از تاریخ دهم آذرماه تا دوم دیماه سال ۱۳۶۹ را به این شرح اعلام کرد.

۱- پنجاه بمب آر - ۴۰۰ حامل ماده مهلک انتراکس ۱۰۰ بمب «» «» «» بوتولین ۱۶ " " " " "

افلاتوکسین که یک عنصر ناشناخته است.

۲- ده فروند موشک الحسین حامل ماده مهلك انتراکس ۱۵ " " " " بوتولین ۶ بمب حامل ماده فودالیا که عراقی‌ها آن را المصفا نام‌گذاری کرده بودند.

۳- تولید ۷ عنصر موسوم به باران زرد که به گفته عراقی‌ها به مرحله بهره‌برداری نظامی نرسید.

اکیوس با استناد به اعتراف اخیر عراق، تولید مواد مهلك بیولوژیکی در این کشور را ۱۴ هزار لیتر بوتولین و ۶ هزار لیتر انتراکس اعلام کرد که ده برابر میزانی است که عراقی‌ها در گزارش ماه گذشته خود به آن اقرار کرده بودند. وی افزود عراقی‌ها مواد بیولوژیکی را در مرکز تحقیقاتی الحکیم تولید و برای تزریق به کلاهک تسلیحات کشتار جمعی به پایگاه المثنی منتقل کرده‌اند. موشک‌ها و بمب‌های بیولوژیکی تولیدشده در آستانه جنک خلیج فارس، به دو پایگاه هوایی و یک سایت موشکی زیر زمینی در عراق منتقل شده بود. وی گفت عراقی‌ها همچنین تحقیقات وسیعی را بر روی کشت و تولید ویروس‌های مهلك آغاز کرده بودند که به گفته خودشان به نتیجه قطعی نرسیده بود. رئیس کمیسیون خلع سلاح تصریح کرد عراقی‌ها هرگونه استفاده از تسلیحات بیولوژیکی خود در گذشته را تکذیب می‌کنند و کمیسیون نیز شاهدهی که دال بر رد این مسئله باشد به‌دست نیاورده است. وی علت خودداری عراق در استفاده از این‌گونه تسلیحات در جنک خلیج فارس را تهدید آمریکا مبنی بر استفاده از سلاحی به مراتب مهلك‌تر عنوان داشت؛ لیکن از هرگونه توضیح بیشتر در این زمینه خودداری کرد. اکیوس در خصوص ادعای عراق مبنی بر نابودی یکجانبه تسلیحات بیولوژیکی خود هم گفت عراقی‌ها در گزارش ماه گذشته مدعی بودند که تسلیحات بیولوژیکی خود را در شهریورماه ۱۳۶۹ نابود کرده‌اند؛ حال آنکه آنها اکنون تاریخ نابودی این تسلیحات را تیرماه ۱۳۷۰ عنوان می‌کنند. وی افزود نگرانی عمده ما ذخایر انتراکس عراق و اطمینان از نابودی کامل آن است؛ زیرا ماده بوتولین به سختی قابل نگهداری است.

اکیوس درباره برنامه تسلیحات اتمی عراق هم گفت، عراقی‌ها بلافاصله پس از اشغال کویت برنامه فشرده‌ای را برای تولید حداقل یک بمب اتمی با استفاده از ذخایر پلوتونیوم راکتور آزمایشگاهی ساخته‌شده

به‌وسیله روسیه در عراق و آزمایش این بمب حداکثر تا تاریخ اردیبهشت سال ۱۳۷۰ آغاز کردند. وی گفت عراقی‌ها امیدوار بودند که انفجار آزمایشی این بمب عامل بازدارنده‌ای در شروع جنک باشد.

رولف اکیوس در خصوص برنامه تسلیحات موشکی عراق گفت عراقی‌ها اعتراف کرده‌اند که موفق به تولید موتور موشک‌های الحسین شده بودند و تعدادی از این موشک‌ها را به‌طور کامل در عراق و بدون استفاده از قطعات خارجی ساخته بودند. وی افزود میزان توانایی عراق در ساخت کامل موشک‌های الحسین تحقیقات بیشتر کمیسیون را می‌طلبد چرا که تولید آنها در داخل عراق امکان ردگیری تعداد دقیق این موشک‌ها را مشکل می‌سازد.

اکیوس با اشاره به اسناد و مدارکی که در سفر اخیرش به عراق از سوی مقامات این کشور تسلیم وی شده است گفت، در آخرین روز اقامت من در بغداد، عراقی‌ها از من خواستند تا به مزرعه و مرغداری حسین کامل حسن در حومه بغداد بروم. وی افزود آنها در این محل ۸ محفظه فلزی و ۱۵۰ جعبه حاوی اسناد و مدارک مربوط به برنامه تسلیحات کشتار جمعی عراق را به من نشان دادند که به گفته آنها به‌وسیله سرلشکر حسن، دور از چشم مقامات عراقی در این محل مخفی شده است. اکیوس به کنایه گفت وقتی از آنها علت جابجایی تازه این اسناد را جويا شدم، مدعی شدند که حسن چند روز قبل از فرارش به اردن، این اسناد را به این محل منتقل کرده بود. وی افزود سرلشکر مدیر سابق برنامه‌های تسلیحات کشتار جمعی عراق در ملاقاتش با من در امان این مسئله را قویا تکذیب کرد. اکیوس با اشاره به محتوای مذاکرات خود با ژنرال حسن در اردن گفت مطالعه و بررسی دقیق این اسناد و مطابقت آنها با اطلاعات به‌دست آمده و دیگر منابع زمان طولانی را می‌طلبد. وی تصریح کرد، بررسی دقیق این اسناد و اطمینان از نابودی کامل تسلیحات کشتار جمعی عراق، تعهد کمیسیون خلع سلاح نسبت به شورای امنیت و کشورهای همسایه عراق به‌شمار می‌رود. اکیوس افزود عراقی‌ها مدعی هستند که نابودی یک‌جانبه این تسلیحات با دستور شفاهی رهبری عراق صورت گرفته است؛ لیکن پذیرش این مسئله برای کمیسیون ممکن نیست و یقینا

نابودی آنها در صورت صحت، با برنامه و تدارک قبلی صورت گرفته است. وی گفت برای اطمینان از نابودی کامل تسلیحات بیولوژیکی عراق، کارشناسان کمیسیون باید به محل امحای این تسلیحات رفته و با نمونه‌برداری از آب، خاک و ماشین‌آلات مربوطه و مصاحبه با دست‌اندرکاران نابودی این تسلیحات از صحت این مسئله اطمینان حاصل کنند.

اطلاعات ارائه شده از سوی رالف اکیوس، رئیس کمیسیون خلع سلاح عراق، با بهت و حیرت محافل خبری و دیپلماتیک در سازمان ملل مواجه شده است. یک دیپلمات آمریکایی در سازمان ملل گزارش امروز اکیوس به شورای امنیت را تکان‌دهند و خوف‌آور توصیف کرد.

همچنین به گفته یک خبرنگار غربی در سازمان ملل، فاصله چند ماهه عراق با آزمایش اولین بمب اتمی خود در سال ۱۳۷۰ این ظن را تقویت می‌کند که عراقی‌ها همچنان بخش‌های کلیدی از برنامه تسلیحات کشتار جمعی خود را حفظ کرده‌اند.

<https://www.irna.ir/news/۵۸۴۳۱۹۲>

حمله موشکی مجاهدین مسلمان عراقی به مقر منافقین در حوالی بغداد

به گزارش مورخ ۷۴/۴/۱۸ برابر با ۹ جولای ۱۹۹۵ ایرنا از بیروت؛ قرارگاه مرکزی منافقین واقع در ۷۰ کیلومتری شمال بغداد، صبح روز یکشنبه مورد اصابت ۱۴ موشک مجاهدین مسلمان عراقی قرار گرفت. سخنگوی مجاهدین عراقی در تماس تلفنی با دفتر ایرنا در بیروت، ضمن اعلام این مطلب گفت، مجاهدین مسلمان عراقی مسئولیت این عملیات را که بخشی از سلسله عملیات مجاهدین برای نابودی گروهک تروریستی منافقین در عراق است به عهده می‌گیرند.

گروهک تروریستی منافقین که مرکز آن در بغداد است با صدور اطلاعیه‌ای حمله موشکی به مقر خود موسوم به اشرف را تأیید کرد.

<https://www.irna.ir/news/۵۸۳۸۹۵۲>

استقرار پایگاه‌های موشکی عراق در شهر رمادی

به گزارش مورخ ۷۴/۴/۳ برابر با ۲۴ ژوئن ۱۹۹۵ ایرنا از ایلام؛ رادیو صدای عراق اعلام کرد رژیم حاکم بر بغداد، اخیراً اقدام به استقرار پایگاه‌های موشکی با برد کوتاه در شهر رمادی (مرکز استان الانبار) کرده است. این رادیو روز شنبه به نقل از شاهدان عینی گفت فرماندهی پایگاه‌های استقرار یافته در اطراف شهر رمادی عراق به عهده عدی، فرزند ارشد صدام حسین است. رادیو معارضین عراقی افزود در حال حاضر تدابیر شدید امنیتی از سوی نیروهای عراقی در شهرهای حدیثه/رطبه و رمادی از توابع استان الانبار عراق برقرار شده و تشکیلاتی موسوم به فدائیان صدام به منظور جلوگیری از شورش و سرکوب مردم در این شهر مستقر شده است. بنا به اظهار رادیو معارضین عراقی و خبرگزاری فرانسه، در دو هفته اخیر، مردم شهرهای استان الانبار عراق علیه رژیم صدام حسین شورش کردند و رژیم حاکم بر بغداد در این شهرها تدابیر شدید امنیتی برقرار کرده است.

<https://www.irna.ir/news/۵۸۳۷۴۶۳>

تکذیب فروش تجهیزات موشکی روسی به عراق

به گزارش مورخ ۷۴/۱/۲۰ برابر با ۹ آوریل ۱۹۹۵ ایرنا؛ معاون وزیر امور خارجه روسیه در گفتگو با روزنامه ایزوستیا ادعای یک روزنامه رژیم صهیونیستی مبنی بر فروش انواع سلاح از سوی روسیه به عراق را تکذیب و آن را اقدامی در جهت ضربه زدن به حیثیت روسیه در منطقه خلیج فارس ذکر کرد. روزنامه (جروزلم پست) چاپ فلسطین اشغالی نوشته است: مسکو با نقض مجازات‌های بین‌المللی علیه عراق از سوی کشورها ثالث، به این کشور قطعات یدکی و تکنولوژی نظامی می‌فروشد. جروزلم پست می‌افزاید، به ادعای این روزنامه، حجم این معاملات که به وسیله بازرگانان عراقی مقیم مسکو و به طور آشکارا صورت می‌گیرد ۲۵۰ میلیون دلار است. جروزلم پست همچنین نوشته است، مسکو از طریق اسلوواکی و اوکراین

قطعات یدکی زره‌پوش تانک و دستگاه‌های تکمیل‌کننده سیستم موشکی (زمین به زمین و زمین به هوا) به عراق تحویل می‌دهد.

ویکتور پاسووالیوک، معاون وزیر امور خارجه روسیه، در گفتگو با روزنامه ایزوستیا این مطالب را دور از واقعیت توصیف کرده و یادآور شد چنین اقدامی نمی‌تواند تأیید دولت روسیه را به همراه داشته باشد. وی افزود ما خواستار تشدید کمک‌های بشر دوستانه به جمعیت ۱۹ میلیونی عراق هستیم ولی به هیچ عنوان مایل به نقض مجازات علیه بغداد نیستیم. به گفته وی، کنترل در مرز اردن و عراق بسیار شدید بوده و بعید است بتوان چنین حجمی از محموله را از مرزهای این منطقه عبور داد.

<https://www.irna.ir/news/۵۸۳۰۸۴۲>

تلاش عراق برای تولید موشک‌های دوربرد

قبل از جنگ دوم خلیج فارس، بسیار بعید به نظر می‌رسید که عراق تلاش خود را برای تولید موشک‌های دوربرد کنار بگذارد. گزارش شده است که عراق مطالعات طراحی رایانه‌ای را برای موشک‌های دارای برد مجاز، از جمله موشک‌های (IRBM و ICBM) انجام داده و سعی کرده است اجزای این نوع موشک‌ها را خریداری کند؛ مانند خرید ۱۲۰ ژيروسکوپ و شتاب‌سنج موشک‌های دوربرد از یک شرکت روسی در سال ۱۹۹۵.

<https://www.wisconsinproject.org/iraqs-missile-program-profile>

تغییر روش نظارتی بر فعالیت‌های موشکی عراق

پس از آگوست ۱۹۹۵، عراق اعلام کرد از زمان تصویب قطعنامه ۶۸۷ (۱۹۹۱)، برنامه‌ای برای اصلاح سیستم موشکی سطح به هوای ولگا اس. آ-۲ (Volga / SA-۲) به برنامه موشکی سطح به سطح با

دامنه بیش از ۱۰۰ کیلومتر نداشته است. با آغاز به کار سیستم نظارت در سال ۱۹۹۳، کمیسیون تصمیم گرفت نظارت بر سایت‌هایی که فعالیت‌های اصلی تعمیر و نگهداری انجام می‌دهند از جمله در سیستم‌های ولگا با دوربین کافی است اما از آنجا که برنامه اعلام‌نشده عراق شامل آزمایش‌های پروازی این سیستم بود، کمیسیون در ژانویه ۱۹۹۶ تصمیم گرفت روش‌های نظارتی را اصلاح کند تا برچسب‌گذاری، تمام موشک‌های ولگا مانند سایر موشک‌های دارای برچسب در عراق را شامل شود.

<https://www.globalsecurity.org/wmd/world/iraq/samoud.html>

اعتراف عراق به تولید و توسعه موشک‌های ممنوعه

قبل از اواسط اوت ۱۹۹۵، عراق به‌طور خاص وجود هرگونه کلاهک بیولوژیکی، فعالیت آزمایشی با کلاهک‌های شیمیایی، هرگونه کار بر روی سیستم‌های پیشرفته موشکی پیشران مایع، استفاده از مواد جدید برای فریم‌های هوایی موشک (مانند آلومینیوم) و سوخت‌های موشکی مانند (UDMH) را انکار کرد. اما در آگوست ۱۹۹۵، عراق اطلاعات جدید قابل توجهی را در رابطه با برنامه ممنوع موشکی اعلام کرد. عراق برای اولین بار کار بر روی موتورهای موشکی پیشرفته از جمله موتورهای با رانش بیشتر یا استفاده از سوخت UDMH را تأیید کرد.

عراق همچنین به تولید موتورهای موشکی ممنوع ساخته‌شده از قطعات تولیدی یا وارداتی بومی و بدون انسداد موتورهای اسکاد (Scud) وارداتی ساخت شوروی اعتراف کرد. عراق سپس اعتراف کرد که پیش از این، تعداد و هدف آزمایش‌های استاتیک و پروازی موشک‌های ممنوع اشتباه معرفی شده بود.

<https://fas.org/nuke/guide/iraq/missile/unscom.html>

دسترسی سازمان ملل به فعالیت‌های جدید موشکی عراق

در پایان سپتامبر ۱۹۹۵، کمیسیون (UNSCOM) اطلاعات جدیدی درباره فعالیت آزمایش موشکی عراق به دست آورد؛ از جمله آزمایش‌های استاتیک و پروازی سیستم‌های موشکی مختلف اسکاد (Scud)، چندین طرح جدید از سیستم‌های موشکی برد بلندتر، توسعه و آزمایش طراحی موتورهای جدید پیشرفته مایع، توسعه و آزمایش موفقیت‌آمیز سیستم جداسازی کلاهک، طراحی بومی سیستم ابر تفنگ با قطر ۶۰۰ میلی‌متر و سه آزمایش پرواز جداگانه از کلاهک‌های شیمیایی. برخی از طرح‌های فاش‌نشده قبلی شامل موشک‌هایی بودند که می‌توانستند به اهداف با برد حداکثر ۳۰۰۰ کیلومتر برسند. کمیسیون همچنین اطلاعاتی از یک موشک ویژه در دست طراحی برای حمل مواد منفجره هسته‌ای به دست آورد.

<https://fas.org/nuke/guide/iraq/missile/unscom.html>

تلاش عراق برای تهیه سوخت مایع موشکی

دی‌متیل‌هیدرازین (UDMH) (dimethyl hydrazine) یک سوخت نامتقارن مایع است که می‌تواند عملکرد موتورهای موشکی سوخت مایع را بهبود بخشد. سال ۱۹۸۷، عراق تحقیق و تهیه امکانات، تجهیزات، آموزش و مواد مربوط به هر جنبه از کاربرد و تولید هیدرازین و سیستم‌های مربوطه در موشک‌ها را تهیه کرد. این برنامه تا ژانویه ۱۹۹۱ ادامه داشت. عراق اعلام کرد در ماه مه ۱۹۹۱ به‌طور یک‌جانبه ۱۰.۵ تن هیدرازین را نابود کرده است. از سال ۱۹۹۵، کمیسیون ویژه سازمان ملل متحد در عراق (UNSCOM) قادر به تأیید این موضوع نبود. بعلاوه، عراق اعلام کرد که هیچ آزمایشی با استفاده از هیدرازین انجام نشده است اما کمیسیون اطلاعاتی در تضاد با این گفته دارد. در صورت تسلط عراق بر فن‌آوری‌های هیدرازین مورد نیاز برای طراحی موتور موشک، کمیسیون نیاز به اصلاح رژیم پایش و راستی‌آزمایی موشکی مداوم در منطقه دارد تا از دسترسی عراق به این فن‌آوری‌ها مطمئن شود.

<https://fas.org/nuke/guide/iraq/missile/unscom.html>

اعتراف عراق به استفاده از سلاح شیمیایی

عراق پیش از جنگ خلیج فارس به آزمایش پرتاب موشک اسکاد مجهز به مواد شیمیایی اقدام کرده بود. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از خبرگزاری فرانسه از منامه؛ چارلز دوکلفر، معاون کمیسیون سازمان ملل متحد برای خلع سلاح عراق افزود، بغداد برای اولین بار تایید کرده است که دو آزمایش پرتاب موشک اسکاد انجام داده که یک مورد آن با مواد شیمیایی بوده است. دو تلفر که از یک ماموریت ۴ روزه در بغداد بازگشته تأکید کرد عراق تاکنون هرگونه آزمایش پرتاب موشک با مواد شیمیایی را تکذیب کرده بود.

لازم به ذکر است که نام معاون کمیسیون سازمان ملل به دو شکل دوکلفر و دو تلفر نوشته شده است.

روزنامه کیهان، ۱۳۷۴/۶/۳۰، شماره ۱۵۴۵۱، ص ۱.

قدردانی آمریکا از توقیف تجهیزات موشکی عراق

آمریکا دیروز (شنبه) از اقدام اردن برای ضبط قطعات موشکی ارسالی به عراق که ناقض مجازت‌های بین‌المللی علیه این کشور بوده است ستایش کرد ولی از ذکر اینکه واشنگتن در کشف این محموله دست داشته است یا نه خودداری کرد. به گزارش رویترز؛ نیکولاس پیرنز، سخنگوی وزارت خارجه آمریکا، در گفتگو با خبرنگاران اظهار داشت ما از نقش فعال و مثبتی که اردن در یاری کردن برای توقیف ارسال سلاح‌های ممنوعه به عراق داشته است سپاسگزاریم. با این حال، یک روزنامه رسمی چاپ عراق در شماره دیروز خود نوشت، اعلام توقیف تجهیزات نظامی عراق، در پی خبرچینی سرویس‌های اطلاعاتی آمریکا صورت گرفته است. روزنامه الجمهوریه نوشت آثار مداخله [سازمان سیای آمریکا] «سیا» در این اقدام کاملاً واضح است.

سخنگوی وزارت خارجه روسیه نیز اعلام کرد تجهیزات نظامی توقیف‌شده در اردن که با وجود تحریم

سال ۱۳۷۵

شهید یوسف قارقی

نه اینکه بخواهد به کسی فضل بفروشد یا اینکه دانستنی‌هایش را به رخ دیگران بکشد؛ اما همیشه وقتی جمعی را به دور خود می‌دید از فرصت استفاده می‌کرد و به جمله‌ای سرشار از عقل و حکمت اشاره می‌نمود. جملاتی که دوستانش برای به یاد سپاری آن چند بار آنها را زمزمه می‌کردند، آن روز هم این جمله را در جمع دوستانش گفت: وقتی به دنیا می‌آئیم در گوش‌مان اذان می‌گویند وقتی می‌میریم برایمان نماز می‌خوانند، زندگی چقدر کوتاه است فاصله بین یک اذان تا نماز.

سامانه موشکی شهاب-۳
حد اکثر برد: ۱۳۵۰ کیلومتر
سال تولید: ۱۳۷۷

فهرست سال ۱۳۷۵

- ۹۳.....همکاری موشکی ایران و کره شمالی
- ۹۷.....همکاری موشکی ایران با کره شمالی و سوریه
- ۹۸.....همکاری موشکی ایران و روسیه
- ۱۰۲.....همکاری موشکی ایران و چین
- واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های خارجی در خصوص فعالیت‌های موشکی
ایران.....۱۰۶
- اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های
رزمایش نیروهای مسلح ایران.....۱۱۲
- رخدادهای موشکی عراق.....۱۱۳
- لیست موشک‌های عراق.....۱۳۱

همکاری موشکی ایران و کره شمالی

احتمال تعلیق برنامه موشک نودونگ کره شمالی و صدور آن به ایران

هفدهم آوریل ۱۹۹۶: کره شمالی ممکن است برنامه نودونگ-۱ (Nodong-1) خود را به دلایل فنی و مالی به حالت تعلیق در آورد. با این حال، تحلیل گران دیگر می گویند نودونگ در مراحل اولیه تولید است و ممکن است کره شمالی حدود ۶۰ نودونگ آماده استفاده داشته باشد و ممکن است ۲۰ نودونگ از قبل به ایران صادر شده باشد. کره شمالی به توسعه موشک‌های دوربرد پاکتوسان-۱ (Paektusan-1)، تائپودونگ-۱ و ۲ (۲ و ۱-Taepodong) ادامه می دهد.

یادآوری می شود که سال قبل خورشیدی و یا اوایل امسال میلادی گفته شده موشک‌های نودونگ به ایران تحویل داده شده است.

Lennox Duncan, "Ballistic Missiles," Jane's Defence Weekly, 17 April 1996, pp. 43-44, 40.

حمایت کره شمالی از ساخت کارخانه مونتاژ موشک در ایران، سوریه و لیبی

ژوئیه ۱۹۹۶ در گزارشی آمده است؛ کره شمالی از ژوئیه ۱۹۸۷، ۳۷۰ موشک صادر کرده است. برای اولین بار، کره شمالی بین جولای ۱۹۸۷ و فوریه ۱۹۸۸، حدود ۱۰۰ موشک اسکاد-بی (Scud-B) صادر کرد. از سال ۱۹۹۱، کره شمالی حدود ۱۰۰ موشک اسکاد-سی (Scud-C) به ایران صادر کرد. مجموع صادرات موشک به ایران، سوریه و لیبی بالغ بر ۳۷۰ مورد بوده است. کره شمالی همچنین از ساخت

کارخانه‌های مونتاژ موشک در لیبی، ایران و سوریه حمایت می‌کند و قصد دارد نودونگ-۱ (Nodong-1) را به کشورهای خاور میانه صادر کند.

دوازدهم ژوئیه و بیست‌وپنجم سپتامبر ۱۹۹۶ هم در گزارش‌هایی اعلام شد؛ هیئت اتحاد ملی کره جنوبی گزارشی را به مجلس ملی این کشور ارائه کرد که می‌گوید کره شمالی می‌تواند سالانه تقریباً ۱۰۰ موشک اسکاد-بی و اسکاد-سی تولید کند و تقریباً ۴۰۰ موشک به ایران و سوریه صادر کرده است. این گزارش می‌افزاید کره شمالی همچنین کارخانه‌های تولید موشک و فن‌آوری موشکی را به ایران و سوریه منتقل کرده است.

همچنین گزارش‌ها حاکی از آن است که بین سال‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۳، صادرات اسلحه تقریباً ۳۰٪ از کل صادرات کره شمالی را تشکیل می‌دهد. صادرات موشکی کره شمالی سالانه حدود ۵۰۰ میلیون دلار ارزیابی می‌شود.

-Yonhap News Agency (Seoul), ۲۵ September ۱۹۹۶, in "Scud Missiles Reportedly Being Exported to Iran and Syria," BBC Summary of World Broadcasts, ۲۶ September ۱۹۹۶, in Lexis-Nexis Academic Universe, www.lexis-nexis.com; Kyodo News Service, "N. Korea Said Capable of Making ۱۰۰ Missiles a Year," Japan Economic Newswire, ۲۵ September ۱۹۹۶, in Lexis-Nexis Academic Universe, www.lexis-nexis.com; Kim Yŏn Kwang, "Puk, Yŏn'gan Scud Paekki Saengsan/Kukkam Charyo," Chosun Ilbo, ۲۶ September ۱۹۹۶, p. ۲, in KINDS, www.kinds.or.kr; Kang Yŏng Chin, "Puk Missile Nyŏn ۱۰۰ Yŏgi Saengsan Nŭngnyŏk," Joongang Ilbo, ۲۶ September ۱۹۹۶, p. ۱۵, in KINDS, www.kinds.or.kr; O Il man, "Puk, 'Scud' Yŏn ۱ Paekki Saengsan/T'ongilwŏn Kukkamjaryo," Taehan Maeil, ۲۶ September ۱۹۹۶, p. ۲, in KINDS, www.kinds.or.kr; Lee Dae Kun, "Puk Scud Missile Yŏn ۱ Paeg'yŏgi Saengsannŭngnyŏk/Iran Tŭng'e ۴ Paekki Such'ul," Kyunghyang Shinmun, ۲۶ September ۱۹۹۶, p. ۲, in KINDS, www.kinds.or.kr; Cho Min Ho, "Puk, Missile Yŏn ۱۰۰ Ki Saengsannŭngnyŏk/Arpchiyŏk ۴ Paekki Such'ul/T'ongilwŏn Charyo," Segye Ilbo, ۲۶ September ۱۹۹۶, p. ۲, in KINDS, www.kinds.or.kr; Lee Hŭng U, "Scud B-C Hyŏng Missile Puk Yŏn ۱ Paekki Saengsan'ganŭng/T'ongilwŏn," Kukmin Ilbo, ۲۵ September ۱۹۹۶, p. ۲, in KINDS, www.kinds.or.kr.

Pukhanjae Scud Missile ۳ Paek ۷۰ Ki Arab Such'ul," Taehan Maeil, ۱۲ July ۱۹۹۶, www.kdaily.com; "Scud Missile ۳۷۰ Yŏdae Pukhan, Chungdongjiyŏge Such'ul," Joongang Ilbo, ۱۲ July ۱۹۹۶, www.joins.com.

سفر هیئت نظامی ایران به کره شمالی

ژوئن ۱۹۹۶: یک هیئت نظامی ایرانی مخفیانه از پیونگ یانگ بازدید کرد تا درباره قرارداد خرید موشک‌های کره شمالی مذاکره کند. محمد فروزنده وزیر دفاع ایران بعداً در ۳۱ آگوست ۱۹۹۶ هیئتی را برای امضای توافق‌نامه به پیونگ یانگ هدایت خواهد کرد.

Lee Yǒng Chong, "Pukhan-Iran Kuns'a'üjǒngsǒ Sǒ'myǒng," Joongang Ilbo, ۳ September ۱۹۹۶, in KINDS, www.kinds.or.kr.

تحریم شرکت‌های کره شمالی و وزارت دفاع ایران

سال ۱۹۹۶: وزارت امور خارجه آمریکا، شرکت "Changgwang Sinyong" کره شمالی و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح (MODAFL) و اداره خرید دولت ایران را به دلیل فعالیت‌های گسترش فن‌آوری موشکی تحریم کرد.

۱۹۹۶: Iran test-fires a Chinese-built CA۰۲- surface-to-surface cruise missile.

سفر هیئت ایرانی به کره شمالی

اواخر آگوست ۱۹۹۶: وزیر دفاع ایران، محمد فروزنده و هیئت همراه (مقامات ارشد نظامی)، برای امضای توافق‌نامه همکاری نظامی و بحث درباره خرید موشک‌های کره شمالی و سلاح‌های دیگر وارد پیونگ یانگ شدند. این توافق‌نامه شامل صادرات موشک‌های کره شمالی و ارائه فن‌آوری موشکی به ایران و همچنین آزمایش موشک‌های تولید کره شمالی در ایران است.

-Lee Yǒng Chong, "Pukhan-Iran Kuns'a'üjǒngsǒ Sǒ'myǒng," Joongang Ilbo, ۳ September ۱۹۹۶, in KINDS, www.kinds.or.kr; Chang Chun Ik, Pukhan Haek-Missile Chǒnjaeng (Seoul: Sǒmundang, May ۱۹۹۹), p. ۲۹۱.

-James Bruce, "Iran and China in \$۴.۵ billion partnership," Jane's Defence Weekly, ۱۱ September ۱۹۹۶, p. ۳, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

تلاش ایران برای دستیابی و توسعه موشک‌های میان‌برد کره شمالی

دسامبر ۱۹۹۶: گزارش‌هایی وجود دارد مبنی بر این که ایران علاقه زیادی به دستیابی به دو موشک بالستیک میان‌برد توسعه یافته کره شمالی (IRBM) به نام‌های تائپودونگ-۱ (TD-۱) (TaepoDong-۱) و تائپودونگ-۲ (TD۲) (Taepo Dong) دارد. هر دو موشک، دو مرحله‌ای و با سوخت مایع هستند که برد تائپودونگ-۱ (۲۰۰۰ کیلومتر و برد تائپودونگ-۲) بیش از ۳۵۰۰ کیلومتر است.

همچنین گزارش‌هایی وجود دارد که ادعا می‌کند برنامه شهاب-۵ (Shahab-۵) ایران بر اساس این موشک‌ها است.

گزارش‌های خبری دسامبر ۱۹۹۶ از رویترز نیز ادعا می‌کند که ایران در حال توسعه یک موشک ۳۵۰۰ مایلی (۵۵۰۰ کیلومتری) است که می‌تواند به اروپا برسد.

<https://www.pogo.org/investigation/۰۷/۲۰۰۴/irans-ambitious-missile-programs>

همکاری موشکی ایران با کره شمالی و سوریه

ادعای منابع غربی و اسرائیلی در خصوص همکاری موشکی ایران، کره شمالی و سوریه

دوازدهم ژانویه ۱۹۹۶: ایران و سوریه در تولید موشک‌های اسکاد-سی (Scud-C) همکاری می‌کنند..

دوازدهم آوریل ۱۹۹۶ هم گزارشی در خصوص همکاری موشکی ایران، سوریه و کره شمالی اعلام کرد؛ علی‌رغم احتمال صلح بین سوریه و اسرائیل، روابط نظامی و سیاسی و همکاری بین ایران و سوریه کاملاً قوی است. سوریه و ایران برای خرید موشک اسکاد-سی (Scud-C) با کره شمالی مذاکرات را هماهنگ کرده‌اند. این گزارش افزود؛ ایران و سوریه از اوایل دهه ۱۹۹۰ اسکاد-سی دریافت کرده‌اند.

ایران این موشک‌ها را در سال ۱۹۹۲ و سوریه در سال ۱۹۹۱ تحویل گرفته‌اند. منابع غربی و اسرائیلی می‌گویند کره شمالی و ایران در کارخانه‌های مونتاژ موشک‌های اسکاد-سی در دو مرکز نزدیک حلب و حماه همکاری داشته‌اند. قطعات این موشک‌ها از طریق ایران به سوریه حمل و در هر دو کشور شلیک آزمایشی انجام شده است. علاوه بر این، منابع اطلاعاتی غربی مظنون هستند که حداقل از سال ۱۹۹۳، ایران و سوریه با استفاده از فن‌آوری اروپا و ژاپن برای توسعه موشک‌های کروز همکاری کرده‌اند.

توجه: برای کسب اطلاعات بیشتر درباره برنامه مشترک ساخت موشک کروز ایران و سوریه به ورودی ۱۲ نوامبر ۱۹۹۳ مراجعه کنید.

-Steve Rodan, "Eye in the Sky," Jerusalem Post, ۱۲ January ۱۹۹۶, p. ۱۴, in Lexis-Nexis Academic Universe, www.lexis-nexis.com.

-Steve Rodan, "Iran and Syria: A Stable Alliance Against Israel," Jerusalem Post, ۱۲ April ۱۹۹۶, p. ۷, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

همکاری موشکی ایران و روسیه

نگرانی اسرائیل از کمک‌های روسیه به فعالیت‌های موشکی ایران

ژانویه - فوریه: مقامات اسرائیلی به ایالات متحده گفتند، مؤسسات و شرکت‌های روسی، تجهیزات و فن‌آوری را برای برنامه‌های موشکی ایران فراهم می‌کنند. اسرائیلی‌ها می‌گویند این اقدام به ایران کمک می‌کند تا موشک‌های بالستیک میان‌بردی را بسازد که می‌توانند به کلاهک‌های شیمیایی مجهز شوند و توان حمله به سراسر خاورمیانه را داشته باشند. گزارش‌ها حاکی از آن است که سازمان‌های اطلاعاتی ایالات متحده نیز این ارزیابی را تأیید می‌کنند.

Stuart D. Goldman, Kenneth Katzman, Robert D. Shuey, and Carl E. Behrens, "Russian Missile Technology and Nuclear Reactor Transfers to Iran," in CRS Report for Congress (Washington, DC: ۲۹ July ۱۹۹۸), p. ۳.

اظهارات مقامات اسرائیلی در خصوص همکاری موشکی روسیه و ایران

دوم فوریه ۱۹۹۷: زیو شیف (Zeev Schiff)، تحلیلگر امور نظامی روزنامه هآرتص، اخیراً فاش کرد که مذاکرات محرمانه‌ای بین مسکو و تهران در خصوص ساخت موشک‌های زمین به زمین اس-۴ (S-۴) با برد ۱۶۰۰ مایل در ایران در حال انجام است.

Jay Bushinsky, "Russia's Role," Jerusalem Post, ۲ February ۱۹۹۷, p. ۶, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

هشدار آمریکا به روسیه در خصوص همکاری موشکی با ایران

ششم فوریه ۱۹۹۷: [آل] گور (Gore)، معاون رئیس‌جمهور آمریکا، به نخست‌وزیر روسیه درباره انتقال فن‌آوری و قطعات موشک بالستیک میان‌برد اس. اس-۴ (SS-۴) به ایران هشدار داد. همچنین به گزارش تایمز؛ دوازدهم فوریه ۱۹۹۷ نیز روسیه یک هشدار دیپلماتیک از دولت کلینتون درباره ادعای کمک خود به برنامه موشکی ایران دریافت کرد. مقامات ارشد دولت آمریکا به‌طور ناشناس به تایمز گفتند، بر اساس گزارش‌های اطلاعاتی، روسیه اخیراً فن‌آوری موشک روسی اس. اس-۴ (SS-۴) را به ایران منتقل کرده است.

- "World in Brief," Atlanta Journal and Constitution, ۱۲ February ۱۹۹۷, p. A۱۴, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

-Stuart D. Goldman, Kenneth Katzman, Robert D. Shuey, and Carl E. Behrens, "Russian Missile Technology and Nuclear Reactor Transfers to Iran," in CRS Report for Congress (Washington, DC: ۲۹ July ۱۹۹۸), p. ۶.

ادعای اسرائیل و آمریکا در خصوص انتقال دانش تولید موشک روسی به ایران

چهاردهم فوریه ۱۹۹۷: [سرویس‌های] اطلاعاتی اسرائیل و ایالات متحده مظنون هستند که روسیه دانش فنی تولید موشک اس. اس-۴ (SS-۴) را به ایران منتقل کرده است. ظاهراً برد این موشک‌ها ۲۰۱۰ کیلومتر است. لس‌آنجلس تایمز به نقل از یک مقام آمریکایی که نامش فاش نشده است گفت، روس‌ها جزئیات مربوط به دستورالعمل‌های ساخت سامانه‌های حمل و برخی از اجزای موشک را به ایران منتقل کرده‌اند. با این حال، بسیاری از کارشناسان معتقدند که انتقال دانش به‌صورت جاسوسی یا قاچاق، به جای انتقال رسمی صورت می‌گیرد و بسیاری از کشورها مانند اوکراین، بلاروس، قزاقستان و ازبکستان از چنین فن‌آوری‌هایی برخوردار هستند.

-Denis Zadornov, "Washington Is Again Begrudging Moscow's Dealings With Tehran. Moscow Thinks That It Has Given No Grounds for This," Kommersant-Daily (Moscow), ۱۴ February ۱۹۹۷; in "Smuggling of SS-4 - Missile Know-How Viewed As Possible," FBIS Document FTS۲۹, ۱۹۹۷.۰۵۲۹۰.۰۱۱۷۱ May ۱۹۹۷.

تکذیب فروش فن‌آوری تولید موشک روسی به ایران

سیزدهم/چهاردهم فوریه ۱۹۹۷: شرکت دولتی روسی (Rosvooruzheniye)، گزارش لس‌آنجلس تایمز مبنی بر فروش فن‌آوری تولید موشک میان‌برد اس. اس-۴ (SS-۴) را به ایران انکار کرد. موشک اس. اس-۴ یک موشک بالستیک زمین به زمین ثابت است که برد آن تا ۲۰۰۰ کیلومتر می‌رسد.

-Vladimir Abarinov, "Rosvooruzheniye Asserts It Has Not Sold Missile Technologies to Iran," Segodnya (Moscow), ۱۵ February ۱۹۹۷; in "Russia Denies SS۴- Technology Sale to Iran," FBIS Document FTS۲۹, ۱۹۹۷.۰۵۲۹۰.۱۱۶۹ May ۱۹۹۷.

نگرانی اسرائیل و آمریکا از ارسال موشک‌های روسی به ایران

بیست‌وششم فوریه ۱۹۹۷: بنیامین نتانیاهو (Benjamin Netanyahu)، نخست‌وزیر اسرائیل، به بیل کلینتون رئیس‌جمهور ایالات متحده گفت موشک‌های زمین به زمین روسیه که به ایران ارسال می‌کند تهدیدی برای امنیت اسرائیل است. ایران به‌طور بالقوه می‌تواند موشک‌هایی به سمت اروپای غربی شلیک کند و پس از آن ممکن است بتواند به سواحل اقیانوس اطلس ایالات متحده برسد.

- "PM on Iranian Missile Threat to U.S., Har Homa Construction," Qol Yisrael (Jerusalem), ۲۶ February ۱۹۹۷; in FBIS Document FTS۲۵, ۱۹۹۷.۰۶۲۵۰.۰۴۰۶۹ June ۱۹۹۷.

توافق روسیه و اسرائیل برای مقابله با انتقال فن‌آوری موشکی به ایران

مارس ۱۹۹۷: اسرائیل و روسیه در گزارشی اعلام کردند، مورخ ۱۲ مارس ۱۹۹۷ به توافق رسیده‌اند که در مقابله با قاچاق غیر قانونی فن‌آوری‌های موشکی [به ایران] همکاری کنند.

<http://www.bits.de/public/documents/iran/iranbackground.۰۳۲۱۰۰.pdf>

نحوه همکاری موشکی شرکت‌های روسی با ایران

وادیم ووروبی (Vadim Vorobei)، رئیس گروه مؤسسه هواپیمایی مسکو می‌گوید، وی و دیگر دانشمندان موشکی روسی، دانش تئوری و علمی را در برنامه‌های موشکی ایران طی یک دوره ۵ ساله همکاری بین دو کشور فراهم کرده‌اند. ووروبی افزود متخصصان روسی شامل: مهندسان و یک متخصص راهنمایی موشک هستند اما اصرار دارند که هیچ اطلاعات محرمانه‌ای بر خلاف توافق‌نامه‌های بین‌المللی منتقل نشده است. وروبی ادعا کرد برنامه‌های موشکی ایران به اندازه‌ای که منابع اطلاعاتی غربی نشان می‌دهند توسعه نیافته است. به‌طور مشخص او به پره‌های جت برای سیستم هدایت موشک بالستیک میان‌برد شهاب-۳ (Shehab-۳) ایران اشاره کرد که قادر به تحمل گرمای شدید نیست. پره‌های جت شهاب-۳ با گرافیت پوشانده می‌شوند که به‌عنوان یک جایگزین ضعیف برای کربن تقویت‌شده یا تنگستن در نظر گرفته می‌شود که ایران قادر نیست آن را به‌دست آورد.

مقامات اطلاعاتی غربی هم می‌گویند شهاب-۳ با برد حدود ۸۰۰ مایل، نسخه اصلاح‌شده موشک نودونگ (Nodong) کره شمالی است.

Michael Dobbs, "A Story of Iran's Quest for Power

همکاری موشکی ایران و چین

کمک چین به توسعه موشک کاروس در ایران

فوریه ۱۹۹۶: منابع اطلاعاتی مستقر در آسیا می‌گویند چین به ایران کمک می‌کند تا موشک کاروس (Karus) را توسعه دهد که ممکن است یک نسخه اصلاح‌شده یا مجوزدار موشک کروز زمین به زمین سی-۸۰۱ یا ۸۰۲ (C-۸۰۲/۸۰۱) چین باشد. اطلاعات جدید حاکی از آن است که موشک سی-۸۰۲ (C-۸۰۲) که در ماه جاری آزمایش و پرتاب شد، به احتمال زیاد موشک کاروس توسعه‌یافته مشترک است.

"China helping Iranian missile developments," Jane's Defence Weekly, 17 July 1996, p. 13, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

ساخت موشک چینی با همکاری ایران

مه ۱۹۹۶: به گزارش هفته‌نامه دفاعی جینز؛ مقاله‌ای در ژورنال هنگ‌کنگ درباره بررسی توسعه نیروی موشکی چین می‌گوید؛ گزارش شده که موشک ام-۱۸ (M-18) چینی با همکاری ایران ساخته شده است. این مقاله برد ۱۰۰۰ کیلومتری با وزن ۴۰۰ کیلوگرم را برای این موشک ذکر می‌کند.

"Iran," Jane's Defence Weekly, 10 March 1999, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

تحریم شرکت‌های چینی صادرکننده فن‌آوری موشکی به ایران

ژوئن ۱۹۹۶؛ رئیس جلسه استماع کنگره ایالات متحده با استناد به یافته‌های اطلاعاتی مبنی بر اینکه چین قبلاً ده‌ها و شاید صدها سیستم هدایت موشکی و ابزار رایانه‌ای به ایران تحویل داده است اعلام کرد، تعدادی از شرکت‌های چینی که به کارهای مربوط به موشک مشغول هستند به دلیل فعالیت‌های گسترش سلاح‌های هسته‌ای با ایران، به وسیله ایالات متحده تحریم شده‌اند. علاوه بر این، ایران از چین برای آزمایش و هدایت موشک کمک دریافت کرده است.

<https://www.iranwatch.org/our-publications/weapon-program-background-report/history-irans-ballistic-missile-program>

سفر هیئت ایرانی به چین

اواخر آگوست ۱۹۹۶: وزیر دفاع ایران، محمد فروزنده و هیئت همراه (مقامات ارشد نظامی)، با وزیر دفاع چین، چی هاوتیان (Chi Haotian) و جیانگ زمین (Jiang Zemin) رهبر حزب کمونیست، در پکن دیدار و در خصوص همکاری‌های دفاعی گفتگو کردند. ایران و چین توافق‌نامه‌ای به ارزش ۵/۴ میلیارد دلار برای هواپیماهای جنگی، موشک‌های زمین به زمین، ارائه فن‌آوری موشکی، پرتابگر موشک و کشتی‌های جنگی امضاء کردند. مشخص نیست که ایران چه نوع سیستم موشکی را دریافت خواهد کرد. ایران هزینه‌های خریدهای نظامی را طی مدت پنج سال با پول نقد و نفت پرداخت می‌کند.

-Lee Yöng Chong, "Pukhan-Iran Kunsä'üijöngsö Sö'myöng," Joongang Ilbo, ۳ September ۱۹۹۶, in KINDS, www.kinds.or.kr; Chang Chun Ik, Pukhan Haek-Missile Chönjaeng (Seoul: Sömundang, May ۱۹۹۹), p. ۲۹۱.

-James Bruce, "Iran and China in £,۵\$ billion partnership," Jane's Defence Weekly, ۱۱ September ۱۹۹۶, p. ۳, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

فروش فن‌آوری و قطعات موشکی چینی به ایران

آگوست - اکتبر ۱۹۹۶: یک سند فوق محرمانه سازمان سیاى آمریکا تحت عنوان انتقال تسلیحات به دولت‌های حامی تروریسم گزارش می‌دهد که چین فن‌آوری و قطعات موشکی به‌ویژه؛ ژيروسکوپ، شتاب‌سنج و تجهیزات آزمایشگاهی را به ایران فروخته است. این سند همچنین نشان می‌دهد که پس از دو سال مذاکره، مؤسسه مهندسی دقیق چین (شرکت ملی واردات و صادرات ماشین‌آلات دقیق چین (China Precision) و یکی از قسمت‌های سازمان صنایع دفاعی ایران، در اوت ۱۹۹۶ برای فروش اجزای موشک به توافق رسیده‌اند.

چهاردهم نوامبر ۱۹۹۶ هم‌واشنگتن تایمز به نقل از گزارش سازمان سیاى آمریکا (CIA) در اکتبر ۱۹۹۶، اعلام کرد چین با فروش فن‌آوری هدایت و قطعات برای آزمایش موشک‌های بالستیک به ایران موافقت کرده است. طبق گزارشات، فن‌آوری هدایت شامل؛ ژيروسکوپ، شتاب‌سنج و تجهیزات آزمایشی تولیدشده به‌وسیله مؤسسه مهندسی دقیق (China Precision) چین است. با این حال، این گزارش به توافق برای فروش اشاره داشت.

Bill Gertz, "China Sold Iran Missile Technology," Washington Times, ۲۱ November ۱۹۹۶, p. A۱.
https://fas.org/irp/threat/missile/rumsfeld/pt۲_katz.html

انتقال فن‌آوری موشکی چین به ایران

جمهوری خلق چین (PRC) فن‌آوری موشک‌های بالستیک از جمله اجزای هدایت و انتقال تجهیزات تله‌متری را اخیراً در اختیار ایران قرار داده است. گفته می‌شود جمهوری خلق چین در حال انتقال فن‌آوری موشکی با سوخت جامد به ایران است. از اواسط دهه ۱۹۸۰، چین موشک‌های کروز ضد کشتی سی - ۸۰۲ - ۸۰۲ (C-۸۰۲) را به ایران منتقل کرده است. چین همچنین به برنامه‌های هسته‌ای ایران کمک کرده است.

<https://www.govinfo.gov/content/pkg/GPO-CRPT۱۰۵-hrpt۸۵۱/pdf/GPO-CRPT۱۰۵-hrpt۸۵۱.pdf>

ادعای مقامات آمریکا در خصوص نقش چین در توسعه موشک‌های ایران

دوازدهم سپتامبر ۱۹۹۶: لئونارد اس اسپکتور، کارمند ارشد بنیاد کارنگی برای صلح بین‌المللی، در جلسه‌ای در خصوص تهدید موشکی ایران گفت؛ آقای رئیس‌مایه افتخار است که صبح امروز در برابر کمیته شهادت می‌دهم تا نقش چین را در کمک به برنامه‌های ایران برای توسعه موشک‌ها به‌منظور انتقال سلاح‌های کشتار جمعی بررسی کند. اجازه دهید به‌جای آن، بر نقش چین در این حوزه و قابل اجرا بودن قانون تحریم‌های ایالات متحده تمرکز کنم. به‌طور کلی، مؤلفه‌های تهدید موشکی که بیشترین نگرانی را برای ایالات متحده و دوستانش دارد ایران است [که عبارتند از]:

- موشک‌های ۳۰۰ کیلومتری اسکاد-بی که به‌وسیله کره شمالی تامین می‌شود؛
- موشک‌های ۵۰۰ کیلومتری اسکاد-سی، تولیدشده به‌وسیله کره شمالی؛
- قابلیت‌های تولید اسکاد که ظاهراً تجهیزات و فن‌آوری‌های چینی را در خود جای داده است؛
- موشک‌های ۱۵۰ کیلومتری (CSS-8) تامین‌شده به‌وسیله چین و انواع موشک‌های کروز ضد کشتی که برخی از چین خریداری شده و برخی دیگر به‌وسیله ایران با کمک چین ساخته شده‌اند.

<https://carnegieendowment.org/۱۲/۰۹/۱۹۹۶/chinese-assistance-to-iran-s-weapons-of-mass-destruction-and-missile-programs-pub۱۲۹->

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های خارجی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران

اظهار نظر مقامات آمریکایی در خصوص برنامه موشکی و هسته‌ای ایران

یکم ژانویه ۱۹۹۶: الویت ایران برای سلاح‌های کشتار جمعی.

یک مقام وزارت دفاع [آمریکا] گفت، اولویت‌های ایران [مربوط به] سلاح‌های کشتار جمعی است و علاوه

بر برنامه هسته‌ای و برنامه شیمیایی آنها که بسیار پیشرفته است، برنامه بیولوژیکی و برنامه موشکی آنها

نیز بسیار پیشرفته است.

<https://www.airforcemag.com/article/0696iran/>

ساخت موشک اسکاد در ایران

یکم ژوئن ۱۹۹۶: در گزارشی آمده است؛ ایران در حال ساخت موشک‌های اسکاد-بی و سی

(Scud B and Scud C) ساخت شوروی است که برد آنها به ترتیب ۳۰۰ و ۵۰۰ کیلومتر است.

<https://www.airforcemag.com/article/0696iran/>

تکذیب ساخت تونل نگه‌داری موشک در ایران

چهارم مه ۱۹۹۶: ایالات متحده، ایران را به ساخت تونل‌هایی در سواحل جنوب غربی خود متهم کرده

است که می‌تواند برای پرتاب یا ذخیره موشک‌های دوربرد استفاده شود. تهران این اتهام را به سرعت رد

کرد و آن را یک شگرد آمریکایی برای فروش سلاح‌های اسرائیل خواند.

<https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/Digitised/Search?ST=۱&AT=filter&K=iraq۲۰٪۲۲٪missile۲۲٪۲۰٪۲۲٪iran۲۲٪&KA=iraq۲۰٪۲۲٪missile۲۲٪۲۰٪۲۲٪iran۲۲٪&DF=&DT=&Display=۰&AO=false&NPT=&L=&CTA=&NID=&CT=&WC=&YR=۱۹۹۶>

اظهارات وابسته نظامی اسرائیل در خصوص آزمایش موشکی ایران

اگوست ۱۹۹۶: سرلشکر زیو لیون (Zeev Livne)، وابسته نظامی اسرائیل در واشنگتن دی سی گفت،

ایران موتورهای موشک دوربرد جدید خود را با برد ۱۳۰۰ کیلومتر با موفقیت آزمایش کرد.

Yerah Tal, "IDF Attaché—'Not too Late' to Stop Iranian Missile Plans," Haaretz (Tel Aviv), ۷ October ۱۹۹۷, p. ۱; in FBIS Document FTSV, ۱۹۹۷۱۰۰۷۰۰۴۵۹ October ۱۹۹۷.

اظهارات رئیس ستاد اسرائیل در خصوص انتقال موشک‌های ایرانی به لبنان

سیزدهم اگوست ۱۹۹۶: سرلشکر آمنون شاهاک (Amnon Shahak)، رئیس ستاد ارتش اسرائیل، به

کمیته امور خارجه و دفاع پارلمان اسرائیل گفت چریک‌های حزب‌الله در جنوب لبنان ممکن است دارای

حدود ۱۰۰۰ موشک غیر قابل هدایت باشند که بیشتر آنها از طریق فرودگاه دمشق در سوریه از ایران

منتقل شده‌اند. گزارش شده است که ۳۰ فروند از این موشک‌ها از مدل‌های کالیبر ۲۴۰ میلی متری تولید

ایران با برد ۴۰ کیلومتر است.

James Bruce, "Israel: Hezbollah Could Have ۲۴۰ mm Rockets," Jane's Defence Weekly, ۲۱ August ۱۹۹۶, p. ۳.

آغاز تولید موشک زلزال در ایران

نهم سپتامبر ۱۹۹۶: ایران برنامه‌ای را برای توسعه یک موشک بالستیک جدید به نام زلزال-۳ (Zelzal-۳)

آغاز کرد که توانایی حمله به اسرائیل و کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس را دارد. گزارش شده است که این موشک جدید مبتنی بر فن آوری به دست آمده از روسیه، چین، کره شمالی و آلمان است اما به وسیله مهندسان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (IRGC) طراحی شده تا نیازهای خاص ایران را برآورده کند.

"Special Report: The Zelal Missile Program," Iran Brief, 9 September ۱۹۹۶, pp. ۲-۱.

ناتوانی ایران در تولید برخی از موشک‌های بالستیک

یکم ژوئن ۱۹۹۶: ایران توانایی تولید شماری از قطعات را که برای تولید کامل برخی از انواع موشک‌ها ضروری است ندارد. ایران امیدوار است سرانجام قابلیت‌های کاملی در ساخت اسکاد‌های (Scuds) خود داشته باشد.

ایران همچنین موشک‌های کوتاه‌برد مشابه فراگ - ۷ (FROG-۷) شوروی را تولید می‌کند.

<https://www.airforcemag.com/article/۰۶۹۶iran/>

گزارشی در خصوص موشک‌های موجود در رژه نیروهای مسلح ایران

در رژه نیروهای مسلح ایران سه موشک زمین به زمین کوتاه‌برد «زلزال-۲»، «نازعات» و «شاهین» ساخت ایران مشاهده شد.

«زلزال-۲» ظاهراً با برد ۱۵۰ کیلومتر در سال ۱۳۷۵ به وسیله سازمان صنایع دفاع ایران برای بهره‌برداری عرضه شد. همین سازمان از دهه ۷۰ شروع به توسعه خانواده موشکی نازعات کرد و در سال ۱۹۹۶ مدل‌های دیگر موشکی برای صادرات عرضه و در همان یک سال وارد سرویس عملیاتی شد.

شاهین-۲ در سال ۱۹۹۳ به صورت موشکی که از زمین یا از هوا پرتاب می‌شد برای صادرات عرضه شد که بیشترین برد آن حدود ۴۰ کیلومتر گزارش شده است.

در این رژه، نه تنها موشک‌های زمین به زمین؛ بلکه موشک‌های هوا به هوا به هوای ایران نیز دیده می‌شدند که عبارتند از: موشک‌های روسی آلامو ای.ای. ۱۰- (Alamo AA-۱۰) و آرچر ای.ای. ۱۱- (Archer-۱۱) و موشک‌های آمریکایی اسپارو ای.ای. ام. ۷- (Sparrow AIM-۷) و سایید وایندر ای.ای. ام. ۹- (AA-۹) و موشک زمین به هوا ساخت آمریکا که به‌وسیله ایران توسعه یافته (Sidewinder AIM-۹) و موشک حمل آن بر روی هواپیماهای اف-۱۴ (F-۱۴) متعلق به ایران را فراهم می‌کند. این موشک‌ها که در دهه ۱۹۷۰ به ایران فروخته شد، به‌وسیله این کشور برای حمل بر روی اف-۱۴، به‌عنوان افزودنی یا جایگزینی برای موشک‌های هوا به هوا دوربرد ای.ای. ۵۴- (AIM-۵۴) «فونیکس» (Phoenix) طراحی شدند. در این رژه همچنین سه نوع موشک زمین به دریای ضد کشتی سی-۸۰۱ (C-۸۰۱) و سی-۸۰۲ (C-۸۰۲) چینی که در ایران با نام «کاروس» و «تندر» شناخته می‌شوند و یک موشک ناشناس دیگر ارائه شد. این موشک‌ها که روی هواپیماها، کشتی‌های پاتک سریع و سیستم‌های پدافند دریایی قرار می‌گیرند به‌طور مستقل در ایران ساخته می‌شوند. طبق گزارش‌ها، گروه خودکفایی [سازمان صنایع دفاع ایران]، یک موشک هدایت‌شونده تلویزیونی برای هواپیمای فانتوم نیروی هوایی ایران ساخته است که از لحاظ شکل، شبیه بمب AGM-۶۲ هدایت‌شونده ایالات متحده است. همچنین در این رژه، سیستم‌های دفاع هوایی گامون اس.ای. ۵- (Gamon SA-۵) و گینپول اس.ای. ۶- (Gainpool SA-۶) ساخت شوروی و راپیر (Rappier) انگلیسی هم به نمایش گذاشته شد.

<https://www.iaf.org.il/-۲۰۵۲۸-۲۴۷he/IAF.aspx>

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران

دست‌یابی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به موشک‌های عراقی

ششم مه ۱۹۹۶: یک منبع ناشناس در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران اظهار داشت سپاه حداقل سه موشک زمین به زمین الحسین (Al-Hussein) عراقی (SSM) را پس از جنگ خلیج فارس ۱۹۹۰-۱۹۹۱ به دست آورده است. گزارش شده که ایران از این موشک‌ها برای تقویت تولید، آموزش و تحقیقات در مرکز آموزش موشکی و توپخانه نیروی زمینی سپاه در اصفهان استفاده می‌کند. سازمان صنایع دفاعی ایران و اداره خودکفایی سپاه از این مرکز برای اهداف تحقیق و تولید استفاده می‌کنند؛ در حالی که نیروی زمینی و نیروی هوایی سپاه خدمه موشک زمین به زمین و زمین به هوا (SAM) را در این مرکز آموزش می‌دهند. دو متخصص موشک روسی و ۱۰ کارشناس توپخانه چینی هم به‌عنوان مربی در این مرکز استخدام شده‌اند. همچنین گفته شده که علاوه بر موشک‌ها، اطلاعات نظامی ایران اسناد مربوط به این موشک‌ها را از عراق منتقل کرده است.

"Iran Studies Iraqi Missiles," Iran Brief, 6 May 1996, p. 1.

اظهارات فرمانده نیروی زمینی ارتش در خصوص توان موشکی ایران

پانزدهم مه ۱۹۹۶: به گزارش روزنامه انگلیسی ایران اخبار، ژنرال احمد دادبین، فرمانده نیروی زمینی ارتش ایران گفت، کشورش بومی "سلاح‌های پیچیده‌ای مانند موشک‌های زمین به زمین" را تولید می‌کند.

دادبین همچنین گفت ارتش ایران در موقعیت صادرات اسلحه است.

"Iran: Ground Forces Commander On Weapons Manufacture, Export," IRNA (Tehran), ۱۵ May ۱۹۹۶; in FBIS Document FBIS-NES۱۵,۰۹۵-۹۶- May ۱۹۹۶.

خاطرات روزانه آیت‌الله هاشمی [رفسنجانی] / سال ۱۳۷۵ / کتاب سردار سازندگی

تهران سه‌شنبه ۱۲ تیر ۱۳۷۵ [مطابق با ۲ ژوئیه ۱۹۹۶]: [معاون اجرایی رئیس‌جمهور] برای امور جاری آمد. فائزه برای مراجعات دیگران آمد. عصر، وزیر دفاع و بعضی از معاونان و مدیران آمدند. گزارش ساخت انواع موشک‌ها؛ من جمله موشک‌هایی با بُردهای ۱۳۰۰ و ۱۵۰۰ کیلومتر با سوخت مایع و جامد را دادند.

yun.ir/Vcsh۲f

رزمایش نیروهای مسلح ایران

شروع تمرین نظامی ولایت

بیست و سوم و بیست و چهارم مه ۱۹۹۶: ایران تمرین نظامی ولایت را با حضور ۲۰۰۰۰۰ نیرو و صدها تانک در صحرای کوش نصرت در جنوب تهران انجام داد. فرمانده این رزمایش، ژنرال هادی گلستانه گفت واحدهای موشکی، توپخانه‌ای، مهندسی و ارتباطات در این رزمایش شرکت داشتند. این تمرین همزمان با هشدار ژنرال بنفورد پی (Binford Peay)، فرمانده فرماندهی مرکزی ایالات متحده است که گفته ایران تصمیم دارد برد موشک‌های زمین به زمین (SSM) خود را افزایش دهد تا آنها بتوانند به اهداف خود در اروپا برسند.

"200,000 Troops in Region's Biggest-Ever Manoevers," Jane's Defence Weekly, 5 June 1996, p. 15.

رزمایش مشترک سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیروی هوایی ایران

بیست و یکم سپتامبر ۱۹۹۶: نیروی هوایی ایران و احتمالاً سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۵ تمرین نظامی را با استفاده از پروازهای تاکتیکی و عملیاتی و همچنین تمرینات دفاعی و عملیاتی؛ شامل شلیک موشک‌های زمین به زمین انجام می‌دهند.

"IRGC Deputy Commander on Planned Military Exercise," Voice of the Islamic Republic of Iran First Program Network (Tehran), 21 September 1996; in FBIS Document FTS21, 1996-92100296 September 1996.

رخدادهای موشکی عراق

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌ها در خصوص فعالیت‌های موشکی عراق

مخفی کردن موشک‌های عراقی از دید بازرسان سازمان ملل

کمیسیون ویژه سازمان ملل متحد در عراق (UNSCOM) معتقد است عراق هنوز شش تا شانزده موشک اسکاد (Scud) تقویت‌شده را پنهان کرده که به‌طور بالقوه قادر به حمل کلاهک‌های شیمیایی یا بیولوژیکی هستند. این موشک‌های الحسین (Al Hussein) به همراه ۲۰ کلاهک موشک دوربرد که قبل از سال ۱۹۹۱ به‌طور خاص برای حمل سلاح‌های بیولوژیکی تولید شده‌اند از دید بازرسان کمیسیون دور مانده‌اند.

عراق همچنین به داشتن بمب‌های گرانشی بیولوژیکی و چندین تن گاز عصبی VX معروف است. در سال ۱۹۹۶ کمیسیون به این نتیجه رسید که عراق ۸۰ موشک بومی مانند اسکاد (Scud) تولید کرده است؛ بنابراین، شمارش اولیه کمیسیون از ذخایر موشکی عراق زیر سؤال رفت. تیم‌های بازرسی کمیسیون ویژه که در سال ۱۹۹۶ از عراق بازدید کردند نتوانستند موشک‌های مخفی را پیدا کنند اما کمیسیون همچنان در حال تحقیق و بررسی روش‌های پنهان‌کاری عراق است.

<https://fas.org/nuke/guide/iraq/missile/unscom.html>

نظارت مداوم بر موشک‌های عملیاتی عراق

گروه نظارت بر موشک در مرکز نظارت و تأیید بغداد، از شش بازرس مقیم از پنج ایالت تشکیل شده است. تعداد موارد تحت نظارت و تعداد سایت‌های موشک در منطقه تا حد زیادی ثابت مانده است. این گروه، ۶۳ سایت و ۱۵۹ مورد از تجهیزات دارای برچسب را رصد می‌کند. [از ۱۴۳ مورد در سال ۱۹۹۷]. بیش از ۲۰۰۰ موشک عملیاتی برچسب‌گذاری شده‌اند تا اطمینان حاصل کنند که برای اهداف منع‌شده اصلاح نشده باشند.

<https://fas.org/nuke/guide/iraq/missile/unscom.html>

گزارش آخرین تغییرات موشکی عراق به بازرسان سازمان ملل

عراق پس از پذیرش قطعنامه اوت ۱۹۹۵، در نوامبر ۱۹۹۵ اعلامیه‌ای حاوی مطالبی کامل و نهایی درباره موشک ارائه داد مبنی بر اینکه این سند نسخه نهایی افشای آن است و هیچ‌گونه افزودن یا اصلاح اساسی بر روی موشک‌های ساخته‌شده انجام نمی‌شود. این گزارش شامل بیش از ۲۵۰۰ صفحه همراه با مقدار قابل توجهی از اسناد پشتیبانی است. به نظر نمی‌رسد که اطلاعیه عراق در نوامبر ۱۹۹۵ به FFCD مبنای محکمی برای ایجاد تعادل مادی مشخص و قابل تأیید برای سلاح‌ها و فعالیت‌های ممنوع باشد.

در ۲۷ فوریه هم عراق سندی را تحت عنوان "پیش‌نویس اعلامیه کامل و نهایی برنامه موشک‌های بالستیک ملی عراق" ارائه داد که شامل اطلاعات جدید قابل توجهی است. عراق پیش‌نویس دیگری را در مه ۱۹۹۶ به FFCD ارائه کرد که چند صد صفحه اسناد جدید در دسترس کمیسیون ویژه سازمان ملل متحد در عراق (UNSCOM) قرار گرفت. عراق تصمیم گرفت FFCD رسماً در منطقه موشکی فعالیت کند. این سند که در ژوئیه ۱۹۹۶ ارائه شد فقط شامل تغییرات جزئی در پیش‌نویس مه ۱۹۹۶ بود.

<https://fas.org/nuke/guide/iraq/missile/unscom.html>

نظارت سازمان ملل بر نابودی موشک‌های عملیاتی عراق

کمیسیون ویژه سازمان ملل متحد در عراق (UNSCOM)، در نتیجه اعلامیه‌های اولیه خود در آوریل / مه ۱۹۹۱، در اوایل ژوئیه ۱۹۹۱ بر نابودی ۴۸ موشک عملیاتی اعلام‌شده از سوی عراق، ۱۴ کلاهک متعارف، ۶ لانچر متحرک عملیاتی و سایر تجهیزات و مواد پشتیبانی نظارت کرد. انهدام برخی تجهیزات تولید موشک تا آوریل ۱۹۹۲ انجام شد و انهدام ۳۰ کلاهک شیمیایی موشکی که در ابتدا اعلام شده بود در آوریل ۱۹۹۳ به پایان رسید. همچنین با تلاش‌های بازرسان کمیسیون، تعدادی اسلحه، تجهیزات و اقلام ممنوع اعلام‌نشده که عراق نگهداری می‌کرد کشف شد.

در مارس ۱۹۹۲ هم عراق فاش کرد که بخش عمده‌ای از موشک‌های عملیاتی خود را شامل: (۸۵) موشک عملیاتی، به بیش از ۱۳۰ کلاهک جنگی معمولی و شیمیایی، ۸ پرتابگر متحرک عملیاتی و تجهیزات پشتیبانی نیروی موشکی) از کمیسیون مخفی کرده است. سایر موارد و مواد مجاز که ادعا می‌شد در اواخر ژوئیه ۱۹۹۱ به‌طور یک‌جانبه و مخفیانه از بین رفته است، بدون اینکه کمیسیون طبق قطعنامه ۶۸۷ (۱۹۹۱) اجازه نظارت بر تخریب را داشته باشد. از مارس ۱۹۹۲، کمیسیون توانسته است تعدادی از این سلاح‌ها و اقلام را به‌عنوان منهدم شده تلقی کند.

<https://fas.org/nuke/guide/iraq/missile/unscom.html>

تأکید سازمان ملل بر خروج قطعات موشکی از عراق

به گزارش ایرنا در هفدهم آذر ۱۳۷۵ برابر با هفتم دسامبر ۱۹۹۶: اکیوس، رئیس کمیسیون خلع سلاح عراق، اجازه ندادن بغداد به کارشناسان این کمیسیون برای خروج قطعات موشکی عراق از این کشور را یکی از موانع اصلی تأیید انهدام سلاح‌های کشتار جمعی رژیم صدام اعلام کرد. اکیوس در گفتگوی مطبوعاتی خود تأکید کرد محور مذاکره وی با مقام‌های عراقی موضوع انتقال قطعات موشکی عراق به خارج از این

کشور برای انجام آزمایش خواهد بود که مورد مخالفت بغداد قرار دارد. او افزود ما دلایلی قوی داریم که مذاکرات آینده خود را بر موضوع انتقال قطعات موتور موشک متمرکز کنیم. اکیوس درخواست دولت بغداد مبنی بر مشارکت کارشناسان روسی در تحقیقات مربوط به موشک‌های دوربرد را به دلیل آنکه این موشک‌ها ساخت روسیه هستند مورد استهزا قرار داد و افزود کمیسیون خلع سلاح از کارشناسان زبده تسلیحاتی تمام کشورها از جمله روسیه تشکیل می‌شود.

<https://www.irna.ir/news/۵۸۱۸۷۵۸>

درخواست همکاری دولت عراق با سازمان ملل

به گزارش ایرنا در ۲۹ آذر ۱۳۷۵ برابر با هفتم دسامبر ۱۹۹۶: شورای امنیت با ابراز نگرانی شدید نسبت به عدم همکاری دولت بغداد با کمیسیون خلع سلاح سازمان ملل برای تحقیق بازرسان این کمیسیون درباره قدرت عملیات موشکی عراق، خواستار همکاری بی قید و شرط بغداد در این زمینه شد.

اکیوس، رئیس کمیسیون خلع سلاح عراق، در گزارش خود، هدف از این ماموریت را تداوم ملاقات‌های دو جانبه با مقام‌های بغداد در چارچوب یک بیانیه امضا شده با «طارق عزیز» معاون نخست‌وزیر عراق در مردادماه گذشته، تمرکز خاص مذاکرات بر روی مساله موشک‌های ممنوعه دارای برد بیش از ۱۵۰ کیلومتر و دستیابی به یک توافق درباره انتقال موتورهای موشک و قطعات آن به خارج از عراق برای انجام آزمایش‌ها از سوی کمیسیون خلع سلاح ذکر کرد. اکیوس در پی ارائه گزارش خود به شورای امنیت، احتمال داد که دولت بغداد هنوز تعداد قابل ملاحظه‌ای موشک‌های دوربرد در اختیار داشته باشد. وی در گفتگو با خبرنگاران، همچنین تعداد موتورهایی را که دولت بغداد از خارج خریداری و به عراق وارد کرده نامعلوم خواند. او ضمن زیر سؤال بردن ادعای دولت بغداد مبنی بر منهدم کردن یک‌جانبه تعدادی از موشک‌های دوربرد خود، تاکید کرد هنوز هیچ دلیل و مدرکی برای اثبات این ادعا وجود ندارد. وی حدود دو هفته پیش

هنگام عزیمت به بغداد تعداد موشک‌های دوربرد تحت اختیار عراق را حداقل ۱۶ فروند ذکر کرده و آن را تهدیدی برای کشورهای منطقه خوانده بود.

به موجب قطعنامه ۶۸۷ شورای امنیت که در پی جنک ۱۳۶۹ خلیج فارس به تصویب رسید، شرط اصلی لغو تحریم‌های اعمال‌شده علیه عراق، از بین بردن سلاح‌های شیمیایی و بیولوژیکی و موشک‌های دوربرد است.

<https://www.irna.ir/news/۵۸۲۰۱۲۳>

ابراز نگرانی سازمان ملل از دستیابی عراق به اجزای پیشرفته کنترل موشکی

کمیسیون ویژه سازمان ملل متحد در عراق (UNSCOM) از تحویل تعداد زیادی از تجهیزات پیشرفته کنترل موشکی به عراق در سال ۱۹۹۵ ابراز نگرانی کرد. ارزیابی شد که چنین اجزایی در موشک‌هایی با برد بیش از هزار کیلومتر استفاده می‌شود. کمیسیون، تحقیق در این باره را آغاز کرد و تیم ویژه‌ای (UNSCOM-۱۲۰) را در ژانویه ۱۹۹۶ به عراق فرستاد. دسامبر ۱۹۹۵، دولت عراق علناً دستیابی کشورش به چنین مواردی یا عقد قرارداد در خصوص آنها را انکار کرد ولی مشخص شد که در ژوئیه ۱۹۹۵ برخی از اجزای کنترل و هدایت موشکی به عراق تحویل داده شده‌اند، در حالی که برخی دیگر به همراه تجهیزات آزمایشگاهی در یک محلی در بندر آزاد اردن ذخیره شده و منتظر حمل به عراق هستند. فردی در عراق (مدیر کل یک مرکز بزرگ موشکی) هم که ادعا می‌شود مسئول این دستیابی است، اظهار داشت که او در اوت ۱۹۹۵ همه اجزای هدایت و کنترل را از بین برده است.

<https://fas.org/nuke/guide/iraq/missile/unscom.html>

گزارش سازمان ملل در خصوص موشک‌های عملیاتی عراق

بیستم دسامبر ۱۹۹۶: بازرس ارشد اسلحه سازمان ملل متحد، رولف اکئوس (Rolf Ekeus) گفت، عراق هنوز هم دارای یک نیروی موشکی است.

همچنین به گفته بازرسان سازمان ملل متحد (UNITED NATIONS): عراق هنوز تعداد قابل توجهی موشک عملیاتی دارد که می‌تواند یک نیروی موشکی کامل باشد؛ در حالی که یک احتمال تئوریک وجود داشت که عراق این موشک‌ها را مخفیانه منهدم کرده باشد اما این کار را نکرده است.

<https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/Digitised/Search?ST=۱&AT=filter&K=iraq۲۰٪۲۲٪missile۲۲٪۲۰٪۲۲٪iran۲۲٪&KA=iraq۲۰٪۲۲٪missile۲۲٪۲۰٪۲۲٪iran۲۲٪&DF=&DT=&Display=۰&AO=false&NPT=&L=&CTA=&NID=&CT=&WC=&YR=۱۹۹۶>

تشریح برنامه موشکی عراق

در زمان آغاز جنگ اول خلیج فارس، عراق توانایی موشکی خود را به اثبات رسانده بود. در دهه ۱۹۸۰، عراق در یک درگیری بزرگ با ایران جنگیده و پیروز شده بود که در آن جنگ، موشک‌های عراقی عامل اصلی پیروزی بودند. عراق همچنین به‌طور مخفیانه کلاهک‌های موشکی را با محموله‌های شیمیایی و بیولوژیکی بارگیری کرده بود و حتی سعی داشت موشکی را با کلاهک هسته‌ای پر کند. این مقاله کوتاه، خرید موشک‌های اسکاد (SCUD) عراق از اتحاد جماهیر شوروی، تلاش عراق برای افزایش برد آنها، تلاش عراق برای توسعه موشک‌های سوخت جامد پیشرفته‌تر با کمک آرژانتین و مصر و برنامه عراق تا ادامه فعالیت موشکی پس از جنگ اول خلیج فارس را شرح می‌دهد.

توسعه تاریخی از طریق جنگ اول خلیج فارس

منشاء خارجی:

تلاش‌های موشکی عراق با واردات موشک‌های اسکاد از شوروی در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ به‌طور جدی آغاز شد. پس از جنگ اول خلیج فارس، عراق به بازرسان سازمان ملل اعتراف کرد که از سال ۱۹۷۴ تعداد ۸۱۹ فروند موشک اسکاد از اتحاد جماهیر شوروی خریداری کرده است. اینها اسکاد-بی (SCUD-B) با سوخت مایع و همچنین ۱۱ پرتابگر حمل و نقل سیار (TEL) بودند. اسکاد-بی حداکثر برد ۳۰۰ کیلومتر و محموله تقریباً ۷۷۰ کیلوگرم داشت. کمیسیون ویژه سازمان ملل متحد در عراق (UNSCOM) ابراز خرسندی کرده است که ۸۱۷ موشک از ۸۱۹ موشک واردشده به‌وسیله عراق را به خود اختصاص داده است.

موشک الحسین

در جنگ عراق با ایران در دهه ۱۹۸۰، عراق به سرعت خود را در مضیقه دید. اسکادهای-بی ایران می‌توانستند به بغداد ضربه بزنند اما اسکادهای عراق نتوانستند به تهران برسند چون بسیار دورتر از مرز مشترک آنها قرار داشت. عراق یا نیاز به خرید موشک‌های دوربرد داشت یا نیاز به ساخت آنها در داخل کشور. به گفته بازرسان سازمان ملل، عراق در سال ۱۹۸۷ شروع به مهندسی معکوس اسکادهای-بی کرد (پروژه ۱۴۴). عراق شروع به تولید اصلاحیه‌ای به نام الحسین کرد که می‌توانست ۶۵۰ کیلومتر را طی کند و توان کافی برای رسیدن به تهران را دارد. الحسین ظاهراً دارای سیستم هدایتی مشابه با اسکادهای-بی بود که باعث می‌شد هنگام پرواز با برد طولانی‌تر (شعاع دقت بین ۱,۶ تا ۳,۲ کیلومتر) دقت کمتری داشته باشد. محموله آن که حدود ۵۰۰ کیلوگرم تخمین زده می‌شود کوچکتر از اسکادهای-بی بود. این واقعیت که موشک می‌توانست از یک خودروی هشت چرخ TEL پرتاب شود، به آن امکان تحرک کافی را می‌داد تا از هواپیماهای آمریکایی که قادر به نابودی یک موشک اسکاد عملیاتی در طول جنگ اول خلیج فارس نبودند فرار کند. عراق توانست قطعات موشکی را از تعدادی از کشورهای غربی خریداری کند. بیشتر آنچه

عراق برای گسترش برد اسکادهای خود نیاز داشت از آلمان بود. شرکت Inwako آلمان غربی قطعات و ماشین‌آلات را به ارزش ۳۸ میلیون مارک (DM) [به عراق] فروخت. Thyssen، یکی دیگر از شرکت‌های آلمان غربی، قراردادی را برای تامین ۳۰۵ توربوپمپ که مخصوص نصب در موتورهای موشک اسکاد طراحی شده بود منعقد کرد و حداقل ۳۵ عدد را قبل از مداخله مقامات گمرک آلمان [به عراق] ارسال کرد. عراق همچنین از شرکت‌های اتریشی، برزیلی، انگلیسی و حتی شرکت‌های آمریکایی کمک دریافت کرد. هجده ماه پس از شلیک اولین موشک‌های اسکاد از سوی ایران به بغداد، عراق اعلام کرد موشک جدیدی ساخته است که می‌تواند ۶۱۵ کیلومتر پرواز کند. اعتقاد بر این است که عراق در طول جنگ با ایران در دهه ۱۹۸۰، تعداد ۵۱۶ موشک از نوع اسکاد را به سمت ایران شلیک کرده است. طبق گزارش‌ها، اولین الحسین در ۲۹ فوریه ۱۹۸۸ به تهران شلیک شد. مخرب بودن و تهدید وحشتناک این موشک‌ها ایران را مجبور کرد تا حملات موشکی خود به شهرهای عراق را متوقف کند.

دبلیو ست کاروس (W. Seth Carus)، یکی از کارشناسان برجسته دانشگاه دفاع ملی [آمریکا] درباره مسائل عراق، در دو مقاله مهم در ماه مه و ژوئن ۱۹۹۰، فعالیت‌های موشکی عراقی را گزارش داد که امکان مطالعه طراحی و ساخت موشک را فراهم کرد.

ایرانی‌ها گزارش دادند موشک‌های الحسینی که در ماه مارس و آوریل ۱۹۸۸ به سوی آنها شلیک شدند نسخه‌های اصلاح‌شده‌ای از اسکاد-بی اتحاد جماهیر شوروی بودند. این تغییرات، مقدار پیشرانه را از حدود ۴ تن، به کمی بیش از ۵ تن افزایش داد. این امر، با نصف کردن مخازن اکسیدکننده و سوخت و افزودن بخش‌های اضافی به مخازن موجود حاصل شد. اکسیدکننده‌ها ۸۵ سانتی‌متر و مخازن سوخت ۴۵ سانتی‌متر افزایش یافتند و در نتیجه، اجازه افزودن ۱۰۴۰ کیلوگرم پیشرانه را داد. متخصصان موشکی ایران حدس می‌زنند که بخش‌های اضافی، از مخازن سوخت و اکسیدکننده سایر موشک‌های اسکاد-بی گرفته شده است. در واقع، عراق سه فروند اسکاد-بی را برای تولید دو فروند موشک الحسین کانالیزه و

نابود کرد. محموله الحسین برای جبران افزایش وزن ناشی از سوخت اضافی و بدنه بزرگتر کاهش یافت. به گفته کاروس، مقدار مواد منفجره از ۸۰۰ کیلوگرم به تنها ۱۹۰ کیلوگرم کاهش یافت. افزایش زمان حرکت موشک از سوخت اضافی، همراه با محموله سبک‌تر، افزایش برد را از ۲۸۰ کیلومتر به ۶۰۰ کیلومتر ممکن کرد. عراق پس از موفقیت در اصلاح اسکادهای وارداتی، مصمم شد که الحسین‌های خود را تولید کند.

به گفته ریچارد باتلر، رئیس سابق UNSCOM، عراق توانست قطعات، تجهیزات تولید و ابزار لازم را وارد کند. باتلر به شورای امنیت گفت اوایل سال ۱۹۹۰، عراق برای تولید ۲۰۰ موشک هدف‌گذاری کرد و قصد داشت در نهایت ۱۰۰۰ موشک تولید کند. سال ۱۹۹۵، عراق اعلام کرد چهار آزمایش پروازی از این موشک‌ها را پنج سال پیش با موتورهای بومی تولیدشده (تحت پروژه ۱۷۲۸) انجام داده است. عراق همچنین اعلام کرد تا زمان این آزمایش‌ها یک بدنه کامل موشک، کلاهک و پرتابگر کامل را با موفقیت تولید کرده است. با این حال، عراق قادر به تولید ژيروسکوپ به‌منظور هدایت موشک یا توربوپمپ برای موتورها نبود. عراق قراردادهایی برای خرید ژيروسکوپ داشت و برخی از ژيروسکوپ‌های وارداتی را تا سه ماهه آخر سال ۱۹۹۵ حفظ کرد. با وجود تمام این اعترافات، عراق هنوز ادعا می‌کرد تا ژانویه ۱۹۹۱ موفق به تولید یک موشک عملیاتی نشده است.

انهدام موشک‌های عراقی از نوع اسکاد تحت نظارت UNSCOM

قبل از جنگ اول خلیج فارس، عراق حداقل ۲۵ کلاهک موشکی الحسین را با مواد شیمیایی برای استفاده تهاجمی در حالت حمله غافلگیرانه آماده کرد. به گفته بازرسی سابق سازمان ملل، دیوید کی، این موشک‌ها مجاز به پرتاب در صورت حمله به بغداد با سلاح هسته‌ای هستند. عراق اظهار داشت ۸۰ کلاهک ویژه برای موشک‌های الحسین تولید شده که عبارت است از؛ ۵۰ کلاهک برای سلاح‌های شیمیایی، ۲۵ کلاهک برای سلاح‌های بیولوژیکی و ۵ کلاهک برای آزمایش سلاح‌های شیمیایی، هرچند اعلامیه‌های آن چندین بار تغییر کرده است. UNSCOM همچنین شواهدی مبنی بر وجود احتمالی تعدادی کلاهک

ویژه اضافی به دست آورد. عراق هرگز ۲۵ کلاهک بیولوژیکی یا ۵۰ کلاهک معمولی را در اختیار نداشت.

سایر انواع اسکاد (SCUD) (العباس)

تلاش‌های عراق برای گسترش برد موشک‌های خود، با الحسین متوقف نشد. در آوریل ۱۹۸۸، عراق نسخه ارتقایافته الحسین معروف به العباس (Al-Abbas) را با موفقیت آزمایش کرد. این موشک با حداکثر برد ۹۵۰ کیلومتر طراحی شده بود و بدین ترتیب برد موشک‌های عراقی را به بیشتر مناطق خاورمیانه گسترش داد. گزارش شده است که العباس محموله‌ای بین ۳۰۰ تا ۴۵۰ کیلوگرم دارد و وزارت دفاع آمریکا اعلام کرده است عراقی‌ها با موفقیت کلاهک‌های شیمیایی و بیولوژیکی را روی آن قرار داده‌اند. پنتاگون اعلام کرد این موشک اساساً به‌عنوان وسیله حمله به اهدافی در عربستان سعودی و خلیج فارس طراحی شده است. همچنین گزارش‌هایی مبنی بر ناپایدار بودن موشک العباس در پرواز وجود داشت که می‌توانست تنها ۸۰۰ کیلومتر پرواز کند و فقط در فاصله ۵۰۰ متری دقیق بود. در طول جنگ ایران و عراق یا جنگ اول خلیج فارس از العباس استفاده نشده است. به گفته وزارت دفاع [آمریکا]، این برنامه در مرحله تحقیق و توسعه کنار گذاشته شد.

توسعه و افزایش برد موشک‌های اسکاد

عراق همچنین سعی کرد با توسعه موشک‌ها برد اسکاد‌های خود را افزایش دهد و پرتابگر فضایی العابد (Al Abid) را به‌عنوان یک موشک سه مرحله‌ای در نظر گرفت. مرحله اول شامل پنج فریم هوایی از نوع اسکاد بود و به گفته حسین کمال، رئیس وزارت صنعت و صنعتی سازی نظامی عراق، ۷۰ تن فشار داشت. مرحله دوم یک موشک از نوع اسکاد بود و مرحله سوم یک موشک کوچکتر با منشأ ناشناخته بود.

هفتم دسامبر ۱۹۸۹، عراقی‌ها با اعلام آزمایش پروازی العابد در ۵ دسامبر، جهان را شگفت‌زده کردند و

سازمان‌های اطلاعاتی غربی کاملاً غافلگیر شدند. با این حال، هیچ مدرکی مبنی بر اینکه جداسازی مرحله اول تا کنون انجام شده است یا اینکه موتور مرحله دوم مشتعل شده وجود ندارد. در واقع، به نظر می‌رسد که دو مرحله فوقانی ساختگی بوده‌اند. هدف اصلی، پرتاب آزمایش پره‌های کنترلی روی موتورهای موشک مرحله اول بود. موشک مستقیماً به سمت بالا پرواز کرد و سپس به زمین برگشت. خوشه‌بندی موفق موتورهای موشکی عراق یک دستاورد فنی بود.

توسعه موشک تموز-۱

در دسامبر ۱۹۸۹، عراق به‌طور رسمی توسعه یک موشک بالستیک دوربرد تموز-۱ (Tammuz) را درست پس از آزمایش العابد اعلام کرد. طبق گفته پنتاگون، تموز-۱ قرار بود از یک اسکاد به‌عنوان مرحله اول و مرحله دوم برگرفته از موشک زمین به هوای SA-۲ شوروی تشکیل شود. مقامات عراقی مدعی شدند تموز ۲۰۰۰ کیلومتر برد خواهد داشت اما هیچ آزمایش شناخته‌شده‌ای از تموز انجام نشده است.

فعالیت‌های غیر قانونی موشکی دوربرد عراق همچنین شامل کار بر روی انواع موشک‌های مجاز اسکاد بود. در ژانویه ۱۹۹۶، هنگام بازرسی در محل تأسیسات موشکی، یک تیم بازرسی پرونده‌های رایانه‌ای را با یک برنامه شبیه‌سازی موشک کشف کردند. این پرونده‌ها حاوی مطالبی بود مبنی بر اینکه شبیه‌سازی پرواز موشک سه مرحله‌ای از اوایل ژوئیه ۱۹۹۲ اجرا شده است. موشک شبیه‌سازی شده بر اساس اسکاد-بی (SCUD - B) که ممنوع بود طراحی شده است. عراق این شبیه‌سازی را تلاش یک مهندس ناشناس که برای خودش کار می‌کند توصیف کرد. تیم بازرسی بعداً تشخیص داد که داده‌های ورودی / خروجی و همچنین خود برنامه شبیه‌سازی در سپتامبر ۱۹۹۲ در دیسک‌های فلاپی کپی شده است. آزمایشات قانونی همچنین نشان داد که دیسک‌های به‌دست آمده به‌وسیله این تیم، بخشی از مجموعه بزرگتری از دیسک‌های رایانه‌ای است که تیم بازرسی آنها را پیدا نکرده و عراق هم آنها را ارائه نداده است. دخالت عراقی‌ها در تجزیه و تحلیل این تیم از اطلاعات به‌دست آمده باعث شد بازرسان نتوانند تصویر روشنی از

ماهیت و پیامدهای فعالیت‌های ممنوعه‌ای که کشف کرده بودند ایجاد کنند.

تبدیل موشک زمین به هوای شوروی به موشک زمین به زمین

عراق همچنین سعی کرد یک موشک زمین به هوای شوروی به نام ولگا اس.آ-۲ (Volga/SA۲) را به کاربرد سطح به سطح تبدیل کند که دو موشک فهد طراحی شد، یکی با برد ۳۰۰ کیلومتر و دیگری نزدیک به ۵۰۰ کیلومتر. عراق به بازرسان سازمان ملل اعلام کرد که ۲۱ آزمایش پروازی موشک‌های فهد را قبل از جنگ اول خلیج فارس انجام داده است؛ اگرچه این مورد تأیید نشد. در ژوئیه ۱۹۹۱، کمیسیون ویژه سازمان ملل متحد در عراق (UNSCOM) بر انهدام ۹ فروند از این موشک‌ها که برای پرواز بیش از ۱۵۰ کیلومتر در نظر گرفته شده بودند نظارت داشت. به گفته وزارت دفاع آمریکا، نسخه ۳۰۰ کیلومتری در مرحله تحقیق و توسعه رها شد. به نظر پنتاگون، نسخه ۵۰۰ کیلومتری اگرچه در نمایشگاه تسلیحات بغداد ۱۹۸۹ به نمایش درآمد اما هرگز به مرحله طراحی نرسید و چیزی بیش از یک ماکت برای یک کمپین اطلاعات نادرست نبود.

پروژه بدر (Condor II/BADR۲۰۰۰)

در همان زمان که عراق به دنبال فن‌آوری اسکاد سوخت مایع بود، تلاش می‌کرد تا موشکی قوی‌تر و با سوخت جامد به نام کوندور-۲ (Condor II) توسعه دهد. این پروژه به نام (BADR ۲۰۰۰) در عراق با همکاری مصر و آرژانتین انجام شد. کوندور-۲ دو مرحله‌ای عراقی که مشتق شده از پرشینگ-۲ آمریکا بود برای حمل محموله تقریباً ۳۵۰ کیلوگرمی تا برد ۱۰۰۰ کیلومتر در نظر گرفته شده بود؛ (اگرچه UNSCOM برد آن را بین ۶۲۰ تا ۷۵۰ کیلومتر تخمین زده است).

اولین قراردادی که عراق امضا کرد، برای مرحله اول، سوخت جامد و مرحله دوم با سوخت مایع بود. با این حال، عراق در هر دو مرحله از سوخت جامد حمایت می‌کند. عراق تلاش‌های خود را در کارخانه بلات الشهدا متمرکز کرد. منشأ این پروژه در آرژانتین بود که قبلاً در اوایل دهه ۱۹۸۰ یک موشک تک مرحله‌ای

با سوخت جامد به نام کوندور ساخته بود. برنامه توسعه بیشتر این موشک در آرژانتین و انتقال فن آوری و طراحی آن به مصر و عراق بود. مصر متعهد شد که به تهیه فن آوری بیشتر کمک کند و عراق نیز باید این بودجه را تامین کند. تلاش‌های خرید تعدادی از شرکت‌های تسلیحاتی و هوافضای غربی عمدتاً در آلمان و ایتالیا انجام شد. پشتیبانی فنی به وسیله کنسرسیومی متشکل از شانزده شرکت اروپایی تحت نام Consen مستقر در سوئیس انجام می‌شد.

تلاش برای تولید سوخت جامد موتور موشک (پروژه ۳۹۵)

سال ۱۹۸۵، عراق شروع به ساخت آنچه برای تولید موتورهای موشک سوخت جامد و آزمایش آنها در عراق نیاز داشت کرد. این تلاش به عنوان پروژه ۳۹۵ شناخته شد. طبق گزارش‌های مطبوعاتی، عراق حداقل ۴۰۰ میلیون دلار برای ساخت کارخانه‌های تولیدی هزینه کرد و تا اوایل سال ۱۹۸۹ کارخانه‌ای به منظور تولید مواد شیمیایی مورد نیاز برای موتورهای موشک سوخت جامد، کارخانه‌ای برای تولید قطعات و مونتاژ موشک‌ها و محل آزمایش موشک دریافت کرد. به دلیل اختلافات، همکاری با آرژانتین و مصر در اواخر سال ۱۹۸۸ به پایان رسید و پس از آن، عراق سعی کرد به تنهایی پروژه را با تعامل مستقیم با شرکت‌های تامین‌کننده و با تکیه بر توانایی‌های خود تکمیل کند. عراق توانست مواد و تجهیزات اضافی را در سال‌های ۱۹۸۹ و ۱۹۹۰ خریداری کند. پس از جنگ اول خلیج فارس، عراق به بازرسان سازمان ملل اعلام کرد هرگز امکانات مورد نیاز برای تولید یا ادغام موشک را تکمیل نکرده و قادر به ساخت موشک کامل نیست. عراق همچنین دریافت هرگونه موشک عملیاتی از خارج را تکذیب کرد که کمیسیون توانست این ادعاها را تأیید کند. عراق همچنین تلاش کرد فن آوری سوخت جامد را از آلمان و ایتالیا از طریق مصر برای موشکی با برد ۱۲۰ کیلومتر به نام اف.کا-۱۲۰ (FK۱۲۰) یا (Sakr۲۰۰) وارد کند؛ اگرچه مصر قرارداد را لغو کرد؛ زیرا تامین‌کنندگان توانایی تولید را نداشتند اما ممکن است مصر به اندازه کافی آموخته باشد که اطلاعات طراحی را به عراق منتقل کند. بازرسان سازمان ملل ساختمان‌هایی را کشف کردند که عراق

ادعا می‌کرد برای این پروژه ساخته شده بود اما هیچ تجهیزاتی قبل از بمباران ساختمان‌ها در سال ۱۹۹۱ نصب نشده بود.

پروژه بابل (سوپر تفنگ)

عراق همچنین به دنبال ابزار دیگری برای گسترش دامنه نظامی خود بود. برنامه سوپرگان (Supergun) تلاشی برای تولید سلاح‌های توپخانه دوربرد ۳۵۰ میلی‌متری و ۱۰۰۰ میلی‌متری به‌عنوان جایگزینی برای موشک‌ها بود. بازرسان سازمان ملل یک اسلحه نیمه مونتاژ شده را در جبل حمیرین ((Jabal Hamryn Hamrain)) در شمال بغداد پیدا و منهدم کردند. این اسلحه یک نمونه اولیه برای یک تفنگ بزرگتر و دوربردتر بود که قادر به شلیک گلوله‌های ۱۰۰۰ میلی‌متری/۴۰ اینچی ۶۰۰ مایلی یا بیشتر بود. بخش‌هایی از تفنگ ۱۰۰۰ میلی‌متری در اسکندریه پیدا شد. پس از تکمیل، سوپرگان می‌توانست سلاح‌های شیمیایی، بیولوژیکی و احتمالاً هسته‌ای را حمل کند. این پروژه که به عملیات بابل معروف است با نهایت محرمانه انجام شد. در ابتدا قرار بود اسلحه در دهانه‌ای با سقف جمع‌شونده قرار گیرد. سوپرگان به‌وسیله جرال د بول (یک فرانسوی کانادایی) که شرکت تحقیقات فضایی در بروکسل بلژیک واقع شده بود طراحی و ساخته شد. بول در سطح بین‌المللی به‌عنوان متخصص در فن‌آوری بالستیک شناخته شد و قبل از فروش طرح خود به عراق با چندین کشور کار کرده بود. در یک مرحله، بول ۲۰ نفر را استخدام کرد که فقط روی سوپرگان کار می‌کردند. شرکت بولز قرارداد قطعات اسلحه را با شرکت‌های بریتانیایی منعقد کرد. دخالت بول در پروژه سوپرگان در نهایت منجر به ترور وی در خارج از آپارتمان‌ش در بروکسل در ۲۲ مارس ۱۹۹۰ شد که گفته می‌شود به‌دست موساد اسرائیل انجام شد. اندکی پس از مرگ او، هشت لوله فولادی ساخت انگلیس که احتمالاً بخشی از لوله تفنگ بود به‌وسیله گمرک بریتانیا در راه عراق توقیف شد. سایر اجزای سوپر تفنگ نیز خیلی زود در سراسر اروپا کشف شد؛ از جمله بلوک شکست در ایتالیا و مکانیسم‌های پس زدن در آلمان غربی و سوئیس.

توسعه موشکی پس از جنگ خلیج فارس

ورود بازرسان تسلیحاتی سازمان ملل پس از جنگ اول خلیج فارس برنامه‌های موشکی دوربرد عراق را کوتاه کرد. بر اساس قطعنامه ۶۸۷ سازمان ملل، عراق از در اختیار داشتن یا توسعه هرگونه موشک با برد بیش از ۱۵۰ کیلومتر منع شده بود. عراق با سرمایه‌گذاری منابع خود در تلاش برای ساخت موشک در محدوده مجاز پاسخ داد. به گفته یکی از بازرسان سابق کمیسیون ویژه، کارکنان کلیدی عراقی که قبل از جنگ اول خلیج فارس روی توسعه موشک کار می‌کردند، به هدایت توسعه پروژه‌های موشکی مجاز عراق در طول جنگ دوم خلیج فارس ادامه دادند. به گفته وزارت دفاع ایالات متحده، بسیاری از فن‌آوری‌های تولید مجاز با تولید اسکاد (SCUD) سازگار بودند. این فن‌آوری‌ها به وضوح برای پشتیبانی از سیستم‌های بعدی با برد طولانی‌تر در نظر گرفته شده‌اند.

موشک‌های کوتاه برد

پس از جنگ اول خلیج فارس، عراق به توسعه فن‌آوری سوخت مایع و سوخت جامد برای موشک‌های کوتاه‌برد ادامه داد و سوخت مایع موشکی به نام الصمود تولید کرد که از موتور موشک زمین به هوای SA-۲ یا ولگای (Volga) شوروی استفاده می‌کرد. طبق گزارش کمیسیون نظارت، راستی‌آزمایی و بازرسی سازمان ملل متحد (UNMOVIC)، جانشین او که در سال ۱۹۹۹ ایجاد شد، الصمود پتانسیل ذاتی برای فراتر رفتن از محدودیت برد ۱۵۰ کیلومتری اعمال‌شده بر اساس قطعنامه ۶۸۷ شورای امنیت سازمان ملل را دارد. [سازمان سیای آمریکا] سیا تخمین می‌زند که الصمود طبق طراحی، برد عملیاتی بالقوه حدود ۱۸۰ کیلومتر داشت. اولین پرواز آزمایشی الصمود در عراق سال ۱۹۹۷ تحت نظارت کمیسیون انجام شد و در سال ۱۹۹۸ ادامه پیدا کرد. زمانی که بازرسان سازمان ملل عراق را در دسامبر ۱۹۹۸ ترک کردند، الصمود تا حدی موفقیت و شکست زیادی را تجربه کرده بود که باعث شد بازرسان تخمین بزنند هنوز حدود ۳ سال با طراحی محصول فاصله دارد. در ژوئن ۲۰۰۰ هم گزارش شد که الصمود برای هشتمین بار مورد

آزمایش قرار گرفته است.

تولید موشک ابابیل

تلاش عراق برای سوخت جامد، به سمت موشکی به نام ابابیل-۱۰۰ (Ababil-۱۰۰) هدایت شد که برای برد ۱۳۰ تا ۱۴۰ کیلومتر طراحی شده بود. به گفته یکی از بازرسان سابق سازمان ملل، ابابیل شبیه بدر ۲۰۰۰ جدید (BADR ۲۰۰۰ Junior) است. همچنین به نظر نمی‌رسد که ابابیل آزمایش پروازی انجام داده باشد.

موشک‌های دوربرد

قبل از جنگ دوم خلیج فارس، بعید به نظر می‌رسید که عراق تلاش خود را برای موشک‌های دوربرد رها کرده باشد. بنا بر گزارش‌ها، عراق مطالعات طراحی کامپیوتری برای موشک‌های با برد ممنوع (شامل موشک‌های IRBM و ICBM) انجام داده و سعی کرده بود قطعات این موشک‌ها را خریداری کند از جمله خرید ۱۲۰ ژيروسکوپ و شتاب‌سنج برای موشک‌های دوربرد در سال ۱۹۹۵ از یک شرکت روسی.

تلاش برای تولید موشک جی-۱

به گفته بازرسان سازمان ملل، شواهد موجود حاکی از آن است که در اوت ۱۹۹۱، عراق پروژه محرمانه‌ای را برای ساخت موشک زمین به زمین به نام جی-۱ (J-۱) آغاز کرد و این کار را بدون اطلاع کمیسیون طبق قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد انجام داد. J-۱ با سوخت مایع مبتنی بر موشک زمین به هوای ولگا (Volga/SA۲) با تغییرات خاصی در موتور و سیستم هدایت و کنترل بود. هیچ جنبه‌ای از برنامه J-۱ (طراحی، ساخت، آزمایش و پرواز) تا اواخر سال ۱۹۹۵ در کمیسیون ویژه سازمان ملل در عراق پذیرفته نشد (دو سال پس از ادعای عراق مبنی بر توقف پروژه). بر اساس اعلامیه‌های عراق، نمونه‌های اولیه موشک J-۱ ساخته و شش آزمایش پروازی از ژانویه تا آوریل ۱۹۹۳ انجام شد. عراق ادعا کرد (J-۱) هرگز برای رسیدن به بردهای ممنوعه در نظر گرفته نشده است و اظهار داشت طولانی‌ترین برد به دست آمده در

طول این مدت، آزمایشات سال ۱۹۹۳ با ۱۳۴ کیلومتر بود. بازرسان کمیسیون ویژه سازمان ملل معتقد بودند که این سیستم قادر است به محدوده‌های ممنوع برسد. عراق مدعی شد که این پروژه را در می ۱۹۹۳ متوقف کرده است. عراق کار (J-1) را با گفتن به کمیسیون که کار بر روی موشک مجاز ابابیل-۱۰۰ که عراق اعلام کرده بود انجام می‌شود پنهان کرد. با این واقعیت که (J-1) و ابابیل-۱۰۰ دارای برخی مشخصات مشترک بودند. عراق بعداً اعتراف کرد که قصد داشته پروژه مخفی (J-1) را در فعالیت‌های علنی در سایت‌های موشکی اعلام‌شده پنهان کند.

دومین موشک دوربرد مبتنی بر موشک ولگا، موضوع جلسه بین سپهبد حسین کمیل عراقی و مهندسان ارشد موشکی عراقی در ماه مه ۱۹۹۳ بود. یادداشت‌هایی که در این نشست برداشته شده بود و بعداً به وسیله بازرسان سازمان ملل پیدا شد، نشان داد که موضوعات مورد بحث عبارت بودند از؛ پمپ توربو برای تغذیه چهار محفظه احتراق موتور موشک Volga/SA۲ و طراحی موتوری برای موشک بزرگتر. کمیسیون به این نتیجه رسید که یک موشک تک مرحله‌ای با چهار موتور از این نوع، برد بیش از حد مجاز ۱۵۰ کیلومتر خواهد داشت. عراق اعتراف کرد کار بر روی پمپ توربو را در ابتدای سال ۱۹۹۵ آغاز کرده است. عراق تلاش کرد از خارج از کشور کمک بگیرد اما ادعا کرد که این تلاش هیچ نتیجه ملموسی نداشت.

طراحی پرتابگر فضایی

در پایان سال ۱۹۹۴ نیز دولت عراق دستور طراحی یک پرتابگر فضایی چند مرحله‌ای را داد که قادر بود یک ماهواره کوچک را در مدار پایین قرار دهد. چنین سیستم موشکی قادر به حمل محموله‌های تسلیحاتی بسیار فزاینده از برد مجاز خواهد بود. بر اساس اعلامیه‌های عراق، تأسیسات موشکی این کشور مطالعه امکان‌سنجی را آغاز کردند. چندین طرح بر اساس Volga/SA۲ شبیه‌سازی شد. گزارش این مطالعه در فوریه ۱۹۹۵ تهیه شد و به این نتیجه رسید که این ایده با توجه به توانایی‌های موجود در عراق قابل اجرا نیست. عراق مدعی شد که این پروژه مدت کوتاهی پس از آن متوقف شد. این پروژه در آگوست

۱۹۹۵ به کمیسیون ویژه سازمان ملل متحد اعلام شد. شبیه‌سازی مسیر سیستم، چند صورتجلسه از جلسات و بخشی از گزارش نهایی از سوی عراق به‌عنوان شواهد پشتیبانی ارائه شد. مهندس ارشد پروژه اعتراف کرد که می‌دانست تکنیک‌های خوشه‌بندی و جداسازی مرحله‌ها بر اساس قطعنامه ۷۱۵ (۱۹۹۱) سازمان ملل ممنوع است.

دکتر دلبیو. ست کاروس (*W. Seth Carus*) از مرکز تحقیقات ضد تکثیر در دانشگاه دفاع ملی آمریکا و یکی از برجسته‌ترین کارشناسان این کشور در زمینه اشاعه موشکی که قبلاً در موسسه واشنگتن برای سیاست خاور نزدیک کار می‌کرد.

لیست موشک‌های عراق

Status وضعیت	Propulsion نیروی محرکه (سوخت)	Diameter قطر	Payload (kg) ظرفیت ترابری (کیلوگرم)	Maximum Range (km) حداکثر برد (کیلومتر)	نوع موشک
قبل از جنگ خلیج					
به‌طور گسترده استفاده می‌شود؛ ۲ کلاهک معمولی و ۲۵ کلاهک بیولوژیکی و ۵۰ کلاهک متعارف	مایع	تقریباً ۹. متر	۷۷۰	۳۰۰	Scud-B اسکاد-بی
به‌طور گسترده استفاده می‌شود؛ ۲ مورد در عراق شناسایی نشده است، همچنین ۲۵ کلاهک بیولوژیکی و ۵۰ کلاهک متعارف	مایع	تقریباً ۹. متر	۵۰۰ up to	۶۵۰	Al Hussein الحسین
رهاشده در مرحله تحقیق و توسعه	مایع	تقریباً ۹. متر	۴۵۰ - ۳۰۰	(طراحی شده برای رسیدن به ۹۵۰ کیلومتر)	Al Abbas العباس

Status وضعیت	Propulsion نیروی محرکه (سوخت)	Diameter قطر	Payload -kg ظرفیت ترابری (کیلوگرم)	Maximum (Range (km حداکثر برد (کیلومتر)	نوع موشک
قبل از جنگ خلیج					
Used extensively; 2 unaccounted for in Iraq, as well as 25 biological and 50 conventional warheads به‌طور گسترده استفاده می‌شود؛ ۲ کلاهک معمولی و ۲۵ کلاهک بیولوژیکی و ۵۰ کلاهک متعارف	مایع	تقریباً ۹ متر	تقریباً ۷۷۰	کیلومتر ۳۰۰	Scud-B اسکاد-بی

Status وضعیت	Propulsion نیروی محرکه (سوخت)	Diameter قطر	Payload -kg ظرفیت ترابری (کیلوگرم)	Maximum (Range (km حداکثر برد (کیلومتر)	نوع موشک
No complete missiles ever manufactured or procured هیچ موشک کاملی تا کنون ساخته یا خریداری نشده است	Original version intended to have solid first stage, liquid second; second version intended to have both stages solid نسخه اصلی در نظر گرفته شده برای اولین مرحله جامد، مرحله دوم مایع - نسخه دوم در نظر گرفته شده برای داشتن هر دو مرحله جامد	۰٫۸m	۳۵۰	تقریبا ۱۰۰۰	Condor II / ۲۰۰۰BADR- کاندور / بدر-۲۰۰۰

Status وضعیت	Propulsion نیروی محرکه (سوخت)	Diameter قطر	Payload -kg ظرفیت ترابری (کیلوگرم)	Maximum (Range (km حداکثر برد (کیلومتر)	نوع موشک
Tested 12/5/89; stage failed to separate تست شده ۸۹/۵/۱۲؛ مرحله جدا نشد	Liquid مایع	5 boosters of .9m each in 1st stage; a single .9m 2nd stage ۵ بوستر هر ۰,۹ متر در مرحله اول. یک تک ۹۰ متر مرحله دوم	Unknown ناشناخته	(Space Launch Vehicle) (وسایل نقلیه پرتاب فضایی)	Al Abid العابد
Abandoned in design stage, no evidence anything more than a "paper missile" رهاشده در مرحله طراحی، هیچ مدرکی بیش از یک موشک، کاغذی وجود ندارد.	Liquid مایع	Unknown ناشناخته	200 (claimed by Iraq) ۲۰۰ (ادعا شده از سوی عراق)	2,000 (claimed by Iraq) ۲۰۰۰ (با ادعای عراق)	Tammuz I تموز-۱

بعد از جنگ خلیج

Status وضعیت	Propulsion نیروی محرکه (سوخت)	Diameter قطر	Payload -kg ظرفیت ترابری (کیلوگرم)	Maximum (Range (km حداکثر برد (کیلومتر)	نوع موشک
Flight tested, most recently June 2000 پرواز آزمایش شده، آخرین بار در ژوئن ۲۰۰۰	Liquid مایع	Roughly تقریبا ۵۰۰ م م	(estimated) ۳۰۰ تخمین زده شده	۱۸۰ - ۱۵۰	Al Samoud السمود
Apparently not yet flight tested ظاهرا هنوز پرواز آزمایش نشده است	Solid جامد	400mm to 600mm ۴۰۰ تا ۶۰۰ م م	300 (estimated) ۳۰۰ (تخمین زده)	130 - 140	Al Ababil الابابیل

Status وضعیت	Payload ظرفیت ترابری	lerrab) rebilaC (retemaid کالیبر (قطر بشکه)	(Range (km برد (کیلومتر) کالیبر (قطر بشکه) وضعیت بار	نام
350mm prototype tested before destruction under UNSCOM supervision نمونه اولیه ۳۵۰ میلی متری قبل از تخریب تحت نظارت UNSCOM آزمایش شد	Rocket-assisted projectiles پرتابه‌های به کمک راکت	1000mm (350mm prototype built) ۱۰۰ م م (ساخت نمونه اولیه ۳۵۰ میلی متری)	(estimated) ۹۶۰ تخمین زده ۹۶۰	Supergun سوپر تفنگ

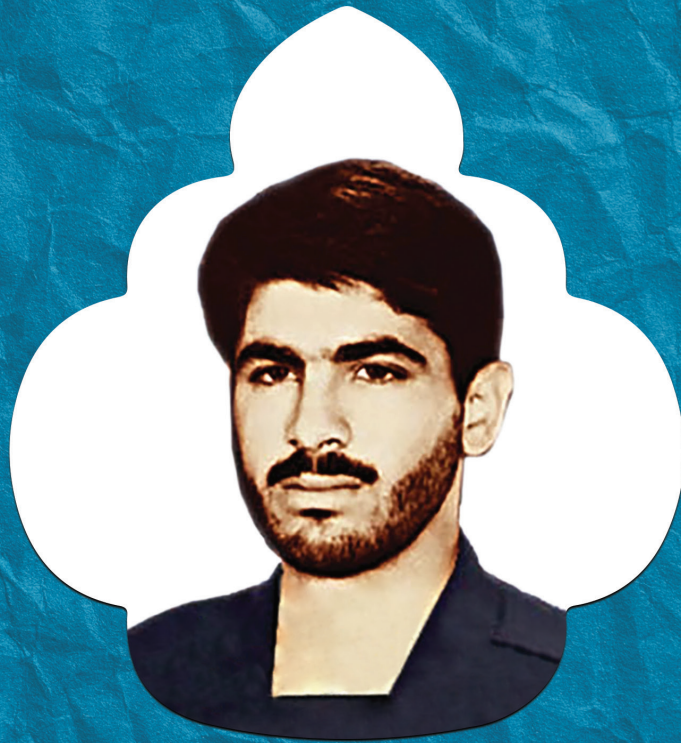
Status وضعیت	Propulsion نیروی محرکه (سوخت)	Diameter قطر	Payload -kg ظرفیت ترابری (کیلوگرم)	Maximum (Range (km حداکثر برد (کیلومتر)	نوع موشک
<p>Flight tested early 1993; Iraq claims development ended in May 1993</p> <p>پرواز در اوایل ۱۹۹۳ آزمایش شد. عراق ادعا می‌کند توسعه در ماه می ۱۹۹۳ به پایان رسید</p>	Liquid مایع	Unknown ناشناخته	Unknown ناشناخته	<p>Inspectors believe over 150, Iraq claimed only 134 reached in tests</p> <p>بازرسان بر این باورند که بیش از ۱۵۰ مورد، عراق ادعا کرد تنها ۱۳۴ مورد در آزمایشات به‌دست آمده است</p>	J-1 جی-۱

<https://www.wisconsinproject.org/iraqs-missile-program-profile>

A decorative white frame with a central horizontal bar and vertical extensions, resembling a stylized 'K' or a calligraphic element. The frame is centered on a blue crumpled paper background. The text 'سال ۱۳۷۶' is written in the center of the horizontal bar. The frame is flanked by two white triangles pointing towards each other, one above and one below the central bar.

سال ۱۳۷۶

شهید سعید سعیدی امین

شما خدا را شکر کنید که من، سرباز امام زمان (عج) هستم و فردی بی تفاوت نیستم که جوانی ام را به بیهودگی و پوچی بگذرانم. اینها حرفهای همیشگی شهید سعید سعیدی امین است که به خانواده اش می گفت. همانی که هر موقع مناسبی را گیر می آورد، در بین اعضای خانواده و فامیل مینشست و از خاطرات و افکار نوین حضرت امام (ره) صحبت می کرد.

سامانه موشکی عاود
حداکثر برد: ۱۷۰۰ کیلومتر
سال تولید: ۱۳۹۴

فهرست سال ۱۳۷۶

- ۱۳۹.....همکاری موشکی ایران و روسیه.
- ۱۵۴.....همکاری موشکی ایران و چین.
- ۱۵۷.....همکاری موشکی ایران و کره شمالی.
- ۱۶۱.....همکاری موشکی مشترک ایران با روسیه، چین و کره شمالی.
- ۱۶۳.....همکاری موشکی ایران و لیبی.
- اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های خارجی در خصوص فعالیت‌های موشکی
ایران.....۱۶۴
- اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های
موشکی ایران.....۱۷۵
- برگزاری رزمایش‌ها.....۱۷۷
- رخدادهای موشکی عراق.....۱۸۱

همکاری موشکی ایران و روسیه

اظهارات مقامات اسرائیلی در خصوص کمک روسیه به فعالیت‌های موشکی ایران

آوریل ۱۹۹۷: روسیه کمک‌های گسترده خود را به پروژه موشکی ایران ادامه می‌دهد. مقامات اسرائیلی می‌گویند تهران در حال تولید موشکی با برد تا ۱۵۰۰ کیلومتر است که می‌تواند به هر نقطه از اسرائیل اصابت کند.

سرلشکر "ایتان بن الياهو" (Eitan Ben Eliahu) فرمانده نیروی هوایی اسرائیل در یک سخنرانی در رامات گان تل‌آویو (Ramat Gan, Tel Aviv) اعلام کرد در اوایل آوریل، ایرانی‌ها با کمک روس‌ها آزمایش‌هایی را برای ساخت موشکی با برد ۹۵۰ مایل یا ۱۵۰۰ کیلومتر انجام داده‌اند که این می‌تواند ایران را با استفاده از موشک‌های بالستیک به اسرائیل برساند. بنابراین، ایران می‌تواند اسرائیل را مورد اصابت قرار دهد؛ البته تاکنون فقط آزمایش‌های زمینی انجام شده است. وی همچنین گفت ایران از کمک کارشناسان روسی برخوردار بوده است. مقامات اسرائیلی اضافه کردند که این موشک قادر به حمل کلاهک غیر متعارف از جمله هسته‌ای است و تهران قصد دارد آن را ظرف سه سال تولید کند. به گفته این مقامات، پس از اینکه کره شمالی ظاهراً نتوانست موشک نودونگ-۱ (Nodong-1) را تولید کند، از روسیه برای کمک به تولید موشک بالستیک خود دعوت کرد. گویا نودونگ-۱ با برد ۱۳۰۰ کیلومتر یک بار شلیک شده اما هرگز به مرحله عملیاتی نرسیده است.

همچنین به گفته افریم کم (Efraim Kam)، معاون مرکز تحقیقات استراتژیک جافی دانشگاه تل‌آویو،

ایران سعی کرد نودونگ-۱ را به دست آورد اما هرگز وارد این کشور نشد. شاید به دلیل مشکلات مالی در کره شمالی بود و یا شاید مشکلات سیاسی با آمریکایی‌ها وجود داشت. اکنون روسیه به عنوان تأمین کننده شماره یک ایران باقی مانده است.

موشه آرنس (Moshe Arens) وزیر دفاع اسرائیل هم اظهار داشت ایران موتور موشکی را آزمایش کرده است که برای یک موشک با برد ۱۵۰۰ کیلومتر طراحی شده است. چنین موشکی به دو مرحله نیاز دارد و در هر مرحله یک موتور وجود دارد. با آزمایش زمینی یک موتور می‌توان برد موشک دو مرحله‌ای را تخمین زد. طولانی‌ترین برد شناخته شده تاکنون در زرادخانه‌های ایران، برد ۵۰۰ کیلومتری موشک اسکاد-سی (Scud-C) است.

-Christopher Walker, "Iran 'Developing Long-Range Missile,'" Times (London), ۱۵ April ۱۹۹۷, p. ۱۳; in "Air Force Commander Claims Iran Tested Missile Components," FBIS Document FTS۱۵, ۱۹۹۷-۰۴۱۵۰۰۰۱۷۹ April ۱۹۹۷; Eric Arnett, "Iran Made Rocket Motor Test, Says Israeli General," Jane's Defence Weekly, ۲۳ April ۱۹۹۷, p. ۴.

-Eric Arnett, "Iran Made Rocket Motor Test, Says Israeli General," Jane's Defence Weekly, ۲۳ April ۱۹۹۷, p. ۴.

-Steve Rodan, "Iran Long-Range Missile Slated for ۲۰۰۰," Jerusalem Post, ۱۵ April ۱۹۹۷, p. ۲, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

پشتیبانی آمریکا از اظهارات مقامات اسرائیل درباره کمک روسیه به فعالیت موشکی ایران

می و ژوئیه ۱۹۹۷: اطلاعات آمریکا از ادعاهای اطلاعاتی اسرائیل مبنی بر اینکه ایران اطلاعات دقیقی درباره تولید موشک آر ۱۲ (R-۱۲) (SS-۴ Sandel) با برد ۲۰۰۰ کیلومتر که توانایی حمل کلاهک هسته‌ای یک متری (۱mt) را دارد پشتیبانی می‌کند.

منابع اطلاعاتی آمریکا همچنین اظهار داشتند ایران دستورالعمل‌ها و آموزش‌های مفصل و دقیقی درباره نحوه ساخت این موشک با اجزای سیستم تمام شده دریافت کرده است. طبق اعلام مرکز سیاست‌های منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای، اس. اس-۴ می‌تواند یک کلاهک ۴۴۰۰ پوندی حمل کند اما این بسیار

اشتباه و نادرست است که فقط برای حمل کلاهک‌های هسته‌ای یا بیولوژیکی مفید است.

-Stuart D. Goldman, Kenneth Katzman, Robert D. Shuey, and Carl E. Behrens, "Russian Missile Technology and Nuclear Reactor Transfers to Iran," in CRS Report for Congress (Washington, DC: ۲۹ July ۱۹۹۸), p. ۳.

-"U.S. Confirms Russia Warned Over Arms Sales," Executive News Service, ۱۲ February ۱۹۹۷, via Reuters; Denis Zadornov, "Washington Is Again Begrudging Moscow's Dealings With Tehran—Moscow Thinks That It Has Given No Grounds for This," Kommersant-Daily (Moscow), ۱۴ February ۱۹۹۷; in "Smuggling of SS-۴ Missile Know-How Viewed As Possible," FBIS Document FTS۲۹, ۱۹۹۷.۰۵۲۹۰۰۱۱۷۱ May ۱۹۹۷; "Reckless Russian Rocket Exports," Nonproliferation Policy Education Center, in www.fas.org.

همکاری موشکی شرکت‌های روسی با ایران

بسیست و دوم می ۱۹۹۷: سال ۱۹۹۶ - ۱۹۹۷ سه شرکت روسی با سازمان صنایع دفاعی ایران (DIO) قرارداد نظامی امضا کردند. گروه صنعتی شهید همت سازمان صنایع دفاعی ایران (SHIG) مبلغی در حدود ۱۵۰,۰۰۰ دلار با انستیتوی آبروهیدرودینامیک مرکزی روسیه منعقد کرد. این برنامه‌ها شامل ساخت یک تونل باد برای طراحی موشک، تولید موشک‌های مدل و نوشتن نرم‌افزارهای رایانه‌ای مرتبط است.

Bill Gertz, "Russia Disregards Pledge to Curb Iran Missile Output," Washington Times, ۲۲ May ۱۹۹۷, p. A۳.

انتقاد آمریکا از همکاری موشکی روسیه و ایران

سوم ژوئیه ۱۹۹۷: در گزارشی آمده است؛ دولت کلینتون از همکاری آشکار مسکو با ایران در پروژه‌های مختلف موشک بالستیک از مقامات ارشد روسیه شکایت کرده است. یک مقام آمریکایی اظهار داشت، کارشناسان موشکی ایران و روسیه یک سری جلسات را برگزار کرده‌اند و این شبیه ایجاد می‌شود که ایران، هم اطلاعات و هم دانش فنی کسب می‌کند.

R. Jeffrey Smith, "Administration Concerned About Russia's Nuclear Cooperation with Iran," Washington Post, ۳ July ۱۹۹۷.

تکذیب همکاری موشکی روسیه و ایران

بیست‌ونهم و سی‌ام ژوئیه ۱۹۹۷ مطابق با هشتم مرداد ماه ۱۳۷۶: والری نستروشکین (Valery Nesterushkin)، سخنگوی وزارت امور خارجه روسیه، با تاکید بر اهمیت روابط تهران و مسکو، ضمن رد ادعای هرگونه انتقال فن‌آوری‌های موشکی به ایران گفت، روسیه هرگز تجهیزات مربوط به موشک‌های پیشرفته و بالستیک به ایران نداده و در زمینه موشکی با ایران همکاری نمی‌کند بلکه همکاری دو کشور در زمینه‌های اتمی با رعایت کامل ضوابط بین‌المللی انرژی اتمی انجام می‌شود.

–“Russia Does Not Cooperate With Iran in Missile-Building, Says Russian Foreign Ministry Spokesman,” RIA Novosti, ۲۹ July ۱۹۹۷.

-<https://tnu.ir/s/V1j.Z>

اخراج دیپلمات ایرانی از روسیه به اتهام تلاش برای دستیابی به فن‌آوری موشکی

بیست‌ونهم ژوئیه – ۲۸ اکتبر ۱۹۹۷: روسیه یک دیپلمات ایرانی را به اتهام تلاش برای خرید نقشه‌های موتور موشکی اخراج کرد. ظاهراً این دیپلمات نفر اصلی ایران در زمینه دستیابی به فن‌آوری موشکی و سایر فن‌آوری‌های سلاح‌های کشتار جمعی از روسیه است.

Stuart D. Goldman, Kenneth Katzman, Robert D. Shuey, and Carl E. Behrens, “Russian Missile Technology and Nuclear Reactor Transfers to Iran,” in CRS Report for Congress (Washington, DC: ۲۹ July ۱۹۹۸), p. ۹.

درخواست آمریکا از روسیه برای توقف همکاری موشکی با ایران

بیست‌ودوم آگوست ۱۹۹۷: دولت کلینتون از روسیه خواسته است تا همکاری‌های روسیه با ایران در زمینه تولید موشک‌های بالستیک که ممکن است به اسرائیل برسد را متوقف کند. برخی از این نهادها در دوران اتحاد جماهیر شوروی شرکت‌های صنعتی-نظامی دولتی بوده‌اند.

Steven Erlanger, New York Times, ۲۲ August ۱۹۹۷, p. ۱; in Nonproliferation Review, Winter ۱۹۹۸, Vol. ۵, No. ۲, James Martin Center for Nonproliferation Studies, p. ۱۴۲.

خودداری روسیه از کمک به ساخت موشک در ایران

آوریل - ژوئیه ۱۹۹۷: با وجود خرید موشک از چین و اوکراین از سوی ایران، روسیه به این کشور در نوسازی موشک بالستیک اس. اس-۴ (SS-۴) ساخت شوروی کمک نخواهد کرد؛ اگرچه مذاکرات در این زمینه انجام شده است.

"If There's a War Tomorrow," *Moskovskiy Novosti (Moscow)*, ۲۰-۱۳ April ۱۹۹۷, No. ۱۵, p. ۱۹; in "Russia's Supplies of Armaments to Iran," *FBIS Document FTS1۷, ۱۹۹۷-۰۷۱۷۰-۰۱۱۶۳ July ۱۹۹۷*.

نگرانی دولت آمریکا از کمک شرکت‌های روسی به فعالیت‌های موشکی ایران

دهم سپتامبر ۱۹۹۷: گزارشات شرکت‌های روسی که به ایران در ساخت موشک‌های بالستیک کمک می‌کنند دولت ایالات متحده را نگران کرده است. جیمز فولی (James Foley)، سخنگوی وزارت امور خارجه آمریکا، اظهار داشت این نگرانی‌ها به دولت روسیه منتقل شده است.

مسکو به دولت ایالات متحده اطمینان داده که به توافق‌های منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای مبنی بر محدود کردن انتقال فن‌آوری موشک‌های بالستیک پایبند است. به گفته فولی، دولت ایالات متحده هنوز از اختلاف بین این تضمین‌ها و گزارش‌های شرکت‌های روسی مبنی بر همکاری با ایران ناراحت است.

"Russian Groups 'Helping Iran With Missiles'," *Financial Times (London)*, ۱۱ September ۱۹۹۷, p. ۲, in *Lexis-Nexis*, www.lexis-nexis.com.

ادعای منابع اسرائیلی در خصوص همکاری موشکی روسیه و ایران

سپتامبر ۱۹۹۷: منابع اسرائیلی فاش کردند که شرکت‌های خصوصی و دولتی روسی؛ ژیروسکوپ، قطعات الکترونیکی، تونل باد، سیستم هدایت و پیش‌ران و سایر اجزای سازنده در طراحی و تولید موشک را برای ایران تأمین کرده‌اند اما یلتسین (Yeltsin) رئیس‌جمهور روسیه این ادعاها را رد کرد.

گزارش شده است که مرکز علمی و تولیدی روسیه اینور (Inor)، قراردادی را برای فروش کارخانه‌ای به ایران به منظور ساخت چهار آلیاژ فلز ویژه برای استفاده در تولید موشک‌های دوربرد منعقد کرده است. اینور (Inor) با فروش ۶۲۰ کیلوگرم آلیاژ اچ.کا.ام.تی-۲۱ (HKMT۲۱) موافقت کرده که در موشک‌های کره شمالی نیز استفاده می‌شود. ایران قبلاً ۲۴۰ کیلوگرم از این آلیاژ را خریداری کرده بود و اینور نیز قبلاً فولاد ماریجینگ (maraging) یا سنگفرشی را برای جعبه‌های موشک، مواد کامپوزیت گرافیت، تنگستن، تجهیزات لیزری و آینه‌های مخصوص برای آزمایش موشک‌ها به گروه صنعتی شهید همت ایران فروخته بود.

Anthony H. Cordesman, *Iran and Nuclear Weapons* (Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, ۷ February ۲۰۰۰), p. ۴۱.

توقف همکاری روسیه و اسرائیل در اعتراض به کمک موشکی روسیه به ایران

دوازدهم سپتامبر ۱۹۹۷: بنیامین نتانیاهو (Benjamin Netanyahu)، نخست وزیر اسرائیل، در پاسخ به گزارش‌هایی مبنی بر اینکه دولت روسیه از نزدیک در توسعه موشک‌های بالستیک ایران نقش دارد، دستور داد همه پروژه‌های مشترک اقتصادی اسرائیل و روسیه متوقف شود.

Ben Kaspit, "Jerusalem Considers Reaction 'Options' to Iran-Iran Deal," *Maariv* (Tel Aviv), ۱۲ September ۱۹۹۷, p. ۲; in *FBIS Document FTS۱۲, ۱۹۹۷.۰۹۱۲.۰۰۸۳۲* September ۱۹۹۷.

ادعای آمریکا و اسرائیل در خصوص کمک روسیه به فعالیت موشکی و هسته‌ای ایران

بیست و سوم سپتامبر ۱۹۹۷: معاون رئیس جمهور آمریکا، آل گور (Al Gore)، اظهار داشت تحقیقات روسیه و آمریکا نشان می‌دهد که ایران تلاشی جدی برای دستیابی به فن‌آوری ساخت و حمل سلاح‌های هسته‌ای و موشک‌های بالستیک انجام می‌دهد اما ایران بارها این ادعاها را رد کرده است. مقامات آمریکایی و اسرائیلی می‌گویند مجتمع نظامی صنعتی روسیه، مؤسسات تحقیقاتی نیمه دولتی و دانشمندان و

متخصصان نظامی سابق این کشور ممکن است در برنامه موشک بالستیک ایران مشارکت داشته باشند. دولت روسیه هم فروش موشک یا فن‌آوری هسته‌ای به ایران را انکار می‌کند. کارشناسان منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای می‌گویند مشکل بزرگتر، مجتمع گسترده نظامی و صنعتی محافظت‌نشده روسیه شامل بسیاری از مؤسسات تحقیقاتی، کارخانه‌های تولیدی و انبارهای ذخیره‌سازی موشک و سلاح است.

David Hoffman, "Gore Says Probe Shows Iran Seeks Technology to Build Nuclear Arms," Washington Post, ۲۴ September ۱۹۹۷, p. A۲۶, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com

درخواست اسرائیل از آمریکا برای تحریم شرکت‌های روسی

بیست‌وپنجم سپتامبر ۱۹۹۷: اسرائیل دولت کلینتون را تحت فشار قرار داد تا تحریم‌های اقتصادی را علیه سازمان‌ها و شرکت‌های روسی که گزارش می‌شود فن‌آوری موشک بالستیک را برای ایران تأمین می‌کنند اعمال کند. این مجازات‌ها شامل قانون گور-مک‌کین (Gore-McCain Act) می‌شوند که می‌گوید مجازات‌ها علیه هر شرکت خصوصی یا دولتی یا سازمان دولتی که به ایران در دستیابی به فن‌آوری موشکی کمک می‌کند اجباری است. سازمان‌های تحریم‌شده از تجارت با دولت ایالات متحده مستثنی هستند. بر اساس گزارش‌های اطلاعاتی اسرائیل که از سوی منابع آمریکایی تأیید شده است، سازمان‌های روسی مانند روس‌وروزنی (Rosvoorouzhnie)، آژانس دولتی صادرات اسلحه و ان‌پی‌او.ترو (NPO Trud) و سازنده موتورهای موشکی؛ در حالی که با ایالات متحده قرارداد دارند یا به دنبال آن هستند، به ایران تجهیزات صادر می‌کنند. طبق گزارشات اطلاعاتی اسرائیل، ایران با کمک خارجی، یک سال یا کمتر فاصله دارد تا بتواند موشک‌های دوربرد با برد ۷۰۰ تا ۱۲۰۰ مایل تولید کند. گفته می‌شود شرکت‌های خصوصی و دولتی روسی؛ ژيروسکوپ، قطعات الکترونیکی، تونل‌های بادی، سیستم‌های هدایت و پیش‌رانه و تجهیزات مورد نیاز ایران برای تولید چنین قطعاتی را تهیه می‌کنند.

مارتین ایندیک (Martin Indyk)، سفیر ایالات متحده در اسرائیل، در جلسه تأیید صلاحیت خود گفت

کمک روسیه به ایران به‌منظور توسعه موشکی، برای ایالات متحده یک نگرانی فوری است. با این حال، وی افزود ما هنوز درباره اینکه آیا این انتقال فن‌آوری، رژیم کنترل فن‌آوری موشکی را نقض کرده است یا خیر مطمئن نیستیم ولی اگر مطمئن شویم باید مجازات‌هایی که لازم است طبق قانون اعمال شود.

Thomas Lippman, "Israel Presses U.S. to Sanction Russian Missile Firms Aiding Iran," Washington Post, ۲۵ September ۱۹۹۷, p. A۳۱, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

تلاش آمریکا برای جلوگیری از کمک روسیه به فعالیت‌های موشکی ایران

سال ۱۹۹۷: از سال ۱۹۹۴ تا ۱۹۹۵ افراد و نهادهای مختلف روسی به برنامه‌های موشکی ایران کمک کردند. واشنگتن، پس از به‌دست آوردن شواهد قانع‌کننده از این فعالیت‌ها در اوایل سال ۱۹۹۷، فشار بر مسکو را برای جلوگیری از انتقال موشک و دانش موشکی به ایران آغاز کرد. از اوایل سال ۱۹۹۷، مقامات ایالات متحده و روسیه بارها با یکدیگر ملاقات کرده‌اند تا درباره این موضوع بحث کنند. سال ۱۹۹۷ موضوع کمک نهادهای روسی به ایران در زمینه موشک‌های بالستیک به‌طور برجسته‌ای در دستور کار کمیسیون گور-چرنومیردین (Gore-Chernomyrdin) قرار گرفت. ایالات متحده پس از جمع‌آوری اطلاعات درباره این کمک به ایران، بیش از یک سال، در کمیسیون چرنومیردین به آن جایگاه برجسته‌ای داد. بارها در ادبیات آزاد به آنها اشاره شده است. مساعدت مورد نظر، گاهی اوقات موادی است که از یک نهاد روسی به ایران حمل می‌شود و ممکن است برای قطعات موشک بالستیک یا شاید برای کلاهک و شاید برای بدنه استفاده شود. گاهی اوقات نیز قطعاتی ارسال می‌شود که ممکن است به هدایت مرتبط باشند. این نهادها همچنین در حال آموزش، توسعه، طراحی و ساخت موشک‌های بالستیک به ایرانی‌های مستقر در روسیه هستند. کارشناسان موشکی روسیه نیز برای کمک به توسعه موشک‌های بالستیک دوربرد به ایران سفر کرده‌اند. کمیسیون گور-چرنومیردین یا کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی و فن‌آوری آمریکا و روسیه، کمیسیون مشترک ایالات متحده و روسیه بود که برای افزایش همکاری بین دو کشور در چندین زمینه مختلف از جمله اکتشاف

فضا، انرژی، تجارت و توسعه تجارت، تبدیل دفاعی، علم و فن‌آوری، بهداشت، کشاورزی و محیط زیست به‌وسیله رئیس‌جمهور ایالات متحده، بیل کلینتون و رئیس‌جمهور روسیه، بوریس یتسین در آوریل ۱۹۹۳ در ونکوور ایجاد شد.

-<https://www.armscontrol.org/act/۰۳-۲۰۰۱/iran-nuclear-briefs/russian-arms-technology-transfers-iranpolicy-challenges-united>

-https://carnegieendowment.org/files/Repairing_۱۲.pdf

درخواست مقامات اسرائیل برای تسریع در جلوگیری از کمک موشکی روسیه به ایران

نهم اکتبر ۱۹۹۷: مقامات اسرائیلی از ایالات متحده خواستند برای جلوگیری از دستیابی ایران به موشک‌های بالستیک سریع‌اً علیه روسیه اقدام کند. آنها می‌گویند پنجره فرصت برای اقدام، در حال بسته شدن است؛ زیرا ایران این موشک‌ها را بین ۱۲ تا ۱۸ ماه دیگر از روسیه تهیه خواهد کرد.

Yerah Tal, "Israel Suggests to U.S. 'Military Action' Against Iran," Haaretz (Tel Aviv), 9 October 1997; in FBIS Document FTS9, 19971009000495 October 1997.

نگرانی آمریکا و اسرائیل از همکاری‌های موشکی ایران و روسیه

نیویورک، ایرنا، ۱۹ مهر ۱۳۷۶ برابر با ۱۱ اکتبر ۱۹۹۷: جیمز روبین، سخنگوی وزارت امور خارجه آمریکا، در مصاحبه مطبوعاتی روز جمعه خود گفت ما موضوع انتقال فن‌آوری موشکی به ایران را که می‌تواند به برنامه موشکی این کشور کمک کند بسیار جدی تلقی می‌کنیم. وی در پاسخ به پرسش یکی از خبرنگاران تایید کرد که استروب تالبوت، دستیار وزیر امور خارجه آمریکا، در جریان دیدارش از مسکو، درباره این موضوع بسیار مهم با مقام‌های روسیه گفت‌وگو کرده است. روبین در پایان احتمال داد شرکت‌ها و مؤسسه‌های غیر دولتی روسیه در این همکاری‌ها دخالت داشته باشند. رسانه‌ها و محافل صهیونیستی هم از چندی پیش تبلیغات خود را درباره همکاری‌های موشکی روسیه و چین با ایران گسترش بخشیده و خواستار اعمال فشار

آمریکا برای متوقف کردن این همکاری‌ها شده‌اند.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۷۰۹۶۳>

تکذیب انتقال فن‌آوری موشکی روسیه به ایران

مسکو، ایرنا، ۲۷ مهر ۱۳۷۶ برابر با ۱۹ اکتبر ۱۹۹۷: وزارت امور خارجه روسیه روز شنبه ادعاهای اخیر روزنامه واشنگتن‌پست درباره صدور فن‌آوری تولید موشک‌های بالستیک روسیه به ایران را قاطعانه رد کرد. گنادی تاراسف، سخنگوی این وزارتخانه در مسکو گفت، مقام‌های ارشد روسیه بارها مواضع خود را در این باره اعلام کرده‌اند. وی افزود: مسکو به‌طور دقیق به تعهدات خود درباره قرارداد منع اشاعه فن‌آوری‌های موشکی عمل می‌کند و همکاری‌های روسیه و ایران به هیچ‌وجه این تعهدات را نقض نمی‌کند.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۷۱۹۶۶>

ادعای مقامات اسرائیل در خصوص حضور متخصصان موشکی روسیه در ایران

بیست‌وپنجم اکتبر ۱۹۹۷: سرویس اطلاعاتی اسرائیل، موساد گفت، روسیه صدها نفر از متخصصان موشکی خود را برای تولید موشک با برد ۱۲۰۰ تا ۱۵۰۰ کیلومتر به ایران فرستاده است.

“Israel gives priority to the Russian-Iranian relations with Primakov,” Agence France Presse, ۲۵ October ۱۹۹۷, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com. [CNS translation]

اظهارات مقامات اسرائیل در خصوص نقش روسیه در سرعت فعالیت‌های موشکی ایران

بیست‌وهفتم اکتبر ۱۹۹۷: منابع اطلاعاتی اسرائیل اظهار داشتند برنامه کمک‌های فن‌آورانه تسریع‌شده روسیه، این توانایی را به ایران می‌دهد که در مدت شش تا هشت ماه دیگر به‌طور مستقل موشک‌های بالستیک میان‌بردی تولید کند که می‌تواند اسرائیل، خلیج فارس و آسیای مرکزی را هدف قرار دهد. این

منابع می‌گویند روسیه و ایران در حال آزمایش اجزای موشک شهاب-۳ (Shahab-۳) هستند و تا اوایل سال ۱۹۹۹ توسعه یک موشک میان‌برد با برد حدود ۱۳۰۰ کیلومتر را به پایان می‌رسانند. قراردادهای توسعه موشک شهاب-۳ به چند صد میلیون دلار می‌رسد. منابع ارشد اطلاعاتی [اسرائیل] همچنین گفتند تا اواسط سال ۱۹۹۸، ایرانی‌ها از فن‌آوری و قطعات کافی برای ادامه برنامه موشکی خود برخوردار خواهند بود؛ حتی اگر روسیه مجبور به توقف مشارکت خود باشد. یک منبع اطلاعاتی ارشد [اسرائیل] گفت ما فکر می‌کنیم ایران فقط چند ماه دیگر به روسیه احتیاج دارد (ما از شش تا هشت ماه صحبت می‌کنیم).

-Steve Rodan, "Israel Not Expecting Russia to Yield on Iran," Jerusalem Post, ۲۷ October ۱۹۹۷, p. ۳, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

-Bill Gertz, "U.S. May Punish Russia for Iran Sales," Washington Times, ۱۶ October ۱۹۹۷.

-Yoni Katz, "Russia Accused of Arming Iran with Missiles," Scotland on Sunday, ۵ October ۱۹۹۷, p. ۱, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

اعتراض آمریکا به ادامه همکاری موشکی شرکت‌های روسی با ایران

اکتبر ۱۹۹۷: مادلین آلبرایت (Madeleine Albright)، لیستی از گلایه‌های ایالات متحده درباره دخالت روسیه در برنامه موشکی ایران را تهیه کرد. نکاتی که وی بیان می‌کند به این شرح است؛ روسیه فن‌آوری موشکی را طراحی و آزمایش می‌کند که به نفع ایران است و به ایران کمک می‌کند تا توانایی انجام این آزمایشات را در کشور خود به دست آورد. اتحادیه علوم و تولیدات ترود (Trud) در سامارا (Samara) برای ساخت موتور یک موشک بزرگ سوخت مایع با ایران همکاری می‌کند. انجمن علمی و تولیدی انرژیگماش (Energomash) در خیمکی (Khimky) اجزای نزدیک به موتور موشک آر-دی-۲۱۴ (۲۱۴-۲۱۴) را که در کنار موشک‌های بالستیک اس. اس-۴ (SS-۴) مورد استفاده قرار می‌گیرند در اختیار ایران قرار می‌دهد، تساگی (TsAGI)؛ انستیتوی آیرودینامیک مرکزی در ژوکوفسکی (Zhukovskiy) نزدیک مسکو، آزمایش‌های آیرودینامیکی را برای صنم (SANAM) انجام داده یا خواهد داد، مدرسه عالی فنی

باومن (Bauman Higher Technical School) در مسکو آموزش فن‌آوری موشک را به دانشجویان ایرانی ارائه می‌دهد و همچنین در زمینه فن‌آوری به ایران کمک می‌کند، دانشگاه فنی دولتی بالتیک در سن‌پترزبورگ (St. Petersburg) آموزش ساخت موشک و فضاوردی را به ایرانی‌ها ارائه می‌دهد.

Konstantin Eggert, "‘Meteor’ for the Ayatollahs. Iran Needs Ballistic Missiles in Order To Become a World Power," *Izvestiya (Moscow)*, ۲۲ October ۱۹۹۸, p. ۵; in "Part II of Iran's Missile Program Article," *FBIS Document FTS۲۲*, ۱۹۹۸۱۰۲۲۰۰۱۴۸۸ October ۱۹۹۸.

نگرانی آمریکا از بهره‌برداری ایران از همکاری موشکی آمریکا و روسیه

هشتم نوامبر ۱۹۹۷: منابع اطلاعات غربی نگرانند که همکاری بین شرکت‌های آمریکایی و روسی ممکن است به نفع برنامه موشکی ایران باشد. برخی از شرکت‌های روسی [همکار با شرکت‌های آمریکایی] در زمینه تولید موشک با ایران نیز همکاری می‌کنند که عبارتند از: یک کنسرسيوم روسی به نام انرژیوماش (Energomash) که موتور تولید می‌کند و برنامه‌های همکاری با پرات و ویتنی دارد و مؤسسه پلیوس (Polyus) که برنامه‌های همکاری با لیتون (Litton) دارد؛ در حالی که تساگی (TsAGI) هم با لاکهید مارتین (Lockheed Martin) همکاری کرده است.

Le Point (Paris), ۵ November ۱۹۹۷ in *FBIS-WEU* ۳۱۶-۹۷- in *Nonproliferation Review*, Vol. ۵, No. ۳, Spring-Summer ۱۹۹۸, James Martin Center for Nonproliferation Studies, p. ۱۴۶.

صدور حکم اخراج یک ایرانی از روسیه به اتهام خرید تجهیزات و فن‌آوری موشکی

هجدهم نوامبر ۱۹۷۷: وزارت امور خارجه روسیه گفت این کشور یک نفر ایرانی را که به تلاش برای خرید فن‌آوری موشکی متهم شده دستگیر و دستور اخراج آن را صادر کرده است.

<https://www.nytimes.com/۱۸/۱۱/۱۹۹۷/world/russians-order-expulsion-of-iranian-detained-as-a-missile-spy.html?searchResultPosition=۱۱۴>

تکذیب دستگیری و اخراج نماینده موشکی ایران از روسیه

به‌دنبال صدور حکم اخراج یک نفر ایرانی از روسیه که به تلاش برای خرید فن‌آوری موشکی متهم شده، سفیر ایران در مسکو تأکید کرد که این ایرانی ۳۳ ساله، دانشجویی است که با ویزای عادی وارد روسیه شده اما مقامات آمریکایی وی را نماینده برنامه موشکی ایران در تهران توصیف کردند.

مقامات روسی اعلام کردند آنها مدرکی دارند که وی برای دولت ایران کار می‌کند. این اخراج، به‌دنبال شکایات مکرر آمریکا و اسرائیل مبنی بر کمک دانشمندان روسی به ایران در ساخت موشک‌های میان‌برد جدید انجام شد. مقامات آمریکایی می‌گویند دانشمندان [روسی] با انگیزه حرص و طمع، بدون تأیید صریح رئیس‌جمهور، بوریس یلتسین (Boris N. Yeltsin)، کمک‌های خود را ارائه داده‌اند.

یک مقام ارشد آمریکایی گفت ما شاهد برخی موارد هستیم که نشان می‌دهد دولت روسیه در تلاش است تا از انتقال غیر مجاز فن‌آوری جلوگیری کند. ما هنوز هم نگرانی داریم که مشکل به هیچ‌وجه حل نشده و نهادهای روسی در حال کمک و ارائه فن‌آوری به برنامه موشکی ایران هستند. نگرانی‌های آمریکا درباره تلاش‌های ایران برای توسعه موشکی به‌نام شهاب-۳ (Shahib۳) متمرکز است که انتظار می‌رود بردی برای حمله به اسرائیل داشته باشد.

همچنین به گزارش ایرنا در ۲۵ آبان ۱۳۷۶ برابر با ۱۶ نوامبر ۱۹۹۷؛ محمود محمدی سخنگوی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران هم ادعای منتشره از سوی برخی رسانه‌های خارجی را مبنی بر دستگیری یک دیپلمات ایرانی در مسکو به اتهام تلاش برای تهیه اطلاعات ساخت موشک قویا تکذیب کرد. وی ایجاد هرگونه ارتباط بین دستگیری فردی را که جزء دیپلمات‌ها و کارمندان سفارت جمهوری اسلامی ایران در مسکو نبوده است با این اتهام که ایران در تلاش برای دستیابی به فن‌آوری موشکی است بی‌اساس و مردود دانست.

-<https://tnu.ir/s/VIQB۵>

-<https://www.nytimes.com/۱۸/۱۱/۱۹۹۷/world/russians-order-expulsion-of-iranian-detained-as-a-missile-spy.html?searchResultPosition=۱۱۴>

تکذیب همکاری هسته‌ای و موشکی ایران و روسیه

بیست و چهارم مارس ۲۰۰۰: یلتسین (Yeltsin) رئیس‌جمهور روسیه گفت همکاری هسته‌ای با ایران در یک سطح ابتدایی است و این همکاری درباره موشک‌های بالستیک نبوده و نخواهد بود.

<http://www.bits.de/public/documents/iran/iranbackground.۰۳۲۱۰۰.pdf>

ادعای مقامات آمریکایی در خصوص تلاش روسیه برای حفظ روابط با ایران

هجدهم نوامبر ۱۹۹۷: به گفته مقامات آمریکایی، اگر این سیستم [موشک] به‌ویژه مجهز به سلاح شیمیایی یا کلاهک هسته‌ای باشد تهدیدآمیز خواهد بود. ایران سلاح شیمیایی دارد و ایالات متحده می‌گوید تهران یک برنامه مخفی برای تولید بمب هسته‌ای را آغاز کرده است.

مقامات [آمریکایی] همچنین گفتند ایران در حال کار بر روی موشک‌های حتی با برد بیشتر است اما موشک‌ها در مرحله بسیار نزدیک برای توسعه قرار دارند. این در حالی است که ایالات متحده بارها و بارها ایران را به‌عنوان یک تهدید به تصویر کشیده است ولی روسیه تلاش کرده روابط خوب خود را با تهران حفظ کند.

<https://www.nytimes.com/۱۸/۱۱/۱۹۹۷/world/russians-order-expulsion-of-iranian-detained-as-a-missile-spy.html?searchResultPosition=۱۱۴>

جلوگیری روسیه از کمک شرکت‌های روسی به برنامه موشکی ایران

شانزدهم ژانویه ۱۹۹۸: ایالات متحده وعده‌های مشخصی از طرف دولت روسیه برای جلوگیری از کمک شرکت‌ها و دانشمندان روسی به برنامه موشک‌های بالستیک ایران دریافت کرد.

Steven Erlanger, "U.S Gets Russia's Firm Vow To Halt Missile Aid to Iran," New York Times, ۱۶ January ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

تکذیب ادعاهای ضد ایرانی کارشناسان روسی

مسکو، ایرنا، ۲۶ فروردین ۱۳۷۷ برابر با ۱۵ آوریل ۱۹۹۸: سفارت جمهوری اسلامی ایران با انتشار بیانیه‌ای ادعاهای برخی کارشناسان روسیه در خصوص تلاش تهران برای به دست آوردن فن‌آوری‌های موشکی این کشور را بی‌اساس دانست و آن را تکذیب کرد.

اخیرا چند کارشناس سیاسی روسیه در گزارشی مدعی شدند که سازمان‌های امنیتی کشورشان چند بار مانع انتقال غیر قانونی تجهیزات یا دانش ساخت موشک از روسیه به ایران شده‌اند.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۰۸۴۶۴>

همکاری موشکی ایران و چین

نقش چین در برنامه موشکی ایران

ژوئن ۱۹۹۷: واشنگتن تایمز سهم چین در برنامه موشکی سوخت جامد ایران را در ۱۷ ژوئن ۱۹۹۷ با اطلاعات اولیه زیر ثبت کرد.

موشک ان.پی-۱۱۰ (NP-۱۱۰) پیش‌رانه یا سوخت جامد، برد کوتاه و قطر ۴۵۰ میلی‌متر و برد اعلام‌شده‌ای به طول ۱۰۵ مایل یا ۱۶۸/۹۵ کیلومتر دارد. این گزارش می‌گوید چین تجهیزات اشعه ایکس را تأمین کرده که برای بررسی درست ریخته‌گری سوخت جامد و همچنین سایر قابلیت‌های تولید سوخت جامد مورد استفاده قرار می‌گیرد.

<https://fas.org/nuke/guide/iran/missile/mushak.htm>

ادعای رسانه‌های غربی در خصوص همکاری‌های موشکی ایران و چین

تهران، ایران، چهارم آبان ۱۳۷۶ برابر با ۲۶ اکتبر ۱۹۹۷: در آستانه سفر «جیانگ زمین» رئیس‌جمهوری چین به آمریکا، رسانه‌های غربی بار دیگر سناریوی تکراری همکاری‌های تسلیحاتی و هسته‌ای ایران و چین را در رأس برنامه‌های تبلیغاتی خود قرار دادند. شبکه‌های تلویزیونی و روزنامه‌های آمریکایی و صهیونیستی اخیراً به شکلی حساب‌شده و هماهنگ، از توقف همکاری موشکی بین چین و ایران خبر می‌دهند. روزنامه «نیویورک تایمز» به نقل از منابع آمریکایی ادعا کرد دولت چین به آمریکا قول داده است از

کمک هسته‌ای در صنایع ایران و فروش موشک‌های ضد رزم‌ناو به این کشور خودداری کند. دیگر مطبوعات آمریکایی نیز در راستای اجرای این سناریو نوشتند اگر چین با توقف فروش موشک‌های میان‌برد به ایران موافقت کند، در آن صورت «بیل کلینتون» رئیس‌جمهور آمریکا می‌تواند ممنوعیت فروش فن‌آوری هسته‌ای به چین را لغو کند.

<https://tnu.ir/s/eRrPR>

تأثیر همکاری چین و ایران در بهبود تولید موشک

بیست‌وسوم نوامبر ۱۹۹۷: گزارش‌ها حاکی از آن است که چین و کره شمالی بیش از ۱۰۰ تکنسین را برای کار در آخرین مراحل برنامه موشک بالستیک زمین به زمین به ایران اعزام کرده‌اند. این گزارش می‌افزاید، هدف ایران این است که تا پایان سال ۱۹۹۸ توانایی تولید موشک‌های بالستیک بومی را به‌دست آورد. این تکنسین‌ها در مجتمع صنعتی موشکی همت کار می‌کنند. آنها می‌خواهند برد موشک نودونگ (Nodong) را که ایران در دهه ۱۹۸۰ از کره شمالی خریداری کرده به بیش از ۱۶۰۰ کیلومتر برسانند. ایرانی‌ها در تلاش هستند تا موشک‌های شهاب-۳ و شهاب-۴ (Shahab-۳ and Shahab-۴) را به‌طور کامل توسعه دهند. همچنین در خبرها آمده است؛ چین همراه با کره شمالی، تیم مشترکی از تکنسین‌ها را به ایران اعزام کردند تا به این کشور کمک کنند که قابلیت‌های تولید موشک‌های بالستیک داخلی خود را عملیاتی کرده و برد موشک‌هایش را بهبود بخشد.

–"Israeli Source Claims DPRK Scud Experts in Iran," Yonhap (Seoul), ۱۸ November ۱۹۹۷; in FBIS Document FTS۱۸, ۱۹۹۷۱۱۱۸۰۰۰۰۸ November ۱۹۹۷.

–Con Coughlin, "China, N. Korea Send Experts to Hone Iran's Long-Range Missiles," Washington Times, ۲۳ November ۱۹۹۷, pp. ۵, ۱.

<https://www.unitedagainstnucleariran.com/north-korea-iran>

اعلام توقف همکاری هسته‌ای چین با ایران

چین در اواخر سال ۱۹۹۷ متعهد شد که هیچ همکاری هسته‌ای جدیدی با ایران انجام ندهد اما گفت همکاری در ارتباط با دو پروژه هسته‌ای باقیمانده (یک راکتور تحقیقاتی کوچک و یک مرکز تولید زیرکونیوم) را در مدت زمان نسبتاً کوتاهی انجام خواهد داد.

جامعه اطلاعاتی به نظارت دقیق بر همکاری هسته‌ای چین با ایران ادامه خواهد داد. در طول دوره گزارش، شرکت‌هایی در چین؛ اقلام، مواد اولیه و یا کمک‌های مرتبط با موشک را به چندین کشور درگیر گسترش سلاح‌های هسته‌ای مانند ایران ارائه دادند.

https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/iranbackground۰۲۲۱۰۰.pdf

پیشنهاد آمریکا به چین برای جلوگیری از صادرات موشک به ایران

هجدهم مارس ۱۹۹۸: ایالات متحده با هدف کنترل صادرات موشک‌های چینی به ایران و سایر کشورها، قراردادی پنهانی با چین را پیشنهاد داد. این پیشنهاد محرمانه که از سوی واشنگتن تایمز منتشر شد، توضیح می‌دهد که اگر چین آمادگی لازم برای پیوستن به رژیم کنترل فن‌آوری موشکی و کنترل صادرات آن به ایران و پاکستان را داشته باشد ما در واقع همکاری تجاری و علمی گسترده‌ای با چین خواهیم داشت. این پیشنهاد به کمیسیون علوم و فن‌آوری دولتی چین (که اخیراً به وزارت علوم و فن‌آوری تغییر نام داده) ارائه شده است که در سال ۱۹۹۰ توافق‌نامه‌ای ۱۰ ساله با ایران برای به اشتراک گذاشتن فن‌آوری نظامی منعقد کرد. این درحالی است که وزارت امور خارجه ایالات متحده ادعای دسترسی چین به فن‌آوری موشکی ایالات متحده را انکار کرد.

Mark Gorwitz, "Foreign Assistance to Iran's Nuclear and Missile Programs," Study conducted for the James Martin Center for Nonproliferation Studies (Monterey, CA), October ۱۹۹۸, p. ۳۷

همکاری موشکی ایران و کره شمالی

تجهیز ایران به موشک نودونگ کره شمالی

چهارم می ۱۹۹۷: سرتیپ رحیم صفوی، جانشین فرمانده سپاه پاسداران [انقلاب اسلامی] که مسئول این نیروها است، می‌بالد که ایران اکنون توانایی بستن تنگه هرمز را دارد. در رزمایش هفته گذشته طریق القدس، ایرانی‌ها موشک‌های زمین به هوای جدید تندر (Tondar) و سلاح ضد کشتی جدید خود را به نمایش گذاشتند. علاوه بر این، ایرانی‌ها اخیراً محموله موشک زمین به زمین نودونگ (Nodong) کره شمالی را تحویل گرفته‌اند که به آنها امکان حمله به اسرائیل را می‌دهد.

Con Coughlin, "Iran Sends More Spies to Europe," Sunday Telegraph, ۴ May ۱۹۹۷, p.۳۰, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

ادعای نشریات اسرائیلی در خصوص تحویل موشک نودونگ کره شمالی به ایران

می ۱۹۹۷: روزنامه اسرائیلی Maariv در گزارشی اعلام کرد کره شمالی حداقل ۱۲ موشک نودونگ (Nodong) را به ایران تحویل داده است.

"Missile Test Reported," Iran Brief, ۵ May ۱۹۹۷, pp. ۸-۷.

مذاکرات مقامات اسرائیل و کره جنوبی در خصوص فروش موشک کره شمالی به ایران

بیست‌وهفتم و بیست‌وهشتم آگوست ۱۹۹۷: بنیامین نتانیاهو (Benjamin Netanyahu) نخست‌وزیر

اسرائیل در سفر به کره جنوبی درباره فروش موشک‌های کره شمالی به ایران [با مقامات این کشور] مذاکره کرد.

Jay Bushinsky, "PM: Korean DMZ Unfeasible for Golan," Jerusalem Post, ۲۹ August ۱۹۹۷, p. ۲۲.

گزارش مقامات اسرائیلی در خصوص کمک کره شمالی به برنامه‌های موشکی ایران

سپتامبر ۱۹۹۷: مقامات اطلاعاتی اسرائیل گزارش دادند برنامه‌های موشکی بالستیک شهاب-۳ و شهاب-۴ ایران (Shahab-۳ and Shahab-۴) از کمک کره شمالی بهره‌مند شده‌اند. بر اساس این گزارش، ایران "حداقل دوازده" موشک نودونگ (Nodong) از کره شمالی دریافت کرده است. همچنین گزارش شده است که شهاب-۴ دارای برد ۲۰۰۰ کیلومتر با وزن ۱۰۰۰ کیلوگرم است و برخی معتقدند این موشک بر اساس اس. اس. ۴- (SS-۴) روسی ساخته شده است.

"Russia-Iran Ties Remain Issue at Gore-Chernomyrdin Meeting," Arms Control Today, September ۱۹۹۷, p. ۲۹.

-Craig Cerniello, "Russia-Iran Ties Remain Issue At Gore-Chernomyrdin Meeting," Arms Control Today, September ۱۹۹۷, www.armscontrol.org.

فروش و صادرات موشک‌های کره شمالی به ایران

اکتبر ۱۹۹۷: کره شمالی در حالی که برد موشک‌های خود را گسترش داد، آنها را به ایران و سایر مشتریان صادراتی خود فروخت. پیونگ یانگ با کاهش وزن کلاهک و ایجاد سایر تغییرات در اسکاد-بی (Scud-B)، برد اسکاد-سی (Scud-C) را به ۵۰۰ کیلومتر رساند. ایران در سال ۱۹۹۷ تعداد ۱۰۰ تا ۱۷۰ فروند اسکاد-سی و فن‌آوری تولید آنچه را که خود موشک شهاب-۲ (Shahab-۲) می‌نامد از کره شمالی خریداری کرد. این گزارش‌ها می‌افزاید؛ کره شمالی از قبل (در زمان جنگ ایران و عراق) به ایران صادرات موشک داشته و مقدار زیادی موشک‌های زمین به زمین و زمین به هوا به ایران صادر کرده است.

https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/۰۳/۲۰۱۹/FP_۲۰۱۹۰۳۲۱_missile_program_WEB.pdf
CONSTRAINING IRAN'S MISSILE CAPABILITIES, MARCH ۲۰۱۹, ROBERT EINHORN VANN H. VAN DIEPEN

<https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG۱۰۵-shrg۴۴۶۴۹/html/CHRG۱۰۵-shrg۴۴۶۴۹.html>

تأثیر همکاری کره شمالی و ایران در بهبود تولید موشک

هجدهم نوامبر و بیستوسوم نوامبر ۱۹۹۷: یک منبع دیپلماتیک اسرائیلی گفت تیمی از کارشناسان کره شمالی در زمینه موشک‌های اسکاد-سی (Scud-C) به ایران سفر کرده‌اند. در ادامه گزارش‌ها آمده است؛ هدف ایران این است که تا پایان سال ۱۹۹۸ توانایی تولید موشک‌های بالستیک بومی را داشته باشد. این تکنسین‌ها در مجتمع صنعتی موشکی همت کار می‌کنند. آنها می‌خواهند برد موشک نودونگ (Nodong) را که ایران در دهه ۱۹۸۰ از کره شمالی خریداری کرده به بیش از ۱۶۰۰ کیلومتر برساند. ایرانی‌ها در تلاش هستند تا موشک‌های شهاب-۳ و شهاب-۴ (Shahab-۳ and Shahab-۴) را به‌طور کامل توسعه دهند. خبرهای می‌افزاید؛ کمک موشکی بالستیک کره شمالی به ایران برای دو طرف سودمند بود؛ زیرا ایران به‌طور مکرر داده‌های حساس آزمایش‌های خود را با کره شمالی به اشتراک می‌گذاشت و به کره امکان می‌داد برنامه‌های خود را بیشتر تنظیم و پیش ببرد. در همین سال، کره شمالی همراه با چین، تیم مشترکی از تکنسین‌ها را به ایران اعزام کردند تا به این کشور کمک کنند که قابلیت‌های تولید موشک‌های بالستیک داخلی خود را عملیاتی کند و برد موشک‌هایش را بهبود بخشد. همچنین [در این سال] مقامات ایرانی در آزمایش‌های پرتاب موشک‌های بالستیک کره شمالی حضور پررنگی داشته و دارند.

- "Israeli Source Claims DPRK Scud Experts in Iran," Yonhap (Seoul), ۱۸ November ۱۹۹۷; in FBIS Document FTS۱۸, ۱۹۹۷۱۱۱۸۰۰۰۰۸ November ۱۹۹۷.

- Con Coughlin, "China, N. Korea Send Experts to Hone Iran's Long-Range Missiles," Washington Times, ۲۳ November ۱۹۹۷, pp. ۵, ۱.

<https://www.unitedagainstnucleariran.com/north-korea-iran>

شروع ارسال مجدد اجزای موشک کره‌ای به ایران

سال ۱۹۹۷: کره شمالی تحویل قطعات موشکی سطح پایین به ایران را از سر گرفت.

Joseph S. Bermudez, Jr., "A History of Ballistic Missile Development in the DPRK," Occasional Paper No. ۲, James Martin Center for Nonproliferation Studies, November ۱۹۹۹, p. ۲۵.

همکاری موشکی مشترک ایران با روسیه، چین و کره شمالی

مشارکت روسیه و چین در ساخت موشک ایرانی

اکتبر ۱۹۹۷: روسیه و چین در حال تولید موشک‌هایی برای ایران هستند که بر اساس موشک نودونگ (Nodong) کره شمالی ساخته شده و برد آنها ۲۰۰۰ کیلومتر است. ظاهراً یوری کوپتف (Yuriy Koptev)، مدیر کل آژانس فضایی روسیه و مقامات روزوروزنییه (Rosvooruzheniye) مستقیماً در برنامه موشکی ایران نقش داشته‌اند؛ این در حالی است که مقامات آژانس فضایی روسیه و روزوروزنییه این گفته را تکذیب می‌کنند.

سپتامبر ۱۹۹۷ نیز در گزارشی عنوان شده است که روسیه به ایران در ساخت چهار موشک از جمله؛ شهاب (Shahab) کمک می‌کند. گزارش‌های اطلاعاتی ایالات متحده می‌گوید چین نیز در این پروژه‌ها شرکت دارد.

-Anthony H. Cordesman, *Iran and Nuclear Weapons* (Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, 7 February 2000), p. 39.

-Konstantin Eggert, "‘Meteor’ for the Ayatollahs. Iran Needs Ballistic Missiles in Order To Become a World Power," *Izvestiya* (Moscow), 22 October 1998, p. 5; in "Part II of Iran's Missile Program Article," *FBIS Document FTS22*, 19981022001488 October 1998.

اظهارات مقامات اسرائیلی درباره کمک شرکت‌های روسی و چینی به برنامه موشکی ایران

پنجم و شانزدهم اکتبر ۱۹۹۷: یک مقام اسرائیلی از چهار مؤسسه روسی که به برنامه موشکی ایران کمک می‌کنند به این شرح نام برد: کوزنتزوف (Kuznetsov) (یکی از مجتمع‌های برجسته و پیشرو در روسیه برای تولید موتورهای موشکی)، مؤسسه تحقیقاتی پلیوس (Polyus) که در زمینه لیزر و سیستم‌های هدایت تخصص دارد، دانشگاه فنی دولتی باومن (Bauman) (دانشگاه فنی پیشرو روسیه برای مهندسی هوانوردی، فضا و موشک) و مؤسسه تساگی (Tsagi) که آزمایش‌های آیرودینامیکی در آن انجام می‌شود. همچنین گزارش‌های اطلاعاتی نامشخصی، سازمان‌های روسی مظنون به دست داشتن در تلاش ایران برای توسعه موشک‌های بالستیک را به این شرح معرفی کردند؛ روزوورژنیه (Rosvooruzheniye)، آژانس رسمی صادرات اسلحه روسیه، انستیتو یا مؤسسه مرکزی آیرودینامیک روسیه (تولیدکننده آلیاژ فلز اینور)، ان پی او ترود (NPO Trud) که موتورهای راکتی تولید می‌کند و پلیوس (Polyus) که لیزر می‌سازد. در این گزارش همچنین از شرکت چینی گریت‌وال (Great Wall) برای تامین تجهیزات تله‌متری موشکی مورد نیاز برنامه موشکی ایران نام برده شده است.

-Bill Gertz, "U.S. May Punish Russia for Iran Sales," Washington Times, ۱۶ October ۱۹۹۷.

-Yoni Katz, "Russia Accused of Arming Iran with Missiles," Scotland on Sunday, ۵ October ۱۹۹۷, p. ۱, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

حضور کارشناسان کره شمالی و چین در ایران

گزارش‌ها حاکی از آن است که چین و کره شمالی بیش از ۱۰۰ تکنسین را برای کار در آخرین مراحل برنامه موشک بالستیک زمین به زمین به ایران اعزام کرده‌اند.

-"Israeli Source Claims DPRK Scud Experts in Iran," Yonhap (Seoul), ۱۸ November ۱۹۹۷; in FBIS Document FTS۱۸, ۱۹۹۷۱۱۱۸۰۰۰۰۸ November ۱۹۹۷.

-Con Coughlin, "China, N. Korea Send Experts to Hone Iran's Long-Range Missiles," Washington Times, ۲۳ November ۱۹۹۷, pp. ۵, ۱.

-<https://www.unitedagainstnucleariran.com/north-korea-iran>

همکاری موشکی ایران و لیبی

همکاری ایران و لیبی برای تولید موشک

بیست و یکم نوامبر ۱۹۹۷: ایران مظنون به مذاکره درباره یک معامله محرمانه برای کمک به لیبی در ساخت یک موشک بالستیک با برد بیش از ۱۲۵۰ مایل است. ارزیابی اطلاعاتی این است که تهران موشک‌های زمین به زمین و فن‌آوری را برای لیبیایی‌ها تأمین می‌کند. این امر در مرحله اول به موشکی با برد بیش از ۸۰۰ مایل و کلاهک ۱۶۵۰ پوندی و در مرحله بعدی موشکی پیشرفته با برد بیش از ۱۲۵۰ مایل و کلاهک جنگی ۲۲۰۰ پوندی منجر می‌شود. ظاهراً توافق جدید همچنین شامل ساخت نیروگاهی در لیبی برای تولید سوخت و اجزای آن برای موشک‌های بالستیک است. گزارش‌ها حاکی از آن است که مریدان ایرانی نیز دوره‌های آموزشی درباره هدایت موشک را در لیبی آغاز کرده‌اند.

Michel Evans, "Tehran Deal to Help With Libyan Missile," Times (London), ۲۱ November ۱۹۹۷, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های خارجی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران

ادعای مقامات آمریکایی در خصوص تلاش ایران برای ایجاد تونل نگهداری موشک

نهم آوریل ۱۹۹۷: مقامات آمریکایی گزارش دادند ایران در حال تکمیل دو تونل برای نگهداری موشک‌های بالستیک اسکاد (Scud) خود است. این سایت در کوه پَدِری (Kuh-e-Padri) در ساحل خلیج فارس ایران در نیمه راه بوشهر و بندرعباس [حومه شهرستان جم از توابع استان بوشهر است که در ابتدای راه جم به سیراف] واقع شده است.

“U.S.-Israel Talks Extend Missile Development,” Jane’s Defence Weekly, ۹ April ۱۹۹۷, p. ۴

خرید موشک از اوکراین

سیزدهم آوریل ۱۹۹۷: ایران ۴۰۰ موشک کرم ابریشم (Silkworm) و مقادیر نامشخصی از سیرساگر (Seersucker) که علیه اهداف سطحی در چین استفاده شده را از اوکراین خریداری کرد.

-If There’s a War Tomorrow,” Moskovskiy Novosti (Moscow), ۲۰-۱۳ April ۱۹۹۷, No. ۱۵, p. ۱۹; in “Russia’s Supplies of Armaments to Iran,” FBIS Document FTS۱۷, ۱۹۹۷-۰۷۱۷۰۰-۱۱۶۳ July ۱۹۹۷.

گزارش نشریات اسرائیلی در خصوص نیروگاه‌های موشکی ایران

بیست‌وسوم آوریل ۱۹۹۷: طبق گزارش نشریات اسرائیلی، نیروگاه‌های موشکی ایران در شیراز (Shiraz)،

خرم‌آباد (Kurambad)، فراهان (Farhin) و سمنان (Semnan) قرار دارد.

-Christopher Walker, "Iran 'Developing Long-Range Missile'," Times (London), ۱۵ April ۱۹۹۷, p. ۱۳; in "Air Force Commander Claims Iran Tested Missile Components," FBIS Document FTS۱۵, ۱۹۹۷.۰۴۱۵.۰۰۰۱۷۹ April ۱۹۹۷; Eric Arnett, "Iran Made Rocket Motor Test, Says Israeli General," Jane's Defence Weekly, ۲۳ April ۱۹۹۷, p. ۴.

گزارش سرویس اطلاعاتی آلمان در خصوص برنامه تسلیحاتی ایران

بیست‌وهفتم آوریل ۱۹۹۷: گزارش سرویس اطلاعات فدرال آلمان (BND) حاکی از آن است که ایران از سال ۱۹۹۶ به طور قابل توجهی برنامه‌های تسلیحاتی خود را افزایش داده است. کارشناسان (BND) اطلاعات زیادی درباره کپی برداری از موشک‌های اسکاد-سی (Scud-C) به دست آورده‌اند. آنها معتقدند ایران می‌تواند کپی برداری را تا پایان سال ۱۹۹۷ انجام دهد. این گزارش همچنین بیان می‌کند ایران در تلاش‌های موشکی خود از پشتیبانی روسیه برخوردار است.

-Heinz Vielain, "Intelligence Service Warns: Iran is Developing Nuclear Weapons," Die Welt am Sonntag (Hamburg), ۲۷ April ۱۹۹۷, p. ۴; in "BND Says Iran 'Stepped Up' Arms Programs 'Considerably'," FBIS Document FTS۲۸, ۱۹۹۷.۰۴۲۸.۰۰۰۳۰۳ April ۱۹۹۷.

اظهار نگرانی مقامات آلمانی در خصوص فعالیت موشکی ایران

بیست‌وهفتم مه ۱۹۹۷: پیتر فریش (Peter Frisch)، رئیس دفتر حفاظت از قانون اساسی مستقر در کلن و رئیس مبارزه با تروریسم آلمان، به نشریه جروزالم پست (Jerusalem Post) اسرائیل گفت ایران در حال تولید موشک‌های بالستیکی است که می‌توانند به اعماق اروپا برسند و به شدت در حال کار برای تولید کلاهک هسته‌ای است. فریش افزود آنها موشک‌هایی تهیه می‌کنند که می‌توانند ۳۰۰۰ کیلومتر برد داشته باشند و نه تنها اسرائیل بلکه آلمان را نیز هدف قرار دهند. فریش همچنین گفت مقامات آلمان در تلاشند تا شرکت‌های آلمانی را از صادرات قطعات موشک‌های بالستیک و برنامه‌های هسته‌ای به ایران باز دارند. وی

افزود ایران، لیبی و پاکستان سال‌هاست که در تلاشند قطعات تجهیزات تسلیحاتی غیر متعارف خود را از طریق آلمان تهیه کنند.

Steve Rodan, "German Terrorism Chief: Iran's Missiles Can Hit U.S.," Jerusalem Post, ۲۸ May ۱۹۹۷, p. ۱, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

تلاش ایران برای توسعه موشک‌های با برد بلند

جولای ۱۹۹۷: ایران در مرحله نهایی توسعه یک موشک با برد ۱۱۰۰ کیلومتر است و تحقیق و توسعه بر روی یک موشک با برد ۲۰۰۰ کیلومتر را آغاز کرده است.

Washington Times, ۲۵ August ۱۹۹۷, p. ۳, in Nonproliferation Review, Winter ۱۹۹۸, Vol. ۵, No. ۲, James Martin Center for Nonproliferation Studies, p. ۱۴۲.

گزارش ماهواره فرانسوی در خصوص تأسیس سایت موشکی در باختران

آگوست ۱۹۹۷: ماهواره اسپات (SPOT) فرانسه یک سایت موشکی را در کوه‌های استان باختران در غرب ایران نشان می‌دهد. با توجه به تصاویر، اکنون ساخت‌وساز به خوبی در حال انجام است. این سایت شامل چندین سنگر زیرزمینی و تأسیساتی است که با جاده‌هایی با شعاع بزرگ برای حرکت دادن شهاب-۳ (Shahab-۳) ساخته شده‌اند. به گفته گروه‌های ایرانی تبعیدی [به نقل از] منابعی در داخل کشور، ایران در نظر دارد تیپی متشکل از ۱۵ موشک شهاب-۳ را به میدان ببرد. این موشک‌ها به تیپ موشکی الحديد اختصاص می‌یابد. بر اساس تصاویر ماهواره‌ای، به نظر می‌رسد موشک‌های ایرانی در لانچرهای حمل و نقل - متحرک (TELS) بارگیری می‌شوند که تا زمان لازم در زیر زمین نگاه‌داشته شوند و سپس در سایت‌های از قبل تهیه‌شده قرار گیرند که می‌توانند به سرعت پرتاب شوند.

[توجه: ماهواره این تصاویر را در ژوئیه ۱۹۹۴ نیز ثبت کرد.]

Duncan Lennox, "Iran's ballistic missile projects: uncovering the evidence," Jane's Intelligence Review, June ۱۹۹۸.

پرواز آزمایشی موشک شهاب-۳

سپتامبر ۱۹۹۹: ایران پرواز آزمایشی موشک شهاب-۳ (Shahab-۳) خود با برد ۱,۳۰۰ کیلومتر را که نسخه‌ای از نودونگ (No Dong) کره شمالی است و با کمک روسیه تولید کرده انجام داد.

https://www.dni.gov/files/documents/Foreign%20Missile%20Developments_1999.pdf

ادعای مقامات و رسانه‌های آمریکا درباره کمک دیگر کشورها به برنامه موشکی ایران

مقامات آمریکایی می‌گویند ایران در برنامه موشکی خود؛ از چین، کره شمالی و کشورهای دیگر کمک می‌گیرد.

همچنین در گزارش‌ها آمده است؛ براساس گزارش تسلیحات وزارت دفاع [آمریکا] در نوامبر ۱۹۹۷، ایران اکنون خود قادر به تولید موشک [اسکاد] (Scud) است. این امر با تجهیزات و کمک‌های فنی قابل توجه کره شمالی محقق شده است. یک سال بعد گزارش دیگری از واشنگتن تایمز حاکی از آن بود که چین در یک یا چند برنامه موشکی بالستیک با برد کوتاه‌تر به ایران کمک می‌کند. بر اساس این گزارش، تکنسین‌های چینی در ماه مه ۱۹۹۷ به ایران سفر کردند تا آزمایش موشک زمینی سوخت جامد با برد ۱۰۵ مایل موسوم به ان.پی-۱۱۰ (NP-۱۱۰) را رصد کنند. گزارش‌ها می‌افزاید؛ ایران در این برنامه از تجهیزات پرتوی ایکس چینی استفاده می‌کند که برای مطالعه پوسته موشک و بررسی وضعیت سوخت استفاده می‌شود.

همچنین بر اساس گزارش تسلیحات وزارت دفاع آمریکا در نوامبر ۱۹۹۷، سایر برنامه‌های موشک بالستیک سوخت جامد برد کوتاه ایران که ممکن است با کمک چین ساخته شده باشند شامل: نازعات-۱۰ (Nazeat-۱۰) با برد ۹۳ مایل و زلزال (Zelzal) غیر قابل هدایت است که حدود ۱۲۵ مایل برد دارد. در برخی از خبرها، از نازعات به‌عنوان ایران-۱۳۰ یاد می‌شود که یک کلاهک ۳۳۰ پوندی دارد اما طبق گزارش‌ها، در طول جنگ ایران و عراق عملکرد ضعیفی داشته است. در گزارش DoD، به ان.پی-۱۱۰ یا

برنامه دیگری که به‌وسیله برخی از تحلیلگران، موشک (Mushak) توصیف شده اشاره‌ای نشده است. ممکن است اینها همه تغییرات یک برنامه یا یک نوع موشک باشند؛ زیرا همه آنها از سوخت جامد استفاده می‌کنند و دامنه مشابهی دارند.

-Steven Erlanger, "U.S Gets Russia's Firm Vow To Halt Missile Aid to Iran," New York Times, ۱۶ January ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.
-https://fas.org/irp/threat/missile/rumsfeld/pt2_katz.htm

گزارش آمریکا در خصوص آزمایش و تولید موشک در ایران

دهم سپتامبر ۱۹۹۷: مقامات وزارت دفاع آمریکا گفتند اطلاعاتی را از اسرائیل دریافت کرده‌اند که ادعا می‌کند ایران در حال تولید موشک‌های بالستیک دوربرد است که می‌تواند ظرف سه سال عملیاتی شود. همچنین گزارش شده است که ماهواره شناسایی ایالات متحده اثر حرارت آزمایش موتور برای نسل جدید موشک‌های بالستیک ایرانی را از مرکز تحقیقاتی گروه صنعتی شهید همت (SHIG) در جنوب تهران تشخیص داد که قادر به حمل کلاهک ۸۲۱ کیلوگرمی با برد بیش از ۱۲۰۰ کیلومتر است.

-<https://www.iranwatch.org/library/government/united-states/congress/legislation-reports/ballistic-missiles-iran-and-iraq> ۱۹۹۸-۱۹۸۸-
-Bill Gertz, "Russia, China Aid Iran's Missile Program," Washington Times, ۱۰ September ۱۹۹۷, p. ۱.
-Barton Gellman, "Shift by Iran Fuels Debate Over Sanctions," Washington Post, ۳۱ December ۱۹۹۷, p. A۱۶.

اظهارات مقامات اسرائیل در خصوص توسعه موشک‌های شهاب ایران

سپتامبر و اکتبر ۱۹۹۷: مقامات اسرائیلی گفتند ایران موشک شهاب-۳ (Shahab-۳) را که دارای برد ۱۳۰۰ کیلومتر و کلاهک ۷۰۰ کیلوگرمی است توسعه می‌دهد. برخی از این مقامات و کمیته امور عمومی اسرائیل-آمریکا معتقدند ایران ظرف چند ماه توانایی تولید موشک شهاب-۳ (که بر اساس موشک

نودونگ (Nodong) کره شمالی ساخته شده و قادر به حمل کلاهک یک تنی است را خواهد داشت. آنها می‌گویند ایران یک سری آزمایش موتور روی این موشک انجام داده و اولین پرواز آزمایشی می‌تواند در اواخر سال [۱۹۹۸] یا اوایل سال ۱۹۹۹ انجام شود؛ اگرچه متخصصان دیگر می‌گویند آزمایش و عملیاتی شدن این موشک در زمان طولانی‌تر انجام می‌شود. دیگر گزارش‌های اسرائیلی می‌افزاید شهاب-۳ یک موشک با سوخت مایع است که وزن آن ۱۵۵۰ کیلوگرم و برد آن بین ۱۲۰۰ تا ۱۵۰۰ کیلومتر است.

اسرائیلی‌ها همچنین گفتند ایران موشک شهاب-۴ (Shahab-۴) با برد ۲۰۰۰ کیلومتری را که دارای کلاهک یک تنی است، بر اساس موشک اس. اس-۴ (SS-۴) روسی در دست توسعه دارد. مقامات اسرائیلی افزودند ایران دو برنامه موشکی دیگر دارد که یکی از آنها برنامه بین‌قاره‌ای است اما هیچ یک از این برنامه‌های جدید نامگذاری نشده است.

-Anthony H. Cordesman, *Iran and Nuclear Weapons* (Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, ۷ February ۲۰۰۰), p. ۳۹.

-David Hoffman, "Russia Says It Thwarted Attempt by Iran to Get Missile Technology," *Washington Post*, ۳ October ۱۹۹۷, p. A۳۵, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com

-Patrick Cockburn, "Middle East: Weapons that hold balance of terror," *Independent* (London), ۲۸ October ۱۹۹۷, p. ۱۰, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

-Steven Erlanger, "U.S Gets Russia's Firm Vow To Halt Missile Aid to Iran," *New York Times*, ۱۶ January ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

آزمایش موشک شهاب-۲

اکتبر و نوامبر ۱۹۹۷: نیروی دریایی ایران آزمایش شلیک موشک جدید شهاب-۲ (Shahab-۲) را با برد نزدیک به ۱۰۰۰ کیلومتر انجام داد. مقامات ایرانی این پرتاب را یک موفقیت می‌دانند. مقامات اطلاعاتی غرب معتقدند شهاب-۲ با کمک کره شمالی ساخته شده است.

-Con Coughlin, "Iran Missile Test Launch Puts Israel Within Range," *Sunday Telegraph* (London), ۲ November ۱۹۹۷, p. ۲۹, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

-Con Coughlin, "Iran Missile Test Launch Puts Israel Within Range," *Sunday Telegraph*, ۲ November ۱۹۹۷, p. ۲۹.

تحریم شرکت‌های کمک‌کننده به فعالیت‌های موشکی ایران

دوازدهم نوامبر ۱۹۹۷: مجلس نمایندگان ایالات متحده تحریم‌های شدیدتری را علیه شرکت‌ها یا مؤسسات تحقیقاتی که به ایران در توسعه موشک‌های میان‌برد و دوربرد کمک می‌کنند تصویب کرد. دولت کلینتون با مجلس نمایندگان مخالف است و می‌گوید این تصمیم در تلاش‌های دیپلماتیک برای حل این مشکل که بر کمک شرکت‌های روسی به ایران متمرکز است تداخل پیدا می‌کند.

"House Backs Tougher Action on Iran Missiles," Reuters, ۱۳ November ۱۹۹۷.

گزارش‌های اسرائیلی در خصوص تولید موشک ایرانی زلزال

سال ۱۹۹۷-۱۹۹۸: برخی گزارش‌های اسرائیلی از وجود برنامه موشکی زلزال (Zelzal) ایران با برد ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ کیلومتر که به‌وسیله سازمان خودکفایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (IRGC) و با کمک فنی روسیه و چین توسعه یافته خبر می‌دهند. این گزارش‌ها می‌افزایند دولت ایران بزودی تولید موشک زلزال با برد ۱۴۰۰ کیلومتر (۸۷۵ مایل) که توانایی حمل کلاهک یک تنی را دارد آغاز می‌کند. زلزال در مراحل مختلف توسعه خود با نام‌های شهاب-۲ و شهاب-۳ (Shahab-۲ and Shahab-۳) نیز شناخته می‌شد و از اسکاد-ای (Scud-E) مدل سازی شده است. سرتیپ پاسدار منطقی از بخش موشکی وزارت صنایع دفاع مستقر در مجتمع صنعتی همت در خارج از تهران این پروژه موشکی را رهبری می‌کند که بیش از ۴۰۰ کارمند؛ از جمله ده‌ها کارشناس کره‌ای و چینی در آن کار می‌کنند.

همچنین گزارش شده است که ایران ۱,۲ میلیارد دلار برای این پروژه موشکی هزینه کرده و بیش از ۳۵۰ کارمند موشکی را برای آموزش به کره شمالی فرستاده است.

توجه: زلزال یک موشک متفاوت از شهاب است؛ این موشک‌ها در حال حاضر به کلاهک‌های معمولی مجهز هستند اما گفته

می‌شود که تهران به دنبال قابلیت حمل کلاهک شیمیایی است.

-Mullahs' regime about to mass produce long-range missiles," Iran-e-Azad , ۹ January ۱۹۹۸; in "Opposition: Tehran to Begin Long Range Missile Production," FBIS Document FTS, ۱۹۹۸. ۱۱۲۰. ۱۱۷۹ ۱۲ January ۱۹۹۸. [Note: Iran-e-Azad is the website of the Mujahideen-e Khalq (MKO) opposition group, which is violently opposed to the current Iranian government.]
Missile Test Reported," Iran Brief, ۵ May ۱۹۹۷, pp. ۸-۷.

ادامه نگرانی‌های آمریکا و اسرائیل از فعالیت‌های موشکی ایران

هجدهم ژانویه ۱۹۹۸: اسرائیل و ایالات متحده اطلاعاتی را دریافت کرده‌اند که برنامه‌های ایران برای توسعه یک موشک دوربرد را نشان می‌دهد که قادر است به هر هدفی در آمریکا ضربه بزند. تلاش‌های موشکی ایران برای دستیابی به اطلاعات و تجهیزات فنی، به‌ویژه از روسیه متمرکز است. ارزیابی‌های قبلی حاکی از آن است که ایران بر توسعه یک موشک با برد ۱۲۰۰ کیلومتر تمرکز دارد. برد این موشک بین قاره‌ای سه برابر بیشتر از موشک‌های قبلی است.

هاگای مروم (Hagay Merom)، عضو کنست کارگری اسرائیل هم به همخوانی بین ارزیابی‌های اسرائیل و ایالات متحده اشاره می‌کند. آمریکایی‌ها اکنون به این نتیجه رسیده‌اند که تهدید ایران فقط متوجه شهرهای اسرائیل نیست بلکه یک مشکل برای ایالات متحده و جهان است و این دلیل مجموعه‌ای از اقدامات بسیار فوری است که واشنگتن در تلاش برای جلوگیری از هرگونه انتقال اضافی اطلاعات و تجهیزات روسی به تهران انجام داده است.

Hayim Shibi, Yediot Aharonot (Tel Aviv), ۷ January ۱۹۹۸, p. ۸; in "Iran Developing Long-Range Missiles Capable of Hitting U.S." FBIS Document FTSV , ۱۹۹۸. ۱۰۷۰. ۰۷۹۲ January ۱۹۹۸.

فعالیت‌های موشکی ایران تهدید روبه رشد برای اسرائیل

هجدهم ژانویه ۱۹۹۸: به گزارش نشریه یدیعوت آهارونوت (تل آویو)؛ تهدیدهای موشکی ایران برای اسرائیل، به دلیل دستیابی ایران به موشک‌های دوربرد زمین به زمین با تسلیحات متعارف و تلاش برای

دستیابی به تسلیحات غیر متعارف روبه افزایش است.

توجه: مطالب مرتبط در وب سایت طرح تهدید هسته‌ای (www.nti.org) موجود است.

همچنین به گفته افرایم سنه (Ephraim Sneh)، عضو کنست، موشک‌های ایرانی ظرف یک سال

آماده می‌شوند.

-Amir Rappaport, "Intelligence Branch Assesses Iranian Threat Growing," Yediot Aharonot (Tel Aviv), ۴ January ۱۹۹۸; in FBIS Document FBIS-NES۴, ۰۰۴-۹۸- January ۱۹۹۸.

-Batsheva Tsur, "PM: Iran Poses Most Serious Threat Since ۱۹۴۸," Jerusalem Post, ۲۷ January ۱۹۹۸, p. ۴, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

نگرانی نخست‌وزیر اسرائیل از فعالیت‌های موشکی ایران

بیست‌وهفتم ژانویه ۱۹۹۸: بنیامین نتانیاهو (Benjamin Netanyahu)، نخست‌وزیر اسرائیل، گفت ایران

تهدیدی اساسی برای دولت اسرائیل محسوب می‌شود؛ زیرا موشک‌های ایران توانایی دستیابی به اسرائیل را دارند. وی همچنین گفت، در صورت عدم موفقیت تلاش‌های دیپلماتیک، اسرائیل برای جلوگیری از دستیابی

ایران به موشک‌های دوربرد یا سلاح‌های کشتار جمعی آماده است و اقدامات دیگری را انجام خواهد داد.

-Batsheva Tsur, "PM: Iran Poses Most Serious Threat Since ۱۹۴۸," Jerusalem Post, ۲۷ January ۱۹۹۸, p. ۴, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

-"Iran Dismisses Israeli Claims As Ploy to Cover Own Nuclear Program," Agence France-Presse, ۲۸ January ۱۹۹۸.

تکذیب ادعاهای اسرائیل در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران

بیست‌وهشتم ژانویه ۱۹۹۸: وزارت خارجه ایران با صدور بیانیه‌ای ادعاهای اسرائیل مبنی بر اینکه ایران

به‌دنبال دستیابی به سلاح‌های کشتار جمعی و موشک‌های دوربرد است را فقط یک نیرنگ برای انحراف

توجه از برنامه هسته‌ای خود خواند.

-“Iran Dismisses Israeli Claims As Ploy to Cover Own Nuclear Program,” Agence France-Presse, ۲۸ January ۱۹۹۸.

-Batsheva Tsur, “PM: Iran Poses Most Serious Threat Since ۱۹۴۸,” Jerusalem Post, ۲۷ January ۱۹۹۸, p. ۴, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

پیشرفت ایران در توسعه و تولید موشک

سال ۱۹۹۳ ایران موشک‌های نودونگ (No Dong) کره شمالی با برد ۱۳۰۰ کیلومتر و فن‌آوری تولید آنها را خریداری کرد که اساساً دارای یک بدنه و موتور بزرگتر از اسکاد-بی (Scud-B) است. این سیستم به ایران اجازه می‌داد اسرائیل را هدف قرار دهد اما ایران به‌جای استفاده از نودونگ به‌طور کامل، کار بهبود را روی سیستم موشکی خود انجام داد و موتور را در سال ۱۹۹۷ آزمایش کرد. انجام آزمایش موتور آنچه که شهاب-۳ (Shahab-۳) نامیده می‌شود، در سال ۱۹۹۷ صورت پذیرفت و عدم استفاده از موشک‌ها و فن‌آوری موشکی خریداری‌شده از کره شمالی و سایر کشورها نشان می‌دهد که ایران چگونه از اواسط دهه ۱۹۸۰ توانسته است در تحقیقات موشکی، توسعه و قابلیت تولید پیشرفت کند.

-https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/۰۳/۲۰۱۹/FP_۲۰۱۹۰۳۲۱_missile_program_WEB.pdf

-CONSTRAINING IRAN'S MISSILE CAPABILITIES, MARCH ۲۰۱۹, ROBERT EINHORN VANN H. VAN DIEPEN

موشک‌های موجود در زرادخانه ایران

سال ۱۹۹۷: ایران دارای زرادخانه قابل توجهی از موشک‌های بالستیک از جمله سفارشات احتمالی موشک ام-۹ (M-۹) ساخت چین با برد ۲۸۰ تا ۶۲۰ کیلومتر، ایران-۱۳۰ (Iran-۱۳۰) ساخت ایران با برد بیش از ۱۵۰ کیلومتر، عقاب (Oghab) با برد بیش از ۴۰ کیلومتر، یک موشک زمین به زمین جدید با برد بیش از ۱۲۵ کیلومتر، موشک‌های کرم ابریشم HY-۲ و CSS-۸ با برد ۱۵۰ کیلومتر و ۳۲۰ کیلومتر، اسکاد-بی (Scud-B)

با برد ۵۰۰ کیلومتر و وزن ۱۰۰۰ کیلوگرم و اسکاد-سی (Scud-C) با وزن ۷۰۰ تا ۸۰۰ کیلوگرم است.

Paula A. DeSutter, Denial and Jeopardy Deterring Iranian Use of NBC Weapons (Washington, DC: National Defense University Press, ۱۹۹۷), pp. ۵۳, ۵۲, ۳۶

لزوم تغییر رویکرد آمریکا برای محدود کردن فعالیت‌های موشکی ایران

سال ۱۹۹۷: ایالات متحده باید تحریم اقتصادی تحمیل شده بر ایران را کاهش دهد و با محدود کردن ممنوعیت سلاح‌های کشتار جمعی و موشک‌ها و فن‌آوری‌های دوگانه رویکرد متمرکزتری اتخاذ کند. ایران در تلاش‌های مخفیانه برای توسعه قابلیت‌های موشکی دوربرد شرکت دارد. برای مقابله با برنامه موشکی ایران، ایالات متحده باید از نزدیک با تأمین‌کنندگان موشک و فن‌آوری موشکی ایران مانند کره شمالی همکاری کند.

Zbigniew Brzezinski, Brecht Scowcroft, and Richard W. Murphy, Differentiated Containment: US Policy Towards Iran and Iraq (New York: Council on Foreign Relations, Inc., ۱۹۹۷), pp. ۲۴-۲۳.

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران

مصاحبه آیت‌الله هاشمی رفسنجانی با گروه تلویزیونی سپاه

ساختمان قدس:

پنجشنبه ۲۰ شهریور ۱۳۷۶ [مطابق با یازدهم سپتامبر ۱۹۹۷]: قدرت موشکی ما هم در حال شکل گرفتن بود. من که فرمانده جنگ بودم برایم روشن بود؛ ما اگر مقدار قابل توجهی موشک داشته باشیم به خوبی می‌توانیم جلوی جنگ شهری عراق را بگیریم. نقطه ضعف ما همین بود؛ چون ما نمی‌خواستیم مثل عراق رفتار کنیم؛ ولی او هرچه که می‌خواست انجام می‌داد. ما اگر موشک با برد ۲۰۰ کیلومتر می‌توانستیم بسازیم همه محموله عراق زیر برد موشکی ما بود. حالا آن طرف غرب [کشور] که چیزی نبود ولی آن طرف مثل موصل که چیزی است؛ چون ما در شمال در خاک عراق پیش رفته بودیم. همه جا زیر برد موشکی ما بود. ما با موشک ۲۰۰ کیلومتری می‌توانستیم دست عراق را ببندیم از جنگ شهری و عراقی‌ها و آمریکایی‌ها فهمیده بودند که ما نزدیک شدیم. آن موقع ساخت موشک در داخل کشور، در زمان جنگ، داشتیم موشک‌های پنجاه - شصت کیلومتری را امتحان می‌کردیم. آنها می‌دانستند کسی که موشک شصت کیلومتری را ساخت، بهتر از آن را می‌تواند بسازد و لذا دست‌پاچه شدند که کار را آن موقع تمام کنند.

<https://tnu.ir/s/VvXBO>

خاطرات روزانه آیت‌الله هاشمی رفسنجانی / سال ۱۳۷۶ / کتاب «سردار» سازندگی

سه‌شنبه ۱۶ دی ۱۳۷۶ [مطابق با ششم ژانویه ۱۹۹۸]: تندروها کجا بودند زمانی که هاشمی در جریان آزمایش زمینی موتور موشک ۱۳۵۰ کیلومتری (کپی اسکاد-E کره‌شمالی) بود؟! چهارشنبه ۱۷ دی ۱۳۷۶ // ۸ رمضان ۱۴۱۸ // هفتم ژانویه ۱۹۹۸: گزارش وضع صنایع نظامی و آزمایش زمینی موتور موشک ۱۳۵۰ کیلومتری (کپی اسکاد - E کره شمالی) را داد که با ۸۵ ثانیه زمان سوخت انجام شده و تست بعدی با زمان ۱۰۶ ثانیه در زمین انجام می‌شود که زمان لازم برای پرواز به سوی خارج از جو است؛ آخرین آزمایش زمینی است. اخیراً آمریکا خبر این آزمایش ایران را با استناد و از طریق ماهواره و یا از عکس ماهواره‌ها پخش کرده و آقای کیانی هم معتقد است که آمریکا از آن طریق و یا از طریق عوامل دیگر جاسوسی از این آزمایش مطلع بوده است. پس از آزمایش پرتاب موشک، به رنج بعدی که ۲۶۰۰ کیلومتر است می‌پردازیم. از من خواست که از خط تولید بازدید کنم.

<https://www.rafsanjani.ir/records>

برگزاری رزمایش‌ها

اظهارات جانشین فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی درباره رزمایش طریق القدس

بیست و یکم، بیست و دوم و بیست و چهارم آوریل ۱۹۹۷: سرلشکر رحیم صفوی، جانشین فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی گفت در ۲۲ آوریل ۱۹۹۷، ایران رزمایش طریق القدس را در جنوب، جنوب غربی و غرب ایران در استان‌های هرمزگان، بوشهر، خوزستان و کرمانشاهان انجام خواهد داد. او گفت در طول رزمایش، موشک‌های زمین به زمین، زمین به هوا و زمین به دریای ایران آزمایش می‌شوند. صفوی افزود آنها [ایرانی‌ها] دانش فنی و مهارت ساخت موشک را خودشان دارند. ایران همچنین در حین رزمایش از سه زیردریایی روسی و موشک‌های ضد کشتی چینی استفاده خواهد کرد. ژنرال رحیم صفوی گفت مهمترین ویژگی رزمایش‌های طریق القدس این است که این عملیات شامل استفاده از موشک هوایی، دریایی و زمینی است که همزمان در مرزهای جنوبی و غربی انجام می‌شود. ژنرال صفوی با برجسته کردن جنبه پدافندی این تمرینات گفت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی موشک‌های خود را از زمین به هوا، ساحل به دریا و زمین به زمین آزمایش خواهد کرد. وی در ادامه، ارتقای روحیه امت اسلامی در جهت مقابله با تهدیدات آینده و نشان دادن روحیه دفاعی ملت را یکی از مهمترین و اصلی‌ترین اهداف رزمایش بزرگ طریق القدس به‌شمار آورد و تأکید کرد، ایران اسلامی دارای بالاترین قدرت و تکنولوژی ساخت موشک در منطقه خاورمیانه است و می‌تواند موشک‌های بالستیک را تولید کند و در صورت تهدید نیز به شدیدترین صورت پاسخ متجاوز را بدهد. در ادامه گزارش‌ها آمده است؛ در حین انجام رزمایش طریق القدس، یگان‌های موشکی سپاه پاسداران

انقلاب اسلامی مرحله سوم رزمایش طریق‌القدس را آغاز کردند و ده‌ها موشک زمین به دریا، زمین به زمین و دریا به زمین تولید داخلی ایران به مدت نیم ساعت به سمت مواضع دشمن فرضی شلیک شدند.

رزمایش بزرگ نظامی ایران با حضور فرمانده کل قوا آغاز شد

نخستین مرحله رزمایش عظیم ۲۰۰ هزار نفری طریق‌القدس از امروز با نظارت آیت‌الله خامنه‌ای در جنوب و غرب کشور آغاز می‌شود. به گزارش خبرنگار اعزامی کیهان به منطقه عملیاتی، سردار رحیم صفوی، قائم مقام فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، دیروز در جمع خبرنگاران، حضور مقام عظامی ولایت را از ویژگی‌های رزمایش بزرگ طریق‌القدس ذکر کرد و گفت: این رزمایش به مدت ۳ روز با حضور نیروهای چهارگانه سپاه در چهار استان هرمزگان، در طول سواحل و جزایر استان بوشهر، استان خوزستان در طول سواحل ماهشهر و هندیجان و در کرمانشاه در منطقه غرب کشور برگزار خواهد شد. وی گفت در منطقه عمومی بندرعباس و جزایر آن، رزمایش آبی خاکی همراه با عملیات موشکی و در منطقه بوشهر و ماهشهر عملیات دفاع ساحلی و در منطقه کرمانشاه عملیات زمینی انجام خواهد شد. سردار صفوی با اشاره به اهداف کلی رزمایش گفت رزمایش طریق‌القدس یک رزمایش دفاعی برای انجام عملیات دفاعی و آمادگی‌های دفاعی و توسعه توان رزمی سپاه پاسداران است. وی یادآور شد این رزمایش یک تجسم واقعی درباره تهدیدات آینده دشمن بر ضد ماست و این تهدید را ما بیشتر از جانب آمریکایی‌ها می‌دانیم و انجام این رزمایش در حقیقت برای مقابله با تهاجم احتمالی آمریکا طرح‌ریزی شده و ربطی به کشورهای جنوبی حوزه خلیج فارس ندارد. قائم مقام فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی تصریح کرد، از طریق وزارت امور خارجه پیام‌های لازم در خصوص اهداف این رزمایش به کشورهای حوزه خلیج فارس ارسال شده است و آنها در این باره دستاویزی نخواهند داشت. سردار صفوی دومین هدف کلی رزمایش طریق‌القدس را تمرین، ارزیابی و هماهنگی عملیات دریایی، زمینی، هوایی و موشکی ذکر کرد و گفت سپاه برای اولین بار رزمایشی با شرکت ۲۰۰ هزار سپاهی و بسیجی، یک عملیات گسترده زمینی، هوایی، دریایی و موشکی

را در طول ۲۰۰۰ کیلومتر در جنوب و غرب کشور انجام می‌دهد. وی ارتقای روحیه امت اسلامی در جهت مقابله با تهدیدات آینده و نشان دادن روحیه دفاعی ملت را یکی از مهمترین و اصلی‌ترین اهداف رزمایش بزرگ طریق‌القدس به‌شمار آورد و تأکید کرد ایران اسلامی دارای بالاترین قدرت و فن‌آوری ساخت موشک در منطقه خاورمیانه است و می‌تواند موشک‌های بالستیک را تولید کند و در صورت تهدید نیز به شدیدترین صورت پاسخ متجاوز را بدهد. وی همچنین اعلام کرد ۱۰ فروند ناو موشک‌انداز جدید با برد بیش از یکصد کیلومتر در این رزمایش به نیروی دریایی سپاه خواهد پیوست.

حضور گسترده خبرنگاران و عکاسان رسانه‌های گروهی

صدها نفر از خبرنگاران، گزارشگران، تصویربرداران و عکاسان از رسانه‌های متخلف کشور در حال حاضر به‌منظور پوشش خبری رزمایش بزرگ «طریق‌القدس» در منطقه رزمایش بسر می‌برند تا دوشادوش دلیرمردان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی خبرهای لحظه به لحظه و جزئیات برگزرای رزمایش و همچنین توانمندی دلیرمردان سپاه پاسداران را به رسانه‌های خود و جهان مخابره کنند.

- "Gen. Safavi on Upcoming Exercise; Missile Testing," IRNA (Tehran), ۲۱ April ۱۹۹۷; in FBIS Document FTS۲۱, ۱۹۹۷.۰۴۲۱.۰۱۰۵۲ April ۱۹۹۷.

- "Khamene'i to Attend Launch of Tariq al-Quds Maneuvers," IRNA (Tehran), ۲۲ April ۱۹۹۷; in FBIS Document FTS۲۲, ۱۹۹۷.۰۴۲۲.۰۰۱۰۳ April ۱۹۹۷; Michael Binyon, "Iran Prepares for American Attack in War Games," Times (London), ۲۳ April ۱۹۹۷, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com; Martin Walker, "Washington Seeks Tough United Front in Europe Against Iran," Guardian (London), ۲۳ April ۱۹۹۷, p. ۱۰, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

- "Iranian-Made Missiles Tested During Tariq al-Qods Exercises," IRNA (Tehran), ۲۴ April ۱۹۹۷; in FBIS Document FTS۲۴, ۱۹۹۷.۰۴۲۴.۰۰۲۲۰ April ۱۹۹۷.

روزنامه کیهان ۱۳۷۶/۲/۲ (۲۲ آپریل ۱۹۹۷)، ش، ص ۱۴.

اظهارات فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در خصوص رزمایش طریق القدس

چهارم مه ۱۹۹۷: سرلشکر محسن رضایی، فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی گفت، رزمایش‌های طریق القدس عملیاتی مشترک بود. آنها محدود به خشکی و دریا نبودند بلکه شامل عملیات زمینی، هوایی، دریایی و موشکی بودند که با موفقیت به پایان رسیدند. در این رزمایش‌ها نیروهای ایرانی توانستند میزان خطای موشک‌های خود را آزمایش و آن را کاهش دهند. وی افزود ایران از قبل توانایی تعمیر و نگهداری زرادخانه موشک‌های خود را بدون کمک خارجی داشته و در حال تولید موشک‌های با کیفیت است.

Mohsen Reza'i Interviewed on Maneuvers, Revolution Guard," Iran (Tehran), ۴ May ۱۹۹۷; in FBIS Document FTS۴ , ۱۹۹۷. ۶۰۴۰۰۱۲۹۷ June ۱۹۹۷.

رخدادهای موشکی عراق

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌ها در خصوص فعالیت‌های موشکی عراق

توسعه فعالیت‌های موشکی عراق

عراق پس از جنگ ۱۹۹۱ خلیج فارس توسعه موشک‌های الصمود-۲ (یک موشک بالستیک تاکتیکی زمین به زمین را که با سوخت مایع کار می‌کند) آغاز کرده بود و اولین آزمایش پرتاب آن در سال ۱۹۹۷ انجام شد.

<https://tnu.ir/s/VWARb>

تولید مجدد موشک‌های عراقی

عراق زیرساخت‌های تولید موشک خود را بازسازی کرده است. به‌طور مشخص، عراق تعدادی از کارگاه‌های ریخته‌گری را که قبلاً زیر نظر کمیته ویژه تخریب شده بودند دوباره سازماندهی کرده و از آنها برای تولید موشک‌های سوخت جامد استفاده می‌شود. مهم نیست که این کارگاه‌ها از کدام سیستم موشکی استفاده می‌کنند، آنها توانایی تولید موتور موشک‌هایی را دارند که می‌تواند بردشان بیش از ۱۵۰ کیلومتر باشد.

<https://www.un.org/chinese/peace/unmovic/blix.html>

نتایج بازرسی سازمان ملل از موشک‌های موجود در عراق

هسته اصلی موشکی ممنوع عراق، ۸۱۹ موشک عملیاتی دوربرد بود که عراق از اتحاد جماهیر شوروی در دوره منتهی به ۱۹۸۸ وارد کرد. علاوه بر این، عراق موشک‌های مشابه خود را با موفقیت تولید و آزمایش کرده است.

در نتیجه بازرسی‌ها، تحقیقات و تجزیه و تحلیل‌های کمیسیون ویژه سازمان ملل (UNSCOM) در مدت شش سال تا سال ۱۹۹۷، کمیسیون توانست ۸۱۷ موشک وارد شده از ۸۱۹ موشک را به دست آورد.

<https://fas.org/nuke/guide/iraq/missile/unscom.html>

افشای فعالیت‌های مخفیانه موشکی عراق

عراق اعلام کرده است ۱۲ آزمایش ایستا و چهار آزمایش پرواز موتورهای بومی را انجام داده که چندین مورد از این آزمایشات موفقیت‌آمیز بوده است.

[۰۳ ژوئن ۹۸ UNSCOM]: عراق در واقع هرگونه تلاش عمده در ساخت موتورهای موشکی با سوخت مایع را انکار کرده بود. مارس ۱۹۹۲، عراق اعلام کرد در تابستان ۱۹۹۱ بیشتر موارد مربوط به تولید موتور را به‌طور یکجانبه از بین برده است. این سایت مکان اصلی این تخریب‌ها را در العالم (نزدیک تکریت) تعیین کرد. تا اوت ۱۹۹۵، عراق این واقعیت را پنهان می‌کرد که ۱۷۲۸ موتور تولید کرده و حدود ۲۰ آزمایش ایستا و پرواز با این موتورها انجام داده است. اکثر ابزارها و مؤلفه‌های تولیدی پروژه ۱۷۲۸؛ مخصوصاً برای تولید موتورهای موشکی مجاز و برخی موشک‌ها، در ژوئیه ۱۹۹۱ به‌وسیله عراق برای نابودی هدایت شدند. مورخ ۳ اکتبر ۱۹۹۶ عراق در نامه رسمی خود به کمیسیون اعتراف کرد که در تیرماه سال ۱۹۹۱ به کلیه مؤسسات مهم موشکی خود دستور داده است یازده کامیون را که به دو افسر ناشناس تحویل داده شده بودند ابزارهای دارای اولویت، وسایل جانبی و قطعات اصلی مهم را بارگیری کنند که گفته می‌شود

این دو افسر از بستگان سرلشکر حسین کامل هستند. عراق همچنین اظهار داشت در مارس ۱۹۹۲ این مواد در محلی که پنهان شده بود کشف و منهدم شد. در ۲۴ سپتامبر ۱۹۹۷، عراق اعلام کرد سایت العالم (Al Alam) بدون نظارت کمیسیون، از ماه آوریل تا مه ۱۹۹۲ به وسیله عراق مخفیانه طراحی شده است. بر اساس این اعلامیه جدید، عراق در تلاش برای پنهان نگه داشتن دستاوردهای تولید موتور موشکی از کمیسیون، اکثر اجزای سازنده موشک را از سایت خارج و در ریخته‌گری‌ها ذوب کرده است.

<https://fas.org/nuke/guide/iraq/missile/unscom.html>

آگاهی دولت آلمان از فروش تکنولوژی موشکی به عراق

به گزارش ایرنا در تاریخ چهارم بهمن ۱۳۷۶ مطابق با ۲۴ ژانویه ۱۹۹۸؛ قاضی نهمین دادگاه جنایی شهر «دارمشتات» واقع در ایالت «هسن» در شرح حکم خود علیه یکی از شرکت‌های آلمانی فروشنده فن‌آوری موشکی به عراق اعلام کرد برخی مقام‌های رسمی آلمان از این امر اطلاع داشته‌اند. «راینر بوسه» وزارت اقتصاد، سازمان اطلاعات «ب. ان. د.» و برخی دیگر از وزارت‌خانه‌های این کشور را متهم کرد که از برنامه‌های موشکی عراق و فروش تسلیحات از آلمان به این کشور در دوران جنک تحمیلی [علیه ایران] کاملاً اطلاع داشته‌اند. راینر بوسه، قاضی دادگاه مذکور که به شکایت علیه یکی از شرکت‌های آلمانی به نام «هاول» رسیدگی می‌کرد همچنین گفت، در این محاکمات روشن شد که مسئولان شرکت هااول باید حداقل از سال ۱۹۸۷ می‌دانستند که صادرات این شرکت برای تبدیل موشک‌های اسکات [اسکاد] به موشک‌هایی به نام «الحسین» با برد ۶۵۰ کیلومتر مورد استفاده قرار می‌گرفت. وی افزود عراق با این موشک‌ها به ایران و سپس به اسرائیل حمله کرد؛ در صورتی که بدون گرفتن این تکنولوژی از آلمان قادر به استفاده از آنها نبود. در این دادگاه ثابت شد که شرکت مذکور تا ماه اوت ۱۹۹۰ قسمت‌های مهمی از پایگاه‌های پرتاب موشک اسکات [اسکاد] و ۳۵ ساختمان پمپ فشار برای پمپ کردن سوخت این

موشک‌ها و استارت آنها را به‌طور کامل به عراق تحویل داده است. رئیس دادگاه، مسئولان این شرکت را متهم کرد بخاطر کمک‌های تسلیحاتی خود به عراق که باعث شدند تا این کشور بتواند از «موشک‌های ترور» خود که صرفاً علیه مردم غیر نظامی بکار می‌روند بر ضد اسرائیل نیز استفاده کند.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۸۳۷۴۳>

ایجاد کمربند امنیتی ترکیه در شمال عراق

به گزارش ایرنا در تاریخ ۱۸ بهمن ۱۳۷۶ مطابق با هفتم فوریه ۱۹۹۸؛ به نوشته مطبوعات روز شنبه ترکیه، این کشور به‌منظور جلوگیری از کوچ احتمالی مردم عراق به ترکیه، در عمق ۱۵ کیلومتری شمال عراق یک کمربند امنیتی ایجاد می‌کند. روزنامه ینی یوزیل به نقل از مسعود ییلماز، نخست وزیر ترکیه نوشت، برای مقابله با تهاجم موشکی عراق، موشک‌های پاتریوت در مرزهای ترکیه مستقر خواهد شد. وی افزود موشک‌های پاتریوت به‌وسیله آمریکا در اختیار ترکیه قرار داده خواهد شد.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۸۵۴۲۶>

وحشت یهودیان ساکن اسرائیل از حمله موشکی عراق

به گزارش ایرنا در تاریخ ۱۵ بهمن ۱۳۷۶ برابر با ۴ فوریه ۱۹۹۸؛ روزنامه انگلیسی ایندپندنت چاپ لندن نوشت تهدید روانی سلاح‌های کشتار جمعی عراق باعث بروز اختلال در زندگی روزمره اسرائیلی‌ها شده است. این روزنامه در شماره روز چهارشنبه خود نوشت ساکنان فلسطین اشغالی از حمله شیمیایی احتمالی عراق وحشت دارند. روزنامه ایندپندنت افزود دولت اسرائیل احتمال چنین حمله‌ای را ضعیف می‌داند اما به‌دلیل بیم از متهم شدن به بی‌توجهی، ناچار است برخی اقدام‌های پیشگیرانه را انجام دهد. به نوشته این روزنامه، اسرائیل توزیع ماسک‌های ضد گاز را در میان مردم آغاز کرده است اما نگرانی مردم روندی

فزاینده دارد. بر پایه این گزارش، موشک‌های ضد موشک پاتریوت نیز به برخی مناطق، از جمله نزدیک مرکز اتمی اسرائیل در صحرای نگوو ارسال شده است؛ هرچند که وجود این موشک‌ها اطمینان خاطر چندانی نمی‌دهد؛ زیرا تجربه سال ۱۹۹۱ نشان داد در اصابت به موشک‌های اسکاد ناموفق عمل کردند. ایندپندنت همچنین نوشت، مسلماً آماده‌شدن برای مقابله با حمله احتمالی عراق، به اندازه انجام حمله برای اسرائیل مشکل و اختلال آفرین است.

نتیجه یک نظرخواهی آماری نشان می‌دهد که ۵۳ درصد از ساکنان اسرائیل معتقدند به اندازه کافی در برابر حملات موشکی احتمالی حفاظت نشده‌اند.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۸۵۰۳۹>

A decorative white frame with intricate Persian calligraphy, centered on a blue crumpled paper background. The frame has a central horizontal bar with rounded ends and a vertical stem with pointed ends. The text 'سال ۱۳۷۷' is written in the center of the horizontal bar. A vertical dotted line passes through the center of the frame, extending from the top to the bottom of the page.

سال ۱۳۷۷

شهادت سید محبتی فاطمی نیا

روح سرکشی را، که در لذائذ مادی و دلپستگی‌های دنیوی، هربار به سوی فرار می‌کرد و در بند چیزی گرفتار می‌شد را، فقط با پیوستن و دل بستن به دعاهای الهی بود، که می‌توانست مهر کند و چشم او را، از زر و زیور دنیایی ببندد به همین دلیل بود که هر صبح و شام، با دلی پاک و خالص به پیشگاه ربوبی می‌رفت. شنیده بود که: «دعا، کلید نجات آدم هاست و بهترین دعاها، آنست که از دلی پاک و سینه‌ای ترسناک برآید»؛ و او با این اندیشه بود که دست نیاز، به درگاه الهی دراز می‌کرد و با سینه‌ای سوخته، اما بی‌ریا به سخن می‌آمد.

سامانه موشکی تندر-۶۹
حداکثر برد: ۱۵۰ کیلومتر
سال تولید: ۱۳۶۹

فهرست سال ۱۳۷۷

- ۱۹۳.....همکاری موشکی ایران و روسیه.
- ۲۱۳.....همکاری موشکی ایران و چین.
- ۲۱۷.....همکاری موشکی ایران و کره شمالی.
- ۲۲۰.....همکاری موشکی مشترک ایران با روسیه، چین و کره شمالی.
- اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های خارجی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران.....۲۲۳
- اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران.....۲۶۹
- ۲۹۰.....رزمایش نیروهای مسلح ایران.

همکاری موشکی ایران و روسیه

تلاش آمریکا و اسرائیل برای جلوگیری از کمک‌های موشکی روسیه به ایران

شانزدهم ژانویه، نهم مارس و ۲۵ آوریل ۱۹۹۸: مقامات ارشد آمریکایی گفتند دولت ایالات متحده وعده‌های مشخصی را از دولت روسیه به منظور جلوگیری از کمک شرکت‌ها و دانشمندان روسی به تولید موشک بالستیک ایران دریافت کرده است. مقامات آمریکایی افزودند، مسئله کمک علمی و فن‌آوری روسیه به ایران هنگام تلاش برای ساخت یک موشک بالستیکی که قادر است به اسرائیل، ترکیه، عربستان سعودی و روسیه اصابت کند، تنها بحث برانگیزترین مسئله بین مسکو و واشنگتن است. دولت اسرائیل و کنگره آمریکا فشار زیادی بر دولت کلینتون برای متوقف کردن کمک‌های [روسیه به ایران] وارد کرده‌اند. مقامات [آمریکایی] اذعان می‌دارند در طول سال گذشته وعده‌های روسیه برای توقف کمک‌ها هنوز نتایج جدی نداشته است. این مقامات گفتند در شش ماه گذشته مسکو دو بار اقدام به این کار کرده است و روسیه یک دیپلمات ایرانی مستقر در مسکو را به دلیل تلاش برای جلب کمک موشکی روسیه [به ایران] اخراج کرد و قرارداد با شرکت موسوم به ان.پی.او.ترود (NPO Trud) را که برای توسعه موتور موشکی با ایران بود لغو کرد. این مقامات افزودند فعالیت‌های بیشتری برای روس‌ها وجود دارد.

چهارشنبه شب، مقامات آمریکایی پس از بازگشت فرستاده ویژه آمریکا، فرانک جی ویسنر جونیور (Frank G. Wisner Jr)، از سفر به مسکو صحبت کردند و صبح امروز در کاخ سفید به رئیس‌جمهور کلینتون و مقامات ارشد گزارش دادند. دولت آمریکا همچنین اطمینان حاصل کرده است که روس‌ها درک

می‌کنند که کنگره [آمریکا] در حال تصویب قانون تحریم برخی از شرکت‌های روسی است که به برنامه موشکی ایران کمک می‌کنند. این تحریم‌ها همچنین مانع کار آنها در پروژه ایستگاه فضایی بین‌المللی می‌شود. مقامات ارشد آمریکایی می‌گویند، ایالات متحده به روسیه فرصتی می‌دهد تا در صورت کاهش فروش فن‌آوری موشک به ایران، تجارت پر سود خود را برای پرتاب ماهواره‌های خارجی گسترش دهد.

این گزارش‌ها می‌افزاید ایران در حال تولید یک موشک جدید به نام شهاب-۳ (Shahab۳) است که برد آن حدود ۸۰۰ مایل است و قدرت کافی برای رسیدن به اسرائیل و عربستان را دارد و برد آن بیش از دو برابر موشک اسکاد (Scud) است. کارشناسان اطلاعاتی آمریکا انتظار دارند ایران موشک شهاب را تا یک سال آینده آزمایش کند. بیشتر طراحی این موشک بر اساس فن‌آوری کره شمالی است. با این حال، مقامات آمریکایی به‌طور فزاینده‌ای نگران انتقال فن‌آوری موشکی از روسیه هستند. روسیه در پاسخ به نگرانی‌های آمریکا، یک دیپلمات ایرانی را که قصد داشت فن‌آوری موشکی را خریداری کند اخراج کرد. همچنین قرارداد بین تولیدکننده موتور موشک روسی و ایران را به حالت تعلیق در آورده است.

[-https://www.nytimes.com/۱۶/۰۱/۱۹۹۸/world/us-gets-russia-s-firm-vow-to-halt-missile-aid-to-iran.html?searchResultPosition=۸۱](https://www.nytimes.com/۱۶/۰۱/۱۹۹۸/world/us-gets-russia-s-firm-vow-to-halt-missile-aid-to-iran.html?searchResultPosition=۸۱)

[-https://www.nytimes.com/۰۹/۰۳/۱۹۹۸/world/us-is-pressing-moscow-on-iran-and-missile-aid.html?searchResultPosition=۹۸](https://www.nytimes.com/۰۹/۰۳/۱۹۹۸/world/us-is-pressing-moscow-on-iran-and-missile-aid.html?searchResultPosition=۹۸)

[-https://www.nytimes.com/۲۵/۰۴/۱۹۹۸/world/iran-nearly-got-a-missile-alloy-from-russians.html?searchResultPosition=۱۲۲](https://www.nytimes.com/۲۵/۰۴/۱۹۹۸/world/iran-nearly-got-a-missile-alloy-from-russians.html?searchResultPosition=۱۲۲)

بکارگیری دانشمندان روسی در فعالیت‌های موشکی ایران

بیست‌وسوم مارس ۱۹۹۸: سرویس‌های اطلاعاتی روسیه، دانشمندان موشکی روسی را برای آموزش ساخت موشک‌هایی با برد ۱۲۰۰ مایل به ایرانی‌ها استخدام می‌کنند. با این حال، دانشمندان روسی خودشان هم با مقامات ایرانی درباره قرارداد خود مذاکره کرده‌اند.

"Russian Missile Scientists Recruited to Teach in Iran" Milwaukee Journal Sentinel, ۲۳ March ۱۹۹۸, p. ۴, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

تکذیب همکاری موشکی روسیه با ایران

مسکو، ایرنا، ۲۸ فروردین ۱۳۷۷ برابر با ۱۷ آوریل ۱۹۹۸: وزارت امور خارجه روسیه از بیانیه اخیر واشنگتن که در آن مسکو به همکاری با ایران در امور موشکی متهم شده است ابراز تعجب و مفاد آن را تکذیب کرد. جیمز رابین، سخنگوی وزارت امور خارجه آمریکا، روز پنجشنبه گفت دولت آمریکا فهرستی غیر رسمی از چند سازمان دفاعی و تحقیقاتی روسیه که به ارائه فن‌آوری‌های موشکی به ایران مظنون هستند تهیه کرده است. روزنامه «یواس.ای - تودی» این فهرست را حاوی اسامی ۲۰ مؤسسه تحقیقاتی و دفاعی روسیه ذکر کرد. وزارت امور خارجه روسیه تأکید کرد که مسکو به‌طور مکرر توضیحات لازم را در سطوح مختلف درباره این موضوع ارائه و تأکید کرده است که هیچ‌گونه تماسی در امور موشکی بین نهادهای رسمی روسیه و ایران وجود ندارد. بر اساس این بیانیه، روسیه اخیراً نظارت بر صدور فن‌آوری و کالاهای «با استفاده مضاعف» را شدت بخشیده است.

هفتم خرداد ۱۳۷۷ برابر با ۲۸ می ۱۹۹۸ هم ایرنا نوشت؛ رئیس کمیسیون امور بین‌الملل دومای روسیه گفت اتهام همکاری موشکی روسیه با ایران و ربط دادن انتقال فولاد ساخت روسیه از طریق آذربایجان به ایران برای تولید موشک اتهام‌هایی غیر عادلانه است.

یکم آگوست ۱۹۹۸: کنستانتین شووالوف (Konstantin Shuvalov)، سفیر روسیه در ایران، اعلام

کرد کشورش به برنامه‌های توسعه موشکی ایران کمک نکرده و در آینده نیز این کار را نخواهد کرد.

سوم نوامبر ۱۹۹۸ هم رجب صفروف (Rajab Safarov)، عضو کمیته مشاوره سیاسی رئیس‌جمهور

روسیه و نایب‌رئیس مرکز هماهنگی برنامه روسیه و ایران در مصاحبه‌ای، انتقال فن‌آوری نظامی مسکو به

ایران را انکار کرد. وی امکان انتقال غیر قانونی از طریق نهادهای غیر دولتی را انکار نکرد. او گفت شهاب-۳

(Shahab-۳) ۱۶ متر طول دارد، با سرعت ۷۰۰۰ کیلومتر در ساعت پرواز می‌کند و می‌تواند یک یا چند

کلاهک با مجموع کلاهک یک تنی را حمل کند و برد آن ۱۳۰۰ کیلومتر است. به گفته صفروف، این برنامه

موشکی فقط برای امنیت منطقه‌ای ایران در نظر گرفته شده و به دلیل پایان جنگ ایران و عراق تسریع شد. وی افزود کار بر روی موشک‌های بالستیک شهاب-۴ و شهاب-۵ (Shahab-۴ and Shahab-۵) ایران در حال انجام است. وی شهاب-۵ را یک موشک بالستیک قاره‌پیما (ICBM) با برد تا ۱۰ هزار کیلومتر که می‌تواند کلاهک‌های شیمیایی، باکتریولوژیکی یا هسته‌ای را حمل کند توصیف کرد. او در پاسخ به این سؤال که آیا راهی برای جلوگیری از بلندپروازی‌های هسته‌ای ایران وجود دارد گفت، طی دو تا سه سال به یک نقطه حساس دست خواهیم یافت اما پس از آن، دیگر نمی‌توان ایران را متوقف کرد.

-<https://www.irna.ir/news/۵۷۰۸۶۴۵>

-<https://tnu.ir/s/VVvV۹>

-Russian Envoy in Tehran: No Russian Help for Iran's Missile," IRNA (Tehran), ۱ August ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۵ ,۱۹۹۸-۸۰۵۰۰۲۹۲۹ August ۱۹۹۸; "Iran Denies Foreigners Role in Missile Program," Xinhua (Beijing), ۱ August ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۵ ,۱۹۹۸-۸۰۵۰۰۳۲۸۴ August ۱۹۹۸; "Iran's Khatami on Military Issues, Missiles," IRIB Television First Program Network (Tehran), ۱ August ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۵ ,۱۹۹۸-۸۰۵۰۰۳۶۴۹ August ۱۹۹۸.

-<https://tnu.ir/s/erl۸۰>

-Manfred Quiring, "Iran becomes a Superpower: Missile Program Causes Neighbors Unease; Welt-talk with a Moscow Expert," Die Welt (Berlin), ۲ November ۱۹۹۸, www.diewelt.de. [CNS translation]

اظهارات منابع اطلاعاتی و امنیتی اسرائیل در خصوص موشک شهاب-۳

بیست و دوم آوریل ۱۹۹۸: یک افسر ارشد اطلاعاتی نیروهای دفاعی اسرائیل به کمیته امور خارجه و دفاع کنست گفت ایران نمونه اولیه موشک زمین به زمین را تا سال ۲۰۰۰ تکمیل می‌کند.

بیست و دوم ژوئیه ۱۹۹۸: به گفته منابع دولتی اسرائیل، ایران یک موشک میان‌برد را در قسمت شمالی کشور آزمایش کرد. این موشک ۸۰۰ کیلومتر برد دارد و کارشناسان دفاعی می‌گویند ایران احتمالاً ظرف چند ماه قادر به شلیک موشکی با برد کامل ۱۳۰۰ کیلومتری خواهد بود. منابع اسرائیلی می‌گویند این موشک از مکانی در ۱۵۰ کیلومتری جنوب تهران شلیک شده است. آنها افزودند، این موشک حدود ۱۰۰

ثانیه پرواز کرد و قبل از رسیدن به اوج، در ارتفاع ۶۰ کیلومتری منفجر شد. اینکه آیا انفجار عمدی بوده است یا خرابی در سیستم مشخص نیست. با این حال، مقامات اسرائیلی بر این باورند که در کل، آزمایش موفقیت‌آمیز است و این ثابت می‌کند که ایران در مسیر توسعه موشک شهاب-۳ (Shahab-۳) با برد ۱۳۰۰ کیلومتر به‌خوبی قرار دارد. این موشک ساعت ۶:۰۰ پرتاب و به‌وسیله دو یا سه ماهواره ایالات متحده شناسایی شد که قبل از انفجار در مدار جنوب شرقی حرکت می‌کرد.

اسرائیل معتقد است شهاب-۳ مبتنی بر نودونگ (Nodong) کره شمالی است و با کمک فن‌آوری روسیه ساخته شده است و می‌گوید بدون کمک روسیه، بعید است ایران این پروژه را به پایان برساند اما ایالات متحده و اسرائیل بر این باورند که ایران نمونه اولیه شهاب-۳ را ظرف یک سال تکمیل خواهد کرد. بیست‌و‌چهارم ژوئیه ۱۹۹۸ مقامات و تحلیل‌گران دولتی اسرائیل گزارش دادند ایران اکنون آماده است آزمایش سیستم‌های هدایت موشکی و جداسازی کلاهک شهاب-۳ را آغاز کند.

بیست‌وهشتم ژوئیه ۱۹۹۸: به گفته یک منبع دفاعی ارشد اسرائیل، آزمایش موشکی شهاب-۳ ایران موفقیت‌آمیز نبود. این منبع ادعا می‌کند ایرانی‌ها پرواز آزمایشی شهاب-۳ را انجام داده و موشک را به عمد در هوا منهدم کرده‌اند. یک منبع ارشد امنیتی اسرائیل هم گفت، ایران در حال توسعه یک شاخه استراتژیک دوربرد است که بتواند با استفاده از موشک‌های بالستیک، حمله نخست را علیه اسرائیل انجام دهد. این منبع افزود شهاب-۳ به‌عنوان یک موشک دفاعی در نظر گرفته نشده و اسرائیل یکی از اهداف مورد نظر آن است. سرلشکر آموس مالکا (Amos Malka) رئیس اطلاعات نیروهای دفاعی اسرائیل هم به کمیته امور خارجه و دفاع کنست ((Knesset) کمیته امور خارجه و دفاع) گفت برنامه موشک بالستیک شهاب-۳ ایران هنوز به نقطه بازگشت نرسیده است. متوقف کردن کمک روسیه به این برنامه می‌تواند تلاش‌های ایران برای استقرار شهاب-۳ را تا چندین سال عقب بیاورد. سرلشکر آموس مالکا افزود ایران نمونه اولیه موشک بالستیک میان‌برد شهاب-۳ خود را ظرف یک سال تکمیل و تولید آنها را تا پایان سال

۱۹۹۹ آغاز می‌کند. مالکا به کنست گفت اگر شرکت‌های روسی فروش فن‌آوری موشکی به تهران را متوقف کنند برنامه موشکی ایران می‌تواند متوقف شود.

همچنین به گفته یک منبع امنیتی ارشد اسرائیل، آزمایش موشکی ۲۲ ژوئیه ۱۹۹۸ ایران نمونه اولیه شهاب-۳ با برد ۱۳۰۰ کیلومتر نبود بلکه آزمایش اولیه موتور تک مرحله‌ای راکت بود. کارشناسان اسرائیلی معتقدند ایران عمداً موشک را قبل از رسیدن به برد کامل منفجر کرد و این آزمایش بیشتر برای انگیزه‌های سیاسی و استراتژیک بود تا فنی. اسرائیل معتقد است شهاب-۳ یک موشک ساخت و مونتاژ ایران است که بر اساس موشک نودونگ کره شمالی ساخته شده و به‌وسیله کارشناسان روسی طراحی مجدد شده است. شهاب-۳ احتمالاً با تولید شهاب-۴ دنبال خواهد شد که برد آن ۲۰۰۰ تا ۲۵۰۰ کیلومتر خواهد بود. این منبع همچنین گفت ایران در حال ایجاد خطوط تولید و واحدهای آموزشی برای بهره‌برداری از موشک‌ها است.

–“Iran Says New Missile Can Travel ۴,۳۰۰ mph With Great Accuracy,” Baltimore Sun, ۳ August ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com; Arieh O’Sullivan and Liat Collins, “Iran Expected to Complete Shihab۳- Prototype Next Year,” Jerusalem Post, ۲۹ July ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

–David Makovsky and Amos Harel, Haaretz (Tel Aviv), ۲۴ July ۱۹۹۸; in “Israeli, U.S. Sources Assess Iranian Missile Danger,” FBIS Document FTS۲۴, ۱۹۹۸-۰۷۲۴-۰۰-۴۴۷ July ۱۹۹۸; Alon Ben-David, Israel Television Channel ۱ Network (Jerusalem), ۲۴ July ۱۹۹۸; in “Iranian Missile ‘Explodes’ During ۲۲ Jul Test,” FBIS Document FTS۲۴, ۱۹۹۸-۰۷۲۴-۰۰-۱۱۸۲ July ۱۹۹۸; Zeev Schiff, “In the Wake of Iranian Test,” Haaretz (Tel Aviv), ۲۹ July ۱۹۹۸, p. B۱; in “Iran Missile Test Aimed at Becoming ‘Fait Accompli,’” FBIS Document FTS۴, ۱۹۹۸-۰۸-۴۰-۰۱۱۸۸ August ۱۹۹۸.

Steve Rodan and Arieh O’Sullivan, “Iran Test-Fires Shihab۳- Missile,” Jerusalem Post, ۲۴ July ۱۹۹۸.

–“Defense Source: Iran Missile Test ‘Not a Failure,’” Israel Television Channel ۱ Network, ۲۸ July ۱۹۹۸.

–Amos Harel and Gideon Alon, “Iran’s Missile Launch Was a Success—But Rockets Won’t Fly Without Russian Help,” Haaretz (Tel Aviv), ۲۹ July ۱۹۹۹, www۳.haaretz.co.il

“Iran Says New Missile Can Travel ۴,۳۰۰ mph With Great Accuracy,” Baltimore Sun, ۳ August ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com; Arieh O’Sullivan and Liat Collins, “Iran Expected to Complete Shihab۳- Prototype Next Year,” Jerusalem Post, ۲۹ July ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

–Arye O’Sullivan and Liat Collins, Jerusalem Post, ۲۹ July ۱۹۹۸, p. ۲; in “Source—Iran to Complete Shihab۳- Prototype ‘Next Year,’” FBIS Document FTS۴, ۱۹۹۸-۰۸-۴۰-۰۰۱۱۷ August ۱۹۹۸.

حمایت روسیه از تولید موشک شهاب-۳ در ایران

بیست و سوم آوریل ۱۹۹۸: طبق گزارش‌های سازمان سی‌ای آمریکا، مقامات روسی از تولید موشک بالستیک شهاب-۳ (Shahab-۳) ایران حمایت و به‌طور فعال به آن کمک می‌کنند. آمریکایی‌ها در ارزیابی‌های قبلی خود نتیجه گرفته بودند که فقط نهادهای خصوصی در روسیه به برنامه‌های موشکی ایران کمک می‌کنند اما گزارش‌های اطلاعاتی اسرائیل و ایالات متحده نشان می‌دهد که دولت روسیه از قاچاق اخیر فولاد ویژه‌ای که برای ساخت موشک به ایران قاچاق شده حمایت کرده است.

توجه: مطالب مربوط به ۲۵ و ۲۶ مارس را ببینید.

Ban Kaspit and Yoav Limor, Maariv (Tel Aviv), ۲۳ April ۱۹۹۸, p. ۹; in "IDF Worried by Egyptian Military Buildup, Iranian Missiles," FBIS Document FTS۲۵, ۱۹۹۸-۰۴۲۵۰۰۰۲۰۶ April ۱۹۹۸

هشدار آمریکا در خصوص انتقال تجهیزات و فن‌آوری موشکی روسی به ایران

بیست و پنجم آوریل ۱۹۹۸: یک کامیون حامل ۲۲ تن فولاد ضد زنگ که می‌توان از آن برای ساخت موشک استفاده کرد در مسیر تهران رهگیری شده و سؤالات جدیدی راجع به عزم روسیه برای پایان دادن به کمک به برنامه موشکی ایران ایجاد کرده است.

چند روز قبل، مقامات آمریکایی به مقامات روسی هشدار دادند که بر اساس گزارشات اطلاعاتی آمریکا، انتظار می‌رود محموله‌ای از فولاد که به گفته آنها آلیاژی ویژه مخصوص استفاده در ساخت مخازن سوخت موشک‌های اسکاد (Scud) است مسکو را ترک کند. عدم موفقیت روسیه در توقف حمل و نقل درباره وعده مسکو برای محدود کردن فروش فن‌آوری موشکی به ایران به یک موضوع گسترده‌تری تبدیل شده است. این در حالی است که رئیس‌جمهور، بوریس یتسین، در ژانویه فرمانی را صادر کرد که بر اساس آن، کنترل‌ها بر صادرات فن‌آوری موشکی به ایران تشدید شد. مسکو اصرار دارد که تمام تلاش خود را برای جلوگیری از نفوذ این فن‌آوری به ایران انجام می‌دهد و آمریکایی‌ها خیلی سریع این موضوع را سیاسی

می‌کنند. این مسئله پیامدهای مهم نظامی برای خاورمیانه دارد؛ جایی که اسرائیل ابراز نگرانی کرده که ممکن است به زودی در برد موشک‌های ایرانی قرار بگیرد. این مسئله همچنین به‌عنوان مانع اصلی در روابط بین روسیه و آمریکا که قبلاً از هم گسیخته بود ظاهر می‌شود. قانون‌گذاران آمریکایی تهدید کرده‌اند که اگر روسیه به تعهدات خود در جلوگیری از کمک‌ها [به ایران] عمل نکند شرکت‌ها یا مؤسسات روسی را که به برنامه موشکی ایران کمک می‌کنند تحریم اقتصادی خواهند کرد اما دولت کلینتون به شدت مخالف این گام است و می‌گوید این بحث‌های حساس روابط بین واشنگتن و مسکو را مختل می‌کند.

<https://www.nytimes.com/2014/04/19/world/iran-nearly-got-a-missile-alloy-from-russians.html?searchResultPosition=122>

ادامه نگرانی‌های آمریکا و اسرائیل از کمک روسیه به فعالیت موشکی ایران

تهران، ایرنا، ۱۳ اردیبهشت ۱۳۷۷ برابر با سوم می ۱۹۹۸: معاون رئیس‌جمهور آمریکا، در تل‌آویو به خبرنگاران گفت امیدوار است دولت جدید مسکو از فروش سلاح و فن‌آوری موشک‌های پیشرفته به ایران جلوگیری کند. تل‌آویو و واشنگتن بارها با نگرانی و بدون ارائه مدارک مستندی، مدعی تلاش تهران برای ساخت موشک‌های دوربرد زمین به زمین شده‌اند و دولت آمریکا به‌عنوان حامی اصلی اسرائیل در همین راستا، بارها روسیه را به لحاظ روابط خوب با جمهوری اسلامی ایران متهم به انتقال فن‌آوری تسلیحات پیشرفته به ایران کرده است.

واشنگتن همچنین قرار است در پی درخواست سال گذشته اسرائیل از ایالات متحده مبنی بر گسترش تلاش‌های مربوط به پژوهش و تولید یک سیستم دفاع موشکی پول بیشتری را به‌خاطر این امور در اختیار تل‌آویو قرار دهد.

هشتم سپتامبر ۱۹۹۸ هم یک مقام ارشد اطلاعاتی اسرائیل گفت، روسیه علیرغم بحث و گفتگوهای رئیس‌جمهور کلینتون و پوتین در نشست اخیرشان در مسکو، به انتقال فن‌آوری موشکی به ایران ادامه

می‌دهد. این منبع اسرائیلی گفت در این مرحله، حتی اگر روسیه بخواهد همه کمک‌های فنی را متوقف کند ایران همچنان می‌تواند موشک شهاب-۳ (Shahab-۳) با برد ۱۳۰۰ کیلومتر را به پایان برساند.

-<https://tnu.ir/s/NDW۵J>

-Arieh O'Sullivan, "IDF: Iran Can Complete Shihab۳- Missile Even if Russia Stops Aid," Jerusalem Post, ۹ September ۱۹۹۸, www.jpost.com.

انتقاد روسیه از تصویب قانون ضد ایرانی در آمریکا

مسکو، ایرنا، چهار خرداد ۱۳۷۷ برابر با ۲۵ می ۱۹۹۸: وزارت امور خارجه روسیه روز دوشنبه با صدور بیانه‌ای از تصویب قانونی در قوه مقننه آمریکا درباره مجازات شرکت‌های خارجی که به «برنامه‌های موشکی ایران» کمک کنند به شدت انتقاد کرد.

-<https://www.irna.ir/news/۵۷۱۳۲۴۴>

-<https://tnu.ir/s/۴PA۳p>

تحلیل روزنامه واشنگتن تایمز در خصوص تحریم روسیه از سوی آمریکا

تهران، ایرنا، ۲۱ خرداد ۱۳۷۷ برابر با ۱۱ ژوئن ۱۹۹۸: روزنامه آمریکایی واشنگتن تایمز نوشت: مجلس نمایندگان آمریکا با تصویب لایحه تحریم روسیه نشان داد که در جبهه دیپلماسی شکست خورده است. این روزنامه نوشت، مجلس نمایندگان آمریکا روز چهارشنبه به اعمال تحریم علیه روسیه به خاطر صدور فن‌آوری موشکی به ایران رای داد. واشنگتن تایمز افزود؛ این اقدام شکستی برای سیاست خارجی دولت کلینتون محسوب می‌شود. مجلس نمایندگان با ۳۹۲ رای مثبت در مقابل ۲۲ رای منفی تصویب کرد که حمایت مالی خود را از هر کشور و یا شرکتی که به ایران در ساخت موشک کمک می‌کند قطع کند.

<https://tnu.ir/s/NBko۳>

ادعای جمهوریخواهان آمریکا در خصوص کمک روسیه به فعالیت‌های موشکی ایران

ایرنا در تاریخ ۲۱ خرداد ۱۳۷۷ برابر با ۱۱ ژوئن ۱۹۹۸ نوشت؛ مجلس نمایندگان آمریکا روز چهارشنبه بیستم خرداد، به رغم مخالفت‌های دولت کلینتون، لایحه تحریم کشورهای کمک‌کننده به سیستم ساخت تسلیحات موشکی در ایران را تصویب کرد. به عقیده کارشناسان، فشار این مصوبه بیشتر متوجه روسیه است؛ زیرا جمهوریخواهان در مجلس آمریکا مدعی هستند روسیه بیشترین کمک تسلیحاتی را در ساخت موشک‌های دوربرد به ایران دارد. دولت کلینتون مخالف تصویب چنین لایحه‌ای است و قبلاً گفته بود آن را وتو خواهد کرد.

<https://tnu.ir/s/NYXbl>

استقبال روسیه از وتوی قانون تحریم شرکت‌های کمک‌کننده به برنامه موشکی ایران

مسکو، ایرنا، سوم تیر ۱۳۷۷ برابر با ۲۴ ژوئن ۱۹۹۸: وزارت امور خارجه روسیه با صدور بیانیه‌ای، از تصمیم بیل کلینتون رئیس‌جمهور آمریکا برای وتو کردن قانون مصوب کنگره آمریکا درباره اعمال تحریم علیه شرکت‌های مظنون به کمک به «توسعه برنامه‌های موشکی ایران» استقبال کرد.

<https://tnu.ir/s/٤٧٣p>

استفاده از تجهیزات روسی و آلمانی برای موشک‌های ایران

ژوئن ۱۹۹۸: در گزارشی آمده است؛ خودروی پرتابگر ترانسپورت-ارکتور ام. آ. ضد-۵۴۳ (MAZ۵۳۴) که اتحاد جماهیر شوروی از آن برای اس. اس-یک (SS۱) استفاده می‌کرد در ایران دیده می‌شود. با این حال، ایرانی‌ها از سایر پرتابگرهای روسی و چندین وسیله نقلیه مختلف مرسدس بنز آلمانی برای موشک‌های غیر هدایت شونده خود استفاده می‌کنند. این وسایل نقلیه همچنین می‌توانند برای حمل

موشک‌های بالستیک اسکاد-بی یا اسکاد-سی ("Scud-B" or "Scud-C") تغییر یابند. حدس زدن اینکه چه تعداد وسیله حمل و نقل و پرتابگر اسکاد-بی و سی (Scud-B / C) در دسترس ایرانیان است دشوار است اما با توجه به مهارت‌های مهندسی آنها، احتمال دارد که حدود ۱۰۰ پرتابگر یا TEL در زمان نسبتاً کمی تهیه کرده باشند.

Duncan Lennox, "Iran's ballistic missile projects: uncovering the evidence," Jane's Intelligence Review, June ۱۹۹۸, p. ۲۵.

تلاش مرکز علمی روسی برای فروش تجهیزات موشکی به ایران

بیست‌ونهم ژوئیه ۱۹۹۸: یک مرکز علمی روسی (Inor) در تلاش برای فروش تجهیزات لیزر، آینه‌ها و مواد گرافیت پوشش داده‌شده با تنگستن به ایران است. گزارش‌های مطبوعاتی حاکی از آن است که کمک روسیه به ایران شامل؛ فولادها و آلیاژهای ویژه، گرافیت روکش‌دار با تنگستن، تونل باد، ژيروسکوپ و سایر فن‌آوری هدایت، موتور موشک و فن‌آوری سوخت، تجهیزات لیزر، ابزارآلات و کتابچه‌های راهنمای تعمیر و نگهداری است.

Stuart D. Goldman, Kenneth Katzman, Robert D. Shuey, and Carl E. Behrens, "Russian Missile Technology and Nuclear Reactor Transfers to Iran," in CRS Report for Congress (Washington, DC: ۲۹ July ۱۹۹۸), p. ۶.

همکاری دانشمندان روسی و ایران برای ساخت موشک

نوامبر ۱۹۹۸: گفته می‌شود دانشمندان روسی و ایرانی در حال ساخت موشکی موسوم به اس. اس-۴۰۰ (SS-۴۰۰) با برد ۳۶۰۰ کیلومتر هستند.

Gerald M. Steinberg, Arms Control and Non-Proliferation Developments in the Middle East: ۹۹-۱۹۹۸ (Ramat Gan, Israel: Begin-Sadat Center for Strategic Studies, September ۲۰۰۰), p. ۲۰.

اظهارات مقامات آمریکا و اسرائیل درباره نقش روسیه در پیشرفت برنامه موشکی ایران

به گزارش فدراسیون دانشمندان آمریکایی (fas)؛ ظاهراً برنامه موشک بالستیک دوربرد ایران در سال گذشته بر شماری از تنگناهای اساسی غلبه کرده است که دلیل اصلی این امر، کمک نهادهای روسی است (احتمالاً با تأیید ضمنی خود دولت روسیه). جورج تنت (George Tenet)، مدیر اطلاعات مرکزی [ایالات متحده آمریکا]، در تاریخ ۲۸ ژانویه ۱۹۹۸ به کمیته اطلاعاتی مجلس سنا گفت ایران احتمالاً موشک‌هایی را خواهد داشت که می‌توانند اسرائیل و عربستان را هدف قرار دهند؛ خیلی زودتر از ده سالی که یک سال قبل پیش‌بینی کرده بود. جورج تنت ارزیابی جدید را نه تنها به کمک روسیه، بلکه به پیشرفت‌های بومی ایران نسبت داد؛ این در حالی است که ارزیابی‌های مربوط به پیشرفت برنامه موشک شهاب (Shahab) ایران با کمک روسیه متفاوت است؛ تا حدی به این دلیل که اطلاعات مربوط به کمک روسیه در میان انکارهای این کشور و فشار ایالات متحده بر روسیه برای سرکوب نهادها و اشخاصی که به ایران کمک می‌کنند همچنان بی حد و حصر است.

برخی از گزارش‌ها می‌افزاید، هنگامی که اطلاعات مربوط به این کمک برای اولین بار در اوایل سال ۱۹۹۷ آشکار شد، مقامات اسرائیلی معتقد بودند که ایران ممکن است شش ماه با تولید شهاب-۳ (Shahab-۳) فاصله داشته باشد و اعتقاد بر این بود که تولید شهاب-۴ (Shahab-۴) حداقل سه سال دیگر طول بکشد. با این وجود، با در دسترس قرار دادن اطلاعات بیشتر، ارزیابی‌ها نشان می‌دهد پیشرفت ایران تا حدودی کاهش یافته است. گفته شده، از اوایل سال ۱۹۹۸، ظاهراً اسرائیل با هم‌فکری هم‌تایان آمریکایی خود، بازه زمانی شهاب-۳ را حداقل یک سال ارزیابی کرده است.

همچنین اعتقاد برخی از کارشناسان بر این است که ایران حداقل هفت آزمایش موتور استاتیک برای برنامه شهاب انجام داده است اما برای توسعه توانایی موتور عملیاتی حداقل به ده آزمایش از این دست نیاز دارد که این به تنهایی می‌تواند حداقل یک سال طول بکشد.

بیست‌ونهم و ۳۱ ژوئیه هم در خبرها آمده است؛ منابع اطلاعاتی غربی ارزیابی می‌کنند که موشک شهاب-۴ با فن‌آوری روسی در حال توسعه است و گویا بر اساس موشک اس. اس-۴ (SS-۴) شوروی ساخته شده و کاملاً محصولی از فن‌آوری موشکی روسیه است. منابع غربی همچنین می‌گویند شهاب-۳ بر اساس موشک نودونگ کره شمالی ساخته شده و کمک روسیه در یک برنامه سریع است که مراحل توسعه را کوتاه می‌کند.

مارتین ایندیک (Martin Indyk)، دستیار وزیر خارجه [آمریکا] هم گفت، ایالات متحده برای جلوگیری از انتقال فن‌آوری به ایران تلاش‌های مضاعف را انجام می‌دهد؛ در حالی که سخنگوی ایران اظهار داشت این موشک فقط برای اهداف دفاعی طراحی شده است.

-https://fas.org/irp/threat/missile/rumsfeld/pt2_katz.html

-U.S. Official Says Iran is Developing a Long-Range Missile," Buffalo News, ۲۹ July ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com; Steve Rodan, "Shihab۴- missile 'will have nonconventional warhead capability'," Jerusalem Post, ۲۱ July ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

-Israeli Sources: -۴Shahab To Have Nonconventional Warhead," Jerusalem Post, ۲۱ July ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۵, ۱۹۹۸.۸.۰۵.۰۰۹۷۷ August ۱۹۹۸.

در خواست تلاش بیشتر آمریکا برای جلوگیری از کمک موشکی روسیه به ایران

بیست‌ونهم ژوئیه، دوم و چهارم آگوست ۱۹۹۸: یک منبع ارشد امنیتی [آمریکا] اظهار داشت ایران نمونه اولیه موشک بالستیک میان‌برد شهاب-۳ (Shahab-۳) خود را تا سال آینده تکمیل و تولید آن را تا پایان قرن آغاز می‌کند که ادامه توسعه این موشک، تهدیدی مستقیم برای اسرائیل است. با این حال، اگر ایالت متحده فشار بیشتری به روسیه وارد کند تا شرکت‌های روسی را از فروش دانش موشکی به تهران باز دارد این پروژه می‌تواند متوقف شود.

-"Iran's -۳Shahab IRBM 'Ready for Production'," Jane's Missiles & Rockets, June ۱۹۹۸, p. ۴.

"Iran Says New Missile Can Travel ۴,۳۰۰ mph With Great Accuracy," Baltimore Sun, ۳ August ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com; Arie O'Sullivan and Liat Collins, "Iran Expected to Complete Shihab۳- Prototype Next Year," Jerusalem Post, ۲۹ July ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

تحریم شرکتهای روسی از سوی آمریکا

شانزدهم ژوئیه ۱۹۹۸: دولت کلینتون تحریم‌های تجاری علیه ۹ نهاد روسی را که در توسعه برنامه موشکی ایران کمک کرده‌اند اعلام کرد. هفت مورد از ۹ نهاد، در حال حاضر کمک ایالات متحده را از دست داده‌اند که در قالب کمک‌های بلاعوض یا برنامه‌های مشارکتی است و هدف آنها بی‌نیازی دانشمندان روسی از رفتن به کشورهایی مانند ایران بود.

کاخ سفید نام ۹ شرکت و مؤسسه روسی را که تحت تحریم قرار گرفته‌اند به این شرح اعلام کرد: مرکز علمی اینور (INOR) و مؤسسه تحقیقاتی گرافیت (Grafit) که فولاد را برای تولید موشک فراهم می‌کنند، مؤسسه تحقیقاتی پلیوس (Ployus) که واحدهای هدایت را ارائه می‌دهد، گلاوکوسموس (Glavkosmos) همتای روسی ناسا (NASA)، دانشگاه ایالتی بالتیک در سن پترزبورگ که به فن‌آوری و موتور موشکی کمک می‌کند، شرکت یوروپالاس-۲۰۰۰ (Europolace ۲۰۰۰) و موسو (MOSO) که ۲۲ تن فولاد را تهیه کرده‌اند و دولت آمریکا مظنون است که برای ساخت موشک‌های ایرانی استفاده شده است و مؤسسه تیخومیروف (Tikhomirov) و کارخانه کمینترن (Komintern) در نووسیپیرسک. کمیسیون کنترل صادرات روسیه در ابتدا همه سازمان‌ها را در یک گزارش تحقیقاتی ذکر کرده است اما این سازمان‌ها هرگونه تخلف را انکار می‌کنند.

[توجه: به ورودی ژوئیه مراجعه کنید]

-Steven Erlanger, "U.S. Imposes Curbs on ۹ Russian Concerns," New York Times, ۱۶ July ۱۹۹۸, p. A۱۰, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com; Leonid Gankin, "Washington Will Punish Russian Organizations. At Moscow's Prompting," Kommersant-Daily (Moscow), ۱۷ July ۱۹۹۸, p. ۲; in "US May Impose Sanctions Against Nine Russian Companies," FBIS Document FTS, ۱۹۹۸-۷۱۷۰۰۰۵۶۴ ۱۷ July ۱۹۹۸.

ادامه تلاش آمریکا برای جلوگیری از ارسال فن آوری موشکی روسیه به ایران

بیست و دوم ژوئیه ۱۹۹۸: معاون رئیس جمهور ایالات متحده، ال گور (Al Gore) گفت، مقامات روسی را به انجام تعهدات تحقیق درباره ۹ سازمان روسی مظنون به تأمین فن آوری موشک‌های بالستیک به ایران سوق خواهد داد. ال گور اعلام کرد مسئله موشکی ایران نکته اصلی سفر وی به مسکو است که در اواخر هفته برنامه‌ریزی شده است.

یوری کوپتف (Yuri Koptev) رئیس آژانس فضایی روسیه و عالی‌ترین مقام روسی در امور موشک هم اوایل سال جاری گفت ۱۳ موردی که همکاران آمریکایی ما به‌خوبی به ما اطلاع داده‌اند مورد بررسی قرار گرفت و ما توضیحات مفصلی را ارائه کرده‌ایم و در مواردی که جنبه مشکوکی دیدیم این تماس‌ها قطع شد اما هنگامی که رابرت گالوچی (Robert Gallucci) نماینده ویژه آمریکا در امور موشک، این هفته با مقامات روسی دیدار کرد، تعدادی از پرونده‌ها حل نشده باقی ماندند. به‌عنوان مثال: مقامات آمریکایی نگران این هستند که ایرانی‌ها هنوز در دانشگاه فنی دولتی بالتیک در سن پترزبورگ و شاید در مؤسسه هوانوردی مسکو در حال تحصیل و آموزش در زمینه پیش‌رانه و فن آوری هدایت موشک هستند. روس‌ها هنوز تحقیقات خود را درباره شرکت‌هایی به‌نام پلیوس (Polyus) که مظنون به ارائه فن آوری هدایت موشک و ارسال نی گرافیت (Ni Grafit) که مواد مورد استفاده برای پوشاندن کلاهک موشک‌های بالستیک را به وجود می‌آورند به ایران است کامل نکرده‌اند. همچنین محموله‌ای از مواد نی گرافیت (Ni Grafit) به‌وسیله اتریشی‌ها در راه رسیدن به ایران رهگیری و توقیف شد.

David Makovsky, Haaretz (Tel Aviv), ۲۲ July ۱۹۹۸; in "Gore Pledges to Press Moscow on Missile Technology to Iran," FBIS Document FTS۲۲, ۱۹۹۸-۷۲۲۰-۰۹۷۸ July ۱۹۹۸.

-<https://www.nytimes.com/۲۰۰۴/۱۹۹۸/world/iran-nearly-got-a-missile-alloy-from-russians.html?searchResultPosition=۱۲۲>

اظهارات نخست‌وزیر اسرائیل در خصوص کمک روسیه به برنامه موشکی ایران

چهارم آگوست ۱۹۹۸: بنیامین نتانیاهو (Benjamin Netanyahu) نخست‌وزیر اسرائیل به کمیته دفاع و امور خارجه کنست گفت شهاب-۳ (Shahab-۳) بخشی از کل برنامه موشکی ایران است و احتمال دارد ایران در آینده آزمایش‌های موشکی بیشتری انجام دهد. وی همچنین افزود روس‌ها در حال کمک‌رسانی [به ایران] هستند که بدون آنها ایرانی‌ها قادر به آزمایش موشک خود نبودند.

Liat Collins, "PM: Israel Can Defend Itself Against Iran," Jerusalem Post, ۵ August ۱۹۹۸, p. ۲, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

انتقاد روسیه از مواضع اسرائیل در خصوص کمک موشکی روسیه به ایران

وزارت امور خارجه روسیه نسبت به وارد کردن اتهام به این کشور از سوی نخست‌وزیر رژیم اشغالگر قدس مبنی بر عدم کفایت تلاش مسکو برای جلوگیری از انتقال فن‌آوری موشکی و فعالیت کارشناسان توسعه موشکی روسیه در ایران ابراز شگفتی کرد. وزارت خارجه روسیه در بیانیه خود که به همین مناسبت صادر کرد، بر پایبندی کشورش در قبال اجرای سیاست منع گسترش سلاح‌های کشتار جمعی و تحویل موشک تاکید کرد. بیانیه مذکور به افزایش نظارت جدی دولت مسکو بر صدور کالا و فن‌آوری‌های حساس اشاره کرده و می‌افزاید، اصول نظارت کامل در این زمینه که متضمن فرمان ۲۲ ژانویه سال جاری دولت است اجرا می‌شود. بیانیه وزارت امور خارجه روسیه در ادامه تاکید می‌کند که پیش‌نویس لایحه نظارت بر صادرات نیز به مجلس دوما تسلیم شده و تحقیق گسترده‌ای هم برای آگاهی از نقض احتمالی مقررات صادراتی از سوی برخی از سازمان‌های روسی ادامه دارد. دستگاه سیاست خارجی روسیه در پایان بیانیه خود به‌طور ضمنی از مقامات رژیم صهیونیستی خواست تا برای وقوف بر این مسایل توجه بیشتر کند.

روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۵/۱۷ (۸ آگوست ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۸۸، ص ۳.

تکذیب همکاری موشکی ایران با مؤسسات روسی از سوی ایران

مسکو، ایرنا، ۲۳ دی ۱۳۷۷ برابر با ۱۳ ژانویه ۱۹۹۹: سفارت جمهوری اسلامی ایران در مسکو روز چهارشنبه اتهامات اخیر آمریکا درباره همکاری هسته‌ای و موشکی ایران با سه مؤسسه علمی و تحقیقاتی روسیه از جمله دانشگاه مسکو را رد کرد.

<https://tnu.ir/s/4x1Xk>

ادعای مقامات اسرائیل در خصوص کمک دانشمندان روسی به فعالیت‌های موشکی ایران

بیستم ژانویه ۱۹۹۹: وزیر دفاع اسرائیل، بیتزاک موردخای (Yitzhak Mordechai)، اسناد محرمانه‌ای را به ایالات متحده ارائه داد که ادعا می‌کند حداقل ۱۰ هزار دانشمند روسی در ساخت موشک، سلاح‌های هسته‌ای، بیولوژیکی و شیمیایی به ایران کمک می‌کنند. این گزارش می‌گوید، دانشمندان روسی، به ایران در ساخت موشک‌های شهاب-۳ و شهاب-۴ (Shahab-۳ and Shahab-۴) و همچنین اس. اس. ۴۰۰- (SS ۴۰۰) با برد ۳۶۰۰ کیلومتر کمک می‌کنند. اسرائیل معتقد است این موشک‌ها در سال ۲۰۰۲ تکمیل شده و تا سال ۲۰۰۷ قادر به حمل کلاهک هسته‌ای هستند.

همچنین به گزارش ایرنا در دوم بهمن ۱۳۷۷ برابر با ۲۲ ژانویه ۱۹۹۹: آریل شارون، وزیر خارجه اسرائیل، در پایان سفر سه‌روزه خود به مسکو گفت، برنامه توسعه موشک‌های ایران، به‌وسیله مؤسسه‌های خصوصی روسی و با اطلاع دولت روسیه انجام می‌گیرد. شارون در مصاحبه با روزنامه روسی «نوئی ایزوستیا»، ضمن تأکید بر کمک روسیه در زمینه توسعه موشکی ایران افزود، اسرائیل به‌خاطر وجود موشک‌های ایران در معرض خطر مرگباری قرار دارد.

روسیه همکاری با ایران در جهت توسعه موشک‌های این کشور را تکذیب می‌کند.

ژانویه ۱۹۹۹ هم یک مقام دفاعی اسرائیل گفت ایران نخستین بار شهاب-۳ با برد ۱۳۰۰ کیلومتری را در ۲۲ ژوئیه ۱۹۹۸ آزمایش کرد. این مقام دفاعی اسرائیل گفت، ایران به‌دلیل مشکلات استفاده از

فن‌آوری پیشرفته روسیه در قاب تولید موشکی کره شمالی، آزمایش دوم شهاب-۳ را به تاخیر انداخت. وی گفت با این حال، برنامه موشکی شهاب-۳ طبق برنامه زمان‌بندی شده است و احتمالاً تا سال ۲۰۰۰ به بهره‌برداری می‌رسد. این مقام همچنین افزود ایران در استفاده از فن‌آوری روسیه بر روی یک موشک ساده خریداری شده از کره شمالی مشکل دارد.

یازدهم فوریه ۱۹۹۹ هم وزیر دفاع اسرائیل، موشه آرنس (Moshe Arens)، گفت ایران درباره توان موشکی خود اغراق کرده و در زمینه فن‌آوری‌های موشکی با مشکل روبرو شده است. با این وجود، آرنس گفت با کمک بیشتر روسیه و سایر کشورها، موشک‌های زمین به زمین دوربرد ایران می‌توانند عملیاتی شوند.

همچنین یک مقام اسرائیلی گفت ایران در استفاده از فن‌آوری پیشرفته روسیه در موشک‌های با فن‌آوری ساده خریداری شده از کره شمالی دارای مشکلات فنی است.

در گزارش دیگری هم آمده است؛ بسیار نگران‌کننده است، حدود یک سال پس از پیوستن روسیه به قانون منع سلاح‌های هسته‌ای، گزارش‌هایی در اسرائیل منتشر شد مبنی بر اینکه نهادهای روسی به ایران در ساخت موشک‌های بالستیک کمک می‌کنند.

–“Iran delayed missile test due to problem: Israeli,” Reuters, ۲۰ January ۱۹۹۹.

Iran claims that Related content is available on the website for the Nuclear Threat Initiative, www.nti.org.

–<https://www.irna.ir/news/۵۷۳۹۹۵۹/>

–Arieh O’Sullivan and Douglas Davis, and News Agencies, “‘Foreign Report’: ۱۰,۰۰۰ Russian Experts in Iran,” Jerusalem Post, ۲۱ January ۱۹۹۹, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

–https://carnegieendowment.org/files/Repairing_۱۲.pdf

–Arens Says Iranian Missile Capability ‘Exaggerated,’ Qol Yisrael (Jerusalem), ۱۱ February ۱۹۹۹; in FBIS Document FTS۱۱, ۱۹۹۹۰۲۱۱۰۰۱۰۶۰ February ۱۹۹۹.

وتوی قانون تحریم‌های گسترش موشکی ایران در آمریکا

کلینتون لایحه قانون تحریم‌های گسترش موشکی ایران در سال ۱۹۹۸ را که بر گسترش تسلیحات موشکی به ایران متمرکز بود وتو کرد؛ زیرا مستلزم اعمال تحریم‌ها علیه نهادهای روسی بود مگر اینکه رئیس‌جمهور تشخیص دهد که معافیت از تحریم‌ها برای امنیت ملی ایالات متحده ضروری است. دولت استدلال می‌کرد که این قانون به تلاش دولت برای جلب همکاری روسیه درباره طیف وسیعی از مسائل گسترش [سلاح‌های هسته‌ای] آسیب خواهد رساند. با این حال، کلینتون برای نشان دادن تعهد خود به متوقف کردن کمک روسیه به تلاش‌های ایران برای دستیابی به سلاح‌های کشتار جمعی (WMD) و جلوگیری از لغو وتوی خود، فرمان اجرایی ۱۲۹۳۸ (فرمان سال ۱۹۹۴ که وضعیت اضطراری ملی را در رابطه با گسترش سلاح‌های کشتار جمعی اعلام می‌کرد) اصلاح کرد تا به قوه مجریه اجازه دهد مجازات‌های مالی را بر اشاعه‌دهندگان اعمال کند. کلینتون بلافاصله از این اختیار جدید استفاده کرد و هفت نهاد روسی را در ژوئن ۱۹۹۸ به دلیل کمک به برنامه موشکی بالستیک ایران تحریم کرد. همچنین سه نفر دیگر نیز در ژانویه ۱۹۹۹ به همین دلیل تحریم شدند.

(به ACT، ژوئن / جولای ۱۹۹۸ و ژانویه / فوریه ۱۹۹۹ مراجعه کنید.)

<https://armscontrol.org/act/۰۴-۲۰۰۰/iran-nuclear-briefs/clinton-signs-iran-nonproliferation-act>

انتقاد وزارت بازرگانی رژیم صهیونیستی از صدور فن‌آوری روسیه به ایران

نیویورک، ایرنا، ۲۵ اسفند ۱۳۷۷ برابر با ۱۶ مارس ۱۹۹۹: «ناتان شارانسکی» یک صهیونیست ساکن سرزمین‌های اشغالی که مسئولیت وزارت بازرگانی و صنایع رژیم صهیونیستی را به عهده دارد روز دوشنبه مدعی شد مقام‌های روس در جلوگیری از صدور فن‌آوری موشکی به ایران کوتاهی می‌کنند. وی درباره گفتگوهای خود با مقام‌های روس در مسکو گفت نمی‌توان دولت روسیه را به پشتیبانی از انتقال فن‌آوری

موشکی به ایران متهم کرد؛ در عین حال، مقام‌های روسی تمام توان خود را برای توقف ارسال فن‌آوری موشکی به ایران بکار نمی‌گیرند. شارانسکی مشکل صدور فن‌آوری موشکی روسیه به ایران را مسأله‌ای جدی توصیف کرد.

رژیم صهیونیستی که خود دارای موشک‌هایی با کلاهک‌های هسته‌ای است بارها از ساخت موشک شهاب-۳ در ایران ابراز نارضایتی کرده است.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۴۶۵۵۳/>

کمک نهادهای روسی به برنامه موشکی ایران

نهادهای روسی در طول دوره گزارش؛ همچنان انواع تجهیزات مرتبط با موشک‌های بالستیک و دانش فنی را به ایران عرضه می‌کردند و در حال گسترش کمک‌های مربوط به موشک به سوریه و هند بودند. به‌عنوان مثال، موفقیت قبلی ایران در به‌دست آوردن فن‌آوری و تجهیزات از شرکت‌های روسی، توسعه شهاب-۳ (MRBM-Shahab-۳) را که برای اولین بار در ژوئیه ۱۹۹۸ مورد آزمایش قرار گرفت تسریع کرد. نهادهای روسی در شش ماه اول سال ۱۹۹۹؛ فن‌آوری، آموزش و تخصص قابل توجهی در ارتباط با موشک به ایران ارائه داده‌اند که مطمئناً به تلاش‌های ایران برای ساخت سیستم‌های جدید موشک بالستیک بومی سرعت خواهد بخشید.

<http://www.bits.de/public/documents/iran/iranbackground۰۳۲۱۰۰.pdf>

https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/iranbackground۰۳۲۱۰۰.pdf

همکاری موشکی ایران و چین

گزارش مؤسسه مطالعات مونتری از کمک چین به فعالیت‌های موشکی ایران

دوم مه ۱۹۹۸: بتس گیل (Bates Gill) از مؤسسه مطالعات بین‌المللی مونتری (Monterey Institute) گفت به احتمال زیاد رسانه‌ها هنگام گزارش درباره برنامه‌های انتقال موشک بین چین و ایران، موشک ام - ۱۱ (M-۱۱) را با موشک ام - ۷ (M-۷) اشتباه گرفته‌اند. چین به ساخت کارخانه موشک‌های بالستیک و برد آزمایشی در محدوده شرق تهران کمک کرده و ممکن است در تولید موشک‌های سوخت جامد در تأسیسات سمنان ایران مشارکت داشته باشد.

چین همچنین فن‌آوری هدایت و ماشین‌آلات و ابزار دقیق موشک‌های بالستیک خود را به ایران ارائه کرد. چین ظاهراً به ایران کمک می‌کند تا نسخه ۲۰۰ کیلومتری موشک - ۱۶۰ (Mushak-۱۶۰) موسوم به موشک - ۲۰۰ (Mushak-۲۰۰) را بسازد که ۵۰۰ کیلوگرم وزن دارد. دو کشور [چین و ایران] همچنین در حال کار بر روی یک موشک بالستیک کوتاه‌برد به نام ان. پی - ۱۱۰ (NP-۱۱۰) با برد ۱۰۵ کیلومتر و سوخت جامد هستند.

این گزارش می‌افزاید، موشک سوخت جامد زلزال - ۳ (Zelzal-۳) ایران با برد ۱۰۰۰-۱۵۰۰ کیلومتر هم از "ژيروسکوپ، سایر فن‌آوری پیشرفته سیستم هدایت، فن‌آوری سوخت جامد و ماشین‌آلات رایانه‌ای" وارد شده از چین استفاده خواهد کرد.

۱- مؤسسه مطالعات بین‌المللی میدلبری در مونتری (MIIS) که قبلاً به‌عنوان مؤسسه مطالعات بین‌المللی مونتری

شناخته می‌شد یک مدرسه تحصیلات تکمیلی آمریکایی در کالج میدلبری؛ یک کالج خصوصی در میدلبری ورمونت است. این مدرسه که در سال ۱۹۵۵ تأسیس شد در پردیس دانشگاهی در مونتری، کالیفرنیا آموزش و طیف وسیعی از برنامه‌ها و گواهی‌های کارشناسی ارشد را در رشته‌های مختلف؛ مانند سیاست‌های زیست‌محیطی، سیاست‌های بین‌المللی، آموزش زبان و ترجمه و تفسیر ارائه می‌دهد.

Bates Gill, "Chinese Arms Exports to Iran," MERIA Journal, Vol. ۲, No. ۲, May ۸, ۱۹۹۸ June ۲۰۰۱, www.biu.ac.il.

ادعای مقامات آمریکایی در خصوص انتقال تجهیزات موشکی چین به ایران

بیست‌وهشتم مه ۱۹۹۸: به گفته مقامات آمریکایی، چین در شش هفته گذشته، حدود ۱۰۰۰ تن فولاد ویژه به ایران منتقل کرده است. مقامات [آمریکایی] گفتند ایران می‌تواند از این فولادها برای برنامه موشکی خود استفاده کند.

David Makovsky, "Missiles feared as China sends steel to Tehran," Haaretz (Tel Aviv), ۲۹ May ۱۹۹۸.

گزارش واشنگتن تایمز در خصوص حمایت چین از برنامه موشکی ایران

روزنامه واشنگتن تایمز در شماره ۱۶ ژوئن ۱۹۹۸، برخی از نشانه‌های حمایت چین از برنامه موشکی ایران با سوخت جامد را به این شرح منتشر کرده است: ایران برای نظارت بر آزمایش پرواز موشکی، خرید تجهیزات دورسنجی از چین را انجام داده بود. علاوه بر این، صنایع بزرگ دیوار چین یک زیرساخت کامل تله‌متری را برای شهاب-۳ (MRBM-Shahab-۳) و شهاب-۴ (IRBM-Shahab-۴) بر اساس نودونگ (No-dong) فراهم کرد. همچنین واضح است که چین به تولید موشک سوخت جامد تاکتیکی برد کوتاه ان. پی-۱۱۰ (NP-۱۱۰) با برد ۱۰۵ مایل (۱۶۸٫۹۵ کیلومتر) [به ایران] کمک کرده است.

<https://fas.org/nuke/guide/iran/missile/mushak.html>

درخواست اسرائیل برای جلوگیری از انتقال فن آوری موشکی چین به ایران

دوم سپتامبر ۱۹۹۸: وزیر دفاع اسرائیل، بیتزاک موردخای (Yitzhak Mordechai) گفت، وی از رئیس‌جمهور چین خواستار جلوگیری از انتقال فن آوری نظامی حساس به ایران شد. موردخای به رادیو اسرائیل گفت، وی هنگام ملاقاتش با [رئیس‌جمهور چین] در پکن، از جیانگ خواسته است هر کاری که می‌تواند انجام دهد تا اطمینان حاصل شود چین فن آوری موشک‌های دوربرد یا تسلیحات غیر متعارف را به کشورهایمانند ایران که با ما خصومت دارند منتقل نکند.

سخنگوی موردخای افزود جیانگ اطمینان قوی و واضحی از عدم کمک چین به ایران در تولید هرگونه سلاح غیر متعارف داده است.

H. Asher Bolande, AFP (Hong Kong), ۲ September ۱۹۹۸; in "Israeli Minister Urges Jiang to Stop Arms Exports to Iran," FBIS Document FTS۲, ۱۹۹۸-۹۰۲-۰۰۰۶۳۵ September ۱۹۹۸.

خودداری چین از فروش فن آوری هسته‌ای و موشکی به ایران

دوم سپتامبر ۱۹۹۸: ژو رونگجی (Zhu Rongji)، نخست‌وزیر چین، در ماه مه ۱۹۹۸ به بنیامین نتانیاهاو (Benjamin Netanyahu) نخست‌وزیر اسرائیل اطمینان داد که چین فن آوری هسته‌ای و موشکی را به ایران یا سایر کشورهایمانند ایران منتقل کنند ارائه نخواهد داد. با این حال، در همان ماه، گزارش شد که چین ۱۰۰۰ تن آلیاژ فولاد ویژه‌ای را که برای ساخت موشک‌های بالستیک استفاده می‌شود در اختیار ایران قرار داده است.

H. Asher Bolande, AFP (Hong Kong), ۲ September ۱۹۹۸; in "Israeli Minister Urges Jiang to Stop Arms Exports to Iran," FBIS Document FTS۲, ۱۹۹۸-۹۰۲-۰۰۰۶۳۵ September ۱۹۹۸.

ادعاهای آمریکا در خصوص کمک چین به فعالیت‌های موشکی ایران

پکن در طول چندین دهه، یکی از تأمین‌کنندگان اصلی فن‌آوری موشک‌های بالستیک بوده است. به‌نظر می‌رسد کمک‌های پکن از دهه ۱۹۸۰ و در زمان شروع کار ایران بر روی موشک آغاز شده است. سال ۱۹۹۸، دونالد رامسفلد (Donald Rumsfeld)، رئیس کمیسیون ارزیابی خطر موشک بالستیک ایالات متحده (معروف به کمیسیون رامسفلد)، گزارش داد که چین قبلاً کمک گسترده‌ای به برنامه موشک بالستیک سوخت جامد ایران انجام داده است.

<https://www.iranwatch.org/our-publications/weapon-program-background-report/history-irans-ballistic-missile-program>

همکاری موشکی ایران و کره شمالی

تکذیب همکاری موشکی ایران و کره شمالی

تهران، ایرنا، چهارم مهر ۱۳۷۷ برابر با ۲۶ سپتامبر ۱۹۹۸: دریادار علی شمخانی وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح ایران روز شنبه در پاسخ به سؤال خبرنگاران، حضور افسران ایرانی در هنگام آزمایش موشک کره شمالی را تکذیب کرد و افزود، ایران و کره شمالی نقشی در توان موشکی یکدیگر ندارند. وزیر دفاع ایران گفت کشور توانایی تولید موشک شهاب-۳ را داشته و میزان تولید آن نیز بستگی به انجام سرمایه‌گذاری دارد. وی درباره استفاده از موشک شهاب-۳ در حمله احتمالی به افغانستان هم گفت افغانستان محلی نیست که بخواهیم موشک شهاب-۳ را در آنجا به کار ببریم. وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح با اشاره به اینکه کشور برای ساخت موشک نیازی به کره شمالی ندارد تصریح کرد، ما یکباره موشک شهاب-۳ را نساختیم بلکه مدل‌های قبلی آن را تکمیل کردیم. وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح افزود ساخت موشک شهاب-۳، اسرائیل را به تفکر وا می‌دارد که از حجم سلاح‌های خود که سازمان‌های بین‌المللی از وجود آنها بی‌اطلاعند بکاهد.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۷۰۵۱>

ادعای کره جنوبی در خصوص انتقال فن‌آوری موشکی کره شمالی به ایران

بیست‌وسوم اکتبر ۱۹۹۸: وزارت وحدت کره جنوبی (MOU) اعلام کرد مظنون است که کره شمالی

از آغاز سال ۱۹۹۳ روش فروش موشک به کشورهایی مانند ایران و پاکستان را تغییر داده است. اعتقاد بر این است که کره شمالی به جای فروش موشک‌های کامل، قطعات موشکی را صادر و موشک‌ها را در کشور واردکننده جمع یا مونتاژ می‌کند. وزارت وحدت کره جنوبی (MOU) همچنین مظنون است که کره شمالی فن‌آوری موشک شهاب-۳ (Shahab-۳) را به ایران و موشک غاوری (Ghauri) را به پاکستان ارائه داده است. گمان می‌رود کره شمالی از سال ۱۹۸۷ تا ۱۹۹۲، ۲۵۰ موشک اسکاد (Scud) (به ارزش ۵۸۰ میلیون دلار) به ایران، سوریه، امارات متحده عربی و سایر کشورها صادر کرده باشد.

"Unification Ministry on DPRK Missile Exports, Development," Chungang Ilbo (Seoul), ۲۲ October ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۲۵, ۱۹۹۸۱۰۲۵۰۰۰۰۸۱ October ۱۹۹۸.

گزارش نشریه جینز در خصوص برتری توان موشکی ایران از کره شمالی

مورخ یکم دسامبر ۱۹۹۸، نشریه جینز در گزارشی نوشت؛ به نظر می‌رسد ایران دارای پایگاه تحقیق و توسعه موشک زمین به زمین (SSM) پیشرفته‌تری نسبت به کره شمالی است و قبلاً از طریق کمک‌های چین، کره شمالی و روسیه زیرساخت‌های فنی برای تولید یک موشک دوربرد را به دست آورده است. بعلاوه، به نظر می‌رسد ایران که دارای اقتصادی سالم‌تر از کره شمالی است، توانایی تولید موشک بالستیک قاره‌پیما (ICBM) را بیش از کره شمالی دارد.

همچنین گفته شده که نودونگ-۱ (Nodong-۱) از نظر فنی شبیه به شهاب-۳ (Shahab-۳) است.

Ben Sheppard, "Ballistic missile proliferation and the geopolitics of terror," Jane's Intelligence Review, ۱ December ۱۹۹۸, p. ۴۰, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

تکذیب خرید موشک از کره شمالی از سوی وزارت دفاع ایران

به گزارش ایرنا و دیگر خبرگزاری‌ها در روز سوم ژانویه ۱۹۹۹؛ «کیوان خسروی»، سخنگوی وزارت دفاع

و پشتیبانی نیروهای مسلح ایران، ادعاهای کانال ژاپنی (NHK) مبنی بر خرید موشک کره شمالی از سوی ایران را تکذیب کرد و گفت جمهوری اسلامی ایران هیچ‌گونه موشکی را از کره شمالی خریداری نکرده و ادعای برخی از رسانه‌های خارجی در این خصوص کذب محض است. کیوان خسروی روز یکشنبه در گفت‌وگو با ایرنا افزود ایران نیازی به خرید موشک از هیچ کشوری ندارد و به تنهایی قادر است نیازهای دفاعی خود را تامین کند. وی گفت کشوری که قادر باشد موشک‌هایی با برد بلند مانند «شهاب-۳» را بسازد نیازی به خرید موشک‌های مشابه ندارد.

شبکه تلویزیونی ژاپن در خبری ادعا کرده بود که ایران چندین فروند موشک بالستیک «رودونگ» [نودونگ] از کره شمالی خریداری کرده است. سخنگوی وزارت دفاع گفت، همزمان با تولید و آزمایش موشک شهاب-۳، تبلیغات وسیعی از سوی برخی رسانه‌های گروهی وابسته به محافل صهیونیستی مبنی بر موفقیت‌آمیز نبودن آزمایش این موشک صورت گرفت. وی افزود، همزمان با این تبلیغات، موضوع تهدیدآمیز بودن این موشک نیز از سوی این رسانه‌ها عنوان می‌شد.

“Iran Denies Having Bought Missiles from North Korea,” AFP, ۳ January ۱۹۹۹, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com. [CNS translation]
-<https://www.irna.ir/news/۵۷۳۸۰۳۱/>
روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۱۰/۱۳۷۷، ش: ۵۶۷۵، ص: داخلی.

تکذیب خرید موشک از کره شمالی از سوی وزارت امور خارجه ایران

سخنگوی وزارت امور خارجه ایران خرید موشک‌های بالستیک به‌وسیله جمهوری اسلامی ایران را تکذیب کرد. وی گفت جمهوری اسلامی ایران بارها اعلام کرده است که هیچ‌گونه همکاری موشکی با دیگر کشورها از جمله؛ کره شمالی ندارد.

روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴/۱۰/۱۳۷۷ (ژانویه ۱۹۹۹)، ش: ۵۶۷۵، ص: داخلی.

همکاری موشکی مشترک ایران با روسیه، چین و کره شمالی

اظهارات مقامات اطلاعاتی آمریکا در خصوص نقش روسیه و چین در توسعه موشکی ایران

هفدهم ژوئن ۱۹۹۸: گزارش‌های اطلاعاتی ایالات متحده حاکی از آن است که چین در حال ارسال فن‌آوری موشکی به ایران و لیبی است.

چین و ایران در حال مذاکره در خصوص تجهیزات دورسنجی هستند که برای آزمایش موشک ضروری است. گزارش‌های اطلاعاتی نشان می‌دهد که هم چین و هم روسیه در جاه‌طلبی ایران برای تولید دو سامانه موشک بالستیک میان‌برد نقش داشته‌اند. اطلاعات اسرائیل سال گذشته کشف کرده بود که صنایع گریت‌وال (Great Wall) چین و ایران درباره فروش تجهیزات تله‌متری موشک‌های شهاب-۳ و شهاب-۴ (3-Shahab and 4-Shahab) مذاکره کرده‌اند. این سلاح‌ها بر اساس موشک نودونگ (Nodong) کره شمالی ساخته شده‌اند که برد آن ۶۲۰ مایل است.

همچنین ژانویه ۱۹۹۹ گزارشی به نقل از سازمان سیا آمریکا (CIA) اعلام کرد، شرکت‌های روسی و چینی به تولید قطعات و انتقال فن‌آوری موشک‌ها به ایران ادامه می‌دهند و تهران امیدوار است با استفاده از این کمک‌ها، در تولید موشک‌های بالستیک میان‌برد خود کفا شود.

-Tom Rhodes, "China 'helping Libya and Iran to Build Missiles'," Times (London), ۱۷ June ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

Anthony H. Cordesman, Iran and Nuclear Weapons, Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, ۷ February ۲۰۰۰, p. ۴۴.

در خواست آمریکا برای توقف کمک روسیه و چین به فعالیت موشکی ایران

بیست و چهارم ژوئیه ۱۹۹۸: دولت‌های روسیه و چین دارای نهادهایی در کشورهای خود هستند که در حال فروش فن‌آوری، دانش و قطعات مورد نیاز در تولید موشک به ایران هستند. ایالات متحده امیدوار است که دولت‌های روسیه و چین این کار را متوقف کنند.

همچنین این بحث وجود دارد که آیا ایران پس از خرید موشک نودونگ (Nodong) از کره شمالی می‌تواند موشک خود را تولید کند یا خیر؟

-Walter Pincus, "Iran May Soon Gain Missile Capability; Teheran Could Build, Deploy Medium-Range Weapon in ۲ Years, U.S. Officials Say," Washington Post, ۲۴ July ۱۹۹۸, p. A۲۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

ادعای اسرائیل و آمریکا در خصوص کمک روسیه و چین به تولید شهاب-۳

یکم ژانویه ۱۹۹۹: اسرائیل ادعا می‌کند مؤسسه تحقیقات پلیوس (Polyus) در مسکو سیستم هدایت شهاب-۳ را به ایران ارائه داده است؛ این در حالی است که مقامات آمریکایی هم می‌گویند پکن در سال ۱۹۹۸، هزار تن فولاد برای برنامه موشکی ایران تأمین کرده است.

همچنین طبق اعلام شورای ملی مقاومت ایران، روسیه در حل مشکلات ترمودینامیکی و آزمایش‌های تونل باد به ایران کمک کرده است. در قسمتی دیگر از خبر آمده است؛ در حالی که مشارکت کره شمالی قابل توجه در نظر گرفته شده است، به نظر می‌رسد که چین در تجهیزات دورسنجی [به ایران] کمک می‌کند.

Ed Blanche, "Iran claims missile self-sufficiency," Jane's Missiles & Rockets, ۱ January ۱۹۹۹, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

ادامه پشتیبانی نهادهای روسی و چینی از فعالیت‌های موشکی ایران

در گزارشی آمده است؛ در نیمه اول سال ۱۹۹۹، نهادهای موجود در روسیه و چین به تأمین مقدار قابل توجه و طیف گسترده‌ای از کالاها و فن‌آوری مربوط به موشک‌های بالستیک به ایران ادامه دادند. تهران از این کالاها و فن‌آوری‌ها برای پشتیبانی از برنامه‌های تولید فعلی و دستیابی به هدف خودکفشدن در تولید موشک‌های بالستیک استفاده می‌کند. ایران در حال حاضر موشک‌های بالستیک کوتاه‌برد اسکاد (SRBM) (Scud) را تولید می‌کند و نمونه‌های اولیه موشک بالستیک میان‌برد شهاب-۳ (MRBM) (Shahab-۳) که آزمایش اولیه پرواز آن در ژوئیه ۱۹۹۸ انجام شد را ساخته و به نمایش گذاشته است که احتمالاً قابلیت «عملیات اضطراری را دارد»؛ یعنی تهران می‌تواند تعداد محدودی از نمونه اولیه موشک‌های شهاب-۳ را در یک شرایط بحرانی محسوس در وضعیت عملیاتی مستقر کند. علاوه بر این، وزیر دفاع ایران سال گذشته به‌طور علنی توسعه شهاب-۴ (Shahab-۴) را تأیید کرد و در ابتدا آن را یک موشک بالستیک توانمندتر از شهاب-۳ خواند اما بعداً آن را صرفاً به‌عنوان یک پرتابگر فضایی بدون کاربرد نظامی طبقه‌بندی کرد.

وزیر دفاع ایران همچنین به‌طور علنی به برنامه‌های «شهاب-۵» (Shahab-۵) اشاره کرده است.

<http://www.bits.de/public/documents/iran/iranbackground۰۳۲۱۰۰.pdf>

فعالیت دانشمندان موشکی چین و کره شمالی در ایران

بیست‌وسوم نوامبر ۱۹۹۸: بیش از ۱۰۰ متخصص موشکی چین و کره شمالی در مجتمع صنعتی موشکی همت ایران در حومه تهران کار می‌کنند.

Con Coughlin, "China Lends a Hand with Iranian Missiles," Telegraph (London), ۲۳ November ۱۹۹۸, www.telegraph.co.uk.

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های خارجی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران

اظهارات مقامات آمریکا و اسرائیل در خصوص تولید موشک شهاب-۳

شانزدهم ژانویه ۱۹۹۸: برخی از مقامات اسرائیلی و کمیته روابط عمومی اسرائیل - آمریکا گفته‌اند آنها معتقدند ایران ظرف چند ماه توانایی تولید موشکی به‌نام شهاب-۳ (Shahab-۳) را دارد که بر اساس موشک نودونگ (Nodong) کره شمالی ساخته شده و قادر به حمل کلاهک یک‌تنی با برد حدود ۸۵۰ مایل است. مقامات اطلاعاتی آمریکا و اسرائیل همچنین می‌گویند مدارک و شواهد آنها بیشتر است اما یک تا سه سال دیگر ایران برای ساخت چنین موشکی احتیاج به کمک خارجی دارد. ایران یک سری آزمایش موتور روی موشک انجام داده است و اولین پرواز آزمایشی می‌تواند اواخر امسال یا اوایل سال آینده انجام شود. مقامات آمریکایی افزودند ایران برای برنامه‌های موشکی خود از چین، کره شمالی و سایر کشورها کمک می‌گیرد. مقامات اظهار داشتند این موضوع در مذاکرات با مقامات چینی نیز یکی از موضوعات مهم بوده است. آنها گفتند مسئله به سادگی انتقال فن‌آوری نبوده بلکه دانش موجود در مغز دانشمندان است که نظارت یا کنترل آن بسیار دشوارتر است.

<https://www.nytimes.com/1998/01/16/world/us-gets-russia-s-firm-vow-to-halt-missile-aid-to-iran.html?searchResultPosition=81>

تلاش آمریکا و اسرائیل برای جلوگیری از همکاری موشکی ایران با دیگر کشورها

تهران، ایرنا، ۱۹ اردیبهشت ۱۳۷۷ برابر با نهم می ۱۹۹۸: [یکی از نمایندگان کنگره آمریکا] با بیان

این هشدار، از دولت واشنگتن خواست کمک‌های خود را به اسرائیل در زمینه تولید سلاح‌های موشکی و سیستم دفاع در مقابل موشک‌های دوربرد افزایش دهد. این عضو کنگره آمریکا در این گفت‌وگو مدعی شد موشک‌های میان‌بردی که ایران در تلاش برای دستیابی به فن‌آوری و ساخت آنها است — قادرند اسرائیل را هدف قرار دهند. وی همچنین اعلام کرد کنگره آمریکا برخلاف میل دولت این کشور، در صدد تهیه طرحی است که در صورت تصویب آن، آمریکا کشورها و شرکت‌هایی را که در زمینه تولید موشک به ایران کمک کنند مورد تحریم قرار دهد. جمهوری اسلامی ایران قبلاً گزارش‌های مربوط به اینکه ایران در آستانه دستیابی به موشک‌های میان‌برد با توان حمل کلاهک‌های هسته‌ای است را به شدت تکذیب کرده و بارها بر استفاده و بهره‌برداری مسالمت‌آمیز از صنایع اتمی تأکید کرده است.

<https://tnu.ir/s/VMBad>

تصویب لایحه تحریم کشورهای کمک‌کننده به فعالیت‌های موشکی ایران

ژوئن ۱۹۹۸ در گزارشی آمده است؛ نوامبر ۱۹۹۷ مجلس نمایندگان [آمریکا] با اخذ ۲۷۰۹ رأی صوتی (H.R.) قانون تحریم‌های گسترش سلاح‌های هسته‌ای ایران (IMPSA) را که به دنبال جلوگیری از کمک شرکت‌های خارجی به ایران برای توسعه و ساخت موشک‌های جدید بود تصویب کرد. این اقدام برای رفع خلأهای موجود در قوانین فعلی منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای و اعمال مجازات علیه شرکت‌های خارجی ارائه‌دهنده فن‌آوری موشکی به ایران طراحی شده است. مجلس سنا در ژوئن ۱۹۹۸ با ۹۰ رأی موافق در مقابل ۴ رأی مخالف این لایحه را با اصلاحاتی به تصویب رساند و مجلس نمایندگان در ۹ ژوئن ۱۹۹۸ با ۳۹۲ رأی موافق در مقابل ۲۲ رأی مخالف و ۱۶ عضو که رأی ندادند این اصلاحات را تأیید کرد. این لایحه از سوی رئیس‌جمهور بیل کلینتون در ۲۳ ژوئن ۱۹۹۸ وتو شد.

ایرنا هم در تاریخ ۲۱ خرداد ۱۳۷۷ برابر با ۱۱ ژوئن ۱۹۹۸ نوشت؛ مجلس نمایندگان آمریکا روز

چهارشنبه بیستم خرداد، به رغم مخالفت‌های دولت کلینتون، لایحه تحریم کشورهای کمک‌کننده به سیستم ساخت تسلیحات موشکی در ایران را تصویب کرد. به عقیده کارشناسان، فشار این مصوبه بیشتر متوجه روسیه است؛ زیرا جمهوریخواهان در مجلس آمریکا مدعی هستند روسیه بیشترین کمک تسلیحاتی را در ساخت موشک‌های دوربرد به ایران دارد. دولت کلینتون مخالف تصویب چنین لایحه‌ای است و قبلاً گفته بود آن را وتو خواهد کرد.

-<https://www.jewishvirtuallibrary.org/iran-missile-proliferation-sanctions-act-of-۱۹۹۷-june۱۹۹۸->

-<https://tnu.ir/s/NEo۵X>

اظهارات منابع اطلاعاتی آمریکا در خصوص موشک شهاب-۳

ژوئن ۱۹۹۸؛ اطلاعات آمریکا تخمین می‌زند برد شهاب-۳ حدود ۸۰۰ کیلومتر باشد و آن را به یک موشک بالستیک میان‌برد (MRBM) تبدیل می‌کند تا یک (IRBM) تعریف‌شده با برد ۱۴۰۰ کیلومتر.

Iran's-Shahab-۳ IRBM 'Ready for Production', " Jane's Missiles & Rockets, June ۱۹۹۸, p. ۴.

ادعای اسرائیل درباره نقش آزمایش‌های هسته‌ای هند و پاکستان در ثبات استراتژیک ایران

بیست‌وسوم ژوئن ۱۹۹۸: وزیر دفاع اسرائیل، ییتزاک موردخای (Yitzhak Mordechai)، با اشاره به آزمایش‌های هسته‌ای اخیر هند و پاکستان گفت آنچه در هند و پاکستان اتفاق افتاد فقط می‌تواند تمایل ایران را به داشتن ثبات استراتژیک تسریع کند.

به گفته وزیر دفاع اسرائیل، ایران به پیشبرد برنامه‌های موشکی خود برای تولید شهاب-۳ (Shahab-۳)

با برد ۱۳۰۰ کیلومتر و شهاب-۴ (Shahab-۴) با برد ۲۰۰۰ کیلومتر ادامه می‌دهد.

Gidon Alon, Haaretz (Tel Aviv), ۲۳ June ۱۹۹۸, p. ۲; in "Mordekhay - Iran 'Keeping Up' Missile Production Rate," FBIS Document FTS۲۳, ۱۹۹۸.۰۶۲۳.۰۰۷۵۸ June ۱۹۹۸.

ادامه نگرانی‌های آمریکا از آزمایش موشک شهاب-۳

در بیست و دوم ژوئیه؛ تنها چند روز پس از اعلام سیاست جدید تحریم‌های کلینتون، ایران آزمایش موشک شهاب-۳ (Shahab-۳) با برد ۱۳۰۰ کیلومتر را انجام داد. شهاب-۳ یک موشک متحرک جاده‌ای با سوخت مایع است که به گفته وزارت امور خارجه [آمریکا]، تا حد زیادی از فن‌آوری کره شمالی مشتق شده است. همچنین توسعه سریع شهاب-۳ به‌طور گسترده به انتقال غیر قانونی فن‌آوری، مواد و تخصص روسیه نسبت داده شده است. با این حال، به گفته خبرگزاری فرانسه، در یاسالار علی شمخانی، وزیر دفاع ایران، در ۲۵ ژوئیه مدعی شد که شهاب-۳ به‌طور کامل به‌وسیله ایران و بدون کمک [خارجی] تولید شده است. در صورت استقرار شهاب-۳، تهران امکان حمله به تمام اسرائیل و بخش‌هایی از روسیه، ترکیه و عربستان را دارد.

ایران در حال حاضر قادر به تولید موشک‌های اسکاد-بی و سی (Scud-B and -C) است که به ترتیب، ۳۰۰ و ۵۰۰ کیلومتر برد دارند. سخنگوی وزارت دفاع آمریکا، کنت بیکن (Kenneth Bacon)، ۲۳ ژوئیه گفت این آزمایش را پیشرفت نگران‌کننده توصیف می‌کند؛ این یک آزمایش بود و به آنها [ایرانی‌ها] توانایی نمی‌دهد اما با آمدن گزارش کمیسیون رامسفلد (Rumsfeld) یا انجمن کنترل تسلیحات درباره تهدید موشک بالستیک به ایالات متحده، آزمایش ایران احتمالاً به طرفداران دفاع موشکی انرژی می‌بخشد و تلاش برای دفاع از وتوی رئیس‌جمهور [آمریکا] را تضعیف می‌کند.

همچنین اعتقاد بر این است که ایران در حال توسعه موشکی با برد ۲۰۰۰ کیلومتر است که با نام شهاب-۴ شناخته می‌شود و گمان می‌رود از فن‌آوری موشک اس. اس. ۴ (SS-۴) شوروی استفاده می‌کند. کنترل تسلیحات اصطلاحی برای محدودیت‌های بین‌المللی در زمینه توسعه، تولید، انباشت، تکثیر و استفاده از سلاح‌های سبک، سلاح‌های متعارف و سلاح‌های کشتار جمعی است.

<https://www.armscontrol.org/act/07-1998/news/clinton-vetoes-sanctions-bill-sets-imposes-new-sanctions-russia>

https://carnegieendowment.org/files/Repairing_۱۲.pdf

بازتاب آزمایش موشک شهاب-۳

به گزارش بخش خبری روزنامه جمهوری اسلامی؛ آزمایش موفقیت‌آمیز موشک‌های بازدارنده ایران بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های گروهی جهان داشت. رسانه‌های غربی و محافل صهیونیستی، دستیابی ایران به تکنولوژی ساخت موشک‌های بالستیک که اغلب کشورهای جهان از آن برخوردار هستند را با هدف القاء تهدید کشورهای منطقه مطرح می‌کنند. در این راستا، کلینتون رئیس‌جمهور آمریکا نیز مدعی شد برنامه دستیابی به این‌گونه موشک‌ها ممکن است ثبات منطقه‌ای را در خاورمیانه تغییر دهد و چه بسا روند عادی‌سازی روابط ایران و آمریکا را متوقف سازد؛ در حالی که نشانه‌های ضعفی از آب شدن یخ‌ها در روابط دو کشور آشکار شده است! وی اشاره‌ای به این‌که زرادخانه‌های اسرائیل مملو از این سلاح‌های دوربرد با کلاهک‌های اتمی است نکرد. آمریکایی‌ها در عین حال سعی دارند القاء کنند که این اقدام خطر بزرگی در منطقه است اما پنتاگون عنوان کرد موشک شلیک‌شده ایران راه زیادی تا عملیاتی شدن دارد. سخنگوی وزارت دفاع آمریکا گفت موشک دوربرد ایران هنوز در مرحله آزمایش است ولی نباید از نظر دور داشت که یک رویداد نگران‌کننده است. وی افزود آمریکا تماس‌های فشرده‌ای را با روسیه و چین آغاز کرده تا از گسترش تکنولوژی موشکی ایران و تولید آن جلوگیری کند.

نشریه نیویورک تایمز در مورخ یکم ژوئیه ۱۹۹۸ در گزارشی به نقل از مقامات نظامی آمریکا نوشت؛ ایران یک موشک بالستیک میان‌برد را آزمایش کرد؛ سلاحی که قادر به ضربه زدن به اسرائیل و عربستان سعودی است و به گفته رئیس‌جمهور کلینتون، "پویایی ثبات منطقه‌ای در خاورمیانه" را تغییر می‌دهد. ایران همچنین در حال توسعه کلاهک هسته‌ای است که اهداف آن مشخص نیست اما یک کارشناس گفت این آزمایش نشان می‌دهد ایران برای دستیابی به سلاح هسته‌ای متمایل است زیرا هیچ‌کس برای حمل مواد منفجره معمولی موشک ۸۰۰ مایل نمی‌سازد.

بیست‌ودوم و بیست‌وسوم ژوئیه ۱۹۹۸: به گفته منابع آمریکایی، ایران آزمایش موشک زمین به زمین

شهاب-۳ (Shahab-۳) خود را که برد آن ۱۳۰۰ کیلومتر است انجام داد و آن را در جنوب تهران شلیک کرد. مقامات آمریکایی و اسرائیلی توافق دارند که این آزمایش ناموفق است و موشک نتوانست مسیر پرواز خود را کامل کند و به هدف خود نرسید. این آزمایش تقریباً ۱۶۰ کیلومتری جنوب تهران انجام شده است. کارشناسان آمریکایی همچنین شهاب-۳ را یکی از انواع موشک نودونگ (Nodong) کره شمالی می‌دانند و گفته می‌شود این موشک با کمک کره شمالی تولید شده است. کارشناسان آمریکایی افزودند این موشک می‌تواند اسرائیل، ترکیه، عربستان سعودی و مناطقی از روسیه را هدف قرار دهد؛ بنابراین توانایی تغییر توازن سیاسی و نظامی قدرت در خاورمیانه را دارد.

ایران آزمایش موشکی را تأیید می‌کند اما اظهار می‌دارد با توسعه این موشک هیچ کشوری هدف قرار نگرفته است. ایرانی‌ها همچنین اظهار داشتند که این موشک کاملاً به‌وسیله خودشان تولید شده است. به گفته منابع غربی، این موشک هنوز در دست ساخت است و عملیاتی شدن آن مدتی طول می‌کشد. با این وجود، شهاب-۳ در رژه هفته دفاع مقدس سال ۱۹۹۸ به نمایش در آمد.

توجه: به‌دلیل انفجار، موفقیت آزمایش موشک به‌وسیله بسیاری از منابع که احساس می‌کنند انفجار عمدی است مورد سؤال قرار گرفت.

یک افسر دفاعی سطح متوسط آمریکا نتوانست خدمه هواپیمای جاسوسی RS-۱۳۵C کبرا بل (Cobra Bell) را که در ترکیه مستقر شده بود از این آزمایش مطلع کند؛ در نتیجه، فقط ماهواره‌های جاسوسی ایالات متحده پرتاب را شناسایی کردند. اما یک ماهواره جاسوسی آمریکایی آزمایش را صبح تشخیص داد. کارشناسان اطلاعاتی معتقدند ایران این موشک را از کره شمالی خریداری کرده است و ایران در حال کار بر روی کلاهک هسته‌ای است اما اعتقاد بر این است که سال‌ها با ساخت و آزمایش چنین سلاحی فاصله دارد؛ گرچه ایالات متحده از پیچیدگی برنامه‌های ایران اطمینان ندارد.

گری میلهولین (Gary Milhollin) کارشناس برجسته در زمینه گسترش سلاح هم اظهار داشت: این

آزمایش نشان می‌دهد ایران متمایل به دستیابی به سلاح هسته‌ای است؛ زیرا هیچ‌کس برای حمل مواد منفجره معمولی موشک ۸۰۰ مایلی نمی‌سازد. مشخص نیست که آیا این آزمایش موشکی به دنبال یک بحث سیاسی داخلی ایران است یا اینکه به دستور آقای خامنه‌ای برای خجالت کشیدن آقای خاتمی و خدشه‌دار کردن روابط نزدیک با ایالات متحده انجام شده است. مقامات گفتند این آزمایش ایران چیزی درباره توانایی نظامی این کشور به جهانیان می‌گوید اما اهداف آن را نمی‌گوید.

از یک مقام اطلاعاتی سابق نقل شده است که می‌گوید حدس من این است که آنها [ایرانی‌ها] تعداد بسیار کمی از این موشک‌ها را خریداری کرده‌اند و این به همان اندازه هشدار سیاسی است و این هشدار به اسرائیل است و آن هشدار این است که شما اکنون آسیب‌پذیر هستید و باید ما را جدی بگیرید. مقامات اطلاعاتی فعلی و سابق هم می‌گویند این موشک از کره شمالی تهیه شده است که قول داده به فروش اسلحه‌های خود به هر کشوری که بتواند ارز سخت را برای آن فراهم کند ادامه دهد. کارشناسان دولت انتظار دارند که یک آزمایش به‌وسیله ایران انجام شود؛ هرچند که این آزمایش به‌زودی انجام نمی‌شود.

یک کمیسیون مستقل به ریاست دونالد اچ. رامسفلد (Donald H. Rumsfeld) وزیر دفاع سابق آمریکا هفته گذشته به کنگره گزارش داد که ایران می‌تواند ظرف پنج سال یک موشک بالستیک قاره‌پیما (ICBM) را که از لحاظ نظری قادر به حمله به ایالات متحده است تولید کند اما سازمان سیا (CIA) تخمین می‌زند که چنین تهدیدی اولین بار تا سال ۲۰۱۰ ظهور می‌کند. ایرانیان فن‌آوری بسیاری از برنامه‌های موشک بالستیک را خریداری کرده‌اند. این مقام سابق اظهار داشت اما نکته مهم این است که آنها توانایی داخلی بسیار کمی در ساخت یک موشک واقعی داشته و به پشتیبانی گسترده فنی خارج از کشور نیاز دارند. در آزمایش امروز، موشکی مشابه موشک نودونگ کره شمالی به کار رفته است. این مقام ارشد گفت، چه آنها خودشان موشک نودونگ شلیک کنند و چه اینکه موشک را با مهندسی معکوس نودونگ

مونتاز کنند، به هر صورت این یک موشک کره شمالی با نام دیگر است. ایران این موشک را شهاب-۳ نام‌گذاری کرده است.

بیست و چهارم ژوئیه ۱۹۹۸ هم در گزارشی آمده است؛ استقرار موشک‌های ایران به این بستگی دارد که آیا ایران شهاب-۳ را بومی می‌سازد یا یک سیستم موشکی کامل از کره شمالی وارد می‌کند. مقامات [آمریکایی] اظهار داشتند برنامه موشکی ایران نمی‌تواند متوقف شود حتی اگر کشورهایی مانند روسیه و چین به‌طور مداوم اصرار داشته باشند که از ایران حمایت نکنند. حدس زده می‌شود که بین یک یا دو سال طول بکشد.

ایران در اوایل هفته، شهاب-۳ را آزمایش کرد و مشخص نیست که آیا این یک موشک کره شمالی رنگ‌آمیزی شده است یا یک موشک ایرانی که بر اساس موشک نودونگ کره شمالی ساخته شده است.

روزنامه جمهوری اسلامی ۱۳۷۷/۵/۵ (۲۷ ژوئیه ۱۹۹۸) ش: ۵۵۴۰، ص اخبار؛

-<https://www.nytimes.com/2019/07/25/weekinreview/july-25-19-iran-tests-missile.html?searchResultPosition=87>

-Staff Colonel Yaqub Aslan, "World Strategic Rockets and Missiles: Iran's Surface to Surface Missiles," Saff (Tehran), No. ۲۲, ۲۲۹ May- ۲۱ June ۱۹۹۹; in "Saff on Iran's Surface-to-Surface Missiles," FBIS Document FTS۴, ۱۹۹۹۰۹۰۴۰۰۰۳۳۰ September ۱۹۹۹.

-US: Iranian Missile Test Missed Target," CNN, ۲۳ July ۱۹۹۸, <http://www.cnn.com>.

-Yossi Melman, "US 'kept Israel in dark' on Iran missile," Haaretz (Tel Aviv), ۱۸ August ۱۹۹۸, www.haaretz.co.il.

-Tim Weiner, "Iran Said To Test Missile Able to Hit Israel and Saudis," New York Times, ۲۳ July ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

-Walter Pincus, "Iran May Soon Gain Missile Capability; Teheran Could Build, Deploy Medium-Range Weapon in ۲ Years, U.S. Officials Say," Washington Post, ۲۴ July ۱۹۹۸, p. A۲۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

تأثیر آزمایش موشک شهاب-۳ در برقراری امنیت خاورمیانه

بیست و چهارم جولای ۱۹۹۸: آزمایش موشکی به‌وسیله ایران که می‌تواند به اسرائیل، عربستان سعودی و ترکیه برسد یک تحول آزردهنده و خطرناک است. آزمایش چنین سیستم تسلیحاتی پیشرفته‌ای که بالقوه

قادر به حمل سلاح‌های بیولوژیکی، شیمیایی و هسته‌ای و همچنین متعارف برای هدف‌گذاری ۸۰۰ مایلی است، اضطراب‌ها را در خاورمیانه‌ای که از قبل متشنج است افزایش می‌دهد. همچنین تردیدهای جدیدی درباره اینکه آیا ایران علی‌رغم سخنان دلگرم‌کننده رئیس‌جمهور میانه‌رو خود (محمد خاتمی) واقعاً از تهدید همسایگان و توسعه سلاح‌های کشتار جمعی روی گردانده است؟ این دو شرط برای بهبود روابط با ایالات متحده است. محافظه‌کاران اسلامی به شدت مخالف سیاست‌های داخلی و خارجی رئیس‌جمهور خاتمی، هنوز از قدرت فوق‌العاده در ایران برخوردارند. این امر با حکم سنگین فساد و سوء مدیریت که روز گذشته به شهردار تهران (متحد مهم خاتمی) و تعطیل شدن با نفوذترین روزنامه کشور حامی خاتمی تعلق گرفت بیشتر به اثبات رسید. واشنگتن اکنون باید سعی کند آنچه را که آزمایش موشکی درباره جنگ قدرت در ایران و توانایی رئیس‌جمهور خاتمی در ایجاد سیاست‌های خارجی معتدل‌تر نشان می‌دهد تحقق بخشد. تلاش‌های دولت کلینتون برای برقراری مجدد گفتگو با ایران باید دنبال شود اما همچنین باید واقع بینانه باشد. دولت همچنین باید تلاش‌های دیپلماتیک گسترده‌تری را برای کاهش کمک‌های خارجی به برنامه‌های موشکی ایران آغاز کند. موشکی که روز چهارشنبه آزمایش شد بر اساس طرحی است که از کره شمالی وارد شده اما روسیه و چین نیز بارها فن‌آوری حساس موشکی را به ایران صادر کرده‌اند. واشنگتن باید از روسیه و چین خواستار کنترل شدید صادرات و مجازات متخلفان شود. همچنین باید کره شمالی را تحت فشار قرار دهد تا صادرات سرکش موشک پایان یابد. همانطور که به نظر می‌رسد و اسرائیل تشخیص داده است، خطرات فوری به‌طور قابل توجهی افزایش نیافته است. موشک‌های جدید ایران هنوز عملیاتی نشده‌اند و تهران حداقل پنج سال و احتمالاً زمان بیشتری برای تولید سلاح‌های هسته‌ای نیاز دارد که فرصتی برای کنترل تسلیحات و دیپلماسی فراهم شود.

اسرائیل هم می‌تواند با دنبال کردن تلاش‌ها برای مذاکره درباره صلح با فلسطینی‌ها امنیت منطقه‌ای خود را بهبود بخشد.

آزمایش موشکی ایران هشدار برای آینده است که نباید نادیده گرفته شود.

<https://www.nytimes.com/۲۰۱۷/۱۹۹۸/opinion/iran-s-missile-test.html?searchResultPosition=۱۰>

انتقاد علامه فضل‌الله از مواضع آمریکا و اسرائیل در خصوص موشک شهاب-۳

بیروت، ایرنا، ۲ مرداد ۱۳۷۷ برابر با ۲۴ ژوئیه ۱۹۹۸: علامه سیدمحمدحسین فضل‌الله جنجال تبلیغاتی آمریکا و اسرائیل در خصوص آزمایش موشکی «شهاب-۳ ایران» را نکوهش کرد. فضل‌الله در خطبه نماز جمعه بخش جنوبی بیروت، با انتقاد از مواضع آمریکا که سلاح‌های اتمی و موشکی اسرائیل را نادیده می‌گیرد، ترساندن کشورهای منطقه از موشک‌های ایران را غیر موجه دانست.

<https://tnu.ir/s/Vw\1rp>

گزارش رادیو فرانسه در خصوص واکنش اسرائیل به آزمایش موشک شهاب-۳

رادیو فرانسه اعلام کرد اسرائیل آزمایش موشک شهاب-۳ ایران را خطری برای خود تلقی می‌کند چون این موشک می‌تواند اسرائیل را مورد اصابت قرار دهد. این رادیو گفت اهمیت سیاسی این اقدام خیلی مهمتر از اهمیت نظامی آن است. این نشان می‌دهد که ایران به‌عنوان یک قدرت منطقه‌ای مطرح خواهد بود و آن را نمی‌شود نادیده گرفت. رادیو فرانسه همچنین تاکید کرد ایران به این ترتیب قدرت بازدارنده خواهد داشت. رادیوی مذکور اضافه کرد ترکیه، عراق و اسرائیل از موشک‌های دوربرد بالستیک برخوردار هستند و پاکستان نیز نوع دیگری از این تکنولوژی را دارا است.

روزنامه اطلاعات ۱۳۷۷/۵/۴ (۲۶ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۲۱۳۹۲، ص ۳؛

روزنامه کیهان ۱۳۷۷/۵/۴ (۲۶ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۷۷، ص ۲؛

روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۵/۶ (۲۸ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۷۷، ص ۱۴.

گزارش رادیو لندن در خصوص واکنش آمریکا به آزمایش موشک شهاب-۳

ژوئیه ۱۹۹۸: رادیو لندن گفت آمریکا اقدام ایران را در آزمایش موشک دوربرد مورد انتقاد قرار داده

است. این رادیو اضافه کرد، کلینتون هشدار داد این امر می تواند مانعی بر سر بهبود مناسبات با ایران باشد.

روزنامه اطلاعات ۱۳۷۷/۵/۴ (۲۶ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۲۱۳۹۲، ص ۳؛

روزنامه کیهان ۱۳۷۷/۵/۴ (۲۶ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۷۷، ص ۲؛

روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۵/۶ (۲۸ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۷۷، ص ۱.

واکنش رسانه‌های فرانسه به آزمایش موشک شهاب-۳

خبرگزاری فرانسه در گزارشی گفت، ایران که قبلاً مجهز به موشک‌های «اسکاد - بی» و «اسکاد - سی» روسی با برد ۳۰۰ و ۵۰۰ کیلومتر بود، اکنون توانسته با آزمایش موشک‌های با برد ۱۳۰۰ کیلومتر، معادلات نظامی و سیاسی منطقه را برهم زده و برتری خود را تثبیت کند. این خبرگزاری مدعی شد، اعلام آزمایش موشکی که در عمل می‌تواند تمام کشورهای منطقه و تمام نیروهای خارجی حاضر در منطقه را مورد هدف قرار دهد، در حالی صورت می‌گیرد که آقای خاتمی رئیس‌جمهور ایران از ماه‌ها پیش اراده خود را برای داشتن روابط دوستانه با جهان خارج اعلام می‌کند.

روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۷۷/۵/۵ (۲۷ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۵۵۴۰، ص اخبار.

واکنش کویت به آزمایش موشک شهاب-۳

تهران، ایرن، پنج مرداد ۱۳۷۷ برابر با ۲۷ ژوئیه ۱۹۹۸: شیخ صباح الاحمد، وزیر خارجه کویت گفت، آزمایش موشک شهاب-۳ از سوی ایران هیچ‌گونه تهدیدی را متوجه کویت یا منطقه نمی‌کند. به نوشته روزنامه بین‌المللی عرب‌زبان الحیات، وی در پاسخ به سؤالی درباره آزمایش موفقیت‌آمیز موشک ایران اظهار داشت، من امیدوارم که ما این موضوع را به‌عنوان تهدیدی برای منطقه تلقی نکنیم.

<https://tnu.ir/s/Ngp3p>

واکنش مقامات پاکستان به آزمایش موشک شهاب-۳

تهران، ایرن، پنج مرداد ۱۳۷۷ برابر با ۲۷ ژوئیه ۱۹۹۸: برخی مقام‌های کشورهای همسایه نیز آزمایش موفقیت‌آمیز موشک شهاب-۳ را به مقامات جمهوری اسلامی ایران تبریک گفتند.

«راجا ظفرالحق» وزیر امور مذهبی پاکستان گفت تجربه موفقیت‌آمیز موشک شهاب که کشور برادر ما ایران با توجه به نیازمندی‌های دفاعی خود کسب کرده مایه مسرت بی‌اندازه من شد. وی افزود این موضوع نشان داد که هیچ کشوری نمی‌تواند بر دانش یا تجربه‌های فنی انحصار داشته باشد یا درباره نیازهای دیگر کشورها تصمیم‌گیری کند.

<https://tnu.ir/s/Vdajw>

واکنش مطبوعات و احزاب فلسطینی در خصوص آزمایش موشک شهاب-۳

آتن، ایرنا، پنج مرداد ۱۳۷۷ برابر با ۲۷ ژوئیه ۱۹۹۸: مطبوعات فلسطینی چاپ سرزمین‌های اشغالی از آزمایش اخیر موشک ایرانی شهاب-۳ ابراز خرسندی کرده و آن را گامی مثبت در دفاع از سرزمین‌های اسلامی در مقابل خطرها توصیف کرده‌اند. گزارش رسیده از سرزمین‌های اشغالی حاکی است، سه روزنامه فلسطینی القدس، الحیاه‌الجديده و الایام، اخبار مربوط به آزمایش‌های موشک ایران و اظهارات «علی شمخانی» وزیر دفاع جمهوری اسلامی ایران را در صفحه اول شماره روز دوشنبه به چاپ رساندند. بر اساس این گزارش، مطبوعات و سایر رسانه‌های گروهی فلسطین، عکس‌العمل صهیونیست‌ها نسبت به آزمایش موشکی ایران را نیز منتشر کردند.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۰۲۵۵>

واکنش آمریکا و اسرائیل در خصوص آزمایش موشک شهاب-۳

بیست و هفتم ژوئیه ۱۹۹۸: مقام‌ها، رسانه‌ها و کارشناسان رژیم صهیونیستی همچون گذشته بیشترین جوسازی‌ها و ضد و نقیض‌گویی‌ها را در خصوص توان دفاعی جمهوری اسلامی ایران، از جمله در قبال آزمایش موشک شهاب-۳ داشتند.

کارشناسان نظامی رژیم صهیونیستی درباره نتایج آزمایش موشک میان‌برد ایران اظهار عقیده کرده و گفتند این سلاح تا یک سال دیگر عملیاتی نخواهد بود و برد آن برای اسرائیل خطرناک نیست؛ در حالی که رادیو رژیم صهیونیستی قبلاً این اقدام را نگران‌کننده و خطرناک توصیف کرده بود.

خبرگزاری فرانسه نیز به نقل از منابع نظامی رژیم صهیونیستی گزارش داد، موشک شهاب-۳ که ۱۳۰۰ کیلومتر برد دارد، قادر است مناطق مختلف اسرائیل را هدف بگیرد. در همین رابطه، یک مقام ارشد آمریکایی که نامش فاش نشده است در گفت‌وگو با واشنگتن تایمز موضع دیگری گرفت و اساس موشک جدید ایران را تداوم موشک غیر دقیق اسکود [اسکاد] ساخت شوروی سابق توصیف کرد. وی گفت معلوم نیست که آیا این موشک پرواز خود را درست طبق برنامه تکمیل کرده و به هدفی که می‌بایست اصابت کند اصابت کرده یا خیر؟

روزنامه نیویورک تایمز نیز روز پنجشنبه یکم مردادماه به نقل از منابع اطلاعاتی آمریکا ادعا کرد موشک آزمایش‌شده، از کره شمالی خریداری شده است اما جالب اینجاست که مقامات آمریکایی از جمله بیل کلینتون بلافاصله پس از انجام آزمایش موفقیت‌آمیز موشک شهاب-۳ ادعا کردند که این موشک می‌تواند ثبات پویای منطقه خاور میانه را در صورت وارد شدن موشک به مرحله عملیاتی مورد تهدید قرار دهد. همین مقامات افزودند در حالی که درباره میزان قابلیت‌های موشک شهاب-۳ ایران میان مقامات نظامی توافق نظر وجود ندارد اما آمریکا و اسرائیل از آن بیم دارند که موشک جدید موازنه سیاسی و نظامی و در نهایت میزان قدرت آنها را در منطقه تغییر دهد. این مقامات همچنین از اینکه نتوانسته بودند زمان

دستیابی ایران به موشک‌های دفاعی را پیش‌بینی کنند ابراز ناراحتی کردند. معاون وزارت دفاع آمریکا در گزارشی به مجلس نمایندگان این کشور گفت به نظر من دسترسی ایران به موشک میان‌برد خیلی زودتر از آنچه که تصور می‌شد صورت گرفت. به گزارش رسانه‌های آمریکا، کنت بیکن سخنگوی وزارت دفاع آمریکا نیز اظهار داشت: برآورد ما از مدت زمان بین آزمایش موشک تا بکارگیری آن درست نیست. از سویی دیگر، کاخ سفید در واکنش‌های ضد و نقیضی، یکبار از آنچه که خطرات موشک ایرانی در منطقه عنوان کرده سخن گفته است و بار دیگر اعلام کرده است که آزمایش موشکی ایران به تنهایی نمی‌تواند تعادل قوا در منطقه را بر هم بزند. به گزارش خبرگزاری فرانسه از واشنگتن؛ کلینتون روز پنجشنبه به ایران اخطار کرد که برنامه ساخت موشک میان‌برد این کشور که می‌تواند اسرائیل را هدف قرار دهد این خطر را دارد که ثبات پویای منطقه‌ای خاور میانه را تغییر دهد. اعتراض‌ها و ابراز نگرانی مقامات آمریکایی و اسرائیلی در چند روز گذشته در حالی صورت گرفت که کشورهای منطقه آزمایش موشکی ایران را خطری برای خود تلقی نکردند.

[-https://tnu.ir/s/VJAbv](https://tnu.ir/s/VJAbv)

روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۵/۶ (۲۸ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۷۷، ص ۱۴.

تحلیل نشریات لبنانی از موضع‌گیری آمریکا و اسرائیل در برابر موشک شهاب-۳

به گزارش ایرنا و روزنامه کیهان در ششم و هشتم مرداد ۱۳۷۷ برابر با ۲۸ و ۳۰ ژوئیه ۱۹۹۸: روزنامه لبنانی النهار روز سه‌شنبه در مقاله‌ای نوشت؛ موضع‌گیری آمریکا در برابر آزمایش موشک «شهاب-۳» ایران جنجالی بیش نیست. این روزنامه اظهارات «بیل کلینتون» رئیس‌جمهوری آمریکا مبنی بر اینکه موشک‌های میان‌برد ایران ثبات خاورمیانه را به مخاطره می‌اندازد — مردود شمرد و آن را نشانی از جانبداری آشکار آمریکا از اسرائیل دانست و نوشت اسرائیل عامل بی‌ثباتی و ناامنی در منطقه است. النهار این پرسش را مطرح کرد آمریکا که خود تشویق‌کننده پیمان‌های نظامی تهدیدآمیز و تشنج‌آفرین در

منطقه همچون پیمان ترکیه و اسرائیل است پس چگونه می‌تواند از ثبات و امنیت سخن به میان آورد؟ روزنامه النهار موشک شهاب-۳ ایران در برابر بمب‌های اتمی اسرائیل را ناچیز دانسته و ابراز نگرانی آمریکا و اسرائیل را از آزمایش موشکی ایران تمسخرآمیز خواند.

در این گزارش‌ها همچنین به نقل از روزنامه عربی‌زبان «الحيات» آمده است؛ این روزنامه در سر مقاله خود ادعاهای محافل آمریکا و اسرائیل را مردود دانسته و گفت اظهارات رئیس‌جمهور آمریکا درباره اینکه موشک شهاب-۳ برای آرامش منطقه خطرناک است قانع‌کننده نیست و موشک‌های دوربرد ایران کشورهای عربی و اسلامی را تهدید نمی‌کند. الحیات افزود منطق آمریکا این است که هیچ کشوری در منطقه خاورمیانه نباید از سقف مجاز تسلیحاتی آن فراتر رود؛ زیرا از دیدگاه آمریکا، مقیاس سنجش، همانا برتری نظامی رژیم صهیونیستی است. نویسندگان این مقاله با اشاره به اینکه آزمایش این موشک فرصت تازه‌ای برای آمریکا و اسرائیل برای بزرگ کردن خطر ایران فراهم کرده است گفت، این امر دروغی بیش نیست و نباید آن را تکرار کرد. وی افزود آمریکایی‌ها مسأله موشک ایران را برای فرار از شکست خود در اداره روند صلح خاورمیانه مطرح می‌کنند. الحیات تاکید کرد آمریکایی‌ها از یک موشک ایران که بتواند اسرائیل را هدف قرار دهد وحشت دارند. نویسندگان مقاله در پایان تاکید کرده که ایران و اعراب به این دیدگاه مشترک رسیده‌اند که جنگ میان آنان قابل توجیه نیست. این روزنامه همچنین جنجال‌آفرینی‌های تحریک‌آمیز رسانه‌های استکباری بر ضد موشک‌های «شهاب-۳» ایران را با هدف فریب افکار عمومی ملت‌های مسلمان توصیف کرده و می‌نویسد، این سلاح‌های اتمی و موشک‌های دوربرد اسرائیل است که ثبات و امنیت منطقه را تهدید می‌کنند. الحیات اقدام این رسانه به گنجاندن نام عربستان سعودی و ترکیه در کنار اسرائیل به‌عنوان اهداف حملات احتمالی موشکی ایران را تکذیب کرد. این روزنامه [همچنین] از اظهار نگرانی «بیل کلینتون» از آزمایش‌های موشکی ایران و سکوت وی در برابر تسلیحات اسرائیل بشدت انتقاد کرده است.

<https://www.irna.ir/news/0720370>

<https://www.irna.ir/news/0720117>

روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۵/۷ (۲۹ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۸۰، ص ۳.

واکنش نشریات مالزی به آزمایش موشک شهاب-۳

روزنامه بیزینس تایمز مالزی در خصوص آزمایش موشک شهاب-۳ نوشت؛ سید محمد خاتمی رئیس‌جمهور ایران می‌گوید تهران که با آزمایش اخیر موفقیت‌آمیز موشک میان‌برد خود حق دفاع از خویش را به نمایش گذاشته همچنان بر سر سیاست خود برای بهبود بخشیدن به روابط با همسایگان ایران ایستاده است. روزنامه مالزیایی نینو استریتز تایمز چاپ کوالالامپور نیز نوشت خاتمی دفاع را حق ملی مردم خواند و گفت ما به سیاست تنش‌زدایی با همسایگان خود ادامه می‌دهیم.

روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۵/۷ (۲۹ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۸۰، ص ۳.

اظهارات مقامات آمریکایی در خصوص موشک شهاب - ۴

بیست‌وهشتم ژوئیه ۱۹۹۸: دستیار وزیر امور خارجه ایالات متحده در امور خاور نزدیک، برآورد کرد که موشک شهاب-۴ (Shahab-۴) ایران همچنان برای بهبود موتور و سیستم هدایت خود به تخصص خارجی متکی است. گفته می‌شود برد شهاب-۴ تا ۲۰۰۰ کیلومتر خواهد بود.

Anthony H. Cordesman, *Iran and Nuclear Weapons* (Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, ۷ February ۲۰۰۰), p. ۴۰.

واکنش جبهه نجات ملی فلسطین به تولید موشک در ایران

دمشق، ایرنا، هفت مرداد ۱۳۷۷ برابر با ۲۹ ژوئیه ۱۹۹۸: «خالد الفاهوم»، رئیس جبهه نجات ملی فلسطین، روز چهارشنبه گفت جمهوری اسلامی ایران حق دارد موشک‌های میان‌برد و دوربرد داشته باشد. الفاهوم در مصاحبه با ایرنا افزود: هدف جمهوری اسلامی ایران از داشتن این موشک‌ها دفاع از خود و از کشورهای عربی و اسلامی است. رئیس جبهه نجات ملی فلسطین با استقبال از این دستاورد گفت: مواضع اخیر آمریکا و اسرائیل درباره موشک‌های ایرانی نشانه ترس آنها از دستیابی مسلمانان به این جنک‌افزار است.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۰۴۵۵>

حمایت دبیر کل حزب کمونیست فلسطین از آزمایش موشک شهاب-۳

دمشق، ایرنا، هفتم مرداد ۱۳۷۷: برابر با ۲۹ ژوئیه ۱۹۹۸: «عربی عواد»، دبیر کل حزب کمونیست فلسطین، روز چهارشنبه گفت افزایش قدرت نظامی جمهوری اسلامی ایران وسیله‌ای برای حمایت از مبارزات مردم فلسطین و کشورهای عربی و اسلامی در برابر استعمار و امپریالیسم است. دبیر کل حزب کمونیست فلسطین در گفت‌وگو با ایرنا افزود آزمایش موشکی جمهوری اسلامی ایران ما را در مبارزه با صهیونیست‌ها دلگرم می‌کند. وی تأکید کرد آزمایش موشکی ایران گامی مهم در راه افزایش توانایی دفاعی مسلمانان برای مقابله با استعمارگران و صهیونیست‌ها است.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۰۴۸۶>

گزارش نشریات مصری درخصوص آزمایش موشک شهاب-۳

دمشق، ایرنا، هفتم مرداد ۱۳۷۷: برابر با ۲۹ ژوئیه ۱۹۹۸: هفته‌نامه مصری «الشعب» نوشت؛ بعد از آزمایش موفقیت‌آمیز موشک جدید ایران، رعب و وحشت بر اسرائیل و آمریکا حاکم شده است. «الشعب» در آخرین شماره خود، آزمایش موشک‌های میان‌برد به‌وسیله جمهوری اسلامی ایران را یک دستاورد اسلامی و استراتژیک توصیف کرد و نوشت، ایران یک موشک با برد ۱۳۰۰ کیلومتر که قادر است شهرهای «اسرائیل» را در فلسطین اشغالی در هم بکوبد با موفقیت آزمایش کرد. این هفته‌نامه به نقل از مسئولان آمریکایی نوشت: این موشک ایرانی توازن سیاسی و استراتژی در منطقه خاورمیانه را بهم زده و سیاست آمریکا را با بن‌بست روبرو کرده است. نشریه الشعب تأکید کرد تلاش‌های واشنگتن برای جلوگیری از دستیابی ایران به موشک دوربرد با شکست مواجه شده است. این روزنامه افزود هیچ سیستمی وجود ندارد که بتواند جلوی موشک‌های ایرانی را سد کند. این هفته‌نامه به نقل از دریدار «علی شمخانی» وزیر دفاع ایران هم نوشت این موشک به‌وسیله کارشناسان ایرانی و بدون هیچ‌گونه کمک خارجی ساخته شده است. الشعب با تأکید بر عکس‌العمل مسئولان اسرائیل در برابر آزمایش موشکی ایران نوشت؛ «اسحاق

مردخای»، وزیر جنگ این رژیم، از دولت خواسته است برای نجات «اسرائیل» بودجه نظامی را افزایش دهد و همچنین از سایر کشورها از جمله آمریکا در خواست کرد برای توقف طرح‌های موشکی ایران اقداماتی انجام دهند.

چهاردهم مرداد ۱۳۷۷ برابر با پنج اوت ۱۹۹۸ هم ایرنا به نقل از روزنامه مصری الشعب نوشت، جمهوری اسلامی ایران با انجام آزمایش موشکی اخیر خود، باعث خرسندی امت اسلامی و عربی شده است؛ زیرا این عمل پشتوانه نیرومندی برای امت ما در رویارویی با گستاخی‌های اسرائیل و آمریکا بشمار می‌رود.

[-https://www.irna.ir/news/۵۷۲۰۴۹۹](https://www.irna.ir/news/۵۷۲۰۴۹۹)

[-https://www.irna.ir/news/۵۷۲۱۱۹۹](https://www.irna.ir/news/۵۷۲۱۱۹۹)

گزارش دفتر خدمات پژوهشی کنگره آمریکا در خصوص برنامه موشکی ایران

بیست‌ونهم ژوئیه ۱۹۹۸: دفتر خدمات پژوهشی کنگره آمریکا (CRS) در گزارشی به کنگره اعلام کرد؛ برنامه‌های موشکی ایران شامل موشک بالستیک میان‌برد نودونگ (Nodong) با برد ۱۳۰۰ کیلومتر و سوخت مایع است که توانایی حمل کلاهک ۱۰۰۰ کیلوگرمی را دارد. موشک میان‌برد شهاب-۳ (Shahab-۳) با برد ۱۳۰۰ تا ۱۵۰۰ کیلومتر با سوخت مایع هم‌قادر به حمل کلاهک ۷۵۰ کیلوگرمی است و موشک شهاب-۴ (Shahab-۴) با سوخت مایع و برد ۲۰۰۰ کیلومتر است که توانایی حمل کلاهک ۱۰۰۰ کیلوگرمی را دارد.

موشک بالستیک برد کوتاه زلزال-۱ (Zelzal-۱) با برد ۱۰۰ تا ۱۵۰ کیلومتر و سوخت جامد. زلزال-۲ (Zelzal-۲) (SRBM) با برد ۳۵۰ تا ۴۰۰ کیلومتر و سوخت جامد. زلزال-۳ (Zelzal-۳) با برد ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ کیلومتر و دو پروژه تأیید نشده برای توسعه یک موشک بالستیک قاره‌پیما (ICBM) با برد ۵۵۰۰ تا ۱۰۰۰۰ کیلومتر است.

سی. آر. اس (CRS) این اطلاعات را بر اساس گزارش‌های اخیر مطبوعات تنظیم کرده است.

دفتر خدمات پژوهشی کنگره آمریکا به انگلیسی (Congressional Research Service) اندیشکده یا بازوی پژوهشی

کنگره آمریکا است.

.Stuart D. Goldman, Kenneth Katzman, Robert D. Shuey, and Carl E. Behrens, "Russian Missile Technology and Nuclear Reactor Transfers to Iran," in CRS Report for Congress (Washington, DC, ۲۹ July ۱۹۹۸), p. ۸.

اظهارات کارشناسان و مقامات اطلاعاتی آمریکا در خصوص آزمایش موشک شهاب-۳

بیست و نهم ژوئیه ۱۹۹۸: کارشناسان موشکی ایالات متحده معتقدند شکست آزمایش موشکی شهاب-۳

(Shahab-۳) در ۲۲ ژوئیه نشان دهنده سوء عملکرد احتمالی موتور سوخت مایع موشک است.

همچنین در گزارشی برای کمیسیون بازرگاری اقتصادی و امنیتی آمریکا و چین آمده است؛ ایران موشک

شهاب-۳ (Shahab-۳) را آزمایش کرد. به گفته منابع ایرانی، این موشک با طول ۱۶ متر می تواند کلاهک

۱۰۰۰ کیلوگرمی را ۱۳۰۰ کیلومتر حمل کند. اعتقاد بر این است که این موشک نسخه تک مرحله‌ای

سوخت مایع و اصلاح شده موشک نودونگ (Nodong) کره شمالی است.

بیست و نهم ژوئیه، دوم و چهارم آگوست ۱۹۹۸: یک منبع ارشد امنیتی [آمریکا] هم اظهار داشت ایران

نمونه اولیه موشک بالستیک میان برد شهاب-۳ (Shahab-۳) خود را تا سال آینده تکمیل و تولید آن را تا

پایان قرن آغاز می کند که ادامه توسعه، تهدیدی مستقیم برای اسرائیل است. با این حال، اگر ایالت متحده

فشار بیشتری به روسیه وارد کند تا شرکت‌های روسی را از فروش دانش موشکی به تهران باز دارد، این

پروژه می تواند متوقف شود.

منابع اطلاعاتی همچنین گزارش می دهند که قرار است موشک شهاب-۴ (Shahab-۴) با برد بین ۲۰۰۰

تا ۲۵۰۰ کیلومتر پس از شهاب-۳ دنبال شود و جنوب و مرکز اروپا را در فاصله قابل توجهی قرار دهد.

-Bryan Bender, "Shahab only partial success," Jane's Defence Weekly, ۲۹ July ۱۹۹۸.

CHINA-IRAN: A LIMITED PARTNERSHIP, Prepared for the US-China Economic and Security Review Commission by Marybeth Davis, James Lecky, Torrey Froscher, David Chen, Abel Kerevel, Stephen

Schlaikjer CENTRA Technology, Inc. Updated in April ۲۰۱۳

–“Iran’s ۳-Shahab IRBM ‘Ready for Production’,” Jane’s Missiles & Rockets, June ۱۹۹۸, p. ۴.

“Iran Says New Missile Can Travel ۴,۳۰۰ mph With Great Accuracy,” Baltimore Sun, ۳ August ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com; Arieh O’Sullivan and Liat Collins, “Iran Expected to Complete Shihab۳- Prototype Next Year,” Jerusalem Post, ۲۹ July ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

استمرار عصبانیت مقامات اسرائیل و آمریکا از فعالیت‌های موشکی ایران

به گزارش روزنامه کیهان و دیگر خبرگزاری‌ها در ژوئیه ۱۹۹۸: رئیس اطلاعات ستاد ارتش رژیم صهیونیستی نسبت به خطر جدی تکمیل و توسعه موشک‌های ایران هشدار داد. وی گفت اگر چه ایران هنوز موشک‌هایش را تکمیل نکرده اما در صورت ادامه این روند، توان موشکی آن به یک خطر جدی علیه اسرائیل تبدیل خواهد شد. وی گفت تلاش ایران برای تولید تسلیحات عمده و موشک‌های میان‌برد، یک خطر درازمدت برای اسرائیل محسوب می‌شود که باید برای رویارویی با آن، منابع مالی بیشتری اختصاص داده شود. به گفته رادیوی این رژیم، ژنرال سوناز گفت ایران نه تنها برای دستیابی به بمب هسته‌ای تلاش می‌کند بلکه به تولید موشک‌هایی که با کمک آنها بتواند سلاح‌های خود را پرتاب کند نیز اقدام می‌کند و این دو تلاش جنبه خطرناک دارد. وی در عین حال، از کارآیی ستاد ارتش رژیم صهیونیستی در دوران جنگ خلیج فارس ستایش کرد.

همچنین رادیو رژیم صهیونیستی از قول وزیر جنگ این رژیم گفت اطمینان داریم دولت روسیه می‌تواند کمک کمپانی‌های روسی به ایران برای تولید موشک را متوقف کند. مردخای هشدار داد اگر ایران پروژه موشکی خود را تکمیل کند و به تولید سلاح‌های هسته‌ای دست یابد نه تنها ایالات متحده، بلکه همه کشورهای اروپایی مسئول عواقب آن خواهند بود. رادیوی مذکور که طی چند روز اخیر شدیداً عصبانی است و حتی به آمریکا به خاطر مسامحه در قبال آزمایش موشک ایران معترض است همچنین گفت، نمایندگان جمهور یخ‌سوار آمریکا از کلینتون خواستند برای جلوگیری از انتقال تکنولوژی موشکی به ایران

اقدامات جدی و فوری به عمل آورد. این نمایندگان به همراه نیوت کینگریج (رئیس مجلس نمایندگان) خواستارند کلینتون به تعهدش مبنی بر تحریم ۹ شرکت نظامی روسی عمل کند. این شرکت‌ها از طرف آمریکا متهم به صدور تکنولوژی موشکی به ایران هستند.

رادیو لندن نیز در تحلیل دلایل ارسال ارسال نامه مذکور به کلینتون گفت علت این امر را باید در رقابت‌های داخلی آمریکا و نقشی که اسرائیل در این رقابت‌ها دارد جستجو کرد برای اینکه رژیم اسرائیل و گروه‌های فشار اسرائیلی همیشه سعی می‌کنند ایران را به‌عنوان یک کشور خطرناک از نظر نظامی جلوه دهند. آخرین گزارش‌ها هم از امضای دستور تحریم هفت شرکت روسی از سوی بیل کلینتون رئیس‌جمهور آمریکا خبر می‌دهند.

روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۵/۷ (۲۹ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۸۰، ص ۳؛
روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۵/۱۲ (۳ آگوست ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۸۴، ص آخر.

اظهارات کارشناسان در خصوص آزمایش موشک شهاب-۳

ژوئیه ۱۹۹۸ در گزارشی آمده است؛ ایران موشک بالستیک شهاب-۳ (Shahab-۳) خود با (برد ۸۰۰ تا ۹۰۰ مایل) را آزمایش کرد که می‌تواند ایران را قادر به تهدید اسرائیل، ترکیه و مناطقی از مرکز و جنوب آسیا کند. ایران تقریباً به محض رونمایی از موشک شهاب-۳ قصد خود را برای تبدیل شدن به یک کشور فضایی اعلام کرد. در بازدید [آیت‌الله سید] علی خامنه‌ای، رهبر معظم ایران از نمایشگاه اسلحه در سال ۱۹۹۸ که از تلویزیون این کشور پخش شد، دوربین‌ها یک مدلی از یک وسیله پرتاب فضایی (SLV) را با دماغه‌ای پیازی ضبط کردند. در همان نزدیکی، مدلی از یک ماهواره با منشأ نامشخص قرار داشت. SLV (وسیله پرتاب فضایی) چند مرحله‌ای دارای حروف اولیه آی. آر. آی. اس (IRIS) بود که در کناره‌های آن نوشته شده و به وضوح مربوط به موشک شهاب بود. کارشناسان اسرائیلی با تجزیه و تحلیل تصاویر، نتیجه گرفتند که (IRIS) به احتمال زیاد یک وسیله پرتاب فضایی (SLV) نمایشی است و نه یک طراحی عملی؛

زیرا قابلیت‌های بالابری آن ضعیف ارزیابی شده است.

سبک (SLV) می‌تواند چیزی کاملاً شبیه پاکتوسان-۱ (Paektusan-۱) کره شمالی باشد که مطبوعات غربی به آن تائپودونگ-۱ (Taepo Dong-۱) می‌گویند و در سال ۱۹۹۸ راه اندازی شد. مرحله اول، مشتق‌شده از شهاب-۳ و مرحله دوم مشتق‌شده از شهاب-۲ (Shahab-۲) کوچکتر و سومین مرحله یک سوخت پیش‌رانه کوچک جامد است که به‌صورت محلی ساخته شده یا از چین خریداری شده است.

[-http://www.tau.ac.il/jcss/](http://www.tau.ac.il/jcss/)

[-https://www.everycrsreport.com/reports/RL۳۰۷۲۸.html](https://www.everycrsreport.com/reports/RL۳۰۷۲۸.html)

اظهارات مقامات آمریکا و اسرائیل در خصوص موشک شهاب-۴

بیست‌ونهم و ۳۱ ژوئیه: به گفته منابع نظامی اسرائیل و آمریکا، ایران بر روی یک موشک دوربرد شهاب-۴ (Shahab-۴) کار می‌کند که ممکن است در مدت دو تا پنج سال تکمیل شود. برد این موشک جدید بیش از ۲۰۰۰ کیلومتر است و توانایی حمل کلاهک‌های غیر متعارف بیولوژیکی، شیمیایی یا هسته‌ای را خواهد داشت.

منابع اطلاعاتی غربی نیز ارزیابی می‌کنند که شهاب-۴ با فن‌آوری روسی در حال توسعه است و گویا بر اساس موشک اس.اس-۴ (SS-۴) شوروی ساخته شده و کاملاً محصولی از فن‌آوری موشکی روسیه است. مارتین ایندیک (Martin Indyk)، دستیار وزیر خارجه [آمریکا] گفت، ایالات متحده تلاش‌های مضاعف برای جلوگیری از انتقال فن‌آوری به ایران را انجام می‌دهد؛ در حالی که سخنگوی ایران اظهار داشت این موشک فقط برای اهداف دفاعی طراحی شده است. این منابع همچنین می‌گویند شهاب-۳ بر اساس موشک نودونگ کره شمالی ساخته شده و کمک روسیه در یک برنامه سریع است که مراحل توسعه را کوتاه می‌کند.

-U.S. Official Says Iran is Developing a Long-Range Missile," Buffalo News, ۲۹ July ۱۹۹۸, in Lexis-

Nexis, www.lexis-nexis.com; Steve Rodan, "Shihab-3 missile 'will have nonconventional warhead capability'," Jerusalem Post, ۳۱ July ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

Israeli Sources: -"Shahab To Have Nonconventional Warhead," Jerusalem Post, ۳۱ July ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۵, ۱۹۹۸-۰۸-۰۵-۰۰۹۷۷ August ۱۹۹۸.

افزایش توانایی موشکی ایران با آزمایش شهاب-۳

ژوئیه سال ۱۹۹۸: آزمایش موشک شهاب-۳ (Shahab-3) به وسیله ایران باعث افزایش توانایی تهران

شد و این امکان را برای حمله به اهدافی در خاورمیانه فراهم کرد.

<https://www.nato.int/acad/fellow/۰۱-۹۹/depinhoferreira.pdf>

گزارش روزنامه پاکستانی در خصوص همکاری هسته‌ای ایران و پاکستان

اسلام آباد، ایرنا، نهم مرداد ۱۳۷۷ برابر با ۳۱ ژوئیه ۱۹۹۸: روزنامه اردو زبان «خبرین»، روز جمعه به نقل

از «محمد مهدی آخوندزاده» [سفیر ایران در پاکستان] نوشت دو کشور قصد ندارند در آینده نیز چنین

همکاری‌هایی داشته باشند. آخوندزاده افزود برنامه موشکی ایران نیز فقط برای مقاصد دفاعی است و این

در حالی است که اسرائیل همیشه ایران را تهدید کرده است. سفیر ایران تصریح کرد موشک «شهاب-۳»

که اخیراً آزمایش شد تهدیدی علیه کشورهای همسایه نیست.

<https://tnu.ir/s/v۰vy۵>

واکنش جهاد اسلامی فلسطین به آزمایش موشک شهاب-۳

دمشق، ایرنا، دهم مرداد ۱۳۷۷ برابر با یکم اوت ۱۹۹۸: نماینده جنبش جهاد اسلامی فلسطین در

لبنان، روز شنبه گفت قدرت نظامی جمهوری اسلامی ایران امنیت منطقه را تضمین و پشتوانه مبارزات

اعراب و مسلمانان علیه صهیونیست‌ها است. «بوعمداد» که در دمشق بسر می‌برد، در مصاحبه با ایرنا

گفت، آزمایش موشکی ایران زمانی صورت گرفته است که امت اسلامی به شدت به توانمند شدن خود برای مقابله با اسرائیل نیاز دارد. «ابو عماد» ضمن پوچ خواندن ادعاهای آمریکا و اسرائیل در زمینه خطر موشک‌های ایرانی برای کشورهای منطقه گفت کشورهای عربی هم اکنون به همدلی و تمایل جمهوری اسلامی ایران برای برقراری روابط دوستانه پی برده‌اند و این امر در کاهش تنشج در منطقه سهم بسزایی دارد. ابوعماد افزود مردم فلسطین از آزمایش موشکی ایران بسیار شاد و خوشحال شدند و از اینکه جمهوری اسلامی دارای قدرتی است که می‌تواند از حقوق آنان دفاع کند بسیار خرسند هستند.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۰۸۴۱>

اظهارات نخست‌وزیر اسرائیل در خصوص تولید موشک‌های شهاب در ایران

چهارم آگوست ۱۹۹۸: بنیامین نتانیاھو (Benjamin Netanyahu) نخست‌وزیر اسرائیل به کمیته دفاع و امور خارجه کنست گفت اسرائیل از روش‌های دیپلماتیک برای جلوگیری از توسعه بیشتر برنامه‌های موشکی ایران استفاده خواهد کرد. نتانیاھو همچنین اظهار داشت شهاب-۳ (Shahab-۳) بخشی از کل برنامه موشکی ایران است و احتمال دارد ایران در آینده آزمایش‌های موشکی بیشتری انجام دهد. وی همچنین افزود روس‌ها در حال کمک‌رسانی [به ایران] هستند که بدون آنها ایرانی‌ها قادر به آزمایش موشک خود نبودند.

بیست‌وهشتم سپتامبر ۱۹۹۸: بنیامین نتانیاھو (Benjamin Netanyahu) نخست‌وزیر اسرائیل گفت ایران در حال تولید موشک شهاب-۴ (Shahab-۴) است که می‌تواند به اروپا برسد و موشک‌های شهاب-۵ و شهاب-۶ (Shaha-۵ and Shahab-۶) نیز می‌توانند به دریای شرقی ایالات متحده برسند. وی همچنین گفت ایرانی‌ها در حال آماده‌سازی زیرساخت‌های عظیم، از جمله سیلوهای موشکی تقویت‌شده هستند که از موشک‌ها در برابر حمله پیشگیرانه آمریکا یا اسرائیل محافظت می‌کنند. نتانیاھو افزود چنین تحولاتی باعث شده اسرائیل تصور کند که به یک قدرت بازدارندگی و امنیت پیشرفته نیاز است.

-Liat Collins, "PM: Israel Can Defend Itself Against Iran," Jerusalem Post, ۵ August ۱۹۹۸, p. ۲, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

—Martin Seiff, with contributions from Bill Gertz, "Iran's long-range missile plans worry Netanyahu Says US cities may be targeted," Washington Times, ۱ October ۱۹۹۸, p. A۲, in Northern Light, www.northernlight.com.

واکنش عربستان سعودی به آزمایش موشکی ایران

روز گذشته فرزند امیر عبدالله برای تسلیم پیام‌های ولیعهد عربستان به رئیس‌جمهور و رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام وارد تهران شد. شاهزاده ترکی بن عبدالله، پسر شاهزاده عبدالله بن عبدالعزیز ولیعهد عربستان، دیروز هنگام ورود به تهران تأکید کرد عربستان سعودی از آزمایش اخیر موشکی ایران نگران نیست. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، فرزند ولیعهد عربستان، عصر دیروز پس از ورود به تهران در اولین دور مذاکرات خود با مقامات کشورمان با حجت الاسلام ابطحی رئیس دفتر رئیس‌جمهوری دیدار و درباره گسترش روابط دو کشور گفت‌وگو کرد. ترکی گفت افزایش توان نظامی ایران باعث نزدیکی کشورهای اسلامی به یکدیگر خواهد شد.

روزنامه الخلیج هم که در شارجه چاپ می‌شود در شماره روز گذشته خود نوشت ریاض موشک شهاب-۳ را تهدیدکننده نمی‌داند. این روزنامه همچنین به نقل از پسر ولیعهد عربستان سعودی تأکید کرد عربستان پس از آزمایش موشکی ایران هیچ‌گونه تهدیدی را احساس نمی‌کند.

همچنین بخش عربی رادیو مونتکارلو نیز در برنامه خبری شب چهارشنبه خود از ابراز خشنودی شاهزاده ترکی بن عبدالله بن عبدالعزیز و محمد عارفی، دو مقام دیدارکننده عربستانی و عمانی از ایران، نسبت به آزمایش موفقیت‌آمیز موشک شهاب-۳ خبر داد. این رسانه به گفت‌وگوی شاهزاده ترکی با رادیوی مذکور اشاره کرد و به نقل از وی گفت تجربه موشکی ایران باعث نگرانی مقامات سعودی نشده بلکه بر عکس، ریاض معتقد است ساخت موشک به‌وسیله کارشناسان داخلی ایران باعث اعتماد به نفس شده است. وی

در ادامه از روابط در حال پیشرفت دو کشور خبر داد.

این رادیو از قول وزیر دفاع ایران هم گفت کشورهای عربی خلیج فارس از آزمایش موشکی ایرن خوشنود هستند در حالی که دشمنان ایران از این جهت دچار ناراحتی شده‌اند.

روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۵/۱۴ (۵ آگوست ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۸۶، ص ۳؛

روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۵/۱۵ (۶ آگوست ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۸۷، ص ۳.

تکذیب نگرانی ترکیه از آزمایش موشک شهاب-۳

ششم آگوست ۱۹۹۸: به گفته یک مقام ارشد وزارت خارجه ترکیه، این کشور موشک شهاب-۳ (Shahab-۳) ایران را تهدید نمی‌داند. این در حالی است که یک مقام دفاعی آمریکا گفت ترکیه نگران آزمایش موفقیت‌آمیز شهاب-۳ ایران است.

در همین تاریخ، ایرنا هم در خبری نوشت، یک مقام ارشد وزارت امور خارجه ترکیه ادعای مقامات آمریکایی مبنی بر نگرانی ترکیه از آزمایش موشکی ایران را بی‌مورد خواند. این مقام وزارت امور خارجه ترکیه، روز پنجشنبه در دیدار با سفیر جمهوری اسلامی ایران در آنکارا گفت، موشک‌های شهاب-۳ ایران تهدیدی علیه ترکیه نیست.

به‌دنبال اظهارات سخنگوی پنتاگون مبنی بر احساس نگرانی کشورهای ترکیه، روسیه و اسرائیل از آزمایش موفقیت‌آمیز موشک شهاب-۳ به‌وسیله جمهوری اسلامی ایران، برخی از رسانه‌های گروهی ترکیه درباره این مسأله به جوسازی علیه روابط حسنه تهران و آنکارا پرداختند. در این میان، روزنامه «دیلی نیوز» در شماره روز چهارشنبه خود به نقل از یک مقام ارشد وزارت امور خارجه ترکیه نوشت؛ ترکیه هیچ‌گونه تهدیدی را از موشک‌های شهاب-۳ ایران علیه خود احساس نمی‌کند. مقام ارشد وزارت امور خارجه ترکیه در این دیدار، از جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان کشور دوست و برادر یاد کرده و بر تحکیم روابط دوجانبه تأکید داشت. سفیر ایران نیز در این دیدار تأکید کرد جمهوری اسلامی

ایران آزمایش موفقیت‌آمیز موشک شهاب-۳ را با هدف افزایش قدرت دفاعی و بازدارندگی خویش در مقابل تهدیدات احتمالی انجام داده است.

-“Turkish Foreign Ministry: Iran’s Missiles Pose ‘No Threat’,” IRNA (Tehran), ۶ August ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۶, ۱۹۹۸.۰۸.۰۶.۰۲۱۴۸ August ۱۹۹۸; “Omani Air Force Chief Hails Iran Missile Test, Departs,” IRNA (Tehran), ۶ August ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۶, ۱۹۹۸.۰۸.۰۶.۰۱۲۷۷ August ۱۹۹۸

-<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۱۳۲۳>

واکنش عمان به آزمایش موشک شهاب-۳

ششم آگوست ۱۹۹۸: سردار سرلشکر محمد بن محفوظ بن -سعدالعارضی (سعدالعارفی) (Muhammad Bin-Mahfuz Bin-Sad al-Aridi)، فرمانده نیروی هوایی عمان، روز سه‌شنبه سیزدهم مردادماه برای تسلیم پیام سلطان قابوس، پادشاه عمان، به حجت‌الاسلام والمسلمین سیدمحمد خاتمی رئیس‌جمهوری اسلامی ایران وارد تهران شد. سعدالعارضی در مدت دو روز اقامت خود، با رئیس‌جمهوری، وزیران دفاع و امور خارجه و تعدادی از فرماندهان نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران دیدار و با برخی از مراکز نظامی ایران آشنا شد. شایان ذکر است که وی صبح دیروز با بدرقه رسمی فرمانده نیروی دریایی کشورمان تهران را به مقصد مسقط ترک کرد. وی روز پنجشنبه پیش از ترک تهران، در گفت‌وگویی از شلیک آزمایشی اخیر موشک شهاب-۳ در ایران تمجید کرد و گفت، تلاش برای افزایش توانایی نظامی ایران به نفع سایر کشورهای اسلامی است. سعدالعارضی تصریح کرد آزمایش موشکی ایران نه تنها مشکلی برای کشورهای منطقه ایجاد نخواهد کرد بلکه عاملی برای ثبات و امنیت در منطقه خواهد بود. او که ریاست گروه عمانی هیأت دوستی نظامی ایران و عمان را نیز به عهده دارد، نتیجه گفت‌وگوهای خود با مقامات ایران را در بهبود روند همکاری‌های تهران و مسقط (مثبت ارزیابی کرد). فرمانده نیروی هوایی عمان در خصوص مذاکراتش با هیأت نظامی ایران هم در پاسخ به خبرنگار شبکه عربی - آفریقایی برون مرزی صدا و سیمای جمهوری

اسلامی ایران تصریح کرد آزمایش موشک شهاب-۳ موفقیت بزرگی برای ایران به‌عنوان یک کشور اسلامی محسوب می‌شود.

فرمانده نیروی هوایی عمان همچنین در گفت‌وگو با رادیو مونت کارلو، آزمایش موشکی ایران را یک دستاور عظیم خواند. این رادیو از قول وزیر دفاع ایران گفت، کشورهای عربی خلیج فارس از آزمایش موشکی ایران خشنود هستند در حالی که دشمنان ایران از این جهت دچار ناراحتی شده‌اند.

در همین راستا، روزنامه البیان چاپ دبی هم با اشاره به سفر فرمانده نیروی هوایی عمان به کشورمان نوشت، وی آزمایش موشکی ایران را مورد تحسین قرار داد و تاکید کرد که این آزمایش هیچ نگرانی برای عمان ایجاد نکرده است.

فرمانده نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی هم که ریاست گروه ایرانی هیات دوستی نظامی ایران و عمان را به عهده دارد، خاطرنشان کرد بر اساس توافقاتی که به‌عمل آمده، از این پس، ایران و عمان در زمینه‌های فنی، آموزشی، فرهنگی و خدماتی همکاری خواهند کرد.

روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۵/۱۵ (۶ آگوست ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۸۷، ص ۳؛

روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۵/۱۷ (۸ آگوست ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۸۸، ص ۲؛

Turkish Foreign Ministry: Iran's Missiles Pose 'No Threat', IRNA (Tehran), ۶ August ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۶, ۱۹۹۸-۸-۶-۰۲۱۴۸ August ۱۹۹۸; "Omani Air Force Chief Hails Iran Missile Test, Departs," IRNA (Tehran), ۶ August ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۶, ۱۹۹۸-۸-۶-۰۱۲۷۷ August ۱۹۹۸

ابراز خشنودی وزیر دفاع لبنان از آزمایش موشک شهاب-۳

هشتم آگوست ۱۹۹۸: وزیر دفاع لبنان به واحد خبر مرکزی در بیروت گفت ما از آزمایش موشکی ایران بسیار راضی هستیم و امیدواریم که ایران اکنون شهاب-۴ و شهاب-۵ (Shahab-4 and Shahab-5) را نیز تولید کند. وی افزود ارتقاء توانایی موشکی ایران کشورهای منطقه را به خطر نمی‌اندازد بلکه در واقع

باعث تقویت کشورهای مسلمان خواهد شد.

Lebanese Defense Chief Hails Iran's Missile Capability," Voice of the Islamic Republic of Iran First Program Network (Tehran), ۸ August ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۸, ۱۹۹۸.۰۸.۰۸.۰۱۰۳۷ August ۱۹۹۸.

اعتراض منبع اطلاعاتی اسرائیل به آمریکا در خصوص آزمایش شهاب-۳

هجدهم آگوست ۱۹۹۸: به گفته یک منبع اطلاعاتی اسرائیل، ایالات متحده [آمریکا] اطلاعات جاسوسی پیشین خود را درباره قصد ایران برای آزمایش موشک بالستیک شهاب-۳ (Shahab-۳) در ژوئیه ۱۹۹۸ در اختیار اسرائیل قرار نداد. اطلاعات این منبع، با مفروضات قبلی که آزمایش ژوئیه موشک شهاب-۳، هم ایالات متحده و هم اطلاعات اسرائیل را غافلگیر کرد مغایرت دارد.

[توجه: برای اطلاعات بیشتر به قسمت ۲۲ ژوئیه ۱۹۹۸ مراجعه کنید.]

Yossi Melman, "US 'Kept Israel in Dark' on Iran Missile," Haaretz (Tel Aviv), ۱۸ August ۱۹۹۸, www۳.haaretz.co.il.

تبادل اطلاعات آمریکا و اسرائیل در خصوص فن‌آوری موشکی ایران

بیست‌وهفتم آگوست ۱۹۹۸: قرار است ایالات متحده آمریکا و اسرائیل اطلاعات و ارزیابی‌های مربوط به دستیابی ایران به فن‌آوری موشکی را تبادل کنند. این گفتگوها با محوریت آزمایش اخیر شهاب-۳ (Shahab-۳) و نقش روسیه در برنامه‌های موشکی ایران برای آماده‌سازی دیدار رئیس‌جمهور کلینتون با یلتسین (Yeltsin) رئیس‌جمهور روسیه انجام می‌شود.

Amir Oren, Haaretz (Tel Aviv), ۲۷ August ۱۹۹۸, p. A۲; in "Israeli, US Teams To Discuss Russian Aid to Iran," FBIS Document FTS۲۷, ۱۹۹۸.۰۸۲۷.۰۰۷۳۹ August ۱۹۹۸.

اظهارات دبیر کل اتحادیه اسلامی ترکمن‌های عراق در خصوص موشک شهاب-۳

دمشق، ایرنا، ۱۱ شهریور ۱۳۷۷ برابر با دوم سپتامبر ۱۹۹۸: دبیر کل اتحادیه اسلامی ترکمن‌های عراق، روز چهارشنبه گفت، جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان قدرتمندترین کشور منطقه مسئولیتی بزرگ در این زمینه دارد و کشورهای عربی با همکاری با این کشور می‌توانند مانع سلطه صهیونیست‌ها و نیروهای استکباری بر منطقه شوند. دبیر کل اتحادیه اسلامی ترکمن‌های عراق با اشاره به آزمایش موشکی اخیر جمهوری اسلامی ایران که مورد استقبال کشورهای عربی و اسلامی قرار گرفت گفت: این آزمایش موشکی گامی بزرگ در راه تقویت خوداتکایی مسلمانان برای مقابله با تهدیدهایی است که امنیت و منافع آنان را در معرض خطر قرار می‌دهد.

<https://tnu.ir/s/۴QA۵۲>

اظهارات مقامات اطلاعاتی اسرائیل در خصوص توسعه ماهواره‌ای ایران

چهارم سپتامبر ۱۹۹۸: مقامات ارشد اطلاعات اسرائیل معتقدند ایران در حال توسعه یک ماهواره جاسوسی همراه با برنامه موشکی خود است. این مقامات می‌گویند یک پرتابگر ماهواره را در ویدئویی از بازدید خاتمی رئیس‌جمهور ایران از یک کارخانه موشک‌سازی شناسایی کرده‌اند. این مقامات همچنین افزودند بر اساس تجزیه و تحلیل آزمایش شهاب-۳ (Shahab-۳) ایران، این موشک تقریباً مشابه موشک ساخت پاکستان است و هر دو موشک از نودونگ (Nodong) کره شمالی الگو گرفته‌اند.

Qobi Marenko, Channel ۲ Television Network (Jerusalem), ۴ September ۱۹۹۸; in "Iran Reportedly Developing 'Spy Satellite'," FBIS Document FTS۵, ۱۹۹۸.۰۹.۰۵۰۰۰۵۸۰ September ۱۹۹۸.

گزارش مجله آمریکایی در خصوص شهاب-۳ ایران و موشک پاکستان

بیست و چهارم سپتامبر ۱۹۹۸: مجله نیشن آمریکایی (The Nation) در گزارشی نوشت؛ بدون در

نظر گرفتن قدرت کلاهک هسته‌ای، (از آنجایی که پاکستان تنها کشور مسلمان دارای قابلیت هسته‌ای است)، سایر قابلیت‌های بالستیک این کشورها [ایران و پاکستان] تقریباً یکسان است. این مجله خاطر نشان کرد، موشک غاوری (Ghauri) پاکستان شباهت زیادی به شهاب-۳ (Shahab-۳) ایران دارد و ظن و گمان‌های شدیدی وجود دارد که این دو موشک میان‌برد ممکن است منشا کره شمالی داشته باشند. نشریه نیشن جزئیات فنی شهاب-۳ را در مقایسه با غاوری به این شرح فهرست کرد: برد شهاب-۳، ۱۳۰۰ کیلومتر است که تقریباً نزدیک به برد موشک غاوری است. موتور این موشک نیز مانند غاوری احتمالاً از سوخت اکسیژن مایع در موتور تک مرحله‌ای استفاده می‌کند و از پرتابگر (لانچر) متحرک شلیک می‌شود. همچنین گفته می‌شود شهاب-۳ یک کلاهک یک تنی حمل و با ۷۰۰۰ کیلومتر (۴۳۲۰ مایل) سرعت در ساعت پرواز می‌کند و دارای دقت (CEP) ۴ کیلومتر و ارتفاع بالستیک آن ۲۵۰ کیلومتر است؛ در حالی که غاوری به ارتفاع ۳۵۰ کیلومتری می‌رسد.

نیشن قدیمی‌ترین هفته‌نامه آمریکایی است که به‌طور مرتب منتشر می‌شود. مقالات این مجله؛ شامل اخبار سیاست‌مداران ترقی‌خواه، اخبار فرهنگی و مطالب تحلیلی است. نیشن در ششم ژوئیه ۱۸۶۵ جایگزین لیبریتور شد.

EAS Bokhari, "Ballistic missile programs of Iran and Pakistan — some similarities," The Nation (Islamabad), ۲۴ September ۱۹۹۸, p. ۷; in "Article Compares Iran, Pakistan Missiles," FBIS Document FTS۲۵, ۱۹۹۸-۰۹۲۵-۰۰۱۶۴ September ۱۹۹۸.

نگرانی آمریکا در خصوص برنامه موشکی ایران

یکم اکتبر ۱۹۹۸: یک کمیسیون روبان آبی کنگره [آمریکا] درباره تهدیدات موشکی، اوایل سال ۱۹۹۸ گزارش داد که ایران فن‌آوری و منابع لازم برای ساخت یک موشک بالستیک قاره‌پیما (ICBM) را ظرف پنج سال (پس از تصمیم‌گیری برای ادامه کار) دارد. علاوه بر این، ایران برنامه موشک بالستیک دوربرد مبتنی بر اسکاد (Scud) و اجزای اصلی و پیشرفته موشکی را به‌دست آورده و به‌دنبال اجزای موشکی

بزرگ و پیشرفته‌ای است که می‌تواند برای تولید موشک‌های بالستیک با برد کافی به‌منظور حمله به ایالات متحده ترکیب شوند.

مارتین ایندیک (Martin Indyck)، دستیار وزیر امور خارجه [آمریکا] در امور نزدیک، هم ۲۸ ژوئیه ۱۹۹۸ در کمیته روابط خارجی سنا گفت برنامه‌های شهاب-۳ (Shihab-۳) و شهاب-۴ (Shihab-۴) ایران به وضوح با تلاش‌های آن برای دستیابی به سلاح هسته‌ای مرتبط است. وی تصریح کرد این موشک‌ها به ایران امکان می‌دهد تا اهدافی را در اسرائیل، ترکیه و عربستان سعودی مورد اصابت قرار دهد. ایندیک درخصوص برنامه هسته‌ای ایران هم گفت این کشور یک برنامه سلاح هسته‌ای مخفی دارد.

Martin Seiff, with contributions from Bill Gertz, "Iran's long-range missile plans worry Netanyahu Says US cities may be targeted," Washington Times, ۱ October ۱۹۹۸, p. A۲, in Northern Light, www.northernlight.com.

گزارش روزنامه روسی درخصوص سیاست دفاعی ایران بر مبنای تولید موشک

بیست‌ویکم اکتبر ۱۹۹۸: ایران ممکن است بودجه لازم برای تجهیز کامل ارتش خود به سلاح‌های جدید را نداشته باشد. بنابراین، آنها تمام منابع را برای برنامه موشکی قرار داده‌اند که اساس سیاست دفاعی ایران خواهد بود. موشک‌های سوخت جامد ایران بیش از ۱۵۰ کیلومتر برد ندارند و ایران هنوز به‌دنبال موشک‌های دوربرد با سوخت جامد و برد ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ کیلومتر است. چین در زمینه جنبه‌های فنی سیستم‌های هدف‌گیری و کنترل موشک‌های سوخت جامد خود به ایران کمک می‌کند اما ایران هنوز تولید موشک‌های با سوخت مایع مانند شهاب-۳ (Shahab-۳) را ضروری می‌داند.

ایران همچنین موشک‌هایی از نوع اسکاد-بی و سی (Scud-B- and Scud-C) از کره شمالی خریداری کرده است که پس از فن‌آوری شوروی تولید شده‌اند. برد اسکاد-بی ۳۰۰ کیلومتر و برد اسکاد-

سی ۵۰۰ کیلومتر است. وقتی کره شمالی گفت موشک میان برد نودونگ-۱ (Nodong-1) را با برد ۱۵۰۰ کیلومتر توسعه می‌دهد ایران ابراز علاقه کرد. ایران سازمانی دارد به نام گروه صنعتی صنم (SANAM) که مسئولیت موشک را بر عهده دارد. هرگونه مسئله سوخت موشک را بخش ۳۱/۱۴۰ صنم که به‌عنوان گروه صنعتی موشکی پارچین نیز شناخته می‌شود رسیدگی می‌کند. دپارتمان یا بخش صنم (۱۶/۱۴۰ SANAM Department) که قسمت تولید ابزار دقیق است، قطعات لازم برای سیستم‌های کنترل و هدایت را وارد می‌کند.

گروه پارچین در نزدیکی کارخانه‌های شیمیایی سازمان صنایع دفاعی واقع شده است و حدس زده می‌شود که یک مرکز تولید برای سیستم‌های هدفمند و کنترل نیز در مجاورت آن ساخته خواهد شد.

Konstantin Eggert, "‘Meteor’ for the Ayatollahs. Iran Needs Ballistic Missiles in Order To Become a World Power," *Izvestiya (Moscow)*, ۲۱ October ۱۹۹۸, p. ۵; in "Iran's Missile Program Viewed," *FBIS Document FTS۲۱*, ۱۹۹۸۱۰۲۱۰۰۱۰۵۰ October ۱۹۹۸.

واکنش مرکز مطالعات استراتژیک الاهرام به تولید موشک دوربرد در ایران

بیست‌ودوم و بیست‌وهشتم اکتبر: سرلشکر محمد کادری (Mohammed Kadri)، متخصص استراتژیک مرکز مطالعات استراتژیک الاهرام گفت، پروژه‌های ایران با هدف تولید موشک‌های دوربرد، حرکت به سمت تغییر توازن قدرت فعلی در خاورمیانه نیست.

Maye Ostowani, "Israel Nemesis?," *Al Ahram Weekly*, ۲۸-۲۲ October ۱۹۹۸, No. ۴۰۰, www.Ahram.org.eg.

اظهارات مقامات نظامی اسرائیل در خصوص موشک‌های شهاب

بیست‌ودوم اکتبر ۱۹۹۸: یک سرهنگ اسرائیلی در وزارت دفاع این کشور در مصاحبه با ایزوستیا (*Izvestiya*) گفت مقامات اطلاعاتی ارتش اسرائیل فکر می‌کنند ایران با برنامه شهاب-۳ (Shahab-۳)

در عرض یک سال خودکفا می‌شود و پس از آن می‌تواند بدون کمک خارجی توسعه نظامی خود را مدیریت کند. او افزود ایران هنوز هم باید روی موتور موشک و سیستم ناوبری کار کند.

وی همچنین گفت شهاب-۴ (Shahab-۴) که از قطعاتی از R-۱۲ شوروی استفاده می‌کند آنچنان که باید در حال توسعه نیست. پیشرفت در موشک سوخت جامد که چین به تولید آن کمک می‌کند هم کند است. وی افزود ایران پروژه شهاب-۵ (Shahab-۵) را هم در دست اجرا دارد.

Konstantin Eggert, "Meteor' for the Ayatollahs. Iran Needs Ballistic Missiles in Order To Become a World Power," Izvestiya (Moscow), ۲۲ October ۱۹۹۸, p. ۵; in "Part II of Iran's Missile Program Article," FBIS Document FTS۲۲, ۱۹۹۸۱۰۲۲۰۰۱۴۸۸ October ۱۹۹۸.

تلاش اسرائیل برای جلوگیری از انتقال فن‌آوری موشکی به ایران

دسامبر ۱۹۹۸: آریل شارون وزیر امور خارجه رژیم صهیونیستی قرار است به روسیه سفر کند تا در خصوص انتقال فن‌آوری موشکی و هسته‌ای به ایران گفتگو کند.

"Sharon to Moscow To Discuss Iran Missiles," Maariv (Tel Aviv), ۱۶ December ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۱۶, ۱۹۹۸۱۲۱۶۰۰۱۱۹۱ December ۱۹۹۸.

ادامه نگرانی اسرائیل از فعالیت‌های موشکی ایران

سال ۱۹۹۸؛ زمانی که نخست‌وزیر اسرائیل، نتانیاهاو (Netanyahu)، گفت ایران در حال تهیه زیرساخت‌های عظیم از جمله سیلوهای موشکی مقاوم شده است که می‌تواند موشک‌های بالستیک ایرانی را در خود جای دهد و از آنها در برابر حملات پیشگیرانه ایالات متحده یا اسرائیل محافظت کند، ممکن است ساخت و ساز در جریان بوده باشد.

https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/۱۴۱۰۰۷_Iran_Rocket_Missile_forces.pdf

توجه آمریکا و اسرائیل به تولید موشک‌های شهاب

توجه فعلی ایالات متحده به دو برنامه موشکی ایران معطوف شده است. شهاب-۳ (Shahab-۳) که دارای برد ۸۰۰ تا ۹۳۰ مایل است و می‌تواند کلاهکی معادل ۱،۶۵۰ پوند را حمل کند و شهاب-۴ (Shahab-۴) که برد ۱۲۴۰ مایلی دارد و می‌تواند تا حدودی محموله‌ای کمتر از ۲۲۰۰ پوند حمل کند. به نظر می‌رسد در گزارش‌های مطبوعاتی منابع اطلاعاتی ایالات متحده و اسرائیل اتفاق نظر وجود دارد که ممکن است ایران حدود یک سال پیش شهاب-۳ را آزمایش کرده باشد. طبق گزارش مطبوعات، ایران احتمالاً برای شهاب-۳ آزمایش‌های موفق‌تری را انجام داده اما آزمایش بیشتری مورد نیاز است؛ اگر چه ممکن است امسال یا سال آینده [این آزمایش‌ها] انجام شود. برخی از تحلیلگران همچنان درباره چشم‌انداز پیشرفت ایران محتاط هستند. آنها خاطرنشان می‌کنند که ایران بارها در امر قابلیت‌های تولید موشک بومی خود ناکام مانده است. گزارش‌ها همچنین می‌افزاید کل موجودی موشکی ایران متشکل از موشک‌های خارجی است؛ به جز برخی از آنها که از کیت‌های عرضه‌شده از کره شمالی در ایران مونتاژ یا جمع شده‌اند. هیچ مدرکی مبنی بر اینکه ایران توانسته است یک موشک هدایت‌شونده با طراحی بومی تولید کند وجود ندارد. علاوه بر این، برخی کارشناسان اسرائیلی بر این باورند که ایران هنوز از مسیری که بتواند به‌طور بومی یک کلاهک شیمیایی، بیولوژیکی یا هسته‌ای را با موشک‌های در دست توسعه حمل کند دور است. توانایی ایران در تولید پیشرفته سیستم‌های هدایت شناخته شده نیست.

https://fas.org/irp/threat/missile/rumsfeld/pt2_katz.html

آزمایش شهاب-۳ شکست استراتژیک برای آمریکا و اسرائیل

اعلامیه ایران مبنی بر انجام آزمایش موشکی پیشرفته (شهاب-۳) در ماه ژوئیه گذشته، خشم دولت آمریکا و اسرائیل را برانگیخت؛ به‌گونه‌ای که آن را از هر زمان دیگری در طول بحث سیاسی و رسانه‌ای که

بین آنها در گرفته بود متمایز می‌سازد. از طرف دیگر، این یک ظرفیت فنی بالا و یک برد خطرناک است که باعث می‌شود آفریقای شمالی، جنوب شرقی اروپا و مناطق هلال بارور (الهلال الخصیب مرمی) هدف آسانی برای آن باشد. در نتیجه، این آخرین موشک جدید و خطرناک خاورمیانه است (حداقل تا تاریخ نوشتن مقاله) که به توانایی‌های ارتش اسرائیل و اتکا به موشک هیتز (Hitz) یا (Arrow) اسرائیلی برای محافظت از تل‌آویو ضربه زده است و پس از اعلام وزارت دفاع ایران مبنی بر تولید دو نوع دیگر از موشک‌های فنی؛ یعنی شهاب-۴ با برد (۳۰۰۰ کیلومتر) و شهاب-۵ با برد (۵۰۰۰ کیلومتر)، به نوعی شکست استراتژیک و دفاعی برای اسرائیلی‌ها تبدیل شد.

<http://www.mafhoum.com/press/169/1603.html>

گزارش الجزیره در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران

سال ۱۹۹۸: ایران پرتاب آزمایشی موشک شهاب-۳ (نسخه به روز شده موشک‌های نودونگ (Nodong) کره شمالی) که به منظور ضربه زدن به پایگاه‌های آمریکا در ژاپن تولید شد را آغاز کرد. اگرچه برد این موشک در حدود ۶۰۰ مایل بود اما اعتقاد بر این است که ایران توانایی‌های موشکی خود را تا برد بیش از ۲۰۰۰ کیلومتر توسعه داده است ولی با وجود جهش بزرگی که موشک‌های شهاب از نظر برد به دست آورده‌اند، از نظر فنی عقب مانده‌اند که برای ایرانی‌ها نگران کننده است. این موشک برای استفاده در میدان جنگ و هدف قراردادن اهداف خاص و حیاتی مانند فرودگاه‌ها و تأسیسات نظامی نامناسب است اما از آنجا که برای شرایط نابودی بی‌رویه که می‌تواند باعث وحشت گسترده مردم در هر کشوری شود مناسب است. الجزیره در گزارش دیگری نوشت؛ مقامات ایرانی اغلب درباره قدرت موشکی خود با استفاده از اصطلاحاتی که از تئوری بازدارندگی کلاسیک گرفته شده است بحث کرده‌اند. به‌عنوان مثال، پس از اولین پرتاب آزمایشی موشک شهاب-۳ در ژوئیه ۱۹۹۸، علی شمخانی، وزیر دفاع ایران، دیدگاه خود را درباره نظریه

بازدارندگی کشورش که مبتنی بر شروع هرگونه حمله اولیه است به طور خلاصه بیان کرد و گفت پس از آن، یک حمله تلافی جویانه شدید می تواند از بروز هرگونه ضربه بعدی تا حد امکان جلوگیری کند.

-<https://tnu.ir/s/eq1aR>

-<https://tnu.ir/s/V1jxZ>

تحويل موشک شهاب-۳ به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

موشک زمین به زمین برد متوسط شهاب-۳ ایران دارای مزایایی است که باعث می شود علاوه بر سرعت زیاد، از نظر کیفی به زرادخانه ایران اضافه شود. برد آن از ۱۳۰۰ تا ۱۵۰۰ کیلومتر است و توانایی حمل کلاهکی به وزن ۷۶۰ تا ۱۰۰۰ کیلوگرم را دارد که به گفته مقامات این کشور، تهدیدی مستقیم برای اسرائیل است. تهران چندین آزمایش روی شهاب-۳ انجام داده است که از جولای ۱۹۹۸ آغاز شد و اوایل ژوئیه [احتمالاً ۱۹۹۹] پایان یافت. سپاه پاسداران [انقلاب اسلامی] ایران این موشک را برای بهره برداری، پس از یک مراسم نظامی که به همین مناسبت برگزار شد دریافت کرد.

ناظران اشاره می کنند که این موشک نسخه اصلاح شده موشک نودونگ-۱ (۱-Nodong) کره شمالی است که کره شمالی با همکاری اتحاد جماهیر شوروی سابق (در دوره حکومت رئیس جمهور گورباچف) و کمک های مالی چین و ایران توسعه داده است.

مشخصات موشک شهاب-۳:

نوع: MRBM

برد: ۱۳۰۰ - ۱۵۰۰ کیلومتر

ارتفاع: ۱۵،۸۵۲ متر

قطر: ۱،۳۲ - ۱،۳۵ متر

وزن: ۱،۷۸۰ - ۲۱۸۰ کیلوگرم

نوع سوخت: ۸۰٪ نفت سفید - ۲۰٪ بنزین

<https://tnu.ir/s/VIQPo>

تلاش ایران برای توسعه برنامه موشکی

سال ۱۹۹۸: ایران یک موشک بالستیک شهاب-۳ (Shahab-۳) را با برد ۱۲۰۰ کیلومتر آزمایش کرد. گزارش‌ها حاکی از آن است که ایران در حال توسعه شهاب-۴ (Shahab-۴) با برد بیشتر است. در ماه آگوست، ایران ماکتی از یک وسیله پرتاب فضایی را به نمایش گذاشت که به‌عنوان یک موشک بالستیک قاره‌پیما قابل استفاده است (برخی آن را شهاب-۵ (Shahab-۵) می‌نامیدند). روشن است که ایران برنامه موشکی بسیار گسترده‌ای دارد. این مسئله شامل دیپلماسی سطح بالای شدیدی به‌صورت مثلی در میان ایالات متحده، اسرائیل و روسیه است.

https://carnegieendowment.org/files/Repairing_۱۲.pdf

گزارش هفته‌نامه دفاع جین در خصوص موشک شهاب-۴

هفدهم فوریه ۱۹۹۹: کلیفورد بیل (Clifford Beale)، تحلیلگر برجسته دفاعی و سردبیر هفته‌نامه دفاع جین (Jane's Defense Weekly) گفت، موشک جدید بالستیک ایران، بیشتر از یک پرتابگر ماهواره، یک موشک زمین به زمین با برد بلند است. وی افزود طبق اطلاعات ایالات متحده، شهاب-۴ (Shahab-۴) از موشک بالستیک منسوخ‌شده اس. اس-۴ (SS ۴) شوروی گرفته شده است. او گفت اگر این همان موشک اس. اس-۴ (SS ۴) باشد برای پرتاب ماهواره بسیار کوچک است.

[توجه: این امر با هدف اعلام‌شده ایران برای موشک در تضاد است؛ به ۷ فوریه مراجعه کنید.]

Times Wire Reports, "Britain Expert Questions Iran's Satellite Claim," Los Angeles Times, ۱۷ February ۱۹۹۹, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

گزارش هفته‌نامه عربی در خصوص موشک‌های شهاب ایران

هفته‌نامه عربی در گزارشی نوشت؛ مشهورترین موشک‌های ایرانی موشک‌های شهاب هستند که از ۱ تا ۶

شماره دارند و این موشک‌ها چیزی نیست جز مونتاژ. با توجه به مهندسی معکوس موشک روسی به نام اس. اس-۱ (SS-۱) یا اسکاد (Scud) که عراق در دهه هشتاد از آن به عنوان الگویی برای تولید موشک‌هایی به نام الحسین و العباس استفاده کرده است. ایران این موشک را از لیبی خریداری کرد و از پشتیبانی فنی کره شمالی در تولید آن بهره برد. برخی از مهمترین موشک‌های این گروه، موشک‌های میان برد «شهاب-۳-آ» با برد (۱۳۰۰ کیلومتر)، موشک «شهاب-۳-بی» با برد ۲۰۰۰ کیلومتر و «شهاب-۳-دی» با برد ۲۲۰۰ تا ۳۰۰۰ کیلومتر هستند. ایران درباره موشک دوربرد شهاب-۴ که از خانواده شهاب و برد آن ۳۰۰۰ کیلومتر است بعداً ادعا کرد که این موشک را به یک موشک فضایی به نام «کاوشگر-۱» تبدیل کرده است ولی نتوانست ماهواره‌ای را با این موشک در مدار قرار دهد. یک موشک دیگر هم به نام «شهاب-۵» وجود دارد و این نام از سوی برخی منابع غربی و اسرائیلی مورد استفاده قرار گرفت و تأیید کرد که یک موشک دوربرد است اما ایران هیچ اطلاعاتی درباره این موشک منتشر نکرده است.

بنیامین نتانیاهو نخست‌وزیر اسرائیل فاش کرد که سال ۱۹۹۸ ایران در حال توسعه موشک «شهاب-۴» برای رسیدن برد آن به اروپا بوده است؛ زیرا قصد دارد موشک‌های «شهاب-۵» و «شهاب-۶» را برای هدف قراردادن سواحل شرقی آمریکا تولید کند. گزارش‌ها در این زمینه ادعا می‌کنند که برد موشک شهاب-۶ ۱۰ هزار کیلومتر است و کلاهکی به وزن ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ کیلوگرم حمل می‌کند (با استفاده از فن‌آوری روسیه و کره شمالی برای تولید آن). همچنین گزارش شده است که شهاب-۶ با کمک کره شمالی ساخته شده و نسخه‌ای از موشک تائپودونگ-۲ (NKSL-X) (۲-Taepodong) است.

<https://tnu.ir/s/eRr۳R>

توان موشک‌های اسرائیلی در برابر موشک شهاب-۳

عامل اصلی بازدارندگی اسرائیل در برابر خطرات ناشی از حمله موشکی سریع، موشک ضد بالستیک آرو

(Arrow) با ارزش ۲,۰ میلیارد دلار است. توسعه آن از اوایل دهه ۱۹۹۰ آغاز شد و در سال ۱۹۹۸ اولین آزمایش موفقیت‌آمیز خود را داشت. آرو تنها و اولین سیستم ABM در جهان است که به‌طور خاص برای از بین بردن موشک‌های ورودی ساخته شده است. موشک آرو یک سیستم دفاعی در برابر موشک‌های بالستیک میان‌برد است و می‌تواند موشک‌ها را در طیف وسیعی از دامن‌ها و ارتفاعات رهگیری و از مناطق وسیعی محافظت کند. به‌طور ویژه، این موشک برای رهگیری موشک‌های میان‌برد و کوتاه‌برد طراحی شده است نه موشک‌های بین‌قاره‌ای عراقی و ایرانی که اسرائیل احتمال می‌هد در معرض آن قرار گیرد. این موشک همچنین برای رهگیری و انهدام شهاب-۳ ایران مناسب است که برد حمله به اسرائیل را خواهد داشت. این سیستم به‌طور همزمان، از طریق قابلیت شناسایی چند هدف و رهگیری، ده‌ها تهدید را کنترل می‌کند. سال ۱۹۹۸ اسرائیل اولین پرتاب آزمایشی جامع سیستم آرو را برای رهگیری موشک‌های ورودی با سرعتی حداکثر دو مایل در ثانیه و ارتفاع ۱۰ تا ۲۵ مایل بالاتر از سطح زمین با موفقیت انجام داد. سال ۱۹۹۸، این آزمایش ۹۷ ثانیه به طول انجامید و به‌عنوان موفقیت‌آمیزترین آزمایش شناخته شد. مقامات آمریکایی که این آزمایش را مشاهده می‌کردند بیشترین رضایت را داشتند و گفتند همه چیز روان پیش رفت. پیمانکار اصلی Arrow یکی از کارخانه‌های صنایع هوایی اسرائیل است.

<http://www.ishitech.co.il/1102ar1.html>

تلاش ایران برای توسعه برنامه موشکی

ایران برنامه توسعه موشکی گسترده‌ای دارد و از سوی نهادهای روسیه، چین و کره شمالی پشتیبانی شده است.

موشک شهاب-۳ (Shahab-۳) ایرانی بر اساس موشک نودونگ (No Dong) کره شمالی ساخته شده است. ایران برای گسترش برد و کارایی موشک‌های خود، شهاب-۳ را اصلاح کرده که ظاهراً با طولانی‌ترین برد، قادر است به اهدافی در فاصله حدود ۲۰۰۰ کیلومتری برسد. ایران همچنین ادعا می‌کند موشک‌های

شهاب-۳ تولید انبوه دارد. برنامه‌های موشکی ایران با سوخت جامد نیز در حال پیشرفت است. ایران همچنین پرتاب‌های متعددی از سجیل (Sejjil) (یک موشک با سوخت جامد با برد ادعا شده ۲۰۰۰ کیلومتر) انجام داده است. علاوه بر این، ایران پرتاب‌های متعددی از سفیر (Safir) (یک وسیله پرتاب فضایی (SLV) چند مرحله‌ای) را انجام داده است که می‌تواند به‌عنوان بستری برای آزمایش فن‌آوری‌های موشک بالستیک دوربرد باشد.

https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:L4WiB_-TanEJ:https://www.hsdl.org/3/Fview26%did3%D+36478&cd=1&hl=fa&ct=clnk&gl=ro

بازدارندگی نیروی موشکی ایران

در این متن آمده است؛ اگرچه حملات تروریستی درجه‌ای از بن‌بست و انکار را برای ایران فراهم می‌کند اما برنامه‌ریزی برای پیگیری حملات بعدی ممکن است هفته‌ها یا ماه‌ها طول بکشد و اجرای آن در برابر دشمن زیرک دشوار است. در مقابل، موشک‌ها امکان پاسخ سریع و انعطاف‌پذیر را در طی بحران‌هایی که به سرعت در حال حرکت هستند دارند. شلیک موشک همچنین می‌تواند تأثیرات تجمعی بیشتری در روحیه دشمن و ماندن در قدرت در مدت زمان کوتاه‌تری نسبت به حملات تروریستی ایجاد کند. به همین دلایل، نیروی موشکی ایران ستون فقرات بازدارنده استراتژیک آن است.

<https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/images/iranmissilerole.pdf>

تأثیر تحولات سیاسی در ادامه برنامه موشکی ایران

حدس و گمان‌های زیادی درباره اینکه آیا انتخاب محمد خاتمی رئیس‌جمهور میانه‌رو جدید ایران منجر به مهار یا کند شدن برنامه موشک‌های ایران یا سایر برنامه‌های سلاح‌های کشتار جمعی خواهد شد وجود دارد اما تاکنون هیچ نشانه‌ای مبنی بر این موضوع مشاهده نشده است. همچنین تحریم‌های ایالات متحده

علیه ایران یا تهدید به تحریم روسیه برای تأمین نیازهای موشکی ایران، هنوز برنامه‌های موشکی دوربرد ایران را کند نکرده است.

https://fas.org/irp/threat/missile/rumsfeld/pt۲_katz.html

تأثیر تحولات پس از جنگ ایران و عراق بر برنامه موشکی ایران

تأثیر تحولات پس از جنگ ایران و عراق بر برنامه موشک‌های بالستیک ایران در سال‌های اخیر: در این سال‌ها برنامه موشکی ایران با سرعت ادامه داشت و عوامل مختلفی باعث ادامه این برنامه شدند؛ یعنی تداوم تهدیدهای قدیمی، ظهور تهدیدهای جدید، چرخش ایران به سمت جنگ نامتقارن و محدودیت‌های مالی. ایران برای مقابله با این تهدیدها، با کمک خارجی، برای ایجاد یک نیروی موشکی قوی‌تر مجهز به کلاهک‌های سلاح‌های کشتار جمعی تلاش کرد. اگرچه در آگوست ۱۹۹۸ ایران قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت را پذیرفت و آتش‌بس به اجرا درآمد اما مذاکرات بین دو کشور ایران و عراق برای پیمان صلح نتیجه‌ای نداشت و نتیجه آن، ادامه روابط وخیم با عراق بود و رهبران ایران از ترس تجدید جنگ، برنامه موشکی بالستیک خود را ادامه دادند. یکی دیگر از عواملی که باعث توسعه موشکی ایران شد نیاز به انطباق با پیشرفت‌های عراق در آن منطقه بود. عراق در طول جنگ، با کمک قابل توجه خارجی امکاناتی را برای طراحی، اصلاح، تولید و آزمایش موشک فراهم کرده بود.

<https://www.wilsoncenter.org/event/ballistic-missiles-irans-military-thinking>.

تلاش ایران برای بهبود دقت موشک زلزال

از آنجا که موشک کوتاه‌برد زلزال (Zelzal) تقریباً از سال ۱۹۹۸ در حال تولید است، برخی منابع تصور می‌کنند که ایران صدها زلزال ساخته است اما تخمین‌های معتبری در حوزه عمومی وجود ندارد. گفته

می‌شود با توجه به تعداد زیاد موجود و ارزان بودن نسبی آنها، ایران سعی در بهبود دقت این موشک‌ها داشته است.

Anthony H. Cordesman With the assistance of Scott Modell, Aaron Lin, and Michael Peacock
Iran's Rocket and Missile Forces and Strategic Options, October ۲۰۱۴

گزارش مؤسسه بین‌المللی مطالعات استراتژیک در خصوص موشک‌های ایران

سال ۱۹۹۸: مؤسسه بین‌المللی مطالعات استراتژیک گزارش داد ایران بیش از ۴۰۰ موشک زمین به زمین دارد که شامل حدود ۲۵ پرتاب‌گر سی.اس.اس-۸ (CSS-۸) با ۲۰۰ موشک و حدود ۱۰ پرتاب‌کننده اسکاد (Scud) با ۲۱۰ موشک اسکاد-بی و اسکاد-سی (Scud-B and Scud-C) است. همچنین گفته می‌شود ایران یک موشک زمین به زمین برد کوتاه را از یک لنج در دریای خزر آزمایش کرد. این آزمایش ممکن است نشان دهد که ایران قصد پرتاب موشک از کشتی‌های تجاری را دارد و بدین‌وسیله به او اجازه می‌دهد اسرائیل یا آمریکا را با موشک‌های اسکاد (Scud) تهدید کند.

W. Seth Carus, "Iran and Weapons of Mass Destruction," Cited ۳ July ۲۰۰۰, www.ajc.org.

نقش مدیریت پروژه و یکپارچه سازی سیستم‌ها در توسعه موشکی ایران

دکتر دبلیو. ست کاروس (W. Seth Carus) از مرکز تحقیقات ضد تکثیر در دانشگاه دفاع ملی آمریکا و یکی از برجسته‌ترین کارشناسان این کشور در زمینه اشاعه موشکی که قبلاً در موسسه واشنگتن برای سیاست خاور نزدیک کار می‌کرد، در کنگره درباره تکثیر سلاح‌های شیمیایی و بیولوژیکی و تکثیر موشک‌های زمین به زمین ایران در کنفرانسی گفت، اجازه دهید اکنون چند نکته درباره مدیریت پروژه و یکپارچه سازی سیستم‌ها بگویم. زمانی که من برای اولین بار برنامه موشکی ایران را در سال ۱۹۸۸ دنبال کردم، به نظر می‌رسید که رهبری ایران اولویت بالایی برای توسعه موشکی قائل شده است. آنها می‌خواستند

موشک‌های بومی خود را از موشک اسکاد توسعه دهند. آنها روی موشک‌های سوخت جامد با هدف تولید موشک‌های بالستیک کوتاه‌برد کار می‌کردند و قصد خود را برای توسعه یک موشک بالستیک میان‌برد ابراز کردند. در آن زمان، من معتقد بودم که ایران ظرف پنج سال آینده به هر سه این اهداف دست خواهد یافت. در واقع، آنها هیچ یک از آنها را انجام ندادند بلکه تنها پیشرفت‌ها، در نتیجه کمک‌های خارجی بود. آنها موشک‌های اسکاد را به لطف تأسیسات کلیدی که در اختیار کره شمالی است می‌سازند. این وابستگی به کره شمالی بسیار شگفت‌انگیز بوده و می‌ماند؛ زیرا ایران تقریباً به‌طور قطع استعدادهای فنی و علمی بیشتری نسبت به کره شمالی دارد و تحولات تدریجی انجام شد. گزارش‌های مطبوعاتی حاکی از آن است که ایرانی‌ها به یک مرکز آزمایش موشک دست یافته‌اند که ظاهراً اکنون به‌منظور آزمایش یک موتور موشک جدید برای موشک‌های میان‌برد و میان‌برد جدیدی که ایران در تلاش برای توسعه آنها است استفاده می‌شود. طبق گزارش‌های مطبوعاتی، نگرانی‌ای که من یک دهه پیش احساس می‌کردم اکنون در سازمان‌های اطلاعاتی [آمریکا] و خارج از کشور تکرار می‌شود. به ما گفته می‌شود سال ۱۹۹۸ یا ۱۹۹۹ ایرانی‌ها یک موشک بالستیک با برد متوسط جدید را آزمایش خواهند کرد که احتمالاً از فن‌آوری ارائه‌شده به‌وسیله روسیه، چین و دیگران استفاده خواهد کرد. من هیچ اطلاعاتی درباره اینکه چرا جامعه اطلاعاتی تا این حد نگران فعالیت‌های ایران است ندارم اما تجربه، دلایلی را برای شک و تردید نشان می‌دهد. وی افزود مشکلات اولیه که ایرانیان را عقب نگه می‌دارد ناشی از مشکلات تکنولوژی نیست. این بدان معنا نیست که ایران تمام فن‌آوری مورد نیاز برای توسعه موشک‌های با برد بلندتر را در اختیار داشت. آنها تقریباً به‌طور قطع این کار را نکردند اما اعتقاد من این است که محدودیت اولیه در توسعه موشک‌های جدید، ناشی از ملاحظات است که ارزیابی آنها دشوار است و مطمئناً نمی‌توان آنها را با استفاده از ابزارهای فنی ملی ردیابی یا شناسایی کرد. به‌طور خاص، کلید موفقیت برنامه‌های توسعه موشکی، مدیریت پروژه و یکپارچه سازی سیستم‌ها است.

<https://www.iranwatch.org/library/government/united-states/congress/legislation-reports/ballistic-missiles-iran-and-iraq۱۹۹۸-۱۹۸۸->

اعمال قانون منع پرتاب موشک‌های دوربرد برای ایران

ممنوعیت پرتاب موشک‌های دوربرد:

قانون ممنوعیت پرتاب موشک‌های دوربرد برای هر سیستم موشکی؛ چه از سوی ایران به‌عنوان موشک بالستیک طبقه‌بندی شده باشد و چه نباشد اعمال شود. این امر، از دور زدن این ممنوعیت، با آزمایش در مسیر موشکی دوربرد؛ چیزی که ایران به‌عنوان وسایل نقلیه پرتاب فضایی یا موشک بالستیک به تصویر می‌کشد جلوگیری می‌کند. پرتاب ماهواره‌های ایرانی در مسیری که معادل مسیر کمترین انرژی بیش از ۲۰۰۰ کیلومتر نیست مجاز خواهد بود. این امر همچنان به پرتاب ماهواره‌ها در مدار پایین زمین اجازه می‌دهد؛ درست همان‌طور که ایران با SLVs های خود انجام می‌دهد اما نه به مدارهای ژئوسنکرون (geosynchronous) یا دیگر مدارهای بالاتر که نیاز به (SLVs های) بسیار بزرگتری نسبت به (SLVs های) که در حال حاضر در اختیار ایران است داشته باشد. برنامه‌های فضایی کوتاه‌مدت ایران شامل ماهواره‌های مدار پایین زمین است؛ اگرچه اهداف فضایی بلندپروازانه‌ای را مطرح کرده است که کاهش یافته و از بین رفته‌اند و به سمت ماهواره‌های ژئوسنکرون رفته است اما اهداف فضایی واقعی آن نامشخص است. موضوع موشک‌های کروز و سایر پهپادها در زیر مورد بررسی قرار گرفته است.

قانون ممنوعیت پرتاب موشک‌های دوربرد باید به هر سیستم موشکی پرتاب‌شده از ایران و به هر سیستم موشکی دیگری که از طرف یا به نفع کامل یا جزئی ایران است اعمال شود. این ماده، سناریوی دور زدن آزمایش قبلی موشک ایرانی را از کشور دیگر که قبلاً بحث شد منع می‌کند. از جمله، در پوشش ماهواره (SLV) کشور سوم. برای پرتاب ماهواره‌های ایرانی در ماهواره‌هایی که به‌وسیله کشورهای خارجی تولید و از کشور خود پرتاب می‌شود باید یک استثنا قائل شد. بنابراین، ایران می‌تواند برای اهداف مدنی، همچنان به فضا دسترسی داشته باشد اما چنین پرتاب‌هایی باید محدود به تقویت‌کننده‌های متعلق به آن کشورهایی باشد که قبل از سال ۱۹۹۸ مدار حمل بار را طی کرده‌اند که این امر ایران را از استفاده از کره شمالی

یا کشور دیگر غیر فضایی غیر سنتی برای جلوگیری از ممنوعیت پرتاب منع می‌کند. (به‌عنوان مثال: با استفاده از پرتاب (SLV) برای آزمایش زیر سیستم‌های موشک بالستیک ایرانی، آزمایش ماهواره وارداتی ایران یا تولید مشترک آن، «SLV» متعاقباً به صورت مخفیانه به ایران فروخته شده و به‌عنوان موشک بالستیک استفاده می‌شود و غیره).^{۱۰} این فرض بر این است که چین، روسیه و سایر کشورهای فضایی، قبل از سال ۱۹۹۸ برای دور زدن ممنوعیت پرتاب، با ایران توطئه نمی‌کنند.

-<https://www.brookings.edu/wp>.

-content/uploads/۰۳/۲۰۱۹/FP_۲۰۱۹۰۳۲۱_missile_program_WEB.pdf.

-CONSTRAINING IRAN'S MISSILE CAPABILITIES, ROBERT EINHORN VANN H. VAN DIEPEN, MARCH ۲۰۱۹.

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌های داخلی در خصوص فعالیت‌های موشکی ایران

اظهارات فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران درباره فعالیت‌های موشکی

بیست و چهارم مه ۱۹۹۸: سرتیپ محمدعلی جعفری گفت ایران موشک‌های زمین به زمین مختلفی را با برد بین ۵۰ تا ۱۵۰ کیلومتر تولید کرده است. در آستانه بیست و چهارم ماه مه، فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران همچنین اعلام کرد، تانک واکنش سریع توسن (Towsan) به وسیله سپاه پاسداران تولید شد.

"Iran (Tehran), ۲۴ May ۱۹۹۸, p. ۳; in "Towsan Rapid Reaction Tank Produced by Guards Corps" FBIS Document FTS۲, ۱۹۹۸. ۶۰۲۰۰۰۷۱۰ June ۱۹۹۸.

اظهارات فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در خصوص توان موشکی ایران

ژوئن ۱۹۹۸: محسن رضایی، فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اعلام کرد، ایران نتوانسته موشک‌های با برد بین قاره‌ای تولید کند اما روند تولید موشک‌های دوربرد و کوتاه‌برد خود را به پایان رسانده است.

"Iran's ۳-Shahab IRBM 'Ready for Production'," Jane's Missiles & Rockets, June ۱۹۹۸, p. ۴.

گزارش شورای ملی مقاومت ایران در خصوص آزمایش موشک شهاب-۳

ژوئن ۱۹۹۸؛ شورای ملی مقاومت ایران (NCRi) گزارش داد ایران موشک بالستیک میان‌برد شهاب-۳

(Shahab-۳) را با موفقیت آزمایش کرده است. شورای ملی مقاومت ایران افزود شهاب-۳ در حال انتقال به مرحله تولید است.

"Iran's -۳Shahab IRBM 'Ready for Production'," Jane's Missiles & Rockets, June ۱۹۹۸, p. ۴.

اظهارات وزیر دفاع ایران در خصوص توان موشکی کشور

ایران یک موشک زمین به زمین با برد ۱۳۰۰ کیلومتر را به‌وسیله متخصصان ایرانی با موفقیت آزمایش کرد.

به گزارش رسانه‌های ایرانی و خارجی در تاریخ‌های ۲۵، ۲۶، ۲۸، ۲۹، ۳۰ و ۳۱ ژوئیه؛ علی شمخانی وزیر دفاع ایران در مصاحبه‌هایی گفت ایران یک موشک زمین به زمین با برد ۱۳۰۰ کیلومتر را روز چهارشنبه به‌وسیله متخصصان ایرانی و بدون هیچ‌گونه پشتیبانی خارجی با موفقیت آزمایش کرد. وی با اشاره به اینکه این آزمایش سیاست دفاعی ایران را نشان می‌دهد که مبتنی بر ارتقای قابلیت بازدارندگی ایران بوده و هست خاطر نشان کرد، با توجه به تغییر و تحولاتی که در منطقه دور و نزدیک ما صورت گرفته، اراده جمهوری اسلامی ایران برای پایدار کردن صلح، سرمایه‌گذاری بر روی تأمین بعضی از نیازمندی‌های دفاعی بوده و هست. شمخانی آزمایش موفق این موشک را به رهبر معظم انقلاب و ملت بزرگ ایران بالاخص بسیجیان صحنه صنعت تبریک گفت و ابراز امیدواری کرد جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان بخشی از جهان اسلام بتواند نقش خود را در حفظ صلح در منطقه همچنان پایدار نگاه دارد. او افزود این آزمایش موشکی نباید به‌عنوان یک تهدید امنیتی برای سایر کشورها تلقی شود و همچنین نباید از آن به‌عنوان برهم زدن ثبات منطقه‌ای و توازن قدرت تعبیر شود. شمخانی گفت تولید موشک در ایران، با ضرورت رابطه مستقیم دارد. وی افزود ایران از نظر موشک‌های زمین به هوا، زمین به زمین و ساحل به دریا، به برخی توانایی‌ها دست پیدا کرده است. وی گفت شهاب-۳ به‌منظور حفظ تعادل امنیتی در منطقه، اطمینان از صلح پایدار،

تسریع در روند انسجام و وحدت و جلوگیری از هر نوع تعرض منطقه‌ای علیه کشورمان مورد آزمایش قرار گرفته است. وی در ادامه گفت تولید داخلی شهاب-۳ کمتر از تولید خودروهای پیکان به منابع خارجی وابسته است؛ این فن‌آوری واقعاً داخلی است و ما بر اساس ظرفیت‌های داخلی خود قادر به تولید آنها هستیم. شهاب-۳ (Shahab-۳) بر اساس نودونگ (Nodong) کره شمالی است اما کاملاً در داخل کشور تولید می‌شود و هیچ کمکی از هیچ کشور خارجی ندارد. شهاب-۳ توانایی دستیابی به اسرائیل، مناطقی از روسیه و ترکیه، عراق و نیروهای آمریکایی مستقر در عربستان را دارد.

شمخانی مقاصد و اهداف برخی از کشورها درباره تبلیغات منفی علیه توان دفاعی جمهوری اسلامی ایران را متفاوت عنوان کرد و با اشاره به سیاست تنش‌زدایی اعلام‌شده از سوی رئیس‌جمهور تصریح کرد، سیاست تنش‌زدایی جمهوری اسلامی ایران این قطعیت را برای کشورهای منطقه به ارمغان آورده است که نه ما و نه آنها به هیچ‌وجه نسبت به یکدیگر طمع نداشته و نداریم بلکه توان ما توان آنها و توان آنها توان ما است. وزیر دفاع با اشاره به اینکه نیروهای فرمانطقه‌ای برای توجیه حضور خود در منطقه و رژیم صهیونیستی برای توجیه تجاوز خود سناریوهای متفاوتی را به اشکال مختلف برای بهره‌برداری در جهت مقاصدشان طراحی و بیان می‌کنند گفت، اسرائیل امروز به‌عنوان یک زرادخانه یا زاغه مهمات کاملاً انفجاری انواع تسلیحات را در اختیار دارد اما متأسفانه دستگاه‌هایی که در اختیار تبلیغات جهانی قرار دارند کمتر به این مسئله حساسیت نشان می‌دهند. وی خاطر نشان کرد طبعا با کوچکترین تحرکی که در یکی از کشورهای جهان اسلام در جهت تأمین بازدارندگی صورت می‌گیرد، به شکلی حساسیت‌های مختلف به درون جوامع سیاسی و تبلیغاتی تزریق می‌شود که این روند، تکراری و برگ‌رونده‌ای است که تاثیر خود را از دست داده است.

شمخانی همچنین گفت اگرچه ایران در حال حاضر موشک‌های بالستیک قاره‌پیمای (ICBM) را در برنامه‌های خود ندارد اما این کشور فن‌آوری ساخت آنها را به‌دست آورده است. شمخانی اظهار داشت

موشک‌های بالستیک قاره‌پیما بخشی از فن‌آوری فضایی است که برای امنیت لازم است. او افزود سیاست ایران در زمینه تحقیق و توسعه تجهیزات نظامی، با اصول بسیار شفاف و روشن است.

منابع اسرائیلی خاطرنشان می‌کنند که روسیه علیرغم تعهدات در این زمینه [کمک موشکی به ایران]، سرعت انتقال موشک به ایران را به‌طور چشمگیری کاهش نداده است.

-Afshin Valinejad, "Iran: Missile Test a Success," Jerusalem Post, ۲۶ July ۱۹۹۸, p. ۲, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

-"Iran Radio on Iran's Missile Test, Defense Minister Comment," Voice of the Islamic Republic of Iran (Tehran), ۲۶ July ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۲۶, ۱۹۹۸۰۷۲۶۰۰۰۰۰۸ July ۱۹۹۸.

-"Israeli Sources: -۳Shahab To Have Nonconventional Warhead," Jerusalem Post, ۳۱ July ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۵, ۱۹۹۸۰۸۰۵۰۰۰۹۷۷ August ۱۹۹۸.

-Studio Interview with Iranian Defense Minister Admiral Ali Shamkhani, "World of Politics" program, IRIB Television Second Program Network (Tehran), ۳۰ July ۱۹۹۸; in "Iran's Defense Minister on -۳Shahab Missile," FBIS Document FTS۳۰, ۱۹۹۸۰۸۰۵۰۰۰۲۶۶۹ July ۱۹۹۸; IRIB Television (Tehran), "The World of Politics," ۳۰ July ۱۹۹۸, in FBIS Document ID: FTS۵, ۱۹۹۸۰۸۰۵۰۰۰۸۵۴ August ۱۹۹۸.

روزنامه اطلاعات ۱۳۷۷/۵/۴ (۲۶ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۲۱۳۹۲، ص ۳؛

روزنامه کیهان ۱۳۷۷/۵/۴ (۲۶ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۷۷، ص ۲؛

روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۵/۶ (۲۸ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۷۷، ص ۱۴.

تکذیب تجهیز موشک شهاب-۳ به کلاهک کشتار جمعی

تهران، ایرنا: چهار مرداد ۱۳۷۷ برابر با ۲۶ ژوئیه ۱۹۹۸: محمود محمدی، سخنگوی وزارت امور خارجه ایران، روز یکشنبه در زمینه آزمایش موفقیت‌آمیز موشک زمین به زمین میان‌برد «شهاب-۳» تأکید کرد، فن‌آوری موشکی جمهوری اسلامی ایران صرفاً جنبه دفاعی دارد و از این توان برای تهاجم ابتدایی علیه هیچ کشوری استفاده نخواهد شد. محمدی افزود جمهوری اسلامی ایران همچنین تأکید می‌کند که به تعهدات خود در چارچوب کنوانسیون‌ها و معاهدات بین‌المللی مربوط به سلاح‌های کشتار جمعی عمیقاً پایبند است و اظهارات غیر مسئولانه اخیر در رسانه‌های بین‌المللی در خصوص تجهیز شدن موشک

شهاب به کلاهک‌های کشتار جمعی را قویا تکذیب می‌کند.

-<https://tnu.ir/s/۴Al۲Q>

-<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۰۲۲۲>

-<https://tnu.ir/s/Njm۳۶>

گزارش نشریه کار و کارگر درخصوص آزمایش شهاب-۳

بیست‌وهفتم ژوئیه ۱۹۹۸: [نشریه] کار و کارگر نوشت؛ موشک شهاب-۳ (Shahab-۳) می‌تواند منبع اتکایی قوی برای سایر کشورها و ملت‌های اسلامی باشد؛ بمب اسلامی در دنیای پرآشوب که منبع اتکای معنوی و روانی را در دنیای پر فراز و نشیب برای آنها فراهم کرده است. تنها چیزی که اگر زمانش برسد باید گوش کرد، منافع ملی ما است.

محتوای مرتبط با آن در وب سایت ابتکار تهدید هسته‌ای، www.nti.org موجود است.

Islamic missile!" Kar Va Kargar (Tehran), ۲۷ July ۱۹۹۸, p. ۲; in "Iranian Daily: Shahab Missile To Defend Islamic World," FBIS Document FTS۲۷, ۱۹۹۸-۷۲۷۰-۰۱۲۲۰ July ۱۹۹۸.

مصاحبه آیت‌الله هاشمی رفسنجانی درخصوص موشک شهاب-۳

ساختمان قدس: سه‌شنبه ۶ مرداد ۱۳۷۷ مطابق با بیست‌وهفتم جولای ۱۹۹۸: اینکه ما در سازمان دفاعی مان احتیاج به موشک داریم یک مسئله روشن است. در جنگ، خودم مسئول بودم، دیدم اگر ما این وسیله را نداشته باشیم دشمن می‌تواند ما را مستأصل بکند. حتماً شما یادتان است عراقی‌ها اول شروع کردند و با موشک دزفول را زدند. ما نمی‌خواستیم شهرهای عراق را بزنیم. اگر هم می‌خواستیم نداشتیم که با موشک بزنیم. من از همان موقع رفتم به فکر اینکه ما باید موشک داشته باشیم. دنیا نشان داد که این درس‌های اخلاقی که می‌گویند حرف است. استکبار هر جا که مایل باشد اجازه می‌دهد و هر جا نباشد جلویش را می‌گیرد. باید آدم نیرومند باشد تا او را نزنند. بعضی از بچه‌های سپاه همه وقتشان را روی طراحی

و ساخت موشک گذاشتند. در همان موقع ما موشک‌هایی را از خارج تهیه کردیم. اوایل از موشک‌هایی که می‌خریدیم یا از بعضی از کشورهای دوستان می‌گرفتیم استفاده می‌کردیم. گاهی که عراق طغیان می‌کرد ما بغداد را می‌زدیم. یادتان است آن‌ها موشک‌های وارداتی بود که می‌زدیم. با استفاده از همان‌ها و شناخت سیستم موشکی خودمان طراحی کردیم. کارمان را در چند جا در جهاد و یک مؤسسه شروع کردیم و به نتیجه رسید. سپاه درست کرد. در اواخر جنگ به موشک‌های با برد ۱۸۰ کیلومتر رسیدیم و می‌توانستیم از آن استفاده بکنیم. تولید انبوهش هم شروع شد. همه چیز داریم. یعنی تکنولوژی آن را داریم. با طراحی خودمان تولید موشک داریم. در این فاصله از همان موشک‌هایی که به دستمان رسیده بود استفاده کردیم و ریزه‌کاری‌های آنها را هم اقتباس و کارهای خودمان را تکمیل کردیم. این کارهایی که امروز در ایران است کاملاً ایرانی است. یعنی همه‌اش را خودمان انتخاب کردیم و با خیلی چیزهایی که در خارج هست مشابهتی ندارد و از لحاظ صنعت و تکنولوژی، ایران به‌عنوان طراح یک نوع موشک باید جدی گرفته شود که خودمان الان داریم. از لحاظ عملکرد، ما تا به حال ثابت کردیم که استفاده ما، استفاده دفاعی است و در جنگ هم هیچ‌وقت از موشک به‌عنوان وسیله زدن مردم یا مثل کسانی که موشک‌ها را برای این چیزها استفاده می‌کنند و شهرها را می‌زنند یا کارخانجات را می‌زنند استفاده نمی‌کردیم. قطعاً در نظام اسلامی ما موشک حالت دفاعی دارد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی هم در گزارشی نوشت: آزمایش موفقیت‌آمیز یک فروند موشک میان‌برد در ایران موجی از واکنش‌های مختلف را در کشورهای دوست و دشمن جمهوری اسلامی ایران و رسانه‌های همگانی جهان ایجاد کرد. آیت‌الله هاشمی رفسنجانی رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام در واکنش به این نظرات و تبلیغات رسانه‌های خارجی دیروز در مصاحبه‌ای با تأکید بر اینکه نیاز به موشک در نظام دفاعی کشور مسئله روشنی است اظهار داشت: هنگامی که مسئولیت جنگ را به عهده داشتیم به این نتیجه رسیدیم چنانچه ایران این وسیله دفاعی را نداشته باشد دشمن می‌تواند ما را مستأصل کند

و در همان زمان هم عراق موشک‌پرانی را با حمله موشک‌های ۷ متری به دزفول آغاز کرد و به رغم آن که ما نمی‌خواستیم عراق را هدف قرار دهیم ولی اگر قصد انجام چنین کاری را نیز داشتیم دارای چنین سلاحی نبودیم. رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام افزود: در آن مقطع زمانی دنیا به ما نشان داد که مباحث اخلاقی ادعایی آنان بیش از یک حرف نیست و هر جا که مایل باشند اجازه تولید و پرتاب موشک را صادر و هر جا مخالف باشد جلوگیری می‌کند لذا به این نتیجه رسیدیم که ایران هم باید برای اهداف بازدارنده خود به سلاح‌های موشکی دسترسی داشته باشد. آیت‌الله هاشمی رفسنجانی ادامه داد: حملات موشکی به شهرهایمان باعث شد تا نیروی سپاه پاسداران همه وقت خود را صرف طراحی و ساخت موشک کند و همزمان هم موشک‌هایی را از خارج تهیه کردیم. رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام گفت: با به‌دست‌آوردن شناخت سیستم‌های موشکی، کارمان را ابتدا با مؤسساتی در جهاد سازندگی، سپاه و وزارت دفاع و کمک سایر نیروهایی که می‌توانستیم بکار گیریم آغاز نموده و فرزندم محسن را نیز که در آن موقع در کانادا در رشته‌ای تحصیل می‌کرد که به درمان می‌خورد با رها کردن تحصیلات فراخوانده و به کمک همه دست‌اندرکاران، در اواخر جنگ توانستیم موشک‌هایی با برد ۱۸۰ کیلومتر را به تولید انبوه رسانده و از آن استفاده کنیم. آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در ادامه افزود: ما حقیقتاً به تکنولوژی تولید موشک با طراحی متخصصان داخلی دست یافته‌ایم و در این مدت نیز با اقتباس از انواع موشک‌هایی که به دستمان رسید کارهای خودمان را تکمیل کردیم و موشکی که امروز در ایران ساخته شده کاملاً ایرانی است. رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام تأکید کرد: دنیا باید ایران را از لحاظ صنعت تکنولوژی و طراحی این نوع موشک جدی بگیرد و باور کند که خود قادر به تولید آن بوده و از لحاظ عملکرد هم ثابت کرده‌ایم که اهداف ما صلح‌جویانه و استفاده‌مان کاملاً دفاعی است. آیت‌الله هاشمی رفسنجانی افزود: ما در جنگ تحمیلی هم هیچ‌وقت از موشک به‌عنوان وسیله‌ای برای هدف قراردادن مردم استفاده نکردیم و در حالی که حتی به پشت بصره رسیده بودیم و برد خمپاره و توپخانه‌هایمان نیز به شهر بصره می‌رسید مردم این شهر با امنیت

زندگی می‌کردند. رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام بر سیاست استفاده تدافعی از موشک در نظام اسلامی ایران تأکید کرد و گفت: آنهایی که بخواهند سوء قصدی به ما داشته باشند بدانند که ما قدرت دفاعی کامل را داریم و تکنولوژی موجود نیز متعلق به خودمان بوده و در حال حاضر نیز نیازی نداریم که از دیگران استفاده کنیم.

هاشمی رفسنجانی همچنین گفت ایران با استفاده از فن‌آوری و طراحی داخلی، موشک تولید می‌کند و شهاب-۳ (Shahab-۳) یک موشک کاملاً ایرانی است؛ اگرچه ممکن است الهام گرفته شده باشد اما مانند مدل‌های خارجی نیست. وی افزود کسانی که علیه ایران اسلامی سوء نیت دارند باید بدانند که توانایی‌های دفاعی ایران قوی است.

<https://www.rafsanjani.ir/records/>

روزنامه اطلاعات ۱۳۷۷/۵/۷ (۲۹ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۲۱۳۹۵، ص ۲-

روزنامه جمهوری اسلامی ۱۳۷۷/۵/۸ (۳۰ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۵۵۴۳، ص داخلی-

Rafsanjani: Iran's Missile Technology for Defensive Purpose," IRNA (Tehran), ۲۹ July ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۴ , ۱۹۹۸-۸-۰۴۰۰۰۵۲۳ August ۱۹۹۸; "Iran's Rafsanjani Comments on ۳-Shahab Missile Test," Voice of the Islamic Republic of Iran First Program Network (Tehran), ۲۹ July ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۴ , ۱۹۹۸-۸-۰۴۰۰۱۱۳۶ August ۱۹۹۸.

اظهارات دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام در خصوص موشک شهاب-۳

محسن رضایی دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام در دیدار با جمعی از بسیجیان و جانبازان انقلاب اسلامی ایران، با اشاره به جنجال‌آفرینی برخی رسانه‌های غربی درباره آزمایش موفقیت‌آمیز شهاب-۳ گفت، این موشک کاملاً کاربرد دفاعی دارد و هرگز برای تهاجم ابتدایی علیه هیچ کشوری استفاده نخواهد شد. وی افزود تجربیات جنگ تحمیلی به ما اثبات کرده که دفاع از کشور در مقابل تجاوز دشمنان جز با تقویت همه جانبه بنیه دفاعی و مجهز شدن به تجهیزات مناسب امکان‌پذیر نیست. وی تصریح کرد همدلی و وحدت نیروهای دلاور ارتشی، سپاهی و بسیجی موجب شد تجاوز عراق و دشمنان انقلاب به پیروزی

جمهوری اسلامی منتهی شود. دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام گفت شرط تداوم استقلال و حفظ تمامیت ارضی کشور علاوه بر داشتن نیروی انسانی متعهد، مجرب و آموزش دیده، برخورداری از امکانات و تجهیزاتی است که توانایی مقابله با متجاوز را داشته باشد. دکتر رضایی خاطرنشان کرد ساخت موشک شهاب-۳ نفی‌کننده سیاست صلح‌جویانه جمهوری اسلامی ایران که تشنج‌زدایی و استقرار صلح در منطقه را از سیاست‌های اصولی خود می‌داند نیست؛ بلکه تضمین‌کننده صلح و امنیت برای منطقه خلیج فارس در مقابله با متجاوزان به حقوق ملت‌ها است.

روزنامه کیهان ۱۳۷۷/۵/۷ (۲۹ ژوئیه ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۲۸۰، ص ۳.

اظهارات رئیس قوه قضائیه ایران در خصوص آزمایش موشک شهاب-۳

دوم آگوست ۱۹۹۸: آیت‌الله محمد یزدی، رئیس قوه قضائیه ایران گفت، این موشک [شهاب-۳] برای حمله به هیچ کشوری تولید نشده و ما قصد حمله به هیچ کس را نداریم؛ با این حال، اجازه نمی‌دهیم کسی ما را تحریک کند و مهم نیست که چقدر قوی است.

Daniel Sobelman, "Khatami calls Israel 'nuclear threat' to region," Haaretz (Tel Aviv), ۲ August ۱۹۹۸.

اظهارات فرمانده نیروی هوایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی درباره توان موشکی ایران

دوم و چهارم آگوست ۱۹۹۸: ایرنا و دیگر خبرگزاری‌ها در گزارش‌هایی نوشتند؛ ژنرال محمد باقر قالیباف، فرمانده نیروی هوایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران گفت، شهاب-۳ (Shahab-۳) یک موشک بالستیک ۵۳ فوتی است که با هدایت یک سیستم ساخت ایران می‌تواند ۴۳۰۰ مایل در ساعت حرکت و کلاهک یک تنی را حمل کند. وی افزود آزمایش نهایی هر سلاح در شرایط واقعی جنگی است اما با توجه به کلاهک و اندازه آن، شهاب-۳ سلاحی بسیار دقیق است و کمترین آسیب‌پذیری را در برابر سیستم‌های

دفاع موشکی دارد. قالیباف گفت موشک شهاب-۳ ابزاری برای دفاع از امت اسلامی و ملت‌های مستضعف است. قالیباف به جنجال‌های تبلیغاتی آمریکا و رژیم صهیونیستی در خصوص آزمایش موشک شهاب-۳ اشاره کرد و افزود، بزرگ‌نمایی و جنجال غرب در این باره، در حالی است که بنا بر گزارش‌های مستند، دست کم ۹۵ درصد از هزار و ۳۰۰ تن پلوتونیوم غنی‌شده که قادر به تولید ۶۰ هزار بمب و کلاهک به قدرت ۱۳ هزار مگا تن هستند در اختیار آنهاست. وی ضمن رد ادعای واشنگتن مبنی بر همکاری روسیه در ساخت این موشک گفت، جمهوری اسلامی ایران در دوران جنگ تحمیلی برای مقابله با حملات موشکی عراق که از سوی ابرقدرت‌ها تأمین می‌شده، ساخت موشک را مورد توجه قرار داده است. به گفته قالیباف، نخستین موشک ساخت ایران در بهمن ماه سال ۱۳۶۳ آماده استفاده شد که توان ایران را در ساخت موشک برای جهانیان نمایان کرد. وی اظهار داشت، با وجود توافق قدرت‌های نظامی جهان در خصوص عدم ارسال و کمک تسلیحاتی به ایران به‌ویژه در صنعت موشک‌سازی، سال ۱۳۶۴ ایران موشک‌های دیگری را با مشخصات مورد نیاز در جنگ تحمیلی مورد استفاده قرار داد که این امر بر توان ما در ساخت موشک مهر تایید زد. فرمانده نیروی هوایی سپاه خاطر نشان کرد: هم‌اکنون یگان موشکی سپاه قادر است موشک‌های با برد ۱۰۰ تا یک‌هزار و ۳۰۰ کیلومتر با سوخت‌های جامد و مایع بسازد. قالیباف سپس به تشریح مشخصات عمومی موشک شهاب-۳ پرداخت و تصریح کرد این موشک ۱۷ متر طول و ۱۶ تن وزن دارد و کلاهک آن قادر است دست کم یک‌هزار و دویست کیلو مهمات را حمل کند. وی افزود، موشک شهاب-۳ همچنین ضمن اینکه کمترین آسیب‌پذیری را در مقابل ضد موشک دارد، از قابلیت‌های دیگری نیز برخوردار است. فرمانده نیروی هوایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به ضدونقیض گویی‌های رسانه‌های غرب درباره آزمایش موفقیت‌آمیز شهاب-۳ اشاره کرده و گفت این رسانه‌ها حتی گاهی به نقل از منابع ماهواره‌ای و جاسوسی خود این آزمایش را ناموفق توصیف کردند؛ در حالی که آنها بعد از ۳۰ ساعت متوجه آزمایش موشکی ایران شده‌اند که از عدم اطلاعات دقیق آنان درباره این آزمایش حکایت دارد.

-Iran Says New Missile Can Travel ۴,۳۰۰ mph With Great Accuracy," Baltimore Sun, ۳ August ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com; Arieh O'Sullivan and Liat Collins, "Iran Expected to Complete Shihab۳- Prototype Next Year," Jerusalem Post, ۲۹ July ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

Anthony H. Cordesman, Iran and Nuclear Weapons (Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, ۷ February ۲۰۰۰), p. ۴۰.

IRGC Commander Reveals "Shahab Missile's Size, Capability," IRNA (Tehran), ۴ August ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۶, ۱۹۹۸۰۶۰۶۰۰۵۱۵ August ۱۹۹۸.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۱۱۱۱>

اظهارات دبیر شورای عالی امنیت ملی در خصوص آزمایش موشک شهاب-۳

تهران، ایرنا، ۱۳ مرداد ۱۳۷۷ برابر با چهارم اوت ۱۹۹۸: نایب رئیس اول مجلس شورای اسلامی و دبیر شورای عالی امنیت ملی، عملکرد دولت سیدمحمد خاتمی را در یک سال گذشته مثبت و موفق ارزیابی کرد و [گفت]، در زمینه تقویت و توسعه بنیه دفاعی نیز قدم‌های خوبی برداشته شده است. یکی از این اقدام‌های موفق، آزمایش موشک شهاب-۳ با برد ۱۳۰۰ کیلومتر بود که نشان داد جمهوری اسلامی ایران دارای توان قدرتمند موشکی است. وی افزود البته ایران در گذشته نیز آزمایش‌های متعدد موشکی با بردهای مختلف داشته ولی این آزمایش قدم جدیدی بوده است.

<https://tnu.ir/s/۴zvpk>

تکذیب ادعای رسانه‌های روسی از سوی سفارت ایران در مسکو

مسکو، ایرنا، ۱۳ مرداد ۱۳۷۷ برابر با چهارم اوت: سفارت جمهوری اسلامی ایران در مسکو با صدور بیانیهای ادعاهای برخی رسانه‌های خبری روسیه که برخورداری ایران از توان موشکی را به‌عنوان عامل تهدید کشورشان و افزایش تشنج در منطقه معرفی کرده بودند به‌شدت رد کرد. سفارت ایران در مسکو افزود: جمهوری اسلامی ایران با توجه به جنگ تحمیلی هشت ساله عراق و تهدیدهای موشکی ناشی

از اصابت موشک‌های عراقی به شهرهای ایران، صرفاً بر اساس یک سیاست دفاعی اقدام به تجهیز خود برای مقابله با چنین تهدیدهایی کرده است. سفارت ایران تصریح کرد، استقبال افکار عمومی جهان اسلام بخصوص در کشورهای عربی از آزمایش‌های مذکور، خود مؤید این امر است که توان موشکی ایران صرفاً جنبه بازدارندگی داشته و متضمن هیچ‌گونه تهدیدی به‌ویژه بر علیه کشورها و دولت‌های همسایه نیست. این بیانیه تصریح کرد، جمهوری اسلامی ایران معتقد است رژیم صهیونیستی با دارا بودن ذخایر و توان موشکی مجهز به کلاهک‌های هسته‌ای و سابقه تجاوز به همسایگان، منبع اصلی خطر در منطقه بوده و می‌تواند ثبات و امنیت کشورهای منطقه را به خطر بیندازد.

ایرنا در گزارش ۲۹ مهر ۱۳۷۷ برابر با ۲۱ اکتبر ۱۹۹۸ هم نوشت؛ مهدی صفری، سفیر جمهوری اسلامی ایران در مسکو، درباره آزمایش‌های موشکی و دکترین نظامی ایران گفت هر کشوری حق دفاع از خود را دارد؛ ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست و آزمایش‌های اخیر موشکی نیز هدف دیگری به غیر از تقویت قابلیت‌های دفاعی کشور ندارد. وی تأکید کرد ما هیچ‌کسی را تهدید نمی‌کنیم؛ حتی قطر و کویت همسایه‌های عربی ایران تأکید کردند که آزمایش موشکی ایران دارای ماهیت دفاعی بوده است.

[-https://www.irna.ir/news/۵۷۲۱۱۱۳](https://www.irna.ir/news/۵۷۲۱۱۱۳)

[-https://tnu.ir/s/VVvd۹](https://tnu.ir/s/VVvd۹)

تکذیب ادعای روزنامه ترکیه‌ای از سوی سفارت ایران در آنکارا

آنکارا، ایرنا، ۱۵ مرداد ۱۳۷۷ برابر با ششم اوت ۱۹۹۸: سفارت جمهوری اسلامی ایران در آنکارا روز پنجشنبه ادعای روزنامه «رادیکال» ترکیه مبنی بر احضار سفیر ایران به وزارت امور خارجه ترکیه در خصوص آزمایش موشکی ایران را به‌شدت تکذیب کرد.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۱۳۰۹>

اظهارات رئیس‌جمهور ایران در خصوص آزمایش موشک شهاب-۳

اوت ۱۹۹۸: رئیس‌جمهور ایران، محمد خاتمی، علیه تهدید هسته‌ای در حال افزایش اسرائیل برای منطقه هشدار داد و از برنامه دفاعی ایران از جمله آزمایش‌های موشکی اخیر دفاع کرد. خاتمی همچنین اظهار داشت ایران با وجود تحریم‌های بی‌شمار اعمال شده علیه کشورش توانسته موشک شهاب-۳ با برد ۱۳۰۰ کیلومتری خود را آزمایش کند. وی افزود این نشان می‌دهد که ایران برای توسعه سیستم‌های موشکی خود به متخصصان داخلی متکی است. خاتمی در یک سخنرانی در وزارت دفاع ایران گفت باید بگوییم که امروز ما در بسیاری از سطوح دفاعی؛ حتی در برخی از موارد بسیار مدرن که شامل آزمایش موفقیت‌آمیزی است که اخیراً برای موشک شهاب-۳ انجام شده به ایده‌ها و توانایی‌های نیروهای خود اعتماد می‌کنیم.

ایرنا هم در تاریخ سوم مهر ۱۳۷۷ برابر با ۲۵ سپتامبر ۱۹۹۸ در گزارشی نوشت؛ به دنبال بازتاب گسترده آزمایش موفقیت‌آمیز موشک شهاب-۳ که به وسیله متخصصان متعهد ایرانی طراحی و ساخته شده در رسانه‌های خارجی، مسئولان جمهوری اسلامی ایران از جمله سیدمحمد خاتمی رئیس‌جمهور در نشست دیشب هیئت وزیران، دفاع از کشور را حق طبیعی ملت ایران دانست و تأکید کرد سیاست دولت درباره تنش‌زدایی و گسترش روابط با بسیاری از کشورها به‌ویژه همسایگانمان همچنان با جدیت دنبال خواهد شد. وی درباره آزمایش موشکی ایران گفت ما بارها نگرانی خود را از اینکه اسرائیل زرادخانه اتمی و سلاح‌های شیمیایی دارد اعلام کرده‌ایم. رئیس‌جمهوری ایران گفت کشورهای همسایه ما از جمله عربستان، قطر، امارات و پاکستان اعلام کرده‌اند آزمایش موشکی ایران خطری برای آنها محسوب نمی‌شود چون فضای بدبینی در منطقه به فضای حسن اعتماد، دوستی و تفاهم تبدیل شده است.

-Russian Envoy in Tehran: No Russian Help for Iran's Missile," IRNA (Tehran), ۱ August ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۵, ۱۹۹۸.۰۸.۰۵.۰۲۹۲۹ August ۱۹۹۸; "Iran Denies Foreigners Role in Missile Program," Xinhua (Beijing), ۱ August ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۵, ۱۹۹۸.۰۸.۰۵.۰۳۲۸۴ August ۱۹۹۸; "Iran's Khatami on Military Issues, Missiles," IRIB Television First Program Network (Tehran), ۱ August ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۵, ۱۹۹۸.۰۸.۰۵.۰۳۶۴۹ August ۱۹۹۸.

-Daniel Sobelman, "Khatami calls Israel 'nuclear threat' to region," Haaretz (Tel Aviv), ۲ August ۱۹۹۸.

-<https://tnu.ir/s/Vb۲۶P>.

نمایش موشک‌های ایران در مراسم رژه نیروهای مسلح

به گزارش خبرگزاری‌های مختلف در سپتامبر ۱۹۹۸: ایران برای اولین بار بسیاری از موشک‌های خود را در رژه نظامی تهران که به مناسبت آغاز جنگ هشت‌ساله ایران با عراق برگزار شد به صورت عمومی نمایش داد. جدیدترین موشک، موشک بالستیک شهاب-۳ (Shahab-۳) بود که در هنگام رژه، یکی از موشک‌های شهاب-۳ بر روی یک وسیله نقلیه پرتاب‌کننده متحرک (TEL) نصب و دیگری بر روی وسیله نقلیه بارگیری مجدد حمل می‌شد. یک موتور بزرگ با چهار پره کنترل کامپوزیت کربن در موتور موشک شهاب-۳ قابل مشاهده بود. تک موتور بودن شهاب-۳ نشان‌دهنده تفاوت آشکاری با گزارش‌های قبلی درباره موشک نودونگ (Nodong) کره شمالی است که در سال ۱۹۹۳ تصور می‌شد از یک خوشه چهار موتوره اسکاد-بی (Scud-B) استفاده می‌کند. همچنین به نظر می‌رسد طرح بدنه انتهای عقب شهاب-۳ با موشک غاوری (Ghauri) (یا هاتف-۵) پاکستان نیز متفاوت باشد. شباهت‌های زیادی بین شهاب-۳، نودونگ-۱ و غاوری مشاهده نشد؛ هرچند اعتقاد بر این است که این سه موشک از یک طرح اولیه استفاده می‌کنند و به دنبال آزمایش‌های محدود پرواز، تبادل اطلاعات صورت گرفته است. در این رژه نوع دیگری از موشک‌های بالستیک نیز نشان داده شد و اعتقاد بر این است که یک نوع اسکاد-بی یا اسکاد-سی (Scud-B or Scud-C) است.

در این مراسم همچنین پنج موشک هوا به هوا، موشک‌های ضد کشتی سی-۸۰۱ و ۸۰۲ (C-۸۰۱) و C-۸۰۲ چینی و سه موشک زمین به زمین با سوخت جامد ساخت ایران از جمله زلزال-۲ (Zelzal-۲)، نازعات (Nazeat) و شاهین (Shahin) به نمایش درآمدند. زلزال-۲ در سال ۱۹۹۶ با برد ۱۵۰ کیلومتر به وسیله سازمان صنایع دفاعی ایران (DIO) برای صادرات ارائه شد. سازمان صنایع دفاعی ایران از دهه ۱۹۷۰ در حال توسعه (نسخه‌های ۱-۱۰) خانواده نازعات است. در سال ۱۹۹۶ هم نسخه‌های نازعات-۴ تا ۱۰ (Nazeat ۴-۱۰) برای صادرات ارائه شد.

ایرنا هم در تاریخ سوم مهر ۱۳۷۷ برابر با ۲۵ سپتامبر ۱۹۹۸ نوشت؛ همزمان با هفته دفاع مقدس، یگان‌های نمونه نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، روز جمعه با برگزاری رژه باشکوه در سراسر کشور، اقتدار رزمی ایران اسلامی را به نمایش گذاشتند. یگان‌های موشکی و زرهی، با شکوه خاصی از مقابل جایگاه رژه رفتند. در این میان، نمایش موشک «شهاب-۳» ساخت نیروی هوایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که اخیراً با موفقیت آزمایش شده است توجه حضاران در میدان آزادی را برانگیخت. همچنین موشک‌های شهاب دو و یک و نیز موشک‌های «نازعات» و «زلزال» ساخت ایران نیز در رژه امروز به نمایش در آمدند. هواپیماهای شناسایی صاعقه و مهاجر ساخت ایران و موشک‌های ساحل به دریای «ذوالفقار» و «اژدر» از دیگر تجهیزاتی بودند که در مراسم امروز توان نیروهای اسلام را به نمایش گذاشتند.

-CHINA-IRAN: A LIMITED PARTNERSHIP, Prepared for the US-China Economic and Security Review Commission by Marybeth Davis, James Lecky, Torrey Froscher, David Chen, Abel Kerevel, Stephen Schlaikjer CENTRA Technology, Inc. Updated in April ۲۰۱۳

-Iran's missiles on parade," Jane's Defence Weekly, ۹ December ۱۹۹۸, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

-Barry May, "Iran Shows New Missile For First Time," Reuters, ۲۵ September ۱۹۹۸

-<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۶۹۱۸>

تکذیب ادعای سفیر اسرائیل در ترکیه از سوی سفارت ایران در آنکارا

آنکارا، ایرنا، ۳۱ شهریور ۱۳۷۷ برابر با ۲۲ سپتامبر ۱۹۹۸: سفارت جمهوری اسلامی ایران در آنکارا روز سه‌شنبه با صدور اطلاعیه‌ای ادعاهای سفیر اسرائیل در ترکیه درباره ایران را تکذیب کرد.

سفیر اسرائیل در ترکیه اخیراً به روزنامه «ترکیه» چاپ استانبول گفته بود که موشک‌های شهاب-۳ جمهوری اسلامی ایران تهدیدی علیه ترکیه است. روزنامه ترکیه به نقل از وی نوشته بود، هدف آزمایش موشکی ایران، در وهله اول اسرائیل و در مرحله دوم ترکیه است و در مقابل این تهدیدات باید آنکارا و تل‌آویو به صورت مشترک حرکت کنند. این اطلاعیه اضافه کرده آزمایش موفقیت‌آمیز موشک شهاب-۳

به‌وسیله جمهوری اسلامی ایران هیچ‌گونه تهدیدی را متوجه کشورهای همسایه ایران به‌ویژه کشور ترکیه ننموده و تنها به‌منظور افزایش قدرت دفاعی و بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران ساخته شده است. مقام‌های ترکیه نیز در دیدار با مقام‌های جمهوری اسلامی ایران اعلام کرده‌اند که هیچ‌گونه تهدیدی از جانب موشک‌های ساخت ایران احساس نمی‌کنند.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۶۶۲۳>

اظهارات وزیر دفاع ایران در خصوص تولید موشک‌های شهاب

به گزارش ایرنا و دیگر خبرگزاری‌ها در سوم مهر ۱۳۷۷ برابر با ۲۵ سپتامبر و بیست‌وپنجم اکتبر ۱۹۹۸: وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح ایران علی شمخانی پس از آزمایش موفقیت‌آمیز موشک شهاب-۳ اظهار داشت، توانایی دفاعی جمهوری اسلامی ایران در خدمت دفاع از جغرافیای جهان اسلام خواهد بود و هیچ‌کس را تهدید نمی‌کند. توان موشکی جمهوری اسلامی ایران صرفاً جنبه دفاعی دارد و هدف سیاست دفاعی جمهوری اسلامی ایران نیز ارتقای سطح قابلیت بازدارندگی است. وزیر دفاع ایران افزود ساخت و شلیک موفقیت‌آمیز موشک شهاب-۳ (Shahab-۳) باعث ایجاد توازن دفاعی و امنیتی بین کشورهای حاشیه خلیج فارس به‌عنوان یک گروه و نیروهای خارج از منطقه ما شده است و با اتخاذ سیاست‌هایی برای حفظ تعادل، عوامل تنش و درگیری از بین می‌رود؛ در حالی که همزمان، امنیت ما ارتقا می‌یابد. وزیر دفاع همچنین گفت آزمایش شهاب-۳ کسانی را که ممکن است سعی کرده‌اند از عدم توازن امنیتی استفاده کنند مجبور کند دوباره فکر کنند.

وزیر دفاع در ادامه گفت کار بر روی موشک‌های شهاب-۴ و شهاب-۵ (Shahab-۴ and Shahab-۵) انجام خواهد شد اما این کار بلافاصله آغاز نمی‌شود. او افزود ایران نمی‌خواهد صرفاً به‌عنوان یک قدرت منطقه‌ای باقی بماند و با تولید شهاب-۵ که تا ۱۰ هزار کیلومتر برد خواهد داشت، ایران امیدوار است

به‌عنوان یک قدرت جهانی شناخته شود. شمخانی درباره ادعاهای غربی‌ها مبنی بر تولید موشک شهاب-۴ (Shahab-۴) به‌وسیله ایران هم گفت ایران فعلاً نیازی به چنین موشک‌هایی ندارد و این ادعاها کذب است.

-<https://tnu.ir/s/۴Ozb۹>

-<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۰۲۲۲>

-Konstantin Eggert, "'Meteor' for the Ayatollahs. Iran Needs Ballistic Missiles in Order To Become a World Power," *Izvestiya (Moscow)*, ۲۲ October ۱۹۹۸, p. ۵; in "Part II of Iran's Missile Program Article," FBIS Document FTS۲۲, ۱۹۹۸۱۰۲۲۰۰۱۴۸۸ October ۱۹۹۸.

-Ali Akbar Dareini, "'Shahab has created regional security balance, confidence' Shamkhani says," *Kayhan International (Tehran)*, ۲۵ October ۱۹۹۸, p. ۳; in "Iran's Shamkhani on Defense Capabilities, -۳Shahab Missile," FBIS Document FTSA, ۱۹۹۸۱۱۰۸۰۰۰۵۳۴ November ۱۹۹۸.

تمجید کیهان اینترنت‌نشنال از صنعت موشکی ایران

بیست‌ونهم سپتامبر ۱۹۹۸: اخبار انگلیسی‌زبان ایران (کیهان اینترنت‌نشنال) از خودکفایی ایران در صنعت نظامی تمجید و خاطر‌نشان کرد، علی شمخانی وزیر دفاع، اخیراً اعلام کرده است ایران موشک‌های بالستیک شهاب-۴ و شهاب-۵ (Shahab-۵ Shahab and -۴) را توسعه می‌دهد که برد آنها بیشتر از شهاب-۳ (Shahab-۳) با برد ۱,۳۰۰ کیلومتر است.

Tehran Daily Lauds Iran for Self-Sufficiency in Arms Industry," IRNA (Tehran), ۲۹ September ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۲۹, ۱۹۹۸۰۹۲۹۰۰۱۴۰۶ September ۱۹۹۸.

اظهارات رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام در خصوص ساخت موشک‌های ایران

تهران، ایرنا، ۲۰ آذر ۱۳۷۷ برابر با ۱۱ دسامبر ۱۹۹۸: [علی‌اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام ایران گفت ساخت موشک در ایران، فنی بومی است؛ ما این کار را به‌طور علمی و از صفر شروع کردیم و ایران در حال حاضر یک کشور موشک‌ساز است و به هیچ کشوری نیاز ندارد. رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام گفت این تهمت، بسیار مهم‌تر و پیشرفته‌تر از تهمت‌هایی است که پیش از

این درباره مسایل شیمیایی و موشکی و اتمی می‌زدند.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۳۵۵۹۷>

مصاحبه آیت‌الله هاشمی رفسنجانی با شبکه NTV روسیه درباره فعالیت موشکی ایران

تهران: چهارشنبه ۳۰ دی ۱۳۷۷ مطابق با بیستم ژانویه ۱۹۹۹: در زمانی که من خودم فرمانده جنگ بودم و عراقی‌ها برای اولین بار موشک بکار بردند از موشک‌های روسی استفاده کردند. موشک‌های لونا و موشک‌های پیشرفته‌تر اسکات [اسکاد] را بکار گرفتند. ما آن موقع به فکر افتادیم صنعت موشکی داشته باشیم؛ البته پیش از انقلاب هم شاه قراردادی با اسرائیل داشته که موشک‌هایی با برد ۵۰۰ کیلومتر بسازند و ناتمام بوده و بهم ریخت.

س- اگر اتهامات آمریکا را که می‌گویند روسیه با شما مشترک است کنار بگذاریم، خود شما ذکر کردید که برنامه ایجاد موشک‌هایی را دارید که قبلاً نداشتید؛ آیا این جزو برنامه‌های توسعه و اکتشاف نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران هست؟

ج- بله؛ من این را خودم در زمانی که مسئول امور نظامی کشور بودم در برنامه‌ها آورده بودم و طول هم کشید. هفت، هشت، ده سال گذشت تا توانستیم اولین موشک ۱۳۰۰ کیلومتری خودمان را آزمایش کنیم. البته از ۵۰ کیلومتری شروع شد. ما الان چند نسل موشک داریم و هر یک هم [یک] اسم دارد؛ مثل زلزال و از این اسم‌های اینطوری. ۵۰ کیلومتری، ۱۰۰ کیلومتری، ۲۰۰ کیلومتری، ۳۰۰ کیلومتری و ۵۰۰ کیلومتری و حالا رسیدیم به ۱۳۵۰ کیلومتری. تمام را خودمان از صفر شروع کردیم. یک مقدار موشک‌هایی که در ایران می‌افتاد و عمل نمی‌کرد را باز کردیم و آنها را کپی سازی کردیم. قطعاتش را پیدا کردیم و مونالیز کردیم؛ لذا طول کشید. فکر می‌کنم حدود دوازده سال، سیزده سال کار کردیم که به اینجا رسیدیم. البته بعضی از مواد اینها آلیاژهای خیلی سختی دارد [که] در ایران تولید نمی‌شود. ممکن است

از بازارهای جهانی بگیریم چون آنها استاندارد هست.

[-https://www.rafsanjani.ir/records](https://www.rafsanjani.ir/records)

نمایش موشک‌های شهاب در نمایشگاه تهران

سی‌ام ژانویه ۱۹۹۹: صدای جمهوری اسلامی ایران اعلام کرد موشک شهاب-۳ (Shahab-۳) برای نمایشگاه «ده روزه سحر» در نمایشگاه‌های بین‌المللی تهران در معرض دید عموم قرار می‌گیرد که دستاوردهای انقلاب اسلامی را برجسته می‌کند.

یکم تا ۱۳ فوریه ۱۹۹۹ نمایشگاهی از دستاوردهای موشکی انقلاب اسلامی در محل نمایشگاه‌های بین‌المللی دائمی تهران برگزار شد که از جمله موشک‌های به نمایش درآمده، موشک‌های بالستیک شهاب-۱ (Shahab-۱)، شهاب-۲ (Shahab-۲) و شهاب-۳ (Shahab-۳) است.

-Iran's ۲-Shahab Missile To Be Exhibited in Tehran," Voice of the Islamic Republic of Iran First Program Network (Tehran), ۳۰ January ۱۹۹۹; in FBIS Document FTS۲۰, ۱۹۹۹۰۱۳۰۰۰۰۸۲۳ January ۱۹۹۹.

-Farzin Nadimi, "Report on Military Exhibition in Tehran," Sanai-yi Havai (Tehran), ۱ February ۱۹۹۹, pp. ۱۰-۷; in FBIS Document FTS۱, ۱۹۹۹۰۶۱۹۰۰۰۵۷۹ February ۱۹۹۹.

اظهارات وزیر دفاع ایران در خصوص موشک‌های شهاب

دوم فوریه ۱۹۹۹: وزیر دفاع ایران علی شمخانی گفت موشک شهاب-۳ (Shehab-۳) بدون هیچ مدل خارجی ساخته شده است و نوآوری در ساخت قطعات توپخانه‌ای سبک و سنگین و شناورهای سنگین دریایی از دیگر دستاوردهای مهندسان ایرانی است.

هفتم فوریه ۱۹۹۹ هم وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح ایران، علی شمخانی، در یک کنفرانس مطبوعاتی برای خبرنگاران خارجی و داخلی گفت ایران قرار است در تاریخ ۹ فوریه ۱۹۹۹ موتور موشک

شهاب-۴ (Shahab-۴) را آزمایش کند. وی افزود موتور شهاب-۴ قبلاً آزمایش شده اما به دلیل مشکل مکانیکی، این آزمایش ناموفق بود. او گفت این موشک برای پرتاب ماهواره استفاده خواهد شد و هیچ کاربرد نظامی ندارد. علاوه بر این، شمخانی گفت تمام کارهای مربوط به شهاب-۴ به وسیله کارشناسان ایرانی انجام خواهد شد. طبق گزارشات اطلاعاتی آمریکا، این موشک از موشک میان‌برد صندل یا اس. اس. ۴- (SS-۴) شوروی متعلق به دهه ۱۹۵۰ مشتق شده که حداکثر برد آن ۲۰۰۰ کیلومتر است. شمخانی همچنین گفت شهاب-۳ (Shahab-۳) با برد ۱۳۰۰ کیلومتر علیه هیچ دولت مسلمانی استفاده نخواهد شد و هیچ خطری برای کشورهای منطقه ندارد. وی افزود موشک بالستیک شهاب-۳ آخرین موشک رزمی تولیدشده در ایران است و به دلیل آزمایش موفقیت‌آمیز آن، هیچ دلیلی برای آزمایش مجدد موشک در آینده وجود نخواهد داشت. او سپس گفت ایران برنامه‌ای برای تولید موشکی با برد بیشتر از شهاب-۳ ندارد.

(این با گفته او در نوامبر ۱۹۹۸ مبنی بر اینکه ایران در مرحله تولید یک موشک جدید است در تضاد است. گفته می‌شود موشک شهاب-۴ اکنون برای استفاده کاملاً غیر نظامی به منظور قرار دادن ماهواره‌ها در مدار طراحی شده است.)

شمخانی همچنین گزارش رسانه‌های غربی مبنی بر سفر یک هیئت ایرانی برای افزایش همکاری‌های هسته‌ای و موشکی به مسکو را تکذیب کرد.

شمخانی قبلاً در مصاحبه تلویزیونی کانال دو تهران گفته بود شهاب-۳ (Shahab-۳) فقط برای اهداف دفاعی است و هیچ کشوری را هدف قرار نمی‌دهد. سیاست ما این است که اولین ضربه را متحمل شویم. با این حال، پس از آن، ما سخت حمله می‌کنیم و اجازه نمی‌دهیم کسی حتی به ضربه دوم فکر کند. صنایع دفاعی ایران اکنون موشک شهاب-۳ را تولید می‌کنند.

توجه: به نظر می‌رسد این دو داستان هر دو از روایت ایران درباره یک کنفرانس مطبوعاتی متناقض است. شمخانی گفت ایران موشکی با برد بیشتر از شهاب-۳ تولید نخواهد کرد. شمخانی شهاب-۴ را به عنوان یک وسیله پرتاب فضایی طبقه‌بندی کرد نه یک موشک نظامی.^۱

-Minister on Iran's Military Manufacturing Capability," Voice of the Islamic Republic of Iran (Tehran), ۲ February. Related content is available on the website for the Nuclear Threat Initiative, www.nti.org.

<https://www.iranwatch.org/library/government/united-states/congress/legislation-reports/ballistic-missiles-iran-and-iraq> ۱۹۹۸-۱۹۸۸-

Shamkhani Announces -"Shahab Space Rocket Production," IRNA (Tehran), ۷ February ۱۹۹۹; in FBIS Document FTSV , ۱۹۹۹۰۲۰۷۰۰۰۱۶۶ February. ۱۹۹۹; "Shamkhani on -"Shahab, King Abdallah, Abadan Missile," IRNA (Tehran), ۷ February ۱۹۹۹; in FBIS Document FTSV , ۱۹۹۹۰۲۰۷۰۰۰۳۷۴ February ۱۹۹۹; "Shamkhani Denies Iran-Russia Discussed Missile Cooperation," Voice of the Islamic Republic of Iran (Tehran), ۷ February ۱۹۹۹; in FBIS Document FTSV , ۱۹۹۹۰۲۰۷۰۰۰۵۴۹ February ۱۹۹۹.

Iran not to produce any new combat missiles," ITAR-TASS, ۹ February ۱۹۹۹, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

The Shehab۳- Missile Will Not Land on Any Islamic Country," IRNA (Tehran), ۷ February ۱۹۹۹. Kianouch Dorrane, "Iran to Test Motor for New Space Rocket," Agence France Presse, ۷ February ۱۹۹۹, in Lexis-Nexis, ۷ February ۱۹۹۹, www.lexis-nexis.com.

TASS Reports Iran To Test -"Shahab Engines ۹ Feb," ITAR-TASS (Moscow), ۷ February ۱۹۹۹; in FBIS Document FTSV , ۱۹۹۹۰۲۰۷۰۰۰۸۱۱ February ۱۹۹۹.

اظهارات فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران در خصوص فعالیت‌های موشکی

دوم فوریه ۱۹۹۹: سرلشکر سیدیحیی صفوی، فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، در شیراز اعلام

کرد ما به پیشرفته‌ترین سیستم موشکی مجهز هستیم که خودمان تولید می‌کنیم و به هیچ کشور خارجی

وابسته نیستیم.

Minister on Iran's Military Manufacturing Capability," Voice of the Islamic Republic of Iran (Tehran), ۲ February. Related content is available on the website for the Nuclear Threat Initiative, www.nti.org.

رزمایش نیروهای مسلح ایران

اظهارات جانشین فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی درباره استفاده از موشک در رزمایش عاشورا

یکم سپتامبر ۱۹۹۸: سرلشکر یحیی رحیم صفوی گفت موشک‌های میان‌برد سام ۶- (SAM-۶) در تمرین‌های نظامی عاشورای-۳ (۳-Ashura) استفاده می‌شود. همزمان با تمرینات عاشورای-۳، ایران از ۲ سپتامبر تمرینات آبی و خاکی شبانه را آغاز می‌کند که شامل پرتابگرهای موشکی خواهد بود.

Iran: IRGC to Use SAM6- Missiles in Military Exercise," IRIB Television First Program Network (Tehran), ۱ September ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۱۹۹۸۰۹۰۱۰۰۱۲۹۱,

اظهارات رئیس ستاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در خصوص رزمایش عاشورای ۳

سردار ذوالقدر رئیس ستاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در گفتگو با خبرنگار روزنامه کیهان تاکید کرد ایران هیچ‌گاه آغازگر مناقشات منطقه‌ای نخواهد بود. وی گفت اقتدار و عزت ایران اسلامی پیام رزمایش عاشورای-۳ است و ایران هرگز در مقابل تهاجم سکوت نخواهد کرد. وی افزود آمریکایی‌ها تلاش می‌کنند که کانون تهدید علیه جمهوری اسلامی ایران را گسترش دهند و جمهوری اسلامی ایران را در خلیج فارس، شمال عراق، ترکیه، آسیای میانه و قفقاز محاصره فیزیکی کنند. وی از تلاش آمریکا برای ظهور و اثبات طالبان در افغانستان به‌عنوان عاملی در جهت تنگ کردن حلقه محاصره ایران نام برد. ذوالقدر با اشاره به

اینکه رزمایش عاشورای-۳ با سیاست تنش‌زدایی بین‌المللی ایران رابطه مستقیم دارد گفت، این رزمایش در پاسخ به سیاست مہار دوگانه و حملات موشکی و تحرکات سیاسی-نظامی آمریکایی‌ها در منطقه علیه ایران صورت می‌گیرد. وی افزود سپاه به‌دلیل تشکیل کانون‌های جدید در شرق کشور و ایجاد هسته‌های امنیتی جدید در این منطقه باید به توسعه ظرفیت‌های نظامی و دفاعی خود بپردازد و رزمایش عاشورای-۳ در این راستا انجام می‌شود. رئیس ستاد سپاه در پایان تاکید کرد، به‌دلیل گسترش ناامنی و شرارت در شرق کشور و نبود یک حکومت مقتدر در افغانستان، سپاه در مرزهای شرقی کشور حضور خواهد داشت.

روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۶/۱۰ (۱ سپتامبر ۱۹۹۸)، ش: ۱۶۳۰۸، ص ۱۴.

آزمایش موشک‌های زمین به زمین در رزمایش وحدت-۷۷

به گزارش ایرانا و دیگر خبرگزاری‌ها در چهارم، هفتم و نهم دسامبر ۱۹۹۸: سرتیپ عیسی گلوردی (Issa Golverdi)، سخنگوی رزمایش وحدت-۷۷ ایران اعلام کرد سیستم هدایت و انحراف الکترونیکی موشکی با نام «مرصاد» در این تمرین نظامی آزمایش می‌شود. گلوردی روز دوشنبه در بندرعباس (جنوب ایران) افزود، دفاع در برابر تهدیدهای موشکی از فراسوی منطقه، انگیزه اصلی تحقیقات و پژوهش صنعتی در این طرح بوده است. وی گفت از توان تحقیقاتی چندین دانشگاه معتبر داخلی به‌عنوان پشتوانه علمی این طرح بهره‌گیری شد. گلوردی افزود در تمرین وحدت-۷۷، کارایی تاکتیکی سیستم انحراف موشک در میدان عملیاتی و با استفاده از موشک واقعی آزمایش می‌شود. وی اظهار امیدواری کرد با آزمایش موفقیت‌آمیز سیستم انحراف موشک مرصاد شاهد ایجاد کمین‌گاه دیگری برای عوامل فرامنطقه‌ای که در صدد ناامن کردن منطقه خلیج فارس هستند باشیم. وی افزود ایران در مرحله آخر تمرینات وحدت-۷۷، یک موشک زمین به زمین را آزمایش خواهد کرد. این تمرینات از خلیج فارس مرکزی تا تنگه هرمز و خلیج عمان گسترش می‌یابد. گلوردی گفت این سیستم موشکی یکی از مهمترین حلقه‌های زنجیره دفاعی در

سیستم جنگ مدرن تاکتیکی؛ حتی فن‌آوری غربی محسوب می‌شود. گلوردی همچنین گفت ما با استفاده از دانشمندان خود که در آمریکا تحصیل کرده بودند به این فن‌آوری دسترسی پیدا کردیم.

-“Iran to Test Surface-to-Surface Missiles in War Games,” Indian Express, ۱۰ December ۱۹۹۸, www.expressindia.com.

Ed Blanche, “Iran claims missile self-sufficiency,” Jane’s Missiles & Rockets, ۱ January ۱۹۹۹, in Lexis-Nexis, www.lexis-nexis.com.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۳۵۳۵۶/>

<https://www.irna.ir/news/۵۷۳۵۰۷۶/>

اظهارات فرمانده نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در خصوص آزمایش

موشک در رزمایش وحدت-۷۷

سیزدهم دسامبر ۱۹۹۸: فرمانده نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، دریادار علی‌اکبر احمدیان گفت، رزمایش وحدت-۷۷ از موفق‌ترین رزمایش‌های جنگی است که ایران تا کنون انجام داده است. ایران در حین تمرینات، یک موشک زمین به زمین سی-۸۰۲ (C-۸۰۲) با برد ۱۲۰ کیلومتری را شلیک و آزمایش کرد. احمدیان همچنین گفت کشورهای خلیج فارس دیگر توانایی‌های دفاعی ایران را تهدیدی برای امنیت منطقه نمی‌دانند.

“Iran Commander: Unity77- War Games Among Most Successful,” IRNA (Tehran), ۱۳ December ۱۹۹۸; in FBIS Document FTS۱۳, ۱۹۹۸۱۲۱۳۰۰۰۴۱۶ December ۱۹۹۸.

رخدادهای موشکی عراق

اخبار و واکنش رسانه‌ها و محافل و شخصیت‌ها در خصوص فعالیت‌های موشکی و نظامی عراق

تلاش عراق برای ساخت ماده منفجره هسته‌ای

تشخیص کارهای تسلیحاتی در مقیاس کوچک مانند لنت‌های انفجاری بالا، متالورژی اورانیوم و آغازگرهای نوترون، حتی تحت سرزده‌ترین بازرسی از رژیم‌ها دشوار است. براساس ارزیابی خودمان که در اواسط سال ۱۹۹۷ انجام شد، به این نتیجه رسیدیم که در اوایل ژانویه ۱۹۹۱، عراق در عرض چند ماه تا یک سال، در حال ساخت یک ماده منفجره هسته‌ای بوده است.

ساخت سلاحی که بتوان آن را روی موشک بالستیک سوار کرد نیاز به زمان بیشتری داشت.

<https://armscontrol.org/act/۱۰-۱۹۹۸/features/iraqs-reconstitution-its-nuclear-weapons-program>

اظهارات بازرسی سازمان ملل در خصوص موشک‌های عراق

تلاش‌های عراق برای تولید سوخت جامد موشکی به نام ال. ابابیل (Al Ababil) و ابابیل-۱۰۰ (Ababil-۱۰۰) بود که برای برد ۱۳۰ تا ۱۴۰ کیلومتر طراحی شده بود. به گفته یکی از بازرسان سابق سازمان ملل، به نظر می‌رسد ال. ابابیل کوچکتر از بدر-۲۰۰۰ (BADR ۲۰۰۰) باشد. همچنین به نظر نمی‌رسد ابابیل پرواز آزمایشی داشته باشد.

<https://www.wisconsinproject.org/iraqs-missile-program-profile>

خودداری عراق از تحویل اسناد موشکی به بازرسان سازمان ملل

به گزارش نیویورک تایمز؛ مقامات عراقی از تحویل اسناد درخواست‌شده از سوی بازرسان تسلیحاتی سازمان ملل درباره سلاح‌های شیمیایی و بیولوژیکی و سیستم‌های موشکی خودداری می‌کنند.

<https://www.refworld.org/docid/469438a7c.html>

پنهان‌کاری فعالیت‌های موشکی عراق از بازرسان سازمان ملل

به‌دنبال توسعه موفق موشک الحسین (Al Hussein) از موشک‌های وارداتی اسکاد (SCUD)، عراق مصمم شد بومی‌سازی این موشک‌ها را انجام دهد. عراق اجزای لازم و تجهیزات تولید و ابزارآلات را از طریق واردات تهیه کرد.

در اوایل سال ۱۹۹۰، عراق تولید ۲۰۰ موشک را هدف خود قرار داد. عراق قصد داشت در نهایت ۱۰۰۰ موشک تولید کند. در اواخر ۱۹۹۰ عراق قادر به تولید بومی تعداد محدودی از این موشک‌ها بود. یک سند عراقی نشان می‌دهد که ارتش عراق هفت موشک الحسین ساخت این کشور را در اختیار داشته است؛ هرچند که عراق ادعا می‌کند آنها برای آموزش موشکی بودند.

اگرچه هزاران قطعه موشک وارداتی منهدم‌شده یکجانبه [از سوی عراق] کشف شده بود اما هیچ نشانه‌ای از موشک‌های ساخت عراق پیدا نشد.

موضوع هفت موشک تولید بومی که در سال ۱۹۹۱ در اختیار نیروهای موشکی عراق بود از اکتبر ۱۹۹۸ حل نشده باقی مانده است. عراق معتقد است که آنها برای آموزش موشک بودند و در سال ۱۹۹۱ نیز به‌طور یکجانبه منهدم شده‌اند.

<https://fas.org/nuke/guide/iraq/missile/unscom.html>

گزارش پنتاگون در خصوص آلودگی موشک‌های عراقی

به گزارش خبرگزاری فرانسه؛ پنتاگون تایید کرد که یک آزمایشگاه ارتش آمریکا نشانه‌های گازهای شیمیایی وی ایکس را بر روی کلاهک‌های موشک‌های عراقی مشاهده کرده است. ریچارد باتلر، رئیس کمیسیون ویژه سازمان ملل برای خلع سلاح عراق، قرار است در جلسه امروز شورای امنیت این یافته‌ها را به اطلاع آنان برساند. سخنگوی پنتاگون گفت کمیسیون خلع سلاح عراق از ارتش آمریکا خواست برخی از اجزای کلاهک‌ها را بررسی کند و ارتش نیز پس از بررسی، گزارش داد که این اجزا حاوی گاز اعصاب وی ایکس بوده است. واشنگتن پست که این یافته‌ها را فاش کرد گفت، اجزای کلاهک‌ها در مارس (فروردین) در محلی به نام تاجی به دست آمد. عراق مدعی است که تلاش‌های آن کشور برای تولید گاز اعصاب وی ایکس در سال‌های ۱۹۹۰ و ۱۹۹۱ ناکام مانده است.

روزنامه کیهان، ۱۳۷۷/۴/۳، شماره ۱۶۲۵۲، ص ۱۰.

تکذیب استفاده عراق از گاز اعصاب

به گزارش ایرنا در تاریخ ۲۸ شهریور ۱۳۷۷ برابر با ۱۹ سپتامبر ۱۹۹۸؛ رادیو صدای عراق به نقل از روزنامه الحیات چاپ لندن اعلام کرد، آزمایش‌های دو ماه اخیر کارشناسان سوئیس و فرانسوی بر روی تعدادی از کلاهک‌های موشکی عراق، عدم استفاده بغداد از ماده شیمیایی وی، ایکس را ثابت کرد. این گروه پس از ورود به بغداد، قطعات و تعدادی کلاهک موشکی عراق را برای آزمایش به سوئیس و فرانسه انتقال دادند. در تیرماه گذشته، ریچارد باتلر ادعا کرد عراق موشک‌های خود را به ماده (وی، ایکس) مجهز کرده و این کشور باید برنامه‌ها و اطلاعات خود را در این زمینه تحویل آنسکام دهد. معاون نخست‌وزیر عراق با رد این ادعا گفت، عراق تا قبل از سال ۹۰ میلادی، ۱/۵ تن ماده (وی، ایکس خالص) که کاربرد نظامی ندارد تولید کرد. طارق عزیز افزود دولت عراق این مقدار ماده خالص (وی، ایکس) را قبل از هرگونه استفاده نظامی از بین برد. آمریکا نیز اعلام کرده است که آزمایش قطعات موشک‌های عراق در آمریکا

نشان می‌دهد دولت بغداد کلاهک موشک‌های خود را به ماده شیمیایی (وی، ایکس) مجهز کرده بود.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۶۲۵۹>

اظهارات نخست‌وزیر عراق در خصوص تولید موشک در این کشور

به گزارش ایرنا در تاریخ سوم شهریور ۱۳۷۷ برابر با ۲۵ اوت ۱۹۹۸؛ معاون نخست‌وزیر عراق اعلام کرد عراق با مجوز سازمان ملل و بر اساس قطعنامه ۷۱۵ شورای امنیت، از سال ۹۵ میلادی تولید دو نوع موشک زمین به زمین و زمین به هوا را در این کشور آغاز کرده است.

تلویزیون عراق روز سه‌شنبه به نقل از طارق عزیز گفت دولت بغداد ماکت و مهمترین جزئیات مربوط به ساخت موشک زمین به زمین «الصمود» که برد آن کمتر از ۱۵۰ کیلومتر بوده را به کمیسیون خلع سلاح سازمان ملل (آنسکام) ارائه داده است. وی افزود عراق از آغاز فعالیت آنسکام در سال ۹۳ میلادی، تمام برنامه‌ها و امکانات ساخت موشک‌های دوربرد خود را از بین برده است. وی اضافه کرد، از آغاز ساخت موشک الصمود، اعضای آنسکام ۷۰۰ بار محل تولید و آزمایش این نوع موشک را بازرسی کرده‌اند. طارق عزیز گفت عراق در ابتدا هر شش ماه یک بار گزارش کاملی از فعالیت‌های صنایع موشکی خود به‌ویژه تولید موشک الصمود و فوگر را تسلیم آنسکام می‌کرد که این کار از سال ۹۷ میلادی به‌صورت ماهانه انجام می‌شود. وی افزود اعضای آنسکام برای کنترل تمام مراحل تولید این دو نوع موشک، علاوه بر استفاده از دوربین تصویربرداری و تهیه عکس‌های فتوگرافی و ویدیویی، اقدام به نصب برچسب‌های حساسی کرده‌اند که هرگونه جابجایی قطعات این موشک‌ها را ثبت می‌کنند. طارق عزیز افزود موشک «فوگر» یک نوع موشک زمین به هواست که تمام مراحل ساخت و تولید آن نیز زیر نظر اعضای آنسکام انجام می‌گیرد. معاون نخست‌وزیر عراق گفت در سال ۹۵ میلادی که بغداد برای اولین بار موشک‌های مذکور را آزمایش کرد، آنسکام برای تعیین برد موشک الصمود و موارد کارآیی موشک فوگر، با چرخبال مبداء شلیک و محل

فرود آنها را کنترل و تایید کرد. طارق عزیزگفت سکوت دبیر کل سازمان ملل و اعضای شورای امنیت در برابر این گونه اظهارات تکراری و عوام فریبانه «ریچارد باتلر» مایه تأسف است.

ریچارد باتلر، رئیس آنسکام، روز دوشنبه دوم شهریورماه (۲۴ اگوست) در گفت‌وگو با روزنامه نیویورک تایمز آمریکا گفته بود بیم آن می‌رود که دولت عراق با انجام پاره‌ای تغییرات و جابجایی در قطعات موشک‌های الصمود و فوگر آنها را به موشک‌های دوربرد تبدیل کند.

معاون نخست‌وزیر عراق افزود اظهارات باتلر بار دیگر نشان داد که وی تصمیم ندارد در رفتارهای نامأنوس خود به‌عنوان یک دیپلمات بین‌المللی تجدید نظر کند. طارق عزیزگفت باتلر و تعدادی از اعضای آنسکام همچنان با انگیزه طولانی‌تر کردن زمان تحریم‌های عراق که با تحریک کاخ سفید صورت می‌گیرد در صدد ایجاد بحران و تنش میان بغداد و سازمان ملل هستند. وی افزود مسئولیت عواقب هرگونه بحران تازه‌ای میان عراق و جامعه بین‌المللی بر عهده رئیس و برخی اعضای مشکوک آنسکام خواهد بود. بر اساس قطعنامه ۶۸۷ شورای امنیت، عراق نمی‌تواند در زرادخانه‌های تسلیحاتی خود موشک‌هایی با برد بیش از ۱۵۰ کیلومتر نگهداری و یا تولید کند.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۳۴۱۱>

آمادگی یگان‌های موشکی عراق برای دفاع از حملات آمریکا

به گزارش ایرنا در تاریخ ۱۴ مرداد ۱۳۷۷ برابر با ۵ اوت ۱۹۹۸؛ رادیو بغداد گفت یگان‌های موشکی زمین به زمین عراق آماده دفاع از حاکمیت و استقلال این کشور در برابر شرارت‌های مجدد آمریکا هستند. این رادیو روز چهارشنبه به نقل از یک مقام نظامی عراق افزود این واحد نظامی عراق در صورت وقوع درگیری، بار دیگر با پیروزی بر دشمن، پرونده درخشان خود را با موفقیت تکمیل خواهد کرد. رادیو بغداد به موارد پیروزی‌های گذشته اشاره نکرد.

بر اساس قطعنامه ۶۶۱ شورای امنیت سازمان ملل عراق تنها می‌تواند موشک‌های با برد ۱۵۰ کیلومتر در اختیار داشته باشد.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۲۱۱۶۶>

درخواست ایران برای توقف حملات آمریکا و متحدانش به عراق

تهران، ایرنا: ۲۶ آذر ۱۳۷۷ برابر با ۱۷ دسامبر ۱۹۹۸: سخنگوی وزارت امور خارجه ایران با محکوم کردن حملات نیروهای آمریکا و انگلیس به کشور عراق خواستار توقف آن شد.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۳۶۳۳۰>

ادامه حملات موشکی کروز آمریکا به عراق

تهران، ایرنا: ۲۷ آذر ۱۳۷۷ برابر با ۱۸ دسامبر ۱۹۹۸: عراق مجدداً زیر بمباران شدیدتر موشک‌های کروز آمریکا قرار گرفته است. این دومین حمله‌ای است که از شب گذشته آغاز شده و هم‌اکنون نیز ادامه دارد. رسانه‌های آمریکا به‌ویژه شبکه‌های خبری تلویزیونی، با قطع برنامه‌های عادی خود، همچنان به پخش خبرهای مربوط به حملات آمریکا علیه عراق سرگرم هستند. شبکه سی.بی.اس در گزارش خود که به‌طور زنده صحنه‌هایی از حملات موشکی آمریکا به بغداد را نشان می‌داد، تعداد موشک‌های کروزی را که از شب گذشته تا کنون بر نقاط مختلف عراق فرود آمده‌اند نزدیک به پانصد فروند ذکر کرد. در این گزارش گفته شد شب گذشته هفت بمب افکن b-۵۲ مسلح به ۲۲ موشک کروز، عراق را بمباران کردند و هم‌اکنون نیز تعداد هفت بمب افکن دیگر در حال بمباران عراق هستند. این شبکه، در برنامه‌های خبری خود، ساعتی پیش همچنین اعلام کرد که یکی از این موشک‌ها به شهر خرمشهر در جنوب ایران اصابت کرده اما تلفات جانی و یا خسارات زیادی در بر نداشته است.

<https://www.irna.ir/news/۵۷۳۶۵۱۶>

